

การวิจัย

เรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9

โดย

อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต

สุธี พลพงษ์

ไศลทิพย์ จารุภูมิ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนวิจัยกาญจนาภิเษกสมโภช

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การวิจัย

เรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9

โดย

อุบลวรรณ ปิติพัฒนะໄໝິต

สุธี พลพงษ์

ไศลทิพย์ จารุภูมิ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทุนวิจัยกาญจนาภิเษกสมโภช

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2539

ISBN 974-89987-1-1

๕๗๖๖๖๖๖๖ . 26 ส.ค. 2541

คำนำ

งานวิจัยเรื่อง "การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ ๑" นี้ ได้รับทุนกาญจนาภิเษกสมโภช ประจำปีพ.ศ. 2538 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ ๑ เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติครบ 50 ปี ใน พ.ศ. 2539 คณะผู้วิจัยได้ใช้เวลายาวนานพอสมควรในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ในการศึกษาเรื่องนี้ จึงใคร่ขอขอบคุณบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการให้ความสะดวกในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างมาก

คณะผู้วิจัยปรารถนาที่จะเห็นผลงานนี้เกิดประโยชน์ในด้านการศึกษาค้นคว้าต่อไปของบรรดานักศึกษา และผู้สนใจในสาขาวิชา นิเทศศาสตร์และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รองศาสตราจารย์อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโมจิตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี พลพงษ์

อาจารย์ไศลทิพย์ จารุภูมิ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2539

Project title   Communications and Information in the
                                  Reign of King 9 th
Researcher   Mrs.Ubolwan Pitipatanacozit Mr.Sutee
                                  Pongphong Miss Salaitip Jarupoom
Finished Date   1996

Abstract

The purpose of this historical research project is to collect the data about stories and events of the Thai mass media and information during the past 50 years between 1946 to 1996

The result can be concluded as the following

1. The government and political changes in various period has the major role in determining the content of mass media in the first period during 1946-1987
2. Economic system and marketing strategies has the major role in determining the content of the mass media in the later period during 1988-1996
3. The mass media has been enlarged to be mass media industry by monopoly one media to another
4. The media has been divided into more small subtopic in order to provide more specific content according to the need and interest of each audience group
5. In entering the age of information in Thailand. Thai people prefer to use new Technologies and various forms of Information technique.

คำนำ

บทคัดย่อภาษาไทย

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ

ความสำคัญและเหตุผล..... 1

วัตถุประสงค์และประโยชน์จากการวิจัย..... 3

วิธีการวิจัย ขอบเขต..... 3

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง..... 4

เนื้อหาของงานวิจัย

การศึกษาพัฒนาการของการสื่อสารในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

1. การสื่อสารมวลชนของไทย

1.1 สื่อสิ่งพิมพ์ โดย อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต..... 7

ยุค 1 เริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 สื่อสิ่งพิมพ์เริ่มจาก..... 8

พุ่มแล้วจึงเฟื่องฟูขยายตัว

(พ.ศ. 2489-2501)

ยุค 2 ยุคเผด็จการครองเมืองเป็นการต่อสู้..... 20

ของนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนเพื่อ

ประชาชน (พ.ศ. 2500-2516)

ยุค 3 ยุคแห่งความหลากหลายและเปลี่ยนแปลง..... 33

แนวทางของสื่อสิ่งพิมพ์

(พ.ศ. 2516-2531)

ยุค 4 ยุคการปรับตัวเข้าสู่ระบบข่าวสาร.....	51
ยุคใหม่ และธุรกิจการเมืองในยุค โลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2532-2539)	
1.2 <u>วิฤกษ์กระจายเสียง</u> โดย อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโมชนิด....	81
วิฤกษ์กระจายเสียงแต่แรกเริ่มจนถึง พ.ศ. 2489	
ยุค 1 ยุคเริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 (พ.ศ. 2489-2500)...	83
กิจการวิฤกษ์กระจายเสียงขยายตัว	
ยุค 2 ยุคเผด็จการครอง เมืองวิฤกษ์ถูกควบคุม.....	86
และจัดระเบียบ (พ.ศ. 2500-2516)	
ยุค 3 ยุคการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง วิฤกษ์.....	91
ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยถูกจัดระเบียบ หลายครั้ง (พ.ศ. 2516-2531)	
ยุค 4 ยุคทองของวิฤกษ์กระจายเสียงและการ.....	101
ปรับตัวทางการเมือง การให้สัมปทาน แบบแข่งขันในวิฤกษ์กลายเป็นธุรกิจพันล้าน (พ.ศ. 2532-2539)	
1.3 <u>โทรทัศน์</u> โดย สุธี พลพงษ์.....	120
กำเนิดและวิวัฒนาการของโทรทัศน์ไทย	
1. ระยะทดลองของโทรทัศน์ไทย.....	122
(พ.ศ. 2475-2479)	
2. การขยายตัวของโทรทัศน์ไทย.....	124
(พ.ศ. 2498-2509)	
3. จากโทรทัศน์ขาวดำถึงโทรทัศน์สี.....	126
ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2510-2539)	

การแพร่กระจายสัญญาณภาพของโทรทัศน์.....	130
1. ใช้ Repeater แพร่สัญญาณภาพ.....	130
2. ใช้สาย Cable แพร่สัญญาณภาพ.....	132
3. ใช้ดาวเทียมแพร่สัญญาณภาพ.....	135
การสื่อสารภายในประเทศโดย.....	136
ผ่านดาวเทียม	
4. เส้นใยแก้วนำแสง.....	144
โทรทัศน์กับการควบคุมของรัฐ.....	144
โทรทัศน์กับธุรกิจการเมือง.....	147
โทรทัศน์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง.....	149
โทรทัศน์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ.....	151
แนวโน้มของระบบโทรทัศน์ในเมืองไทย.....	154
1.4 ภาพยนตร์ โดย ไสลทิพย์ จารุภูมิ.....	160
ยุค 1 หนึ่ง 16 ม.ม. เฟื่องฟู.....	162
(พ.ศ.2489-2499)	
ยุค 2 ยุคของดารายอดนิยม และก้าวใหม่ ๆ.....	167
ของหนังไทย (พ.ศ.2500-2519)	
ยุค 3 ยุคแห่งความหลากหลายของหนังไทย.....	176
(พ.ศ.2520-2529)	
ยุค 4 ยุคเศรษฐกิจเฟื่อง หนึ่งวัยรุ่นครอง.....	184
แชมป์ (พ.ศ.2530-2539)	
2. ระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศของไทยในช่วง 50 ปี	
โดย อุลลววรรณ ปิติพัฒนะไมชิต	
การโทรคมนาคมแต่แรกเริ่มของไทย.....	209
ระบบสารสนเทศ หรือสารนิเทศ.....	212

ระบบสารสนเทศของไทย.....	218
ช่วงที่ 1 ยุคการรับรู้หนังสือ.....	218
ช่วงที่ 2 ยุคสื่อสารมวลชนหรือยุคแห่งกำเนิด.....	219
การสื่อสารของไทย	
ช่วงที่ 3 ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร..	220
หรือจะเรียกว่ายุคสังคมนวัตกรรม	
ระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9	
ช่วงที่ 1 ยุคแห่งสื่อสารมวลชนหรือยุคเริ่มต้น.....	221
การสื่อสารของไทย พ.ศ.2489-2520	
- ด้านระบบการสื่อสารผ่านดาวเทียม..	223
- สารสนเทศในช่วงแรก.....	225
ระบบห้องสมุด.....	225
สำนักข่าว หรือระบบข่าวสาร.....	229
ของชาติ	
ช่วงที่ 2 ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร..	231
หรือยุคสังคมนวัตกรรมสมัยโลกาภิวัตน์	
ของไทย (2521-2539)	
ในด้านกิจการไปรษณีย์.....	231
ในด้านกิจการโทรคมนาคม.....	231
การสื่อสารผ่านระบบดาวเทียม.....	232
การสื่อสารโทรคมนาคม.....	233
ทางเคเบิลใต้น้ำ	
ดาวเทียมสื่อสารของไทย.....	234
การเข้าสู่ยุคสังคมนวัตกรรม.....	235

นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ.....	241
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ	
ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์.....	247
และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ	
ระบบอินเทอร์เน็ตในสังคมไทย.....	250
ระบบสารนิเทศแห่งชาติ.....	253
แหล่งบริการฐานข้อมูล.....	257
คอมพิวเตอร์ใน	
ประเทศไทย	
ข่าวสารและสำนักข่าว.....	270
3. ภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศของไทย โดย	
อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต	
สรุปภาพรวมของสื่อสิ่งพิมพ์ของไทย.....	275
สรุปภาพรวมของวิทยุกระจายเสียงไทย.....	282
สรุปภาพรวมของโทรทัศน์ไทย.....	286
สรุปภาพรวมของภาพยนตร์ไทย.....	291
สรุปภาพรวมของการโทรคมนาคมและ	
สารสนเทศของไทย	
สรุปภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศไทยใน	
ช่วง 50 ปี	
304	
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 กับการสื่อสาร	
และสารสนเทศของไทย โดย อุบลวรรณ ปิติพัฒนะโมษิต...	312
ด้านสื่อสิ่งพิมพ์.....	315
พระราชกรณียกิจอันเนื่องด้วยนักข่าวและข่าว.....	324
ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์.....	327

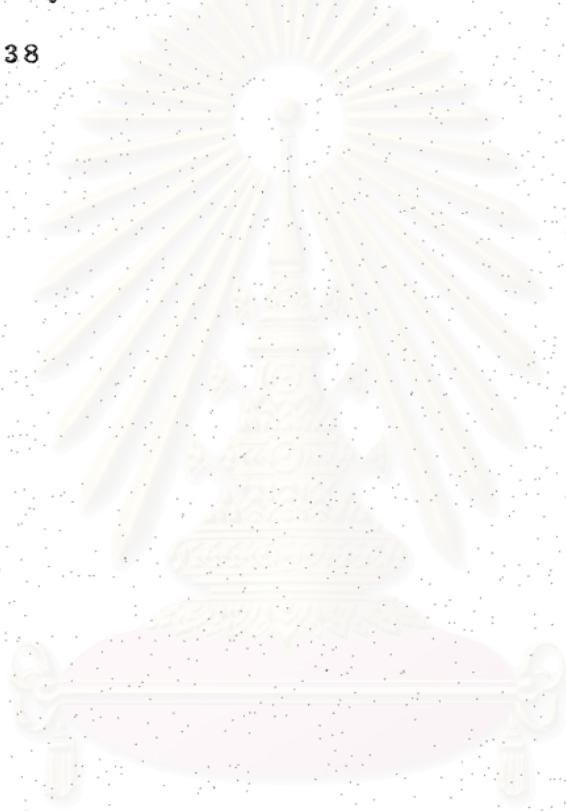
ด้านเพลงและดนตรี..... 330

ด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ..... 339

พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์..... 342

พระเจ้าอยู่หัวฯ กับปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย 342

2538

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เลขหมู่ คท
      คต15
เลขทะเบียน 009116
วัน,เดือน,ปี 19 ส.ค. 40

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9

ความสำคัญและ เหตุผล

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติครบ 50 ปี ใน พ.ศ. 2539 นั้นช่วงเวลาที่ยาวนานถึง 50 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา เป็นช่วงเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ยุติลงจนถึงปัจจุบัน ได้มีความเปลี่ยนแปลง ความก้าวหน้าของสภาพสังคมในด้านต่าง ๆ มากมายเกิดขึ้นในช่วงนี้ โดยเฉพาะในด้านของการสื่อสาร โทรคมนาคม การสื่อสารมวลชนและสารสนเทศ มีระบบข้อมูลข่าวสารมากมายที่หลั่งไหลมาเข้าในสังคม รวมทั้งความเจริญรุดหน้าทางเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ พร้อม ๆ ไปด้วยกับความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในประเทศและต่างประเทศ การติดต่อระหว่างประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้มีการรับเทคโนโลยีและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากตะวันตกหรือจากประเทศที่เจริญมากกว่า เช่น ญี่ปุ่น เข้ามาเรื่อย ๆ และมากขึ้นทุก ๆ วัน จะปรากฏให้เห็นในสื่อมวลชนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์

จากจุดกำเนิดของสื่อต่าง ๆ ในสังคมไทย ระบบการสื่อสารและสารสนเทศทั้งหลายในช่วง 50 ปีนี้ ยาวนานพอที่จะมองเห็นถึงวิวัฒนาการ ความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบที่มีต่อวิถีชีวิตของคนไทยในยุคนี้บ้างพอสมควร รวมทั้งการส่งเสริมและความสนพระราชหฤทัยในกิจการด้านการสื่อสารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงมีพระราชดำริเกี่ยวกับความสำคัญของการสื่อสาร ที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2526 (พระราชอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการสื่อสาร, วันสื่อสารแห่งชาติ 2530) ดังนี้

“การสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งในการพัฒนา
สร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า รวมทั้งการรักษาความมั่นคง
และปลอดภัยของประเทศด้วย ยิ่งในสมัยปัจจุบัน ที่
สถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะ การติดต่อสื่อ
สารที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ย่อมมีความสำคัญมากเป็น
พิเศษทุกฝ่ายและทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของ
ประเทศไทย จึงควรจะได้ร่วมมือกันดำเนินงานและประสาน
ผลงานกันอย่างใกล้ชิดและสอดคล้อง สำคัญที่สุด ควรจะได้
พยายามศึกษาค้นคว้าวิชาการและเทคโนโลยีอันทันสมัยให้
ลึกซึ้งและกว้างขวางแล้วพิจารณาเลือกเฟ้นส่วนที่ดีมี
ประสิทธิภาพแน่นอน มาปรับปรุงใช้ด้วยความฉลาดริเริ่ม
ให้พอเหมาะพอสมกับฐานะและสภาพของบ้านเมืองของเรา
เพื่อให้กิจการสื่อสารของชาติมีโอกาสได้พัฒนาเต็มที่ และ
สามารถอำนวยประโยชน์แก่การสร้างเสริมเศรษฐกิจ สังคม
และเสถียรภาพของบ้านเมืองได้อย่างสมบูรณ์แท้จริง ”

พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน

วันที่ 15 กรกฎาคม พุทธศักราช 2526

จากพระราชดำรัสดังกล่าวจึงทูลให้ขอทราบการสื่อสารด้านต่าง ๆ ของไทยทั้งด้านสื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ทั้ง สื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งรวมทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสารและหนังสือเล่ม วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ ระบบโทรคมนาคม รวมทั้งระบบข่าวสารข้อมูลหรือระบบสารสนเทศนั้น จนถึงปัจจุบันมีพัฒนาการเป็นอย่างไรบ้าง โดยเฉพาะในช่วง 50 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2539 ดังนั้นในวโรกาสเฉลิมฉลองกาญจนาภิเษกสมโภช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 จึงควรจะมีการศึกษาเพื่อรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับการสื่อสารด้านต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ และข้อมูลเหล่านี้ควรจะได้มีการเก็บรวบรวมบันทึกไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา อ้างอิงของเยาวชนและประชาชนคนไทยในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์และประโยชน์จากการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9 นี้ เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ของการสื่อสารแขนงต่าง ๆ และสารสนเทศที่เกิดขึ้นในช่วง 50 ปี (พ.ศ. 2489-2539)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้จากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ ทั้งข้อมูลและเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในช่วง 50 ปีของการสื่อสารและสารสนเทศในประเทศไทยนี้จะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานเพื่ออ้างอิงในการศึกษาค้นคว้าเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิธีการวิจัยและขอบเขต

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9 นี้ เป็นงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ศึกษาและค้นคว้าจากการอ่านเอกสารต่าง ๆ ทั้งงานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือ บทความจากนิตยสาร บทความจากหนังสือพิมพ์

รายงานการประชุมทางวิชาการ และการอภิปรายต่าง ๆ รวมทั้งยังสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องด้วย

ส่วนขอบเขตและช่วงเวลาในการศึกษานั้น เป็นการศึกษาพัฒนาการของการสื่อสารมวลชน 4 แขนงใหญ่ในสังคมไทย คือ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์และภาพยนตร์ไทย รวมทั้งระบบโทรคมนาคมและระบบสารสนเทศของไทย โดยเน้นเฉพาะในช่วง 50 ปี คือช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2539 ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้เวลาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2538-กลางปี พ.ศ. 2539 ในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ และเขียนงานวิจัยเรื่องนี้ขึ้น เรื่องราวของสื่อต่าง ๆ จึงหยุดลงในช่วงเดือนกันยายน 2539

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การสื่อสารและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9 นั้น จากการศึกษาพบว่าม้งงานที่เกี่ยวข้องแยกออกได้เป็น 2 ประเด็น คือ ด้านพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการสื่อสาร ด้านวิวัฒนาการและข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารในประเทศไทย

ด้านพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการสื่อสาร

ในปี 2530 ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระชนมายุครบ 60 พรรษา การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้จัดทำหนังสือเรื่อง พระราชอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการสื่อสาร ได้รวบรวมพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสารต่าง ๆ ไว้ เช่น เรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานด้านอิเล็กทรอนิกส์การสื่อสาร พระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร ฯลฯ และได้ประมวลเหตุการณ์สำคัญด้านการสื่อสารตั้งแต่อดีตไว้ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. สื่อสารสาธารณะ
2. สื่อสารมวลชน
3. สื่อสารเฉพาะกิจ
4. การบริหารการสื่อสาร

ในปี พ.ศ. 2530 เช่นกัน อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโชษิต ได้เขียนบทความเรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการสื่อสารและงานด้านนิเทศศาสตร์ พัฒนาการ ลงใน นิเทศศาสตร์ ฉบับภาคการศึกษาต้น 2530 เป็นการศึกษาถึง พัฒนาการด้านการสื่อสาร นับตั้งแต่ทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 2489 กับ เหตุการณ์ด้านการพัฒนาและพระราชกรณียกิจของพระองค์ท่านในด้านงานพัฒนา

ด้านวิวัฒนาการและข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2526 เนื่องในโอกาสปีการสื่อสารโลกมีการประชุมวิชาการ จัดโดย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมีเอกสารซึ่งเป็นหนังสือรวมบทความจากงานวิจัยที่ทำเนื่องในปีการสื่อสารโลกเรื่อง วิวัฒนาการ สื่อมวลชนไทย เป็นการศึกษาวิวัฒนาการของสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน ภาษาไทย หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ นิตยสารไทย ภาพยนตร์ไทย วิทยุ กระจายเสียงไทย โทรทัศน์ไทยและการศึกษานิเทศศาสตร์ในประเทศไทย

ในปี ค.ศ. 1984 มีรายงานเรื่อง Mass Communication in Thailand and overview เขียนโดย Sanan Padmadin (สนั่น ปัทมะทิน) เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการรวบรวมประวัติความเป็นมาของสื่อประเภทต่าง ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งนโยบายการสื่อสารแห่งชาติด้วย จัดพิมพ์โดย Asian Mass Communication Research and Information (AMIC)

ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ. 1985 ได้มีงานวิจัยเป็นภาษาอังกฤษของ Unesco

เรื่อง Communication Policies in Thailand โดย เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์ และคนอื่น ๆ เป็นรายงานการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการสื่อสารในประเทศไทย และข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารด้านต่าง ๆ ระบบไปรษณีย์ โทรคมนาคม หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ เคเบิลทีวี วิดีโอและภาพยนตร์ สมาคมวิชาชีพและกฎหมาย ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด คงจะเห็นว่ามีการศึกษาในเรื่อง ของวิวัฒนาการการสื่อสารและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานด้านการ สื่อสารมาแล้วเป็นระยะ ๆ แต่ในปัจจุบันข้อมูลเหล่านี้ไม่ทันสมัย และข้อมูลยัง กระจัดกระจายอยู่ในเอกสารต่าง ๆ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นการรวบรวม ข้อมูลทั้งหมดที่มีอยู่เดิม และข้อมูลใหม่ในยุคปัจจุบัน แล้วผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เห็นภาพของการสื่อสารแขนงต่าง ๆ ในสังคมไทยจากอดีตเมื่อ 50 ปีที่ แล้วจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2539

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การศึกษาพัฒนาการของการสื่อสารและสารสนเทศของไทย ในช่วง 50 ปี

1. การสื่อสารมวลชนของไทย

สื่อสิ่งพิมพ์

วิทยุกระจายเสียง

โทรทัศน์

ภาพยนตร์

2. ระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศของไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สื่อสิ่งพิมพ์

การเริ่มต้นของสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทย คงจะต้องเริ่มจากกำเนิดของหนังสือพิมพ์ "บางกอกเรคอร์ดเดอร์" ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2387 โดย หมอบรัดเลย์ ซึ่งเรียกหนังสือพิมพ์ในยุคแรก ๆ นี้ว่าเป็นหนังสือพิมพ์ยุคฝรั่ง บาทหลวง ดำเนินการมาได้ระยะหนึ่ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จนักเพราะคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่สนใจอ่านหนังสือพิมพ์ ต่อมาจึงมีกลุ่มเจ้านายชั้นสูง ในสมัยรัชกาลที่ 4 ได้แก่ พระองค์เจ้าเกษมสันต์ โสภาคย์ ได้ออก "ดรุณาวาท" ซึ่งนับว่าเป็นนิตยสารฉบับแรกของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2417-2418 ส่วนที่มีลักษณะเป็นหนังสือของทางราชการไทยฉบับแรก คือ ราชกิจจานุเบกษา ออกในปี พ.ศ. 2401 หลังจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ 5 สื่อสิ่งพิมพ์เริ่มได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปมากขึ้น เรียกว่าเป็นการกระจายจากเจ้าขุนมูลนายสู่สามัญชนสามัญชนคนแรกที่ออกหนังสือพิมพ์ คือ ก.ศ.ร. กุหลาบ ได้ออก "สยามประเพณีสุนทรโรวาทพิเศษ" แล้วต่อมา ก็มีผลงานของ เทียนวรรณ เป็นหนังสือและจุลสาร ได้แก่ ศิริพจนภาค และตุลยวิภาคพจนกิจ เป็นหนังสือที่ประเทืองปัญญาประชาชนคนอ่านซึ่งแสดงถึงจุดหักเหของการหนังสือพิมพ์ไทยไปสู่หน้าที่ที่ควรจะเป็น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 6 สื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสารมีการขยายตัวขึ้นมากเริ่มแพร่หลายในหมู่ผู้อ่าน มีการแข่งขันกันในเรื่องหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นด้วย

หนังสือพิมพ์เริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 7 ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มีการกวาดล้างหนังสือพิมพ์ สั่งจับนักหนังสือพิมพ์คนสำคัญ ๆ เช่น หลุยส์ คีรีวัต และพระยาศราภักย์พิพัฒน์ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์แตกออกเป็นหลายฝักฝ่าย มีทั้งต่อต้าน เป็นกลางและเข้าข้างรัฐบาล ต่อมาในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดเศรษฐกิจตกต่ำ รัฐบาลในสมัยจอมพล ป. ใช้สื่อมวลชนต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งพิมพ์เป็นเครื่องมือของการโฆษณาชวน

ชื่อ เนื้อหาของวงการสิ่งพิมพ์จึงเบนไปสู่ความเพ้อฝัน นิยายต่าง ๆ (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526 : 8)

สื่อสิ่งพิมพ์ได้กำเนิดขึ้นและเริ่มมีบทบาทผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ มาจนถึง ยุครัชกาลที่ 9 นั้นดำเนินมาแล้วถึง 102 ปี ส่วนในรัฐบาลปัจจุบันบทบาทของสื่อ สิ่งพิมพ์จะเป็นอย่างไรนั้น จะขอกล่าวต่อไป โดยแบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ

1. เริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 สื่อสิ่งพิมพ์เริ่มจากพับ แล้วจึงเฟื่องฟูขยาย ตัว (พ.ศ. 2489-2501)
2. ยุคเผด็จการครองเมือง เป็นการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์และ นักเขียนเพื่อประชาชน (พ.ศ. 2500-2516)
3. ยุคแห่งความหลากหลายและเปลี่ยนแนวทางของสื่อสิ่งพิมพ์ (พ.ศ. 2516-2531)
4. ยุคการปรับตัวเข้าสู่ระบบข่าวสารยุคใหม่และธุรกิจการเมืองใน ยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2532-ปัจจุบัน 2539)

1. เริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 สื่อสิ่งพิมพ์เริ่มจากพับแล้วจึงเฟื่องฟูขยายตัว (พ.ศ. 2489-2500)

ช่วงเวลาของยุคนี้เป็นยุคแห่งความมิดม่นทางการเมือง ที่เรียกกันว่า ยุคทมิฬ รัฐบาลสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามอยู่ในอำนาจ มีการควบคุม เช่น เซอร์ และกวาดล้างหนังสือพิมพ์ครั้งใหญ่ หนังสือพิมพ์จึงต้องเลิกเสนอข่าวความขัดแย้ง ทางการเมือง เสนอแต่ความไร้สาระเรื่องบันเทิงและซู้สาวดาวโลกีย์ นวนิยาย ต่าง ๆ, ช่วงหลัง ๆ ของยุคนี้จึงเริ่มเปิดกว้างในด้านการแสดงความคิดเห็นของ ประชาชน ทำให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพมากขึ้น แต่การแตกแยกทางการเมือง ทำให้หนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็นฝักฝ่าย คือ ฝ่ายจอมพล ป. มี ธรรมนูญปิดยี่ ฝ่าย พล.ต.อ. เผ่า มีเผ่าไทย พลโทสุชาติ มีสารเสรี และ ไทยรายวัน หนังสือพิมพ์ที่

เป็นกลางมีโอกาสแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากขึ้น แต่ความแตกแยกทางการเมืองทำให้หนังสือพิมพ์แต่ละฝ่ายเขียนวิพากษ์วิจารณ์เพื่อทำลายกันมากกว่าจะทำหน้าที่ให้ข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนตามหน้าที่ที่ควรจะเป็น

นักหนังสือพิมพ์และนักเขียนคนสำคัญที่น่าจะกล่าวถึงในขณะนี้ ได้แก่ กุหลาบ สายประดิษฐ์ หรือนามปากกาว่า "ศรีบูรพา" กุหลาบ สายประดิษฐ์ เกิดที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2448 และเสียชีวิตเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2517 (ขณะลี้ภัยทางการเมือง ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน) มีผลงานหลายประเภท ได้แก่ นวนิยาย เรื่องสั้น งานแปล สารคดีและบทความการเมือง บทปาฐกถา เขาเป็นนักเขียนคนแรกที่น่าเอาความคิดทางการเมืองมาแทรกในนวนิยายและเรื่องสั้น (รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน, 2517 : 87) เขาเป็นผู้ก่อตั้งนิตยสารรายปักษ์ สุภาพบุรุษ เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์บางกอกการเมืองใหม่ หนังสือพิมพ์รายวัน ไทยใหม่ และประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ศรีกรุงและสยามราชบุรี ผลงานนวนิยายที่มีชื่อเสียง เช่น แลไปข้างหน้า สงครามชีวิต และข้างหลังภาพ ผลงานเรื่องแปล เช่น "แม่" แปลจากนวนิยาย Mother ของ Maxim Gorky ลงพิมพ์ในปีตุลุมปี เมื่อ พ.ศ. 2500 ฯลฯ

กุหลาบ สายประดิษฐ์ ได้แสดงความคิดเห็นและอุดมการณ์ที่เน้นความแตกต่างระหว่างชนชั้นมาก เขาใส่ใจกับคนในระดับแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวนาซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ

นักหนังสือพิมพ์และนักเขียนอีกท่านหนึ่งที่ควรกล่าวถึงในช่วงนี้ คือ มาลัย ชูพินิจ มาลัย ชูพินิจ เป็นนักเขียนอีกผู้หนึ่งซึ่งได้ฝากผลงานไว้อย่างมากมายในโลกหนังสือพิมพ์ แนวคิดทางปรัชญาของเขาผู้นี้ เน้นในทางโมเดิร์นจิตมิตรภาพ และความรักระหว่างเพื่อนมนุษย์ เขาต่อสู้ ล้มแล้วลุกหลายครั้งด้วยใจรักวิชาชีพนี้ ผิดหวังแต่ก็ภูมิใจที่ได้ต่อสู้เพื่อผู้อ่าน เขาเคยกล่าวว่า "เพียงแต่ความรักอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับมนุษย์ ความสำนึกในหน้าที่และทำตามหน้าที่

ที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ต่างหากเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (ในลมแดง และเมืองนิมิตร)

มาลัย ชูพินิจ มีงานเขียนบทความและคอลัมน์ต่าง ๆ ลงในหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ และเป็นนักเขียน โดยใช้นามปากกาต่าง ๆ เช่น เรียมเอง แม่ฮ่องค้อย อินทนนท์ ฯลฯ มีผลงานที่เป็นนวนิยาย ดังเช่น แผ่นดินของเรา เกิดเป็นหญิง ชั่วฟ้าดินสลาย ล่องไพร ฯลฯ ที่เป็นเรื่องสั้นประมาณ 3,000 เรื่อง และยังมีเรื่องแปล สารคดีอีกหลายเรื่อง

หนังสือพิมพ์และนิตยสารที่เด่น ๆ ในช่วงนี้ ได้แก่ "สุภาพบุรุษ-ประชามิตร" มีนักเขียนคนสำคัญ คือ กุหลาบ สายประดิษฐ์ "นิกรวันอาทิตย์" เป็นนิตยสารรายสัปดาห์ ผู้จัดทำคนสำคัญ คือ สุภา ศิริमानนท์ (นักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง) นิกรวันอาทิตย์ เป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าในด้านสารคดีและบันเทิงอย่างแท้จริง เป็นหนังสือที่ขายดีมากในยุคนั้นจนต้องซื้อกันในตลาดมืด และได้รับการยกย่องว่า นิกรวันอาทิตย์ เป็นประดุกแสงเทียนในความมืดอีก 1 ดวง ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะของตน มุ่งหวังที่จะให้ความรอบรู้ แสดงวิธีการคิดและการใช้เหตุผลยกระดับความรู้ของประชาชนโดยแทรกซึมให้เป็นผู้มีรสนิยมในทางด้านปรัชญา เป็นแนวทางแห่งการทำหนังสือพิมพ์เพื่อประชาชน หรือเพื่อสังคมวิธีหนึ่ง (สุภัญญา ติระวณิช, 2526 : 75)

"พิมพ์ไทย" เจ้าของคือ อารีย์ ลีวีระ เป็นหนังสือพิมพ์ในช่วงปี 2489 ที่ดูมีคุณค่าทั้งในด้านการเสนอข่าวและการเขียนบทความแสดงความคิดเห็น โดยมีคอลัมน์ "เปิดม่าน" และ "ระหว่างบันทึก" ของ น้อย อินทนนท์ ประจำหน้า 1 ที่น่าอ่านมาก

ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2490 กว่า ๆ หนังสือพิมพ์ไทย เริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่การแสดงความเห็นเป็นกลาง ๆ เพิ่มเนื้อหาอาชญากรรมและภัยธรรมชาติมากขึ้น และเริ่มลดน้ำหนักการวิพากษ์วิจารณ์ลงอย่างสิ้นเชิง สนใจเรื่องไร้สาระ ซึ่งเป็น

ไปตามสภาพของสังคมและสิ่งพิมพ์ในช่วงนั้น ๆ

หนังสือพิมพ์พิมพ์ไทย เป็นตัวอย่างให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ถูกกำหนดโดยตัวผู้ปกครอง นับตั้งแต่ นายควง เป็นนายก แล้วผ่านยุคของนายทวี บุญยเกตุ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช นายปรีดี พนมยงค์ จนสิ้นสุดเมื่อ 8 เมษายน 2491 ซึ่งจอมพล ป. ได้กลับมาเป็นนายกอีกครั้งหนึ่ง พิมพ์ไทย แน่นด้วยสาระทางการเมือง การสังคม และเศรษฐกิจ ทั้งบทความแสดงความเห็นที่เฉียบขาดและมีกำลังใจถึงขั้นพิทักษ์จรรยาบรรณของหนังสือพิมพ์และศีลธรรมของประชาชน

นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์รายวันเก่าแก่ ที่ถือกำเนิดในยุคนี้อีก 2 ฉบับคือ

1. "สยามรัฐรายวัน" ผู้ก่อตั้งและสนับสนุน คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นักคิด นักการเมือง นักหนังสือพิมพ์และนักเขียนที่สำคัญของไทยคนหนึ่ง ฉบับแรกออกในวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2493 สยามรัฐเป็นหนังสือพิมพ์สำหรับปัญญาชนและผู้มีการศึกษาที่หัวไม่รุนแรงนัก ออกไปทางเสรีนิยมและอนุรักษนิยม เสนอข่าวการเมือง เศรษฐกิจ สังคม อย่างเรียบไม่หวือหวาไปทางซ้ายหรือไปทางขวาให้ตื่นเต้น (วิทยากร เชียงกูล, 2538 : 44)

2. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เริ่มพิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2492 โดยใช้ชื่อว่า ข่าวภาพ มีนายกำพล วัชรพล เป็นเจ้าของ ในปี พ.ศ. 2504 จึงได้ซื้อหัวไทยรัฐมาแล้วตีพิมพ์ออกเป็นหนังสือพิมพ์กรอบเข้า ไทยรัฐในยุคต่อมาจนถึงปัจจุบัน นับเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดขายสูงเป็นอันดับหนึ่ง ไทยรัฐ เน้นข่าวสารทุกประเภท ส่วนใหญ่เป็นข่าวอาชญากรรม ร้านอาหารต่าง ๆ มีคอลัมน์นิสต์ที่น่าสนใจหลายคน เช่น ได้ฝุ่น ชุม เปลว สีเงิน

นอกจากหนังสือพิมพ์ภาษาไทย สื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศนั้นยังมีหนังสือพิมพ์ภาษาต่าง ๆ อีก คือ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ และหนังสือพิมพ์จีน

สำหรับหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้นได้เริ่มมีออกในประเทศไทยมาแล้วตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 5 จาก พ.ศ. 2411 ได้แก่ ฉบับแรก คือ Bangkok Daily Advertiser ของ จอห์น สมิธ นอกจากนั้นมี Siam Daily Advertiser Bangkok Times, Siam Free Press, Siam Observer และ Bangkok Daily Mail ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีออกเพิ่มอีกเพียง 1 เล่ม คือ "Star of Siam" ซึ่งมีชื่อภาษาไทยว่า "ดาวสยาม" ออกจำหน่ายในปี พ.ศ. 2465-2467 ในสมัยรัชกาลที่ 7 และ 8 เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่มีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นเลย จนถึงรัชกาลที่ 9 ในช่วง พ.ศ. 2489-2500 ได้มีหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น 2 ชื่อ คือ

1. Bangkok Post เริ่มออกเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2489 ผู้ก่อตั้งเป็นคนอเมริกันคือนาวาตรี อเล็กซานเดอร์ วิลเลียม แมคโดแนล ร่วมกับผู้ก่อตั้งคนไทยอีก 6 คน มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารและผู้ถือหุ้นเรื่อย ๆ มาจนถึงสมัย ลอร์ด ทอมสัน เป็นผู้ที่น่าไว้วางใจมากที่สุดและถือว่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีอายุยืนนานและเก่าแก่ที่สุดในรัชกาลปัจจุบัน (จาง วิบูลย์ศรี, 2528: 31)

2. Bangkok World เริ่มดำเนินการใน พ.ศ. 2500 โดย พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจสมัยนั้นเป็นนายทุนตั้งให้ โดยมอบให้นายแดเรล เบอร์กิน เป็นบรรณาธิการ ซึ่งประสบปัญหาการประกอบการและผู้ถือหุ้นมาโดยตลอด หลังสุดมี นายประสิทธิ์ ลูธิตานนท์ เป็นบรรณาธิการ มีการเปลี่ยนสภาพจากหนังสือพิมพ์กรอบเข้ามาเป็นหนังสือพิมพ์กรอบบ่าย ขนาด 11 X 15 นิ้ว (Tabloid Size) ภายหลังถูกซื้อกิจการร่วมกับ Bangkok Post ออกจำหน่ายอีกระยะหนึ่งจึงเลิกกิจการไป

ลักษณะและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ ส่วนใหญ่โดยเฉพาะในยุคเริ่มต้น คือ ในสมัยรัชกาลที่ 5-6-7 นั้น มีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์ของฝรั่ง ทำให้ฝรั่งอ่าน คนไทยเข้าไปเกี่ยวข้องกับด้อยเหลือเกิน (เกษมศิริสัมพันธ์, 2513 : 4) เพราะคนไทยส่วนน้อยที่จะอ่านภาษาอังกฤษได้ หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในยุคแรกจึงทำเพื่อให้บรรดาฝรั่งที่ทำราชการหรือค้าขายอ่านเป็นส่วนใหญ่ คนไทยที่รู้ภาษาอังกฤษดีมีเฉพาะแต่เจ้านายในราชวงศ์ระดับสูงเท่านั้น ต่อมาในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 จนถึงสมัยรัชกาลที่ 8 และรัชกาล 9 บ้านเมืองเริ่มเจริญขึ้น โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการติดต่อกับต่างชาติมากขึ้น ประกอบกับมีผู้ที่ไปศึกษาต่อจากต่างประเทศ เริ่มกลับมารับราชการ ทำงานด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดสอนในระดับมหาวิทยาลัยก็ได้เริ่มแพร่หลายมากขึ้นด้วย ทำให้หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษในช่วง 2489-2500 ได้รับการต้อนรับจากคนไทยค่อนข้างดี โดยเฉพาะ 2 ฉบับที่เกิดขึ้นในรัชกาลนี้มีอายุยืนยาวถึงปัจจุบัน หรือยาวนานกว่าฉบับอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ส่วนลักษณะและเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ Bangkok Post และ Bangkok World ในช่วงแรกนั้นจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือ เน้นสาระที่เป็นข่าวหนัก เป็นอันดับแรก รองมาเป็นโฆษณาและข่าวเบา โดยข่าวหนักนั้นก็เน้นข่าวต่างประเทศในปริมาณที่ค่อนข้างจะมากกว่าข่าวการเมืองของไทย และข่าวเศรษฐกิจข่าวเบา จะมีข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม กีฬาและบันเทิงต่างประเทศและของไทย ซึ่งในช่วงหลัง ๆ Bangkok Post เริ่มเปลี่ยนจากหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ไปเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทพาณิชย์กรรม คือ เน้นข่าวเศรษฐกิจและการโฆษณา มากกว่าข่าวหนัก แต่ Bangkok World มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก

หนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย เป็นสื่อสิ่งพิมพ์อีกกลุ่มหนึ่งที่มีมานานแล้วในประเทศไทย เนื่องจากกลุ่มคนจีนที่อพยพมาอยู่ และตั้งชุมชนต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ และที่อื่น ๆ มีอยู่เป็นจำนวนมาก หนังสือพิมพ์จีนฉบับแรกที่เกิดขึ้นใน

เมืองไทยคือ หนังสือพิมพ์เหมยหนั้นเยอะเป๋ ในปี พ.ศ. 2448 ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 มีเนื้อหาที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองในประเทศจีน และข่าวจากท้องถิ่นเดิมของชาวจีนที่มีอยู่ในประเทศไทย มีบทความแสดงทัศนะวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์การเมืองในประเทศจีนเป็นหลัก ข่าวของประเทศไทยมีอยู่บ้างเป็นส่วนน้อย หลังจากนั้นหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทยได้มีพัฒนาการ และมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย มีการยุบเปลี่ยนใหม่เป็นระยะ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์บ้านเมืองและนโยบายของรัฐบาลไทยเกี่ยวกับชาวจีนและกฎหมายการพิมพ์ของไทยด้วย

หนังสือพิมพ์จีนในช่วงต้นของรัชกาลที่ 9 พ.ศ. 2489-2500 นั้น นับเป็นยุคเฟื่องของหนังสือพิมพ์จีนและอิทธิพลของชาวจีนในประเทศไทยก็กลับรุ่งเรืองขึ้นอีกระยะหนึ่ง มีหนังสือพิมพ์จีนทั้งรายวัน และที่เป็นนิตยสารเกิดขึ้นอีกหลายสิบฉบับ หนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทเด่นในช่วงนี้คือ หนังสือพิมพ์จิงเหยียนเป๋ ที่สามารถสร้างความนิยมในหมู่ผู้อ่านได้มากและมีบทบาทเด่น ตลอดยุคจนกระทั่งถูกสั่งปิดไปใน พ.ศ. 2501 (วิภา อุดมฉันท, 2528 : 22)

ในยุคนี้มีหนังสือพิมพ์จีนที่ถือกำเนิดมีอายุยืนยาวจนถึงปัจจุบัน เกิดขึ้น 3 ฉบับ คือ

1. ซิงเสียนเยอะเป๋ ออกจำหน่ายใน พ.ศ. 2493 กำเนิดขึ้นในเครือข่ายของหนังสือพิมพ์ "ซิง" ของตระกูลหู (เหวินผู้) หรือโอวุ้นโฮ้ว พ่อค้าใหญ่ชาวจีนโพ้นทะเล เจ้าของยาหม่องตราเสือ เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีบทบาทมากในสมัยจอมพลสฤษดิ์ และในยุคที่ไทยเริ่มเปิดสัมพันธภาพกับปักกิ่ง หนังสือพิมพ์ซิงเสียนเยอะเป๋นี้เมื่อพิจารณาจากจำนวนจำหน่ายและฐานะทางธุรกิจแล้ว จัดอยู่ในกลุ่มแนวหน้าของวงการหนังสือพิมพ์จีนและนับว่าเก่าแก่ที่สุดในปัจจุบัน

2. ชื่อเจี่ยเยอะเป๋ หรือหนังสือพิมพ์สากล กำเนิดเมื่อปี พ.ศ. 2498 ผู้ก่อตั้ง เป็นกลุ่มนักธุรกิจชาวจีนชั้นนำกลุ่มหนึ่งของประเทศไทยที่มีความ

สัมพันธ์ทางการค้ากับไต้หวัน ชื่อเจียเยอะเป่า เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีแนวนโยบายสนับสนุนจีนไต้หวันมาโดยตลอด

3. จงหวาเยอะเป่า กำเนิดขึ้นในช่วง พ.ศ. 2490 ปลาย ๆ สร้างตัวจากหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ฉบับเล็ก ๆ ผู้อำนวยการคือ นายสเคร กยาวิณกิจ อดีตศึกษานิเทศก์จากมณฑลกว่างตา ผู้อพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทย จงหวาเยอะเป่าจัดเป็นหนังสือพิมพ์จีนชั้นแนวหน้าฉบับหนึ่ง มีความตื่นตัวในการปรับปรุงเนื้อหาอยู่เสมอ และมีฐานะทางธุรกิจที่มั่นคง

หนังสือพิมพ์จีนที่ถือกำเนิดในยุคนี้ นับเป็นฉบับสำคัญที่มีอายุยืนนานมาจนถึงปัจจุบัน มีบทบาทและพัฒนาการที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพของชุมชนจีนในประเทศไทยตลอดมา

นิตยสาร

สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ มีลักษณะสำคัญ คือนิตยสารที่มุ่งเสนอเรื่องอ่านเล่นเพื่อความบันเทิง เริงรมย์มีเป็นอันมาก เนื้อหาของนิตยสารเหล่านี้ก็คือ การลงนวนิยายหลาย ๆ เรื่องต่อเนื่องกันไป ส่วนใหญ่เป็นนวนิยายขนาดยาว เพื่อให้ผู้อ่านติดตามนิตยสารนั้นไปเรื่อย ๆ นิตยสารเหล่านี้อาจแบ่งได้เป็นนิตยสารผู้หญิงกลุ่มหนึ่ง และนิตยสารที่มุ่งผู้อ่านทั่วไปอีกกลุ่มหนึ่ง

นิตยสารผู้หญิงที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ ที่เด่น ได้แก่ สตรีสารรายสัปดาห์ เริ่มออกจำหน่ายใน พ.ศ. 2491 ศรีสัปดาห์ ในปี พ.ศ. 2494 และกุลสตรีรายสัปดาห์ใน พ.ศ. 2496 สกุลไทย ใน พ.ศ. 2497

ส่วนนิตยสารที่มุ่งผู้อ่านทั่วไป ทำนองผู้หญิงอ่านได้ ผู้ชายอ่านได้นั้น มีหลายเล่มที่เด่น เช่น ใน พ.ศ. 2490 มี ปิยะมิตรวันอาทิตย์ เพลินจิตรายเดือน

และเพลินจิตวันอาทิตย์ เรืองรมย์และสยามสมัยรายสัปดาห์ ในปี พ.ศ. 2493 มี
เดลิเมส์วันจันทร์ บางกอกและผดุงศิลป์รายสัปดาห์

นิตยสารเชิงวิชาการให้ความรู้กับเยาวชนที่สำคัญ ได้แก่ วิทยาสาร
ในปี พ.ศ. 2492 และชัยพฤกษ์ ในปี พ.ศ. 2497

นิตยสารสำหรับวงการบันเทิง มี ตึกตาทองรายสัปดาห์ ในปี พ.ศ.
2494 ดารารายสัปดาห์ และดาราไทยรายสัปดาห์ ไทยโทรทัศน์รายเดือน ใน
พ.ศ. 2497 (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2527 : 67)

วงการหนังสือและวรรณกรรม

ส่วนในวงวรรณกรรมไทย หรือจะเรียกว่า เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท
หนังสือเล่ม ในช่วงนี้ทั้งวงการหนังสือพิมพ์และนักเขียนไม่สามารถแสดงความคิด
เห็นในเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างเสรี ในช่วงปลายยุคนี้จึงเริ่มคลายความเข้มงวดลง

ในวงวรรณกรรมค่อนข้างคึกคัก มีความพยายามที่จะรวมตัวกันก่อตั้ง
เป็นชมรมในวรรณคดี เริ่มจาก พ.ศ. 2489 ในปี พ.ศ. 2493 ได้รวมตัวกันก่อตั้ง
ชมรมนักประพันธ์ โดยมี มาลัย ชูพินิจ ร่วมกับ อารีย์ สิวีระ จิเริ่มก่อตั้งขึ้น

ทางฝ่ายรีไรท์นั้น ก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประพันธ์ จึงได้
จัดตั้งสำนักวัฒนธรรมทางวรรณกรรมขึ้นใน พ.ศ. 2495 โดยมี เสี้ยว ศรีเสวก
หรืออรวรรณ เป็นประธานกรรมการ บรรดานักเขียนที่เคยรวมตัวกันเป็นวง
วรรณคดีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 นั้น ก็ได้พัฒนาและขยายเป็นสมาคม "ภาษาและหนังสือ"
ในปี พ.ศ. 2501 ด้วย

มีการประกวดเรื่องสั้นครั้งที่ 1 เมื่อประมาณ พ.ศ. 2491 ผู้ชนะคือ

อ.อุदार จากเรื่องติ๊กกรอสส์ อ.อุदार เป็นนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงมาก ในยุคนั้น แม้จะผลิตเรื่องสั้นไว้เพียง 14 เรื่อง เรื่องที่สร้างความอื้อฉาว ชัดแจ้งและการถกเถียงกันระหว่างนักเขียนมากคือ เรื่อง "สัญญาตณานมิต" มีการโต้แย้งกันระหว่างผู้อ่านใน "สยามสมัย" ถึงสามเดือนติดต่อกัน

ในด้านของวรรณกรรมประเภทร้อยกรองนั้นในยุคนี้ วงวรรณกรรมทั้งนักกลอนและนักเขียน มีนิตยสารประดับวงวรรณกรรมหลายฉบับ เช่น อักษรสาส์น วงวรรณคดี และปารีชาติ โดยเฉพาะในอักษรสาส์น นั้น ได้มีผลงานของ นายผี (อัสนี พลจันทร์) นายสาร (เปลื้อง วรรณศรี) รวมทั้งผลงานของนักเขียนแนวเดียวกัน เช่น มณี โชติรส และทวีปวร ทายออกนอกมาเป็นปากเสียงต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมของผู้ยากไร้

ร้อยกรองไทยในยุคนี้จึงแตกแขนงออกเป็น 2 แนว คือ บทกลอนหวาน, เกี่ยวกับความรัก ความฝัน ความรู้สึกส่วนตัวเป็นงานประเภทสนองอารมณ์ของนักกลอนจากมหาวิทยาลัยในระยะนั้น เช่น กุลทรัพย์ รุ่งฤดี รัตนะ ยาวะประภาส นล นิรันดร และนเรศ นโรปกรณ์ แต่ก็มียกขบวนที่เร้าใจให้เกิดความเป็นธรรมเกลียดชังการกดขี่เอาเปรียบกันในสังคมออกมาเสนออย่างแพร่หลาย อาทิเช่น ใน พ.ศ.2495 นั้น "นายผี" ได้เสนอผลงานชื่อ "อีสาน" ซึ่งเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยมสูงและเป็นงานชิ้นเอกของเขาด้วย ดังตัวอย่างบทกลอนบางส่วนนี้

ในฟ้าบ่มีน้ำ	ในดินขำมีแต่ทราย
น้ำตาที่ตกทราย	ก็รีบซาบปรอซึม
แดดเปรี้ยงปานหัวแตก	แผ่นดินแยกอยู่ที่ทับทิม
แผ่นอกที่ครางคริม	ขยับแยกอยู่ตาปี

งานที่เด่นมากของนายผี คือ คำฉันท์เรื่อง "เราชนะแล้วแม่จ๋า" ซึ่งเป็นเรื่อง

ของกรมกรผู้ใช้แรงงาน งานของนายผี มีอิทธิพลต่อนักเขียนรุ่นหลัง เช่น ทวีป
วร อุษะณี กวี การเมือง เรื่อยมาจนถึงนายสาธิต นายภูติ ตรี โดมพระจันทร์
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล จิรนนท์ พิตรปรีชา และสถาพร ศรีสังัจจ ฯลฯ

ในช่วง พ.ศ. 2491-2513 อาจเรียกได้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็กรุ่ง
เรืองมากโดยเฉพาะช่วง 2491-2501 ทั้งนี้เพราะองค์การคำคุณุสภาได้รับการ
อุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการให้ตั้งสำนักวรรณกรรมการศึกษาขึ้น ได้พิมพ์
นวนิยายสำหรับเด็ก 2 ชุด คือ คลังนิยาย และนิทานประทีปทอง ซึ่งได้รับการ
ตอบสนองเป็นอย่างดี สำนักพิมพ์เอกชนยังได้ร่วมพิมพ์นวนิยายและนิทานสำหรับเด็ก
มากมาย เช่น สีสรรณี นิทานนานาชาติ ยังสมทบด้วยงานของ ป. อินทรปาลิต
ในชุด เสือดำ-เสือใบ และพล นิกร กิมหงวน ประมาณ พ.ศ. 2493 หนังสือ
Standard ได้ทำ Standard student supplement เป็นหนังสือเสริมความรู้
ภาษาอังกฤษรุ่นแรก ถัดจากนั้นก็ยังมีหนังสือเสริมความรู้เช่นกัน ได้แก่ อนาคต
ก้าวหน้า Minor และ Reader ติดตามมาอีก

ระหว่าง พ.ศ. 2493-2498 เกิดนิตยสารสำหรับเด็กที่สำคัญหลายฉบับ
เช่น ชัยพฤกษ์ ดรุณสาร ตักดา และวิทยาศาสตร์มหัศจรรย์ ต่อมาในระยะหลัง
ยังมี ชัยพฤกษ์การ์ตูน ชัยพฤกษ์วิทยาศาสตร์ เบบี และจุ่มจุ่ม จึงทำให้วงการ
หนังสือสำหรับเด็กคึกคักมากยิ่งขึ้น (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2523 : 24)

สรุปแล้วในช่วงนี้ แม้เหตุการณ์ทางการเมืองจะยังค่อนข้างวุ่นวาย แต่
สภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ทั้ง หนังสือพิมพ์ไทย หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ หนังสือพิมพ์จีน
นิตยสาร วังการหนังสือและวรรณกรรม ในช่วงต้นอาจจะซบเซาบ้าง แต่ในช่วง
ปลาย ๆ นั้น สิ่งพิมพ์เหล่านี้เฟื่องฟูขึ้น มีหนังสือพิมพ์ที่ดังและสำคัญ ๆ หลายฉบับ
ถือกำเนิดขึ้นในยุคนี้ รวมทั้งนักเขียนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักดีในยุคต่อ ๆ มาด้วย

ยุคที่ 2 ยุคเผด็จการครองเมือง เป็นการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์และนักเขียน
(2500-2516) เพื่อประชาชน

ในช่วงนี้ถ้าหากพิจารณาจากเหตุการณ์ทางการเมือง อาจแบ่งย่อยออก
ได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรก คือ ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ (พ.ศ.2501-2506)
และต่อด้วยช่วงหลัง คือ ยุคจอมพลถนอม กิตติขจร (พ.ศ.2506-2516)

ในช่วงแรกคือ พ.ศ.2506-2516 ทางการเมืองการสื่อสารสิ่งพิมพ์และวรรณกรรม
ก้าวเข้าสู่ "ความอับทึบทางปัญญา" มีประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ปิดกั้นเสรีภาพ
ในการแสดงออกทางความคิดเห็น เนื้อหาของหนังสือพิมพ์เบนสู่ความบันเทิง
สะท้อนกิจกรรมส่วนตัวของชนชั้นสูงและชั้นกลาง มีทั้งเรื่องไร้สาระและการหมิ่น
หนังสือพิมพ์ในยุคนี้ ได้แก่ สารเสรี (หนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์) สยาม
นิกรซึ่งมีบทบาทมากในการเสนอข่าวการเลือกตั้งสกปรกใน พ.ศ.2500 อีกเล่ม
หนึ่งคือหนังสือพิมพ์สยามรัฐ มีคอลัมน์เด่น คือ คอลัมน์ปัญหาประจำวัน ของ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

สรุปแล้วสภาพของหนังสือพิมพ์สมัยจอมพลสฤษดิ์ มีลักษณะดังนี้

เริ่มต้นด้วยความประนีประนอม และความมุ่งหวังจะร่วมกันพัฒนาชาติ
แต่ลงท้ายด้วยการปิดกั้นเสรีภาพรุนแรงมากกว่าสมัยใด ๆ จอมพลสฤษดิ์ ไม่ไว้
วางใจพฤติกรรมของนักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ ตลอดจนจนการแทรกซึมของ
คอมมิวนิสต์ ทำให้เกิดการลิดรอนเสรีภาพขึ้นเป็นอย่างมาก ทำให้นักเขียนแนว
สังคมนิยม ยุติบทบาทเดิมเกือบจะสิ้นเชิง ทั้งในด้านวรรณกรรมและในหน้า
หนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์มีเนื้อหาที่ไร้สาระ แห้งแล้งทางด้านแสดงความคิดและ
เกือบจะละเลยการให้ข้อมูลทั้งทางด้านการเมือง การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม
ศีลธรรม และจริยธรรม

ช่วงหลัง พ.ศ. 2506-2516 เป็นช่วงที่ปกครองโดยจอมพลถนอม เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นช่วงของความเจริญทางการโฆษณาและระบบนายทุน หนังสือพิมพ์สะท้อนกิจกรรมส่วนตัวของชนชั้นสูง เรื่องของคนกรุงเทพฯ เรื่องเพื่อ ผืน ไร่สาระ และเร้าอารมณ์ หนังสือพิมพ์ยังไม่สามารถแสดงบทบาทที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แท้จริงได้ เพราะถูกควบคุมโดยเผด็จการทหาร

สื่อสิ่งพิมพ์เพิ่มบทบาทในทางสังคมและการเมืองมากขึ้น หลังจากมีการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 กลุ่มปัญญาชนในวงการนักเขียนและมหาวิทยาลัย เรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของประเทศ ใน พ.ศ. 2513 มีการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ วรรณกรรมการเมือง ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์ระบบเศรษฐกิจการเมือง ทั้งในรูป หนังสือและวารสาร เช่น จุฬาสาร เสียงนักศึกษา พลังธรรม ยุวทัศน์และมีการ ทำหนังสือต้องห้ามเมื่อ พ.ศ. 2501 มาตีพิมพ์อีก เช่น "ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อ ประชาชน" โดย ทิปกร และ "จนกว่าเราจะพบกันอีก" ของ ศรีบูรพา มีการจัด พิมพ์วารสารหนังสือพิมพ์และหนังสือประเภทที่ให้ความรู้ทางการเมืองอีกมากมาย เช่น มหาสารภูธร วรรณกรรมเพื่อชีวิต ชาวอีสาน และหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย

ก่อน 14 ตุลาคม 2516 การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่าง กว้างขวางในหน้าสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่ปรากฏแต่ในหนังสือพิมพ์มหาวิทยาลัยและหนังสือพิมพ์ คุณภาพเท่านั้น เช่น ประชาธิปไตย เนื้อหาของหนังสือพิมพ์เน้นหนักการเมืองมาก ขึ้น แต่กิจกรรมของนิสิตนักศึกษาไม่ได้รับการวิเคราะห์และนำเสนออย่างแจ่มแจ้ง ในหนังสือพิมพ์ประเภทเน้นปริมาณที่มียอดจำหน่ายสูง เช่น ไทยรัฐ เดลินิวส์ ฯลฯ ผู้บริหารประเทศในขณะนั้นโดยเฉพาะ "ถนอม-ประภาส-ณรงค์" ยังเป็นตัวเด่น ในหน้าหนังสือพิมพ์ เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ยังไร้สาระ เพื่อผืนและเป็นเรื่อง คาวโลกีย์

หนังสือพิมพ์ไทยก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา บ่งชี้ว่ายังมีวิสัยทัศน์ไม่กว้าง

พอที่จะมองเห็นปัญหาสำคัญบางประการของประเทศชาติ มิได้เตรียมผู้อ่านไปสู่การมีชีวิตในระบอบประชาธิปไตย เมื่อมีการรวมตัวของนิสิตนักศึกษาในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 หนังสือพิมพ์ไทยส่วนใหญ่ จึงตกอยู่ในความงงงวย ไม่สามารถเป็นผู้นำของประชาชนได้ นอกจากจะปล่อยทุกอย่างให้เป็นไปตามกระแสเหตุการณ์ ในช่วงนั้นมีการ "เห่อ" เสรีภาพกันอย่างกว้างขวาง นิสิตนักศึกษากลายเป็นวีรบุรุษ ในด้านของหนังสือพิมพ์นั้น ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2516-2520 มีหนังสือพิมพ์ได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์ถึง 853 ฉบับ เป็นประเภทรายวัน 177 ฉบับ (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526 : 10) ในจำนวนที่ขออนุญาตไว้แล้วมีเพียงร้อยละ 10 ที่ได้ตีพิมพ์จริง ๆ นอกจากนั้นขอไว้เพื่อเก็บสิทธิของตนไว้ทำประโยชน์ต่อไป

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สื่อสิ่งพิมพ์ได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเนื้อหาของหนังสือพิมพ์นั้นศึกษาศิลปะเร้าอารมณ์ สร้างดาราคือ นิสิตนักศึกษาให้กลายเป็นวีรบุรุษในหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ในยุคนั้นมีอยู่ 3 ฉบับที่ใครจะนำมากล่าวถึง บทบาทในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ "ประชาธิปไตย" รายวัน เป็นหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวในช่วงนั้นที่ "เล่น" เรื่องความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาอย่างจริงจัง ในขณะที่หนังสือพิมพ์รายวันขนาดใหญ่หลายฉบับเกิดอาการ "งงงง" จับทิศทางไม่ถูก ประชาธิปไตยเป็นฉบับเดียวที่เก็งเหตุการณ์ที่จะเกิดได้ถูกต้อง เคยเรียกร้องให้รัฐบาลไหวตัวแก้สถานการณ์ก่อนหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ประชาธิปไตยจึงเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวที่มีอิทธิพลต่อผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษา และส่งผลไปสู่การปฏิวัติอันหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประชาธิปไตยยุคนั้นมี ฌรงค์ เกตุทัต เป็นผู้อำนวยการ บรรณาธิการคือ วิรัช ทศานนท์ และศิลาชัย กฤษณามระ ประชาธิปไตยมี 12 หน้า เป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพที่เจาะจงในการเสนอและวิเคราะห์ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง มาโดยตลอด โดยเฉพาะในช่วงก่อน 14 ตุลาคม ได้พยายามชี้แนะปัญหาสังคมและการเมือง ความกดดันต่าง ๆ ของคนระดับ

ต่าง ๆ ในสังคมให้รัฐบาลรับฟัง รวมทั้ง เสนอข่าว เกี่ยวกับนิสิตนักศึกษา เป็นส่วน
ใหญ่ แต่รัฐบาลไม่ให้ความสนใจ เพราะมองว่าประชาธิปไตยเป็นหนังสือพิมพ์
ขนาดเล็ก มีกลุ่มผู้อ่านเฉพาะบางกลุ่ม คงไม่มีอิทธิพลอะไรมากนัก การไม่เห็น
ปัญหาของรัฐบาล การหลงลืมตนจึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและเกิดผลร้ายต่อ
รัฐบาลเองในที่สุด

2. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ในช่วงต้นปี 2516 หนังสือพิมพ์สยามรัฐยัง
ไม่ได้ให้ความสนใจข่าวความเคลื่อนไหวของนิสิตศึกษานัก โดยเฉพาะบทบาทของ
ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้ก่อตั้งและเขียนคอลัมน์หน้า 5 ในหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
เป็นประจำทุกวันเป็นผู้สำเหนียกกับกำลังของนิสิตศึกษามาแล้ว มาแล้วตั้งแต่ต้น
แสดงความไม่เห็นด้วยกับความรุนแรง แต่ก็ยอมรับว่าขบวนการนักศึกษาในเวลา
นั้น ทำกิจกรรมหลายอย่างที่ส่งผลและควรสนับสนุน เมื่อพลังนักศึกษา เริ่มรุนแรง
และขัดแย้งกับรัฐบาลมากขึ้น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ แสดงความวิตกทุกข์ร้อนนี้ทาง
หนังสือพิมพ์ และแนะนำให้รัฐบาลลาออก

สยามรัฐ ในช่วง ก.ย.-ต.ค. 2516 ไม่เน้นข่าวนักศึกษา แต่
รายงานข่าวทุกอย่างที่เกิดขึ้นไปตามเนื้อผ้า มีบทความประชดผู้บริหารบ้าง แต่
ความคิดเห็นที่เสนอค่อนข้างเป็นกลาง จนหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มี
การเขียนติติงรัฐบาลชุดใหม่ที่ให้อำนาจนิสิตศึกษาจนเกินขอบเขตและการประจบ
เอาใจนิสิตศึกษาจนเกินควร

3. หนังสือพิมพ์ "ไทยรัฐ" เป็นหนังสือขนาดใหญ่ในช่วงนั้นที่ไม่ได้
ให้ความสนใจข่าวความเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาเลย ซึ่งก็ไม่ได้แตกต่างจาก
หนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ ที่ติดตลาดอยู่ในขณะนั้น เช่น เดลินิวส์ เดลิโทม์ สยาม
ส่วนใหญ่ยัง เสนอข่าวชู้สาว อาชญากรรม โดยมีข่าวการเดินทางขบวนเป็นเพียงส่วน
ประกอบที่ไม่เด่นนัก เริ่มมาจับข่าวในวันที่ 12 ตุลาคม ที่เสนอภาพ-ข่าวการ
เคลื่อนไหว เต็มหน้า ซึ่งไทยรัฐก็มีส่วนในการปลุกเร้าประชาชนจากบ้านไปสู่ท้อง

ถนน โดยเฉพาะเมื่อผสมกับภาพในจอทีวีและเสียงวิทยุ เพราะหน้าหนังสือพิมพ์
ไทยรัฐ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ขายดีที่สุดในขณะนั้น โดยเฉพาะในช่วงวันปฏิวัตินั้นยอด
ขายพุ่งไปถึงล้านฉบับ

ที่แน่ ๆ นั้น ไทยรัฐมิได้เตรียมตัวในเรื่องนี้ หากแต่กระโจนจาก
ข่าวสังคมอันพุ่ง เพื่อลงไปสู่ประชาชนตามกระแสขณะนั้น

นอกจากนั้นในยุคนี้มีหนังสือพิมพ์รายวันเกิดขึ้นใหม่อีก 2 ฉบับคือ
เดลินิวส์

4. เดลินิวส์ พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในวันที่ 28 มีนาคม 2507
เดลินิวส์เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีผู้นิยมอ่านมากเป็นอันดับ 2 มาตลอด รองจากไทยรัฐ
เนื้อหาเน้นข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม และข่าวนงอาร์มมากกว่าข่าวการเมือง
มีพาดหัวข่าวตื่นเต้นเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน บรรณาธิการคือ นายประชา
เหตระกูล มีคอลัมน์เด่น ๆ เช่น วิเคราะห์การเมืองต่างประเทศ

5. บ้านเมือง เกิดขึ้นจากความพยายามของนายมานะ แพร่พันธุ์
เริ่มในปี 2514 บ้านเมืองเสนอข่าวทั้งในและต่างประเทศ จัดเป็นหนังสือพิมพ์
ประเภทกึ่งคุณภาพและกึ่งปริมาณ คือมีปริมาณเนื้อหาของข่าวการเมือง อาชญากรรม
ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง ในปริมาณพอ ๆ กัน จุดเด่นของบ้านเมืองคือมุ่งเสนอ
ความรู้ในหน้าการศึกษา เป็นหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่เน้นและริเริ่มเสนอหน้าเด็กที่
เป็นประโยชน์ จึงเคยได้รับรางวัลดีเด่นในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเด็กและ
เยาวชนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
(สยช.)

ถ้าหากหนังสือพิมพ์ฉบับที่กำลังได้รับความนิยม ที่มียอดจำหน่ายสูงใน
ช่วงนั้น สามารถวิเคราะห์ถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้นจริง ๆ ได้ สามารถเป็นผู้นำทาง

ความคิดเห็นแก่ประชาชน ช่วงนั้นจะเป็นเวลาที่เหมาะสมมากที่สุดในการสอนบทเรียนประชาธิปไตยแก่ประชาชน แต่น่าเสียดายที่ผู้มืบทบาทจริงจัง กลับเป็นหนังสือพิมพ์ฉบับเล็ก ๆ ของคนหนุ่มสาว เช่น ประชาธิปไตย และนิตยสารในแวดวงมหาวิทยาลัย เช่น นิตยสารนิสิตนักศึกษาของคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาราชภัฏ ฯลฯ

สำหรับหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้น ในยุคนี้ได้พิมพ์ออกเผยแพร่อีกหนึ่งฉบับ คือ The Nation นอกจาก Bangkok Post และ Bangkok World

The Nation เริ่มพิมพ์ออกจำหน่ายใน พ.ศ. 2514 ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น The Nation Review มีสุทธิชัย หยุ่น เป็นบรรณาธิการบริหาร เป็นหนังสือพิมพ์รายวันกรอบเช้า ที่มีเนื้อหาอันดับหนึ่งเป็นข่าวหนัก ประกอบด้วยข่าวต่างประเทศ ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวการเมือง อันดับสองเป็นโฆษณา อันดับสามเป็นข่าวเบา ประกอบด้วยข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม พยากรณ์ชีวิตและรายการโทรทัศน์ The Nation มีภาพประกอบมากจำนวนเกือบเท่า ๆ กับโฆษณา จึงนับว่าเป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพฉบับหนึ่ง (จำนงค์ วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพันธุ์, 2526 : 39) The Nation จะเน้นข่าวต่างประเทศและภาพมากกว่าหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับอื่น ๆ ต่อมาได้เพิ่มเนื้อหาด้านธุรกิจและเพิ่มโฆษณามากขึ้นอีก

สำหรับหนังสือพิมพ์จีนนั้นในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ในช่วงแรกของยุคนี้ถูกเรียกว่า เป็นยุคคุมกำเนิดหนังสือพิมพ์จีน โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาเอียงซ้าย ถูกสั่งปิดหมด ในปลายปี พ.ศ. 2501 เหลืออยู่เพียง 3 ฉบับและในปี พ.ศ. 2502 มีหนังสือพิมพ์จีนรายวันออกมาได้อีกฉบับหนึ่ง โดยมีกรมประชาสัมพันธ์เป็นเจ้าของ หนังสือพิมพ์จีนทั้ง 4 ฉบับนี้ผูกขาดวงการหนังสือพิมพ์จีน และยังคงดำเนินการต่อมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ซิงเสียนเยอะเป๋อ ชื่อเจี้ยเยอะเป๋อ หรือหนังสือพิมพ์สากล จงหว่าเยอะเป๋อ และจิงหว่าเยอะเป๋อ หรือหนังสือพิมพ์ศิรินคร

● Eight military men in Government line-up ● Suthée, Virabongsa get finance portfolios

Interim Cabinet named

Prime Minister Chatichai Chongchueang today named an interim cabinet to take office on Monday. The new cabinet consists of 18 members, including eight military officers and three former cabinet ministers. The interim cabinet will remain in office until a permanent cabinet is formed.

3 Cabinet groups to hold separate meetings

'Colour blind' Premier defends line-up
Prime Minister Chatichai Chongchueang today defended his decision to name an interim cabinet that included military officers and former cabinet ministers. He said the government was 'colour blind' and would accept anyone who was qualified to do the job.

FOODLAND
A large advertisement for Foodland, featuring a picture of a person and text describing their products and services.

Sadd killer
A small advertisement or notice, possibly related to a legal case or a business announcement.

NIC
A small advertisement for NIC, which stands for National Information Center, providing information on their services.

THE NATION

Thailand's Independent Newspaper

Vol. 16, No. 4581 SATURDAY MORNING MAY 16, 1991 Bangkok 8 Baht

Army man to quit TOT board

Following reported dispute over major phone project

Signs of relief

No decision yet on whether to draw up new anti-graft laws

'16th SEA Games Go for Gold'

PM: Thai press should control itself
Prime Minister Chatichai Chongchueang today urged the Thai press to control itself and not to engage in sensationalism. He said that the press should focus on reporting the news objectively and responsibly.

Mr postman, where is the missing letter?

A letter from a reader asking the newspaper to help find a missing letter. The letter describes the circumstances and asks for assistance in locating the missing correspondence.

TRAVEL
An advertisement for a travel agency, listing various travel services and destinations.

4354819, 4357884-6
A large advertisement or notice, possibly for a business or a service, featuring a phone number and other contact information.

นโยบายควบคุมและปิดกั้นเสรีภาพการเคลื่อนไหวของชาวจีน และ
ชุมชนชาวจีน รวมทั้งโรงเรียนจีนในระดับมัธยมถูกสั่งปิด ในฐานะที่เป็นแหล่ง
แทรกซึมและเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะในวงการหนังสือพิมพ์จีนต้องถูก
ควบคุมกวดขันอย่างหนัก จึงตกอยู่ในสภาพที่ซบเซามาก จนถึงช่วงหลังในยุคของ
จอมพลถนอม ก็ยังไม่อนุญาตให้หนังสือพิมพ์จีนฉบับใหม่ ๆ เปิดดำเนินการได้
(วิภา อุดมฉัตร, 2528 : 23)

นิตยสาร

ในด้านของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทนิตยสารนั้น ในยุคนี้เป็นช่วงที่ประเทศ
ไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นครั้งแรก นิตยสารมีการพัฒนาตัวเอง
จนเป็นสื่อที่เผยแพร่ไปถึงมวลชนอย่างแท้จริง มีนิตยสารและวารสารทั้งวิชาการ
กึ่งวิชาการ วารสารทางราชการและในรั้วมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมากมาย

มีการออกนิตยสารที่มุ่งช่วยพัฒนาความคิดทางการเมืองให้กับผู้อ่านมาก
ขึ้น โดยเฉพาะในช่วงหลัง ๆ ของยุคนี้ที่รัฐบาลให้สิทธิเสรีภาพในการเขียนและ
การพิมพ์มากขึ้น อาทิ เช่น

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ออกใน พ.ศ. 2506 ครั้งแรกออกเป็นราย 3
เดือน เป็นสิ่งพิมพ์ของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย เป็นวารสารทางวิชา
การ ที่มีบทความวิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์สังคม การเมืองและเศรษฐกิจค่อนข้าง
ลึกซึ้งและได้รับความสนใจต้อนรับจากผู้อ่านที่เป็นกลุ่มปัญญาชนมาก ใน พ.ศ.
2508 ได้ออก สังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนิสิตนักศึกษารายเดือนออกมาอีก ใน
พ.ศ. 2511 ได้ออกสังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับบัณฑิตมาเพิ่มเติมอีก

ชัยพฤกษ์ฉบับนักศึกษาประชาชน รายปักษ์ออกใน พ.ศ. 2512 เผย
แพร่ความรู้ ความคิดในหมู่นักศึกษา แต่ออกอยู่ได้ประมาณ 6 เดือน ก็ถูกทางการ

บีบให้เลิก

มหาสารคาม เป็นนิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์ขนาดเล็กที่เสนอข่าวและสารคดี วิจารณ์การเมืองอย่างเปิดเผย และชัดเจน มีการเขียนเป็นเชิงการ์ตูนล้อการเมืองและบุคคลต่าง ๆ ออกในปี พ.ศ. 2514

เศรษฐกิจ เป็นหนังสือของพรรคแนวร่วมเศรษฐกิจ เริ่มออกใน พ.ศ. 2511 มีบทความแสดงความคิดเห็นและความรู้เกี่ยวกับลัทธิสังคมนิยม

นิตยสารเหล่านี้เป็นแหล่งแสดงทัศนะต่าง ๆ และปัญหาของสังคมในยุคนั้น

ในด้านของนิตยสารเพื่อความบันเทิงและทั่วไปนั้น ใน พ.ศ. 2516 ได้เกิดนิตยสาร ลลนา นิตยสารผู้หญิงในรูปแบบที่แปลกใหม่จากฉบับอื่น ๆ ทั้งในด้านการจัดรูปเล่ม การออกแบบตัวหนังสือ และเนื้อหาที่เน้นผู้หญิงยุคใหม่ ไม่ใช่แม่บ้านการเรือนเหมือนนิตยสารผู้หญิงในอดีตอื่น ๆ โดยมี สุวรรณี สุคนธานักเขียนชื่อดัง เป็นบรรณาธิการ ลลนา มีอายุยืนยาวมาจนถึงปี พ.ศ. 2538 จึงเลิกออกนับว่ามีอายุถึง 22 ปี นอกจากนั้นในช่วงนี้พบว่า มีวารสารที่ออกโดยหน่วยราชการต่าง ๆ มากถึง 315 รายชื่อ (ระวีวรรณ ประกอบผล, 2526 : 69)

วงการหนังสือและวรรณกรรม

ส่วนในด้านของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทที่เป็นหนังสือเล่มและวงการวรรณกรรมนั้นในยุคนี้ได้เกิดนักเขียนที่สำคัญหลายคน เพราะบรรยากาศโดยทั่วไปทางการเมืองที่ขัดแย้งและกดดันทำให้นักเขียนมีสิ่งกระตุ้นให้สร้างผลงานเสนอความคิดที่หลากหลายได้

คนแรกที่นำจะกล่าวถึง คือ "จิตร ภูมิศักดิ์" นักเขียนในแนวเพื่อประชาชน ผลงานมากในช่วงต้นของยุค เคยมีผลงานลงประจำในหนังสือพิมพ์ สารเสรี ช่วง พ.ศ. 2500-2501 จิตร ภูมิศักดิ์ มีนามปากกาหลายนาม ได้แก่ สมชาย ปรีชาเจริญ ศรีนาคร ขวัญนรา ขวัญใจ กวี ศรีสยาม กวี การเมือง แต่โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว มักใช้นามจริง เนื่องจากจิตร ภูมิศักดิ์ เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญทางอักษรศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง จิตร จึงมีผลงานอยู่หลายแนว แต่ที่เด่น คือ แนวเพื่อประชาชน แสดงความรักชาติ รักความเป็นไทย

ดัง เช่น ตัวอย่างบทกวีที่เด่นของเขาในเรื่อง "วิญญาณหนังสือพิมพ์ ตอน คำเตือน...จากเพื่อนเก่าอีกครั้ง"

"เปิบข้าวทุกคราวคำ จงสู้งาเป็นอาจิม

เหงื่อที่สู้กิน จึงก่อเกิดมาเป็นคน"

งานเด่น ๆ ของจิตร ได้แก่ ศิลปเพื่อชีวิต ศิลปเพื่อประชาชน โฉมหน้าศักดินาไทย เรื่องแปล เช่น แม่ คนขี้เสื่อ และบทร้องกรองต่าง ๆ อีกมากมาย

แต่ผลงานทางวรรณกรรมและการวิจารณ์ศิลปะของจิตร ภูมิศักดิ์ ถูกต่อต้านจากฝ่ายบ้านเมืองอย่างรุนแรง จิตรจึงถูกจับ ติตคุกอยู่หลายปี เมื่อออกจากคุกในปี พ.ศ. 2508 จึงเข้าป่าและถูกลอบสังหารเมื่อวันที่ 5 พ.ศ. 2508 (อุดม รุ่งเรืองศรี, 2523 : 34)

ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ นั้นมีการปราบปรามคอมมิวนิสต์ และกำราบนักหนังสือพิมพ์หรือนักคิดแนวก้าวหน้าอย่าง เด็ดขาด ซึ่งมีผลทำให้นักเขียนชื่อดังหลายคน เช่น ศรีบูรพาขอลี้ภัยอยู่ในประเทศจีน เสนีย์ เสาวพงศ์ รัชมารกา และเล็กเขียนหนังสือไประยะหนึ่ง ลาว คำหอม (คำสิงห์ ศรีนอก เจ้าของเรื่อง

สั้นชุดฟ้าบักัน) ต้องเปลี่ยนอาชีพ ศรีรัตน์ สถาปนวิวัฒน์ ต้องเปลี่ยนแนวการเขียนจากการเปิดโปงสภาพการกตขีของระบบเจ้าขุนมูลนาย เช่นเรื่อง แผ่นดินนี้ของใคร เมืองทาส (ซึ่งกลายเป็นหนังสือต้องห้าม) มาเขียนเรื่องในเชิงชีวิตต่อสู้ เช่น ทาสโลกีย์ ไม่มีคำตอตอบจากสวรรค์ จากนั้นจนนินทร ฟาสีเลือด และด้านสมิง เป็นต้น

"อิสรา อมันตกุล" นักเขียนเรื่องสั้นและนักหนังสือพิมพ์ ที่มีแนวคิดปลุกคุณธรรมให้เกิดขึ้นในใจคนโดยเจเพาะความเสี่ยสละกับการยึดมั่นในอุดมคติ การเรียกร่องลทธิเสรีภาพ ดังจะเห็นได้จากเรื่องสั้นของเขา เช่นเรื่อง พณาทำน รัฐมนตรี นักเซ็งลีข้างถนน ชีวิตแผนเงินผ่อน เขาตะโกนหานายกรัฐมนตรี หยาดเหงื่อและความทรงง ฯลฯ อิสรา อมันตกุล ถูกจับในข้อหาไม่ปรากฏ เมื่อออกจากคุกมาแล้วก็ได้เปลี่ยนแนวการเขียนไปโดยใช้นามปากกาว่า แฟรงค์ ฟรีแมน เขียนสแลงมิใช่ของแสลง ในหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ เป็นต้น

วรรณกรรมในยุคนี้นอกจากในแนวสะท้อนสังคมเพื่อประชาชนแล้ว คนอื่น ๆ ก็เขียนมาในแนวเพื่อฝันหรือที่เรียกว่า วรรณกรรมน้ำเน่า แต่ก็มึนวนิยายที่ได้รับรางวัลแพร่หลายมากมาย และมีนักเขียนที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น จดหมายจากเมืองไทย ของ โบตัน เขาชื่อกานต์ ของ สุวรรณี สุคนธา ตะวันตกดิน ของ กฤษณา อโศกสิน จันทน์หอม ของ วลีษฐ เดชกุญชร พืราบแดง ของ สุวัฒน์ วรดิลก

ส่วนวรรณกรรมประเภทร้อยกรองในยุคนี้มี กวีที่สำคัญ ๆ ได้แก่ "เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์" เริ่มจากกลอนประเภทรักใคร่ ๆ เพื่อฝัน และมีชื่อเสียงมากในยุคต่อ ๆ มา อีกท่านหนึ่ง ได้แก่ "อังคาร กัลยาณพงศ์" งานกวีนิพนธ์ของอังคารไม่ยึดมั่นอยู่กับฉันทลักษณ์ของกลอนแปด เขียนแต่ละวรรคตามที่เห็นสมควรตามเสียงของคำและความหมายจะลงตัวในแต่ละวรรค ซึ่งมีผู้รูปร่างท่านกล่าวว่าอังคาร เป็นผู้ทำลายฉันทลักษณ์และขนบนิยมทางการแต่งคำประพันธ์ แต่

ผลงานเหล่านี้กลับเป็นที่ชื่นชมในหมู่นุ่มสาวที่แสวงหาแนวใหม่ของการเสนอแนวคิดของตน

ตัวอย่างผลงานของอังคาร ชื่อ "วัททะเล" ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 ดังนี้

วัททะเลใส่จาน	รับประทานกับข้าวขาว
เอี่ยมเก็บบางดวงดาว	ไว้คลุกข้าวขาว เกลือกิน
ดูปุ๋ยหอยเรียงระบำ	เดินรำทำเพลงวังเวงสิ้น
กึ่งกำกึ่งกึ่งปิ่น	ไปกินตะวันและจันทร์
คางคกขึ้นวอทอง	ลอยล่องท่องเที่ยวสวรรค์
อึ่งอ่างไปด้วยกัน	เทวดานั่นหนีเข้ากะลา

ในยุคนี้ วงการวรรณกรรมประเภทร้อยกรอง ได้เกิดแนวคิดที่จะแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ จึงเกิดคำประพันธ์ประเภท "กลอนเปล่า" จากนักเขียนหลาย ๆ คน เช่น รัตนะ ยาวะประภาส สุชาติ สวัสดิ์ศรี และวิทยากร เชียงกุล จากหนังสือ ฉันจึงมาหาความหมาย นักเขียนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนหนุ่มสาวและนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ตัวอย่างจาก หนังสือ "ความเจ็บ" ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี ปี พ.ศ. 2515 กล่าวว่า "นายทุน"

เบื้องหน้ามีถนน
บนถนนมีรถ
รถแล่นมาเป็นแถว
ฉันนั่งลง ฝ้ามอง
ฉันเห็นสัตว์เลื้อยคลาน
"นั่นจะไปทางไหน"
"ฉันจะไปไม่ไกล"
"ฉันเป็นสัตว์เลื้อยคลาน"

ที่แปลกออกไปจากวงขนบนิยมในการแต่งคำประพันธ์มากที่สุด และที่กล่าวขวัญมาก คือ จ่าง แซ่ตั้ง จากงานเขียนที่สามารถสื่อความคิดและความรู้สึกได้ดี ซึ่งภายหลังมีผู้เรียกงานเขียนในลักษณะนี้ว่า "วรรณรูป" เช่น ตัวอย่างที่แพร่หลาย "คน รอรถเมล์"

คน	คน	คน	คน	คน	
คน	คน	คน	คน	คน	
คน	คน	คน	คน	คน	
คน	คน	คน	คน	คน	รอรถเมล์

ในวงการนักเขียนนวนิยายนั้น นิตยสารเป็นแหล่งให้กำเนิดนักเขียน หน้าใหม่อยู่เสมอโดยเฉพาะในยุคนี้ หนังสือ "ฟ้าเมืองไทย" เป็นแหล่งเกิดของนักเขียนชาย เช่น สยามภู ทศพล บุญโชค เจียมวิริยะ และคำพูน บุญทวี เช่นเดียวกับการที่ สตรีสาร และ ศรีสัปดาห์ เป็นที่เกิดของนักเขียนสตรี เช่น กฤษณา อโศกสิน ช่อม ปัญญาพรรค ชวงค์ ฉายะจินดา และหมยันตี เป็นต้น

สรุปแล้วสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งที่เป็น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือเล่ม วงการนักเขียนและวรรณกรรมต่าง ๆ แม้ในด้านการเมืองจะเป็นยุคเผด็จการครองเมือง แต่การพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ก็เกิดขึ้นมาในยุคนี้ รวมทั้งเกิดแรงจากประชาชนหนุ่มสาว นักศึกษาตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทำให้เกิดสิ่งพิมพ์และเกิดนักเขียนคนสำคัญ ๆ ในสังคมไทยขึ้นมากมาย เพราะเผด็จการปิดกั้นได้แต่วัตถุคือ การปิดสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ แต่ไม่อาจปิดกั้นความคิดของคนในยุคนี้ได้เลย

ยุคที่ 3 ยุคแห่งความหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงแนวทางของสื่อสิ่งพิมพ์
(2516-2531)

ในช่วงนี้เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาก มีการเปลี่ยนผู้บริหารรัฐบาลหลายคน อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ช่วง

ช่วงแรก คือหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516-เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงที่ประชาธิปไตยเบ่งบานมาก สื่อมวลชนโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ได้รับเสรีภาพมาก

ช่วงที่ 2 หรือช่วงกลาง คือ หลังตุลาคม 2519-2520 เป็นช่วงของการปฏิรูปการปกครอง สมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายชาตินิยมต่อต้านคอมมิวนิสต์แบบขวาสุดโต่ง จำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนมิให้เสนอข่าวขัดแย้งรัฐบาลเป็นการบริหารประเทศแบบเผด็จการพลเรือนที่มีทหารหนุนอยู่เบื้องหลังอยู่ได้เพียง 1 ปี ก็เกิดการยึดอำนาจทางการเมือง

ช่วงที่สามหรือช่วงสุดท้ายของยุคนี้ คือช่วง พ.ศ.2520-2531 เรียกว่าเป็นยุคการปรับท่าทีของรัฐโดยใช้วิธีอ้อมซอมทางการเมือง เป็นช่วงที่มีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้สื่อมวลชนค่อนข้างมีเสรีภาพในระยะแรก แต่ภายหลังถูกเข้มงวดกวดขันมากขึ้น

สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์นั้นในช่วงแรก คือ หลัง 14 ตุลาคม เนื้อหาครึกโครมเร้าอารมณ์ สร้างดาราคือนิสิตนักศึกษา ซึ่งกลายเป็นวีรบุรุษในหนังสือพิมพ์ แต่เนื่องจากมีความสับสนและการประท้วงเดินขบวนในเรื่องต่าง ๆ มาก ในยุคนี้จึงทำให้หนังสือพิมพ์ขายดี เพราะมีเหตุการณ์น่าตื่นเต้นต่าง ๆ มาก โดยเฉพาะหนังสือฉบับเล็ก ๆ เช่น ประชาธิปไตย ประชาชาติ มหาราชฎี ฯลฯ ยังคงเฟื่องฟูอยู่จนเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขึ้นภายหลังจึงเลิกกิจการหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาไป เช่น ประชาชาติ เปลี่ยนเป็นประชาชาติธุรกิจ และคงอยู่จนปัจจุบันนี้ การเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากของหนังสือพิมพ์ในช่วงนี้ก็มิได้ส่งผลไปสู่ความนึกคิดอันถูกต้องของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเลย

ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 นั้นมีความแตกต่างกันทางด้านความคิดเห็นทางการเมืองมาก ภายใต้ความวุ่นวายยุ่งเหยิงทางการเมืองในยุคที่อยากจะเรียกว่า "ขวามืดซ้าย" สื่อมวลชนได้แตกความคิดออกเป็นฝักฝ่าย โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็นฝ่ายขวา เช่น ดาวสยาม ถูกนักศึกษาโจมตีว่าเป็น "เศษกระดาษเปื้อนหมึกสีส้ม ทำการปลุกเร้าประชาชนให้เกิดความสำนึกในความรักชาติอย่างไม่ลืมหูลืมตา ส่วนหนังสือพิมพ์ฝ่ายซ้าย คือ ประชาธิปไตย ประชาชาติ ฯลฯ ซึ่งเป็นฝ่ายนักศึกษา ในขณะที่เดียวกัน หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นักศึกษาโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ได้ออกหนังสือพิมพ์ "อธิปัตย์" เป็นรายสัปดาห์ โดยใช้เงินบริจาคที่เหลือจากการนำไปช่วยเหลือผู้ประสบภัยในเหตุการณ์นองเลือด 14 ตุลาคม บางส่วน ออกพิมพ์เผยแพร่โดยขายในราคาฉบับละ 1.50 บาท ต่อมาได้เปลี่ยนจากรายสัปดาห์เป็นรายวัน 3 วัน อธิปัตย์เสนอเนื้อหาและการวิพากษ์วิจารณ์การเมืองในช่วงนั้นอย่างเข้มข้น โดยใช้สโลแกนว่า "หนังสือพิมพ์อธิปัตย์ ยืนหยัดเคียงข้างประชาชน" หนังสือพิมพ์ฉบับนี้ แม้จะเป็นผลงานของนักศึกษาเป็นหลักใหญ่ แต่ก็สามารถทำยอดขายติดอันดับต้น ๆ ของหนังสือพิมพ์รายวันทั่วไปได้อย่างไม่ยากนัก และในช่วงก่อนวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ยังสามารถออกฉบับเฉพาะกิจรายวันได้อีกด้วย แต่หลังจากวันที่ 5 ตุลาคม 2519 อธิปัตย์ฉบับในเมืองก็ไม่ได้วางแผงอีกเลย แล้วไปมีฉบับในป่าอีกประมาณ 3 ปี ก็ถึงวาระที่ต้องสิ้นสุดอย่างแท้จริง

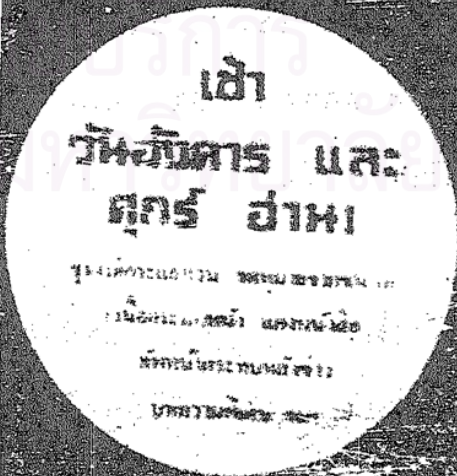
การทำหนังสือพิมพ์อธิปัตย์ไม่ได้เป็นแค่กิจกรรม เป็นความเคลื่อนไหวตามธรรมชาติในสังคมโดยไม่ได้ถูกใครชักจูง ดังนั้น อธิปัตย์คือ ส่วนหนึ่งของการต่อสู้ของขบวนการประชาชน คงไม่ง่ายนักที่นักศึกษาในรั้วมหาวิทยาลัยจะสามารถร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ในวงการหนังสือพิมพ์ให้ได้กล่าวขวัญถึง เช่นนี้ อีก หรืออาจจะไม่มีอีกแล้วในวันข้างหน้า ("นกน้อยคืนรัง หวนคะนึงถึง "อธิปัตย์" มติชน 20 สิงหาคม 2539 : 33)

หนังสือพิมพ์

อรปตย

ยื่นหยัดเคียงข้างประชาชน

หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 คือในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร หนังสือพิมพ์ถูกควบคุมมาก คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้สั่งปิดหนังสือพิมพ์ทุกฉบับ และพิจารณาเปิดใหม่ในวันรุ่งขึ้น มีการจัดตั้ง "คณะกรรมการตรวจสอบข่าวสารและหนังสือพิมพ์ถูกควบคุมไว้ด้วยพระราชบัญญัติปี 2484" คำสั่งของคณะปฏิรูปฉบับที่ 42 (เรียกย่อ ๆ ว่า พร.42) หนังสือพิมพ์หลายฉบับถูกสั่งปิดโดยไม่มีกำหนด เช่น ชาวไทย เดลินิวส์ ฯลฯ แต่มีหลายฉบับที่ปิด ๆ เปิด ๆ อยู่เป็นประจำ เช่น เดลินิวส์ สยามรัฐ ดาวสยาม เสียงประชาชน และไทยเดลี หนังสือพิมพ์หลายฉบับไม่กล้าเล่นข่าวการบ้านการเมืองหรือวิจารณ์รัฐบาลมากนัก เมื่อข่าวการเมืองไม่มีให้ทำ ข่าวอาชญากรรมก็เข้ามาแทนที่

นอกจากนั้นรัฐบาลยุคนี้ยังได้ออกหนังสือพิมพ์รายวัน ชื่อว่า หนังสือพิมพ์ "เจ้าพระยา" แต่ไม่ประสบความสำเร็จ และเลิกออกไปในที่สุด มีผู้สรุปว่า อาชีพหนังสือพิมพ์ในยุครัฐบาลธานินทร์อยู่ในสภาวะที่อึดอัดที่สุดและนักหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพทุกวิถีทาง (สุกัญญา ตีระวนิช, 2526 : 17) รัฐบาลธานินทร์หลุดออกจากตำแหน่งไปตั้งแต่เกิดรัฐประหาร เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ในเวลานั้น ยังมีหนังสือพิมพ์ที่ถูกสั่งปิดอยู่ถึง 13 ฉบับ

เมื่อรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ เข้ามาในนั้นนักหนังสือพิมพ์ต่างก็พากันหวังว่าเสรีภาพจะกลับคืนมา ด้วยนโยบายสร้างภาพพจน์ที่ดีของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ พร.42 ไม่ถูกนำมาใช้ มีการยินยอมให้เปิดหนังสือพิมพ์ใหม่ขึ้นได้ในระยะหนึ่ง แต่ไม่นานนัก เมื่อประโยชน์ในการสร้างภาพพจน์หมดไป รัฐบาลก็เริ่มเข้มงวดกับหนังสือพิมพ์อีก มีการเตือนบรรณาธิการและปิดหนังสือพิมพ์ประปราย

นายประเวทย์ บุรณศิริ นายกสมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทยในเวลานั้น ได้กล่าวถึงรัฐบาลเกรียงศักดิ์ว่า (สัมภาษณ์นิตินักศึกษา, 23 มกราคม 2523 : 15) ว่า "ยังพยายามควบคุมหนังสือพิมพ์ ส่วนนักหนังสือพิมพ์เองก็รวมตัวกันไม่ติด ถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ไม่เห็นคุณค่าของความสามัคคี บาง

ครั้งก็ด่ากันเอง นอกจากบางกรณีที่มีความเห็นตรงกันจึงจะมารวมตัวกัน
นักหนังสือพิมพ์มีทั้งคนดีคนเลว การจะควบคุมกันได้นั้นต้องมีกฎหมายมารับรองให้
หนังสือพิมพ์สามารถควบคุมกันเองได้ แต่รัฐบาลไม่ยินยอม อ้างว่าหนังสือพิมพ์คุม
กันเองไม่ได้”

หนังสือพิมพ์รายวันไทยที่เกิดขึ้นในยุคนี้ที่เด่น ๆ มีดังนี้ (อัญชลี ชัยวรส,
2535 : 23-27)

ดาวสยาม ตีพิมพ์จำหน่ายครั้งแรกเมื่อวันที่ 29 เมษายน 2517 มี
เอกลักษณ์ในการเสนอข่าวหน้าหนึ่งที่น่าหนักเรื่องการเมืองและอาชญากรรมมาก
เป็นพิเศษ ลีลาการเขียนมีสีสัน ในระยะแรกมีคอลัมนิสต์ชื่อดัง คือ “กระแทก”
ทำให้ยอดขายของหนังสือพิมพ์ดี เพราะเขามีวิธีการเขียนที่ก้าวร้าวและโจมตี
บุคคลทั้งนักการเมืองและผู้มีชื่อเสียงอื่น ๆ เป็นหนังสือพิมพ์ที่ดังมากในช่วงก่อน
6 ตุลาคม 2519 ถูกเรียกว่า เป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายขวาจัด ในปัจจุบันนี้ได้เลิก
กิจการไปแล้ว

เดลิเมล์เร่อร์ ออกวางจำหน่ายเมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2521 เป็น
หนังสือพิมพ์ฉบับเดียวที่ประกาศตนอย่างชัดเจนว่าฝักใฝ่พรรคประชากรไทยและ
สนับสนุนนายสมัคร สุนทรเวช โดยนายสมัคร สุนทรเวช เป็นคอลัมนิสต์เขียน
ประจำในคอลัมน์ “มูมน้ำเงิน” ผู้อ่านส่วนใหญ่เป็นผู้นิยมพรรคประชากรไทย
เดลิเมล์เร่อร์เน้นการนำเสนอข่าวเศรษฐกิจและการเมืองมากเป็นพิเศษ มีข่าว
อาชญากรรมน้อย

แนวหน้า หนังสือพิมพ์แนวหน้าฉบับแรกออกในวันที่ 22 มีนาคม 2523
ก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มนักหนังสือพิมพ์ที่เป็นนักเขียนคอลัมน์ประจำ 4 คน
คือ นายชูพงศ์มณีน้อย นายสุภาพ คลีชงาย นายเผด็จ ภูริปฏิภาณ และนาย
ประสงค์ ฮัน เศรษฐกิจ โดยซื้อหัวจากหนังสือพิมพ์ในอดีต ทุนในระยะแรกมีบริษัท

ระบบข.กำลังเสื่อมศรัทธาต่อ รสช.

วิพากษ์แผน ๖๐๕๐
ตัวการพรรคเพื่อ
ไทย

เตลิมิเรอริ

พรรค ส.ส. ชาวมุสลิม ในนครเซนต์ปีแยร์
และ มิเชล ประเทศเวเนซุเอลา ไม่เห็นด้วย
กับร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งเสนอ
โดยรัฐบาลพรรคเพื่อไทย ในนครเซนต์ปีแยร์
และ มิเชล ประเทศเวเนซุเอลา

เบียร์
อวกาศ

อภินิหารคัมภีร์
ภูถ้ำ
อภินิหารคัมภีร์
ภูถ้ำ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

คู่แข่ง 'ทวิ' รอดตัว 'วุฒนา' แจ็คพ็อต รำรวยผิดปกติ

ปณมสิริ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ปณมสิริ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

แพรวหน้า

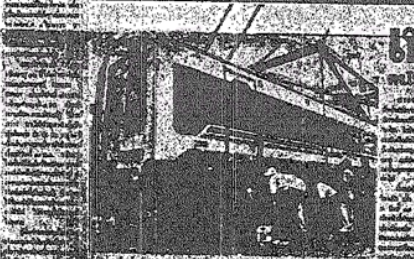
สุจินดา ลาออก ก่อนเกษียณอายุ

ก่อนเกษียณอายุ

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

ยึดทรัพย์ มวยต้ม?

ข่าว เทปสื่อกลับประเทศ
๑๖.๓ กับประชน
อภินิหาร

บ้านเมืองการพิมพ์เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ต่อมากลางปี 2525 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นใหญ่ คือ นายวาริน พุนศิริวงศ์ โดยมีบริษัทหนังสือพิมพ์แนวหน้าเป็นเจ้าของจนถึงปัจจุบัน

แนวหน้าเน้นข่าวทั่วไป กลุ่มผู้อ่านคือ ชนชั้นกลาง ที่สนใจในเรื่องการเมืองและเศรษฐกิจ จึงเน้นที่ข่าวการเมืองและเศรษฐกิจเป็นหลัก

3. มติชน พิมพ์ออกเผยแพร่ครั้งแรกในวันที่ 9 มกราคม 2521 เน้นนโยบายเพื่อให้เป็นหนังสือพิมพ์คุณภาพ เดิมคณะผู้จัดทำได้ออกหนังสือพิมพ์ชื่อว่า รวมประชาชาติธุรกิจ ในปี 2520 แล้วในปีต่อมาได้เปลี่ยนเป็นมติชนแทน มติชนในระยะแรกเน้นข่าวหนักเช่นเดียวกับสยามรัฐ แต่ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้เบาขึ้น มีการเสนอข่าวอาชญากรรม มีการจัดอย่างมีสีสันบ้าง บรรณาธิการคือ นางสาววิภา สุขกิจ ภายใต้การบริหารงานของบริษัทมติชนจำกัด มีหนังสือในเครืออีกหลายเล่ม ได้แก่ มติชนสุดสัปดาห์ ประชาชาติธุรกิจ มติชนเทคโนโลยี หรือเทคโนโลยีชาวบ้าน (ในปัจจุบัน) และศิลปะวัฒนธรรม

4. วิญจักร พิมพ์ออกเผยแพร่ใน พ.ศ. 2525 เป็นหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวการเมืองและเศรษฐกิจเป็นส่วนสำคัญ มีจำนวนหน้าค่อนข้างมาก เพราะลงโฆษณาอยู่ยในหมวดต่าง ๆ มากจนเป็นลักษณะสำคัญของหนังสือพิมพ์ฉบับนี้ ในช่วงแรกออกวิญจักรมาเพียงฉบับเดียว ต่อมาได้ขยายกิจการออกเป็นหนังสือพิมพ์ วิญจักรการศึกษา วิญจักรอาชีพ ฯลฯ เจาะเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่ต้องการเรื่องราวด้านการศึกษา สถาบันต่าง ๆ หรือด้านการหางานทำโดยเฉพาะ ซึ่งก็ได้รับความสนใจจากผู้อ่านมากพอสมควร

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น

นอกจากหนังสือพิมพ์ที่ออกเผยแพร่ในเขตกรุงเทพฯ และส่งไปขายยังต่าง

จังหวัดตั้งที่กล่าวแล้วนั้น ยังมีหนังสือพิมพ์อีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องกล่าวถึง คือ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ซึ่งพิมพ์จำหน่ายในเขตจังหวัดหรือภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะ

ลักษณะสำคัญของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของไทยคือ เนื้อหาข่าวนั้นจะเป็น ข่าวท้องถิ่น ทั้งข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุและข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวการเมืองการบริหารท้องถิ่น กำหนดออกนั้น ส่วนใหญ่นิยมออกเป็นรายปักษ์ หรือที่เรียกว่ารายลือตเตอร์ (ตามการออกสลากกินแบ่งของรัฐบาล) คือทุกวันที่ 1 และ 15 ของเดือน ขนาดของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก หรือขนาดแทบลอยด์คือ $11 \frac{1}{2} \times 15 \frac{1}{2}$ นิ้ว จำนวนไม่เกิน 20 หน้า ยกเว้นในวาระพิเศษต่าง ๆ ของจังหวัดนั้นอาจจะหนากว่านี้

หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นของไทยฉบับแรกชื่อ หนังสือพิมพ์ธนบุรี ออกในปี พ.ศ. 2469 ในสมัยนั้น ธนบุรียังไม่รวมตัวเข้ากับกรุงเทพมหานคร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นฉบับแรกนี้จึงมีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์ขานเมืองด้วย เนื่องจากอยู่ใกล้กรุงเทพฯ หลังจากนั้นในส่วนภูมิภาคจริง ๆ จึงมีหนังสือพิมพ์ศรีเชียงใหม่ ออกในปี พ.ศ. 2470 และไทยใต้ ในปี พ.ศ. 2485 ในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นได้หยุดชะงักไประยะหนึ่ง เป็นเวลาเกือบ 15 ปี คือจาก พ.ศ. 2475-2490 เนื่องจากบรรยากาศของเสรีภาพทางด้านข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นไม่เปิดกว้าง รวมทั้งเกิดภาวะการขาดแคลนกระดาษในช่วงสงคราม ทำให้การพิมพ์ต้องชะงักไปด้วย

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 จึงเริ่มเกิดหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นขึ้นใหม่ โดยเฉพาะในภาคเหนือ แล้วจึงขยายไปยังท้องถิ่น อาทิ เช่น ปี พ.ศ. 2493 ในเขตจังหวัดลำปาง มีหนังสือพิมพ์ "ไทยลานนา" ออกจำหน่าย หนังสือพิมพ์ฉบับนี้จัดว่า เป็นหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเก่าแก่ที่สุดที่ยังคงออกอยู่ในปัจจุบัน

จำนวนของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในช่วงยุคที่ 3 นี้ จากการสำรวจของ

สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ใน พ.ศ. 2527 พบว่า มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทั้งหมด 250 ฉบับ ออกไม่ครบทุกจังหวัดในประเทศไทย มีเพียง 54 จังหวัดเท่านั้น จังหวัดที่มีหนังสือพิมพ์ออกมากที่สุด คือ จังหวัดชลบุรี มีถึง 20 ฉบับ รองลงมาคือ พิษณุโลก 17 ฉบับ นสพ.ท้องถิ่นที่ออกเป็นรายวันมีเพียง 3 ฉบับ คือ ไทยนิวส์ นครพิงค์ของเชียงใหม่ และเสียงตะวันออก ที่จังหวัดชลบุรี ในภาคใต้ไม่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ออกรายวัน ส่วนใหญ่ยังคงนิยมออกเป็นรายปักษ์เหมือนเดิม

สถานภาพของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นนั้นไม่สู้แน่นอนแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่นในแต่ละภาค แต่ละจังหวัดนั้นมีเงื่อนไขแตกต่างกันออกไปไม่ว่าเงื่อนไขของคนทำหนังสือพิมพ์ สภาพการเศรษฐกิจ สภาพการปกครอง สภาพทางสังคมตลอดจนการเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์จากคนในท้องถิ่นนั้นเอง แต่ถึงแม้จะมีเงื่อนไขต่างกันแต่สิ่งที่ผู้จัดทำหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นต่างมีความมุ่งหวังในจุดหมายปลายทางเดียวกัน คือ ความสำเร็จของหนังสือพิมพ์ที่ทำอยู่ มีฐานะ มีกำไร และความมีเกียรติ (สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, 2530 : หน้า 21)

โดยภาพรวมแล้วหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นยังมีปัญหาต่าง ๆ อีกมากมายที่จะพัฒนาไปสู่การยอมรับและสามารถเป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไปได้ เนื่องจากการที่ต้องแข่งขันกับหนังสือพิมพ์จากกรุงเทพฯ ทั้งด้านเนื้อหาและความรวดเร็ว หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึงต้องพยายามเจาะลึกข่าวในท้องถิ่นให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น และนอกเหนือจากการที่จะทำให้หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นแต่ละฉบับยังคงดำรงอยู่ได้นั้น การบริการชุมชนที่จัดเป็นหน้าที่อีกประการหนึ่งของหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่สำคัญ เช่น การเป็นสื่อกลางรับร้องทุกข์ของประชาชน แล้วถ่ายทอดให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบแก้ไขต่อไป หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นจึง เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เฉพาะชุมชนที่ยังคงต้องมีอยู่ตลอดไป

สำหรับหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้น ยังคงเป็น 3 ฉบับเดิม คือ Bangkok Post Bangkok World และ The Nation โดย Bangkok World

ได้เลิกกิจการไปในช่วงปลายของยุคนี้คือประมาณ พ.ศ.2530 ส่วน The Nation นั้นมีการปรับปรุงใช้ชื่อในช่วงที่เปิดใหม่ในยุคนี้ (พ.ศ.2521) ว่า "The Voice of the Nation" มีบริษัท The Nation เป็นเจ้าของ ผู้ก่อตั้งคนสำคัญคือ นายธรรมบุญ มหาเปารยะ นายสุทธิชัย หยุ่น และ ม.ร.ว.สุมิตรา บุญยรัตพันธุ์ จึงเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษที่ลงทุนโดยคนไทย เพราะไม่ต้องการให้หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษผูกขาดโดยชาวต่างประเทศทั้งหมด กล่าวกันว่า The Nation เป็นที่รวมของนักหนังสือพิมพ์รุ่นใหม่ที่มีความคิดก้าวหน้า มีข้อเขียนที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาของประเทศและเรื่องเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ (รจิตลักษณ์ แสงอุไร, 2523 : 129) ในช่วงแรกของการก่อตั้งต้องล้มลุกคลุกคลานมาตลอด ประกอบด้วยมรสุมทางการเมืองในช่วงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ทำให้มีการเปลี่ยนชื่อหนังสือพิมพ์และบริษัทอยู่หลายครั้ง แต่ผู้ก่อตั้งยังคงเป็นชุดเดิมจนถึงปัจจุบัน

สำหรับหนังสือพิมพ์จีนนั้นในยุคนี้มีการขยายตัวเปิดขึ้นใหม่หลายฉบับจนถือว่าเป็นยุคการแข่งขันทางธุรกิจ (วิภา อุดมจันทร์, 2528: 24-25) เนื่องจากประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนนโยบาย มีความสัมพันธ์กับจีนแผ่นดินใหญ่มากขึ้นโดยมีการแลกเปลี่ยนคณะนักกีฬากันในช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 จึงเกิดหนังสือพิมพ์จีนรายวันขึ้นใหม่ ในปี พ.ศ.2517 คือ "ซินจงเหยียนเป่า" แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ขึ้น หนังสือพิมพ์จีนรายวันซึ่งมีอยู่ด้วยกันขณะนั้น 5 ฉบับ ถูกสั่งปิดไป 3 ฉบับ เหลือ 2 ฉบับ คือ ซื่อเจียเยอะเป่า และจิงหวาเยอะเป่า ต่อมาซิงเสียนเยอะเป่าก็เปิดได้ใหม่ หลังจากปี พ.ศ.2521 คือหลังรัฐบาลธานินทร์ วงการหนังสือพิมพ์จีนเริ่มศึกคัดค้าน้อย ในระหว่าง พ.ศ.2526-2527 มีหนังสือพิมพ์จีนรายวันอยู่ถึง 8 ฉบับ เป็นฉบับเช้า 6 ฉบับ และฉบับเย็น 2 ฉบับ มีเงินทุนหมุนเวียนในการจัดตั้งหรือซื้อขายกิจการกันเป็นจำนวนเงินหลายสิบล้านบาท

หนังสือพิมพ์จีนในยุคนี้ ไม่มีลักษณะของการต่อสู้ทางความคิดทางการเมืองอย่างชัดเจนอีกแล้ว ข่าวสารเกี่ยวกับแผ่นดินใหญ่ หรือไต้หวันมีลักษณะ

เป็นการรายงานข่าว จุดเน้นหนักของหนังสือพิมพ์จีนปัจจุบันไม่เกี่ยวข้องกับ
การเมือง แต่มุ่งอยู่ที่การแข่งขันกันในเมืองธุรกิจ ความตึกคึกของการเปิดหนังสือพิมพ์
ฉบับใหม่ ๆ สะท้อนถึงกำลังทางเศรษฐกิจที่มีอยู่สูง ในหมู่ชุมชนชาวจีน แม้จะมีผู้
คาดการณ์ว่าในอนาคตอันใกล้ ผู้อ่านหนังสือพิมพ์จีนจะลดน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจาก
เชื้อสายคนจีนยุคหลัง ๆ ไม่รู้ภาษาจีนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องจับตาตูกัน
ต่อไป

นิตยสาร

สื่อสิ่งพิมพ์อีกประเภทหนึ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงมากในยุคนี้ คือ นิตยสาร
นิตยสารในช่วงแรก ๆ ของไทยนั้นเนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของความบันเทิง
จนกระทั่งในช่วงปี 2515 เป็นต้นมาจึงเริ่มมีนิตยสารที่ให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ
และการวิพากษ์วิจารณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากสังคมในยุคนั้นมีการเปลี่ยนแปลง
ในด้านการพัฒนาข้อมูลข่าวสาร หรือสารสนเทศในแง่มุมต่าง ๆ มาก นิตยสาร
จึงมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงบทบาทไปให้ความรู้เฉพาะด้าน เฉพาะกลุ่มคน
มากขึ้นเรื่อย ๆ อาทิ เช่น

1. นิตยสารผู้หญิง เกิดขึ้นมากมายที่เด่นและดัง ๆ เช่น ดิฉัน แพรว
ขวัญเรือน

2. นิตยสารผู้ชาย ได้แก่ นิตยสารเกี่ยวกับรถ เช่น ฟอร์มูล่า
มอเตอร์ไซด์ นิตยสารกีฬา เช่น สตาร์ชอคเกอร์ ข่าวกีฬา นิตยสารทางด้านเพศ
และที่มุ่งผู้อ่านชาย เช่น แมน หม่อมสาว ไฟกลางคืน ชีวิตกลางแจ้ง ฯลฯ

3. นิตยสารประเภทเครื่องเสียง วิดีโอเทป และคอมพิวเตอร์ เช่น
อิเล็กทรอนิกส์ ไฮ-ไฟสเตอร์ไอ คอมพิวเตอร์รีวิว

4. นิตยสารสำหรับเด็ก เช่น สตรีสารภาคพิเศษ สวิตา สวนสัตว์
เพื่อนเรียน ม.ต้น ฯลฯ

5. นิตยสารสำหรับครอบครัว ยังแบ่งเป็น

นิตยสารบ้านและสวน นิตยสารตกแต่ง เช่น ในปี 2516 มี
นิตยสารบ้าน ต่อมาปี 2519 มีบ้านและสวน ต่อมาจึงมีทะยอยออกมาเรื่อย ๆ
ได้แก่ สถาปนิก โฮมไลฟ์ บ้านในฝัน เพอร์นิเจอร์ ฯลฯ

นิตยสารท่องเที่ยว ที่นับว่าเก่าแก่และยังมีอยู่จนปัจจุบัน คือ
อนุสาร อ.ส.ท. ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปัจจุบันมีที่ออกโดยเอกชน
คือ เดินทางท่องเที่ยว และเพื่อนเดินทาง ท่องโลก เพื่อนเที่ยว และที่จัดทำโดย
บริษัททัวร์ เช่น เที่ยวรอบโลก ของเอ็กทัวร์ ฯลฯ

นิตยสารสุขภาพและอนามัย เช่น ใกล้หมอ หมอชาวบ้าน ปัญหา
ชีวิตและสุขภาพ อาหารและสุขภาพ แม่และเด็ก รักลูกและลูกรัก

6. นิตยสารการเมือง หรือจะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิเคราะห์ข่าว
และการเมือง ได้แก่ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ มติชนสุดสัปดาห์ จตุรัสสู่ออนาคต
อาทิตย์และหลักไท

นิตยสารกลุ่มนี้แม้บางช่วงของการเมืองจะซบเซาลงบ้าง แต่ก็
ยังคงมีอยู่เรื่อย ๆ แม้ว่าจะมีอัตราเสี่ยงสูงจากการถูกจับจ้องจากรัฐบาล ถ้า
เกิดการวิเคราะห์วิจารณ์การเมืองในลักษณะที่แหลมเกินไป ความสามารถของผู้
เป็นเจ้าของและบรรณาธิการจึงสำคัญในการที่รักษาสมดุลของการกระทำหน้าที่
สื่อมวลชนที่ดีและอยู่ในกรอบแห่งการควบคุมตรวจตราของฝ่ายรัฐบาลด้วย

7. นิตยสารด้านธุรกิจการเงินและเศรษฐกิจ นิตยสารในแนวนีเกิด
ขึ้นค่อนข้างมาก และรวดเร็วไปตามสภาพบ้านเมืองและการเปลี่ยนแปลงทางด้าน
เศรษฐกิจ ธุรกิจ การตลาดและการโฆษณา มีผู้อ่านให้ความสนใจมากขึ้น มีทั้งที่มี
รูปเล่มเป็นนิตยสาร และเป็นนิตยสารกึ่งหนังสือพิมพ์ทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่
เริ่มบูมมากในช่วงหลัง พ.ศ.2520 เป็นต้นมา

ที่มีลักษณะเป็นนิตยสารธุรกิจ ได้แก่ คู่แข่ง คลังสมอง ธุรกิจการ
เงิน การเงินและการธนาคาร ดอกเบี้ย ผู้จัดการ คนโฆษณา มีเดีย การตลาด
ที่มีลักษณะเป็นนิตยสารกึ่งหนังสือพิมพ์ หรือที่เรียกว่า หนังสือพิมพ์ธุรกิจ ได้แก่
ฐานเศรษฐกิจ รายสัปดาห์ ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2525
ประชาชาติธุรกิจ สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2519
วิจัจักร รายสัปดาห์ ออกจำหน่ายในปี พ.ศ.2526

นอกจากนี้ยังมี เข็มทิศธุรกิจ เส้นทางเศรษฐกิจ บิสสิเนสวีค แหล่งข่าว

8. นิตยสารด้านศิลปะและวัฒนธรรม

ว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมไทย นิตยสารในกลุ่มนี้มี วัฒนธรรมไทย
วารสารไทย

ว่าด้วยเรื่องศิลปะ ได้แก่ ศิลปากร ของกรมศิลปากร เมืองโบราณ
ศิลปวัฒนธรรม ออกในปี พ.ศ.2522

ว่าด้วยเรื่องวรรณกรรมและนักเขียน มี โลกหนังสือ รายเดือน
ของบริษัท ดวงกลม ออกจำหน่ายในปี 2520 มีสุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ
เมื่อหยุดออกไป ก็มีนิตยสารตำนานหนังสือ ออกต่อมาได้อีกช่วงหนึ่ง มีเรื่องเดช
จันทร์ศิริ เป็นบรรณาธิการบริหาร

9. นิตยสารบันเทิง เป็นกลุ่มนิตยสารด้านงานบันเทิง หมายรวมถึง
นิตยสารภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ดาราและนักร้องในวงการ บันเทิงต่าง ๆ ใน

ช่วงนี้เป็นยุคที่สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ในขณะนั้นได้จัดทำนิตยสารออกเผยแพร่ ทั้งช่อง 5 ช่อง 7 ช่อง 3 และช่อง 9 ใช้ชื่อว่า ระฆัง นิตยสารบันเทิงในยุคนี้ ยังมี โลกดนตรี สตาร์พิก คู่สร้าง-คู่สม ของดำรง พุฒตาล นอกจากนั้นยังมี นิตยสารบันเทิงในกลุ่มวัยรุ่นอีกด้วย เช่น เธอกับฉัน รักและคิดถึง วัยรุ่นรัก วิทยวาน แกรงุ่น

นิตยสารในส่วนภูมิภาคก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเรื่อย ๆ เช่น สะตอราย สัปดาห์ ออกที่สุราษฎร์ธานี หนังสือ "เดินทางท่องเที่ยว" มีทั้งฉบับกรุงเทพและต่างจังหวัด

นิตยสารอีกกลุ่มหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้วขยายตัวค่อนข้างมากในช่วงนี้ คือ นิตยสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานและบริษัทเอกชนต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้และข่าวสารไปสู่ประชาชน เช่น ความรู้คือประทีป ของบริษัท เอสโซ่ เสรีภาพของสำนักข่าวสารออเมริกัน เมืองโบราณ ของบริษัท เมืองโบราณ จำกัด นิวไลฟ์ ของบริษัท กรุงเทพการไฟฟ้า ฯลฯ

นิตยสารที่เผยแพร่ในยุคที่ 3 นี้จึงมีอยู่มากมาย หลากประเภท และ แยกตามกลุ่มต่าง ๆ เป็นไปตามสภาพความเปลี่ยนแปลงของความต้องการข้อมูล สารสนเทศในยุคนี้

วงการหนังสือและวรรณกรรม

สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือ เล่มหรือในวงวรรณกรรมของไทยนั้น ในช่วงแรกของยุคคือหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงก่อน 6 ตุลาคม 2519 นั้น วรรณกรรมในแนวก้าวหน้า หรือแนวประชาชนมีการตีพิมพ์ออกมามาก อีกกลุ่มหนึ่งที่พิมพ์ออกมามากคือ หนังสือเกี่ยวกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ประวัติการต่อสู้ของผู้นำในกลุ่มประเทศที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ เช่น ปรัชญาอินทรี

ประธานเหมา เจ๋อตุง สรรนิพนธ์เหมา เจ๋อตุง ปรัชญานิพนธ์ของ ลัทธิมาร์กซิสต์ และหลักลัทธิเลนิน

หนังสือวิชาการวรรณกรรม เช่น ศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนของ ทิปทระ ศิลปวรรณคดีกับชีวิต ของ บรรจง บรรเจิดศิลป์ และมีหนังสือแปลอีกหลาย เล่ม เช่น แม่ของ แมกซิม กอร์กี้ ประวัติจริงของอาคิวิ ของ หลู่ซัน คนขี่เสือ ของ ภวानी เสียงร้องของประชาชน โดย คิมช็ีซา ยังมีงานสร้างสรรค์ที่สะท้อน ภาพพจน์คนทุกข์ ความยากไร้ ความกันดารและเสนอแนะหนทางให้ประชาชนลุก ขึ้นมาต่อสู้กับความอยุติธรรม อาทิเช่น ต่อกู้ชาติ พลิกฟ้าคว่ำแผ่นดิน ของ รวี โดมพระจันทร์ น้ำท่วมฟ้า-ปลากินดาว ของ วิสา คัญทัพ และประเสริฐ จันคำ ก่อนไปสู่ภูเขา ของ สถาพร ศรีสังข์จิง นกพิราบสีขาว ของ กลั่นจาก สายเลือด ของ วัฒน์ วรรณยางกูร จารึกบนหนังสือ ของ สุรชัย จันทิมาธร อีสารกุ กระดุกของคนยากไร้ ของ อุดร ทองน้อย พิราบแดง ของ สุวัฒน์ วรรณติก

เรื่องสั้น ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้แก่ แล้งเข็ญ ถนนสายที่นำไปสู่ ความตาย เหมือนอย่างไม่เคย และคำขานรับ

เสรีภาพและความเฟื่องฟูของวรรณกรรมแนวประชาชนได้หยุดลง เมื่อ มีการการปฏิรูปการปกครอง และภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยเฉพาะในยุครัฐบาลธานินทร์ ซึ่งมีการสั่งปิดหนังสือพิมพ์หลาย ๆ ฉบับ สำหรับใน วงการหนังสือเล่มนั้นมีการควบคุมทางกระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศรายชื่อ หนังสือต้องห้ามรวม 200 รายการ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือทางการเมืองที่ตีพิมพ์ใน ช่วงปี พ.ศ. 2516 ถึงก่อนปฏิรูปการปกครอง ประกาศดังกล่าวยังผลให้ตลาด สื่อสิ่งพิมพ์ซบเซาลง นักเขียนและผู้จัดพิมพ์หลายคนถูกจับกุม และบ้างก็หนีภัยทาง การเมือง ทำให้ขาดนักเขียน ผู้อ่านก็ไม่กล้าที่จะอ่านหนังสือประเภทการเมืองกัน ต่อไป

วรรณกรรมที่จะออกมาเผยแพร่ในยุคนี้จึงไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือประชาชนอีกต่อไป แต่เป็นเรื่องสนุก เบา ๆ เช่น งานของหยก บูรพา ชุดอยู่กับกั๋ง ชุดจดหมายถึงเพื่อนของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ เนื้อเป็นอนิเมติก ของเรื่องชัย ทรัพย์นิรันดร์ งานของ ต๊ะ ท่าอิฐ และ สยมภู ทศพล ออกมาไม่ขาดสาย

มีนวนิยายดัง ๆ เกิดขึ้นมากมายในช่วงนี้ เช่น งานของ กฤษณา อโศกสิน ได้แก่ น้ำผึ้งขม บ้านชนนิก บาปสลาย งานของ บุญยมาศ เช่น ขอเพียงรัก ซาดานที่รัก ดร.บาป งานของ ชูวงศ์ ฉายะจินดา เช่น บาปหวาน จำแลงรัก เนื้อทองของพี่ งานของ ตรี อภิรุณ เช่น แก้วขนเหล็ก จอมเมฆินทร์ สามอนงค์ของ สีฟ้า วันหนึ่ง แม่มาย ของ จุลดา ภักดีภูมิินทร์ รวมทั้งผลงานนิยายรักนักศึกษา ของ สุภักษร ด้วย

ในช่วงนี้มีงานที่เป็นหนังสือแปลจากนักเขียนที่เคยมีตำแหน่งสูงในอดีตออกมา ซึ่งค่อนข้างได้รับความนิยม เช่น ลี้นชาติ ของเหงียน เกาก็ ความหลังของข้าพเจ้า โดย ท้าวอุ่น ชนะนิกร

สำหรับนักการเมืองไทย มีงานของจอมพลถนอม กิตติขจร งานของชโล วนะภูมิ งานของ สมัคร สุนทรเวช เรื่อง ลี้นदानหนังสือพิมพ์ และงานของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้งเรื่องสั้น การวิพากษ์วิจารณ์และเรื่องอ่านเล่นต่าง ๆ ออกมาไม่ขาดระยะ

สรุปแล้วในช่วงที่ 3 นี้เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาก รวมทั้งระบบเศรษฐกิจเริ่มเฟื่องฟู และธุรกิจเริ่มเข้ามามีส่วนสำคัญ ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะการโฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์จึงเริ่มเกิดการแยกย่อยในสื่อประเภทนิตยสารมากมายอย่างเห็นค่อนข้างชัด หนังสือพิมพ์เองก็เริ่มมีหนังสือพิมพ์ด้านธุรกิจเกิดขึ้น เช่นเดียวกับหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หนังสือพิมพ์จีน หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ ต่างก็

เริ่มให้ความสำคัญกับข่าว เศรษฐกิจในท้องถิ่นและต่างประเทศมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน

ยุคที่ 4 ยุคการปรับตัวเข้าสู่ระบบข่าวสารยุคใหม่และธุรกิจการเมืองในยุคโลกาภิวัตน์
(2532-ปัจจุบัน 2539)

เป็นยุคที่การเมืองส่วนใหญ่เป็นประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งและพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นครั้งแรกในรอบ 12 ปี ได้ดำเนินนโยบายพัฒนา เศรษฐกิจเป็นหลัก เพื่อนำประเทศไปสู่ความเป็นนิคส์ ต่อมารัฐบาลประสบปัญหาความแตกแยกทางการเมืองภายในพรรคร่วมรัฐบาลและความแตกแยกกับกองทัพ ทำให้เกิดการรัฐประหารยึดอำนาจการบริหารประเทศ โดย รสช. ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2534 นำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ วันที่ 18-19 พฤษภาคม พ.ศ.2535 เพื่อขับไล่ พลเอก สุจินดา คราประยูร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในช่วงเหตุการณ์นี้ สื่อมวลชนโดยเฉพาะ วิทยูและโทรทัศน์ถูกควบคุมไม่สามารถเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในช่วงนั้นได้ มีเพียงสื่อหนังสือพิมพ์ที่พอให้ข่าวสารแก่ประชาชนได้บ้าง

หลังจากนั้นการเมืองก็เริ่มเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยมีการเลือกตั้ง และได้นายกรัฐมนตรีจากการเลือกตั้งทั้งนายชวน หลีกภัย และนายบรรหาร ศิลปอาชา สื่อมวลชนมีเสรีภาพค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในยุคนายอานันท์ ปันยารชุน และนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี โดยรัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดยกเลิก พร.42 ขณะเดียวกันก็มีการแข่งขันกันสูงในการเสนอข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง โดยมีกลไกทางการตลาดเข้ามาเป็นตัวกำหนดนโยบายการทำงานของสื่อมวลชนมากขึ้น

หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ไทยในยุคนี้ช่วงแรก ๆ พ.ศ. 2532-2535 มีจำนวน 9 ฉบับ ประกอบด้วย ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน สยามรัฐ บ้านเมือง แนวหน้า ข่าวสด เดลิมีเรอร์ และดาวสยาม มีจำนวนจำหน่ายรวมกันอยู่ระหว่าง 1.8-2 ล้านฉบับต่อวัน ในจำนวนนี้ร้อยละ 32 จำหน่ายในกรุงเทพฯ ที่เหลือจำหน่ายในต่างจังหวัด หนังสือพิมพ์ที่ผลิตในกรุงเทพฯ จะมีลักษณะเป็นหนังสือพิมพ์ระดับชาติ มีจำนวนจำหน่ายสูงและเผยแพร่ไปทั่วประเทศ (รัชณี วงศ์วรรณ, 2534 : 22-23)

สำหรับการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเอกชน ในรูปของบริษัทจำกัด การผลิตหนังสือพิมพ์มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรม มีการแข่งขันความก้าวหน้าทางด้านเทคนิคการพิมพ์ วัสดุอุปกรณ์และการดำเนินการสมัยใหม่ การขยายการลงทุนส่วนใหญ่อยู่ที่ค่าใช้จ่ายทางด้านกรพิมพ์ หนังสือพิมพ์จึงต้องหารายได้เพิ่มโดยการเพิ่มจำนวนจำหน่ายและเพิ่มจำนวนหน้าเพื่อขยายเนื้อที่การลงโฆษณา การเพิ่มราคาจำหน่ายจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามต้นทุน และราคากระดาษที่แพงขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2531 หนังสือพิมพ์ภาษาไทยทุกฉบับราคา 5 บาท และขึ้นราคานั้นมาถึง 7 ปี จนถึงปลายปี พ.ศ. 2538 จึงมีการปรับราคาแต่ละฉบับไม่เท่ากัน ราคาตั้งแต่ 7-10 บาท เช่นไทยรัฐราคา 8 บาท เดลินิวส์ มติชน ข่าวสด ราคา 7 บาท วัฏจักรรายวัน 10 บาท

ในด้านเนื้อหา หนังสือพิมพ์มีการแข่งขันการเสนอข่าวด้านต่าง ๆ มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวอาชญากรรม ข่าวต่างประเทศ ข่าวสังคม ข่าวเกษตร ข่าวศิลปวัฒนธรรม ข่าวกีฬา รวมทั้งข่าวเพื่อการพัฒนา ด้านต่าง ๆ และมีแนวโน้มว่า จะมีการเสนอข่าวหนัก (hards news) เพิ่มขึ้นด้วย

แม้ว่าหนังสือพิมพ์จะพยายามเสนอเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อ

ประชาชน แต่เนื่องจากหนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลสูง และการดำเนินงานของหนังสือพิมพ์ก็เป็นธุรกิจประเภทหนึ่ง ดังนั้นหนังสือพิมพ์มักถูกแทรกแซงจากกลุ่มนายทุน และนักการเมืองที่ให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์อยู่ มีการพยายามใช้หนังสือพิมพ์ให้เป็นเครื่องมือทางธุรกิจและการเมืองมาโดยตลอด ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย ดังนั้น หนังสือพิมพ์จึงขาดอิสรภาพ ไม่สามารถพิทักษ์ผลประโยชน์ของมวลชนได้อย่างเต็มที่ ถึงแม้ว่า หนังสือพิมพ์จะประกาศว่ามีความเป็นอิสระและรักษาผลประโยชน์ของประชาชนก็ตาม

ในด้านของสิทธิและเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ได้รับสิทธิและเสรีภาพในการรายงานข่าวสารและเสนอบทความมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจนก็คือการยกเลิกประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 เมื่อวันที่ 11 มกราคม 2534 แต่ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็ต้องใช้เสรีภาพที่ได้ให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้กล่าวต่อหน้าสื่อมวลชนในการประชุมสมัชชาหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2533 เรื่อง "เสรีภาพแห่งข่าวสารในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" มีความตอนหนึ่งว่า

...การที่บุคคลหนึ่งมีเสรีภาพเท่ากับบุคคลอื่น ไม่ได้หมายความว่า การใช้เสรีภาพจะเป็นไปอย่างทัดเทียมกัน ผู้ที่มีเครื่องมือ ไม่ว่าจะ เป็นปากกาในหน้าหนังสือพิมพ์หรือปากพูดทางโทรทัศน์ได้ ย่อมมีโอกาสดีกว่า ผู้ที่ไม่มีเครื่องมือดังกล่าว ดังนั้น การใช้สิทธิอิสระนั้น จะต้องใช้อย่างรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ให้กลายเป็นอภิสิทธิ...

...เสรีภาพแห่งข่าวสาร เป็นหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ช่วยให้ทุกคนตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ช่วยให้กระบวนการทุกกระบวนการตั้งแต่การเลือกตั้งไปจนถึงการ

ตัดสินใจของรัฐบาลถูกต้อง และในทำนองกลับกันระบอบ
ประชาธิปไตยก็เป็นหัวใจของเสรีภาพแห่งข่าวสาร ปราศจาก
วงการนี้เสรีภาพแห่งข่าวสารก็จะไม่มี ("หมายเหตุประชาชื่น",
2534 : 8)

ปี พ.ศ. 2535 เป็นปีที่หนังสือพิมพ์ได้รับคำชมเชยเพราะแสดงความ
เป็นอิสระในการเสนอข่าววิกฤตการณ์เดือนพฤษภาคม (ที่เรียกว่า พฤษภาทมิฬ)
ในขณะที่วิทยุและโทรทัศน์ตกเป็นเครื่องมือการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาลที่มีทหาร
หนุนหลัง ในยุคที่ พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี วิทยุและ
โทรทัศน์เกือบทุกสถานี ออกข่าวแต่ฝ่ายรัฐบาล ความจริงที่เกิดขึ้นที่ถนนราช
ดำเนินกลางไม่สามารถจะเผยแพร่ได้ ประชาชนทั่ว ๆ ไปมีความรู้สึกอึดอัดอยาก
รู้ความจริงว่าเกิดอะไรขึ้น มีเพียงผู้ที่ติดตามดาวเทียมเท่านั้นที่จะมีโอกาสได้เห็น
ภาพข่าวที่ออกเผยแพร่ไปทั่วโลกซึ่งในช่วงนั้นยังมีจำนวนน้อย หนังสือพิมพ์จึงเป็น
สื่อที่มีภาพและการเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ หนังสือพิมพ์ที่กล้าเสนอ
ความจริง เช่น มติชน จึงขายดีมากในช่วงนั้น

คล้อยหลังมาอีกปี คือ พ.ศ. 2536 เป็นปีที่หนังสือพิมพ์เผชิญกับแรง
กดดันจากสาธารณะ ที่ทวงถามคุณภาพและความน่าเชื่อถือ เนื่องจากธุรกิจหนังสือ
พิมพ์เติบโตในเชิงปริมาณอย่างรวดเร็วน่าทึ่ง เพราะภาวะการแข่งขันที่รุนแรง
ความสำคัญของเทคโนโลยีและทุนที่จะมีผลเปลี่ยนโฉมหน้าของวงการหนังสือพิมพ์
เริ่มปรากฏให้เห็นสื่อมวลชนระดมบ่อนข่าวแก่สาธารณชนเป็นปริมาณมหาศาลอย่าง
ไม่เคยปรากฏมาก่อน ทำให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากหลายวงการในเรื่อง
ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารความเป็นธรรมในการเสนอข่าว
ของหนังสือพิมพ์และสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ ดูเหมือนว่าการพัฒนาในเชิงคุณภาพจะ
ยังล่าช้าตามไม่ทันการเติบโตด้านปริมาณอยู่พอสมควร โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์
ต้องประสบปัญหาหนักจากการขาดแคลนบุคคลากร (ที่มีคุณภาพ) มารองรับการ
ขยายตัวของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ

ดังนั้นเองในช่วงต้นปี พ.ศ. 2537 หนังสือพิมพ์มติชนได้สำรวจความเห็นทั่วประเทศเกี่ยวกับสื่อมวลชน พบว่า ร้อยละ 58 ของผู้ตอบให้ความเชื่อถือในสื่อโทรทัศน์มากที่สุด อีกร้อยละ 34 เชื่อกิตหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 64 แสดงความเห็นว่าการควบคุมสื่อมวลชน ในขณะที่ร้อยละ 35 เห็นว่าไม่ควรมีการควบคุม (วันนักข่าว, 2537 : 33)

ส่วนอันดับความนิยมของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ จากการสำรวจของบริษัท ดีมาร์ ช่วงต้นปี 2539 อันดับ 1-4 ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และข่าวสด โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่สยามกีฬาและแนวหน้าอยู่ในอันดับ 5 และ 6 อันดับ 7 เป็นสยามรัฐ ส่วนอันดับที่ 8-10 ได้แก่ ผู้จัดการรายวัน โลกกีฬา และวัฏจักรรายวัน (Leo Burnett, 1996 : 69)

หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นใหม่ในช่วงนี้ ได้แก่

ข่าวสด เป็นหนังสือพิมพ์ในเครือมติชนที่เกิดขึ้นวันที่ 1 ธันวาคม 2533 เน้นข่าวอาชญากรรม สังคมและการเมือง ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านค่อนข้างดี

สยามโพสต์ ในช่วงแรกเป็นหนังสือพิมพ์ในเครือบางกอกโพสต์เกิดขึ้น พ.ศ. 2535 เน้นหนักเสนอข่าวด้านการเมืองและสังคมในแนวหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพที่มีการเสนอในเชิงวิพากษ์วิจารณ์เจาะข่าวการเมืองค่อนข้างเข้มข้น ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงในด้านของคณะผู้จัดทำและผู้ถือหุ้นใหญ่ในช่วงปลาย พ.ศ. 2538 ทำให้สยามโพสต์เปลี่ยนจากข่าวด้านการเมือง เป็นเน้นด้านเศรษฐกิจตามด้วยการเมือง โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์มากมายเช่นเดิม

วงการหนังสือพิมพ์ในช่วงนี้ โดยเฉพาะในปีปัจจุบันคือ พ.ศ. 2539 นั้น มีหนังสือพิมพ์รายวันจำนวน 18 ฉบับ ในจำนวนนี้ 7 ฉบับ เป็นหนังสือพิมพ์รายวันเน้นข่าวเศรษฐกิจ ได้แก่ ผู้จัดการ คู่แข่ง กรุงเทพธุรกิจ วัฏจักรรายวัน สื่อธุรกิจ

ไทยไฟแนนเชียลและไทยธุรกิจไฟแนนซ์เป็นหนังสือทางด้านข่าวกีฬา 2 ฉบับ คือ สยามกีฬาและโลกกีฬา จะเห็นได้ว่า หนังสือพิมพ์มีการแยกเฉพาะเรื่องมากกว่า ในยุคอื่น ๆ ซึ่งเกิดขึ้นตามสภาพของสังคมและสื่อมวลชนโดยที่แยกย่อยตามความสนใจของกลุ่มคนในอาชีพต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์ทางด้านธุรกิจรวมแล้วทั้งหมดมีประมาณ 15 ฉบับ เป็นรายวัน 7 ฉบับ (ดังที่กล่าวแล้ว) เป็นราย 3 วัน หรือออกสัปดาห์ละ 2 ฉบับจำนวน 3 ฉบับ คือ สยามธุรกิจ ฐานเศรษฐกิจ และประชาชาติธุรกิจที่ออกเป็นรายสัปดาห์ ได้แก่ ผู้จัดการ ดอกเบญจธุรกิจและคู่แข่งธุรกิจ ที่ออกเป็นรายวันภาษาอังกฤษอีกหนึ่งฉบับ คือ Business Day นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่องอื่น ๆ อีกดังนี้

วิทยจักร (รถ) วิทยจักรการศึกษา วิทยจักร (งาน) วิทยจักร (ที่ดิน)
หนังสือพิมพ์ในเครือวิทยจักรเหล่านี้ออกเป็นรายสัปดาห์

อินไซด์ทีวี เป็นหนังสือรายสัปดาห์ของวงการบันเทิงและสื่อโทรทัศน์ เริ่มออกจำหน่ายตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ถึงประมาณปี 2532 ก็หยุดออก

นอกจากนี้ยังมี หนังสือพิมพ์หญิงยุคใหม่ เป็นหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ที่มีข่าวบทความเกี่ยวกับผู้หญิงโดยเฉพาะ ปัจจุบันหยุดออกแล้ว

หนังสือพิมพ์ Telecom เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับด้านโทรคมนาคม หนังสือพิมพ์ IT week เสนอเนื้อหาด้านสารสนเทศเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์

หนังสือพิมพ์ขนาดเทปลอยร์รายเดือน TA & m Thailand Advertising and Marketing (เป็นภาษาไทยชื่อภาษาอังกฤษ) เป็นหนังสือพิมพ์ทางด้านโฆษณาและการตลาด เริ่มออกในปี พ.ศ. 2538

ฐานเศรษฐกิจ

ราย สัปดาห์ ราคา 10 บาท
ขนาด 12 คอลัมน์ x 20 นิ้ว
สำนักพิมพ์ บริษัท ฐานเศรษฐกิจ จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พัทธกิจ เมฆสกุลรัตน์
บรรณาธิการบริหาร วิชัย สุวรรณบรรณ
ผู้จัดการใหญ่กองโฆษณา กำพล ก่ำพละนนท์วัฒน์

คูแฉ่ง

ราย วัน ราคา 10 บาท
ขนาด 15.5 x 21 นิ้ว
สำนักพิมพ์ บริษัท คูแฉ่ง จำกัด (มหาชน)
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ราชัน พลังเทพินทร์
บรรณาธิการบริหาร กนกศักดิ์ ชินตระกูล
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ชวินทร์ มงคลพันธุ์
สำนักงาน 2170 อาคารลอนเทอเรย์ ชั้น 15
เพชรบุรีตัดใหม่ หัวขวง กรุงเทพฯ 10320
โทรศัพท์ 308-0944, 308-0988 โทรสาร 308-0990-4

อินไซด์ทีวี

ราย สัปดาห์ ราคา 10 บาท
ขนาด 12 คอลัมน์ x 20 นิ้ว
สำนักพิมพ์ หนังสือพิมพ์ อินไซด์ทีวี
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ปกฉัตร
บรรณาธิการอำนวยการ ปกฉัตร สุทธิ
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา จันทร์ธรม สุจริต
โรงพิมพ์ โรงพิมพ์กรุงเทพ
เฟลทสี่สี อี.ที. สุนทรนอร์

เสียงเด็ก

ราย เดือน ราคา 20 บาท
ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
สำนักพิมพ์ บริษัท คูแฉ่ง จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ชวรินทร์ พลังเทพินทร์
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา กฤตยา เอราวัณ
สำนักงาน 2170 อาคารลอนเทอเรย์ ชั้น 15
ถนนเพชรบุรีตัดใหม่ กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 308-0944, 308-0988 โทรสาร 308-0813

หนังสือพิมพ์สำหรับเด็กโดยเฉพาะก็เกิดขึ้นในยุคนี้เช่นกัน คือ หนังสือพิมพ์เสียงเด็ก เสนอข่าวสารและบทความต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ในวัย 8-14 ปี มีเยาวชนร่วมอยู่ในกองบรรณาธิการ เน้นเนื้อหาสาระที่เสริมสร้างประสบการณ์และศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ

ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาล นักการเมืองกับหนังสือพิมพ์

หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในเดือนพฤษภาคม 2535 บรรยากาศของประชาธิปไตยและเสรีภาพก็เปิดกว้างขึ้น เป็นช่วงที่มีการเลือกตั้ง เพื่อจัดตั้งรัฐบาลขึ้นมาใหม่ จนได้นายกรัฐมนตรีมาจนถึงปัจจุบัน (2539) 2 ท่าน คือ นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 20 และนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 21 บรรยากาศทางการเมืองค่อนข้างจะเอื้ออำนวยต่อการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยสื่อมวลชน (หนังสือพิมพ์) หลังจากรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ทำงานไปได้ระยะหนึ่งก็ถูกวิจารณ์อย่างหนักจากหนังสือพิมพ์ว่าทำงานล่าช้า ขาดความมั่นใจในการตัดสินใจ และมีความขัดแย้งภายในระหว่างพรรคร่วมรัฐบาล แต่รัฐบาลของนายชวนก็ไม่ได้จำกัด เสรีภาพหนังสือพิมพ์ลงแต่อย่างใด

ปรากฏการณ์ที่แตกต่าง ไปจากความขัดแย้ง ระหว่างรัฐบาลกับหนังสือพิมพ์ในอดีตคือ กระแสความคิดเห็นในทางลบต่อหนังสือพิมพ์ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ผู้นำรัฐบาล แต่ยังคุกรุ่นอยู่ในหมู่ ส.ส. โดยทั่วไป ซึ่งมีความคับข้องใจจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ซึ่งพวกเขาเชื่อว่ามักจะมีอคติกับนักการเมือง (วันนักข่าว, 2537 : 32) แม้รัฐบาลจะไม่มีท่าทีเกรี้ยวกราดกับการใช้เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ แต่ผู้นำการเมืองหลายคนก็ไม่ลังเลที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายฟ้องหมิ่นประมาท หนังสือพิมพ์ที่เห็นว่าลงข่าวให้ตนเสื่อมเสียชื่อเสียง ในปี 2536 มีคดีหมิ่นประมาทที่คนระดับผู้นำประเทศฟ้องหนังสือพิมพ์มากเป็นประวัติการณ์ เช่น นายชวน ฟ้อง "ไต้ฝุ่น" คอลัมนิสต์ไทยรัฐว่าทำให้ตนถูกเกลียดชังด้วยการเขียนวิจารณ์ว่า เป็นเผด็จการในการใช้กำลังสลายมือปราบชาวนาที่กำแพงเพชรยังมีคดี กองทัพบก ฟ้อง

ข่าวสด ฯลฯ

ก่อนที่รัฐบาลชวนจะสิ้นสุดลงในเดือนพฤษภาคม 2537 คดีอื้อฉาวมากที่สุดคือ กรณี สปก. 4-01 ซึ่งหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ โหมลงข่าวพาดหัวอยู่นาน โจมตี รัฐมนตรีจากพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลชุดนั้น มีการตีป้ายประท้วงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ในภาคใต้ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลง ไปซึ่ง เป็นเขตอิทธิพลของพรรคประชาธิปัตย์ แต่ในที่สุดรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ก็อยู่ไม่ได้ต้องยุบสภาไปในเดือนพฤษภาคม 2537

ในสมัยรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งเมื่อมีการประกาศรายชื่อคณะรัฐมนตรีออกมา ก็สร้างความผิดหวังให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ รวมทั้งสื่อมวลชนด้วย เนื่องจากคุณสมบัติที่ไม่น่าพึงพอใจของบางคนในคณะรัฐมนตรี ครัทธาของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลชุดนี้จึงน้อย โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ เมื่อไม่มีศรัทธาและความมั่นใจ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ภาวะเงินเฟ้อและเศรษฐกิจตกต่ำภายในประเทศจึงเกิดขึ้นในปี 2539

หนังสือพิมพ์พยายามสะท้อนความคิดเห็นของประชาชนต่อรัฐบาล มีการแสดงผลจากการสำรวจความคิดเห็นของหลายโพล ไม่ว่าจะ เป็น ดุสิตโพล ที่โด่งดังมากในยุคนี้ มติชนโพล หรือ เอแบคโพล ซึ่งผลโดยสรุปก็สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ศรัทธาต่อรัฐบาลและนายกรัฐมนตรีมีเสียงเรียกร้องให้ยุบสภา หรือปรับปรุงคณะรัฐมนตรีมาตลอด แต่บุคคลบางคนในคณะรัฐบาล โดยเฉพาะรองนายกรัฐมนตรี นายสมิคร สุนทรเวช ก็ยังคงกล่าวตำหนิสื่อมวลชนโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ว่า เป็นผู้สร้างภาพอุปสรรคให้แก่รัฐบาลชุดนี้ ชี้นำประชาชนอย่างมีอคติต่อรัฐบาล ไม่ให้ความเป็นธรรมกับการทำงานของรัฐบาล แสดงความไม่เชื่อถือต่อความคิดเห็นต่าง ๆ จากหนังสือพิมพ์ และโพลต่าง ๆ ซึ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึง ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองและหนังสือพิมพ์ ซึ่งอาจจะรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าหากรัฐบาลยังอยู่ในสภาพนี้ต่อไป

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

การติดต่อสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ภาษาอังกฤษไม่ใช่ปัญหาในการอ่านของคนส่วนใหญ่ในสังคมนี้อีกต่อไป ในช่วงนี้จึงมีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษและนิตยสารภาษาอังกฤษเกิดขึ้นใหม่อีกหลายฉบับ และมีแนวโน้มที่จะเฟื่องฟูและเติบโตได้อีกมากทีเดียว

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับเดิมนั้นยังคงอยู่และครองตลาดส่วนใหญ่ยังคงเป็น Bangkok Post และ The Nation หนังสือพิมพ์รายวันที่เน้นข่าวเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศไทยเป็นสำคัญ ทั้ง 2 ฉบับนี้ได้ออกหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายสัปดาห์สำหรับเยาวชน ออกมาด้วยในยุคนี้ คือ Student Weekly ของ Bangkok Post เป็นหนังสือพิมพ์ขนาดเทปลอยด์ มุ่งกลุ่มเป้าหมายคือเยาวชนในระดับมัธยมต้นจนถึงมหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านเป็นอย่างดี ส่วน The Nation ได้ออก Nation Junior รายสัปดาห์ออกมาเช่นกัน มีขนาดเทปลอยด์ แต่เย็บเล่มและมีปกคล้ายนิตยสาร เนื้อหาของทั้ง 2 ฉบับจะคล้ายคลึงกันคือประกอบด้วยข่าวเด่น ๆ ในช่วงสัปดาห์ ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือเทศกาลสำคัญ ๆ ในช่วงนั้น ๆ มีบทความสั้น ๆ และคอลัมน์การฝึกฝนภาษาอังกฤษทั้งด้านการอ่าน ไวยากรณ์และเกมส์ต่าง ๆ อีกฉบับหนึ่งคือ Student Times หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษสำหรับเด็กเช่นกัน

ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2536 ได้เกิดหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษฉบับที่ 3 ขึ้นในสังคมไทย คือ ไทยแลนด์ไทม์ (Thailand Times) เจ้าของคือบริษัทในเครือวัฏจักร ซึ่งมีหนังสือพิมพ์ภาษาไทยวัฏจักรแพร่หลายอยู่หลายฉบับ ไทยแลนด์ไทม์ มีเนื้อหาครอบคลุมข่าวสารต่าง ๆ ในสังคมมากพอสมควร รวมทั้งบทความ สารคดีต่าง ๆ แต่ด้วยการแข่งขันสูงเพื่อแบ่งการตลาดจากหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับเดิม และด้วยคุณภาพของหนังสือพิมพ์ที่ไม่เด่นชัดนัก ไทยแลนด์ไทม์จึงค่อนข้างน่าเป็นห่วงอยู่มาก และคงต้องใช้ระยะเวลาต่อไปในการสร้างชื่อเสียง

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ

THAILAND TIMES

ราย วัน ราคา 15 บาท
 ขนาด 15 x 25 นิ้ว
 สำนักพิมพ์ บริษัท วัฏจักร จำกัด (มหาชน)
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา นานะ ตูมวงษ์
 สำนักงาน 88 ถนนบรมราชชนนี คลองตัน กรุงเทพฯ
 โทรศัพท์ 434-0330-70 ต่อ 1728, 1356
 โทรสาร 880-9108-9

STUDENT WEEKLY (ภาษาอังกฤษ)

ราย สัปดาห์ ราคา 3 บาท
 ขนาด 6 คอลัมน์ x 13 นิ้ว
 สำนักพิมพ์ THE POST PUBLISHING CO., LTD.
 บรรณาธิการบริหาร SIRIPORN SRETHAPRAMOTE
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา SIRIWAN MANMAK

STUDENT TIMES (ภาษาอังกฤษ)

ราย สัปดาห์ ราคา 3 บาท
 ขนาด 6 คอลัมน์ x 13 นิ้ว
 สำนักพิมพ์ บริษัท สติวเด้นท์ไทมส์ จำกัด
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา อมร
 บรรณาธิการบริหาร สมศักดิ์ แสงโสม
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา นิตยา สิงห์ตัน

NATION JUNIOR

ราย ปักษ์ ราคา 15 บาท
 ขนาด 10.25 x 13.5 นิ้ว
 สำนักพิมพ์ บริษัท เนชั่นพับลิชชิง กรุ๊ป จำกัด
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา THANACHAI SANTICHAKUL
 บรรณาธิการบริหาร SUTHICHAJ YOON
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา PANCHALEE T. AYUDHAYA
 สำนักงาน 44 หมู่ 10 ถนนบางนา-ตราด กม.4.5
 บางนา พระโขนง กรุงเทพฯ 10260
 โทรศัพท์ 317-0042 ต่อ 2612-5

และความนิยมจากผู้อ่าน มีหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษเกิดขึ้นอีกเป็นฉบับที่ 4 คือ Business Day ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2538 กรรมการผู้จัดการคือ ชาติชาย เข็นบำรุง ซึ่งเคยเป็นลูกหม้อเก่าจากหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ ได้ดึงเครือข่ายสตีปมาของสำนักงานทรัพย์สินฯ และ Singapore Press Holding Co., ผู้พิมพ์หนังสือพิมพ์สตรีทไทยมส์ของสิงคโปร์มาร่วมลงทุนด้วย Business Day จึงเป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษรายวันที่มีเนื้อหาเน้นเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่มีอยู่ในปัจจุบัน

หนังสือพิมพ์จีนใน พ.ศ. 2539

สำหรับหนังสือพิมพ์จีนนั้นในยุคปัจจุบันปรากฏว่ายังคงมีอยู่และมีผู้อ่านกลุ่มใหม่เกิดขึ้น คือ กลุ่มคนจีนจากไต้หวัน และจากแผ่นดินใหญ่บางส่วนที่มาทำงานในประเทศไทยมากขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการติดต่อค้าขายของจีนไต้หวันนั้นเฟื่องฟูและก็พยายามขยายถิ่นที่อยู่กระจายจากเกาะไต้หวันซึ่งมีขนาดเล็กและคับแคบมากไปยังประเทศไทย ดังนั้นแทนที่หนังสือพิมพ์จีนจะซบเซาและหดหายไปเรื่อย ๆ กาลกลับเป็นว่า ยังคงอยู่ได้และเพิ่มจำนวนขึ้น มีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจพอสมควร

หนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ออกเผยแพร่ในปัจจุบัน เรียงลำดับตามยอดขาย หรือความนิยม มีดังนี้ (สัมภาษณ์ เจีย แชนจอง, 14 มีนาคม 2539)

1. ชื่อเจียเยอะเป่า หรือหนังสือพิมพ์สากล มินโยบายเน้นข่าวที่เกี่ยวข้องกับจีนไต้หวันมาแต่ต้น เมื่อมีคนจีนจากไต้หวันมาทำงานอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น หนังสือพิมพ์ฉบับนี้จึงขายดีตามไปด้วย

2. หย่าโจ้วเยอะเป่า หรือ เอเซียนิวส์ไทม์ พิมพ์ออกเผยแพร่ตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นหนังสือพิมพ์จีนที่พิมพ์ออกจำหน่ายประเทศไทยใกล้เคียง เช่น กัมพูชาด้วย จึงได้รับความสนใจมากพอสมควร ส่วนใหญ่เน้นข่าวต่างประเทศในภูมิภาคนี้

หนังสือพิมพ์จีน

สากล (UNIVERSAL)
(นสพ. จีน)

ซินเสียนเยอะเป้า
(นสพ. จีน)

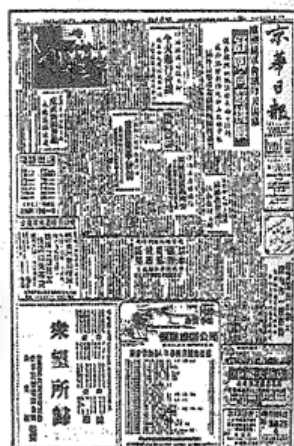
ตงอีว
(นสพ. จีน)

ตงจ้วนยิดป้อ
(นสพ. จีน)

ซินจงเยียน
(นสพ. จีน)

ศิรินคร
(นสพ. จีน)

หนังสือพิมพ์ภาษาญี่ปุ่น

SIAM BUSINESS NEWS (ภาษาญี่ปุ่น)
 ราย 2 วัน ราคา 100 บาท
 ขนาด 15 คอลัมน์ x 20 นิ้ว
 สำนักพิมพ์ SIAM BUSINESS PUBLISHING CO., LTD.
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สมนึก วิฑูรย์อักษรศรี
 บรรณาธิการบริหาร FUMIO ORIKASA
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ทศนีย์ วงศ์พันธุ์เล็ก
 สำนักงาน 81 หมู่ 6 ซอยอ่อนนุช 44 แขวงสวนหลวง
 เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ 10250
 โทรศัพท์ 741-1900 ต่อ 114 โทรสาร 741-1930

THAILAND JOHO
 ราย เดือน ราคา 70 บาท ขนาด 8.5 x 11.5
 ประเภท ท่องเที่ยวภาษาญี่ปุ่น
 สำนักพิมพ์ บริษัท สยามธุรกิจและการตลาด จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร FUMIO ORIKASA
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ทศนีย์ วงศ์พันธุ์เล็ก
 สำนักงาน 27/471 ซอยสวนหลวง เขตสวนหลวง
 ประเวศ กรุงเทพฯ 10250
 โทรศัพท์ 319-6989-92, 319-7794-7 โทรสาร

3. ซิงเสียนเยอะเป่า เป็นหนังสือพิมพ์จีนที่เก่าแก่ที่สุดและยังคงอยู่
มาได้จนปัจจุบันนี้

4. ซินจงเอี้ยน (New China)
5. จิงหว่าเยอะเป่า หรือศิรินคร
6. จงหว่าเยอะเป่า หรือตงฮั่ว

หนังสือพิมพ์จีนในสังคมไทยจึงยังคงมีอยู่ แม้จะเปลี่ยนกลุ่มผู้อ่านไปบ้าง
แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงชุมชนจีน ที่ยังคงมีความสำคัญและเป็นคนกลุ่มหนึ่งในประเทศไทย
ที่มีบทบาททางการค้าขาย และเศรษฐกิจของประเทศอยู่มากทีเดียว

นอกจากนั้น ในปัจจุบันยังมีหนังสือพิมพ์หรือนิตยสารภาษาญี่ปุ่นที่พิมพ์ออก
เผยแพร่ในประเทศไทยด้วย คือ บางกอกซูโฮ ออกเป็นรายสัปดาห์ อีกเล่มหนึ่ง
เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาญี่ปุ่น ที่ออกในประเทศไทยราย 2 วัน คือ Siam Business
News

นิตยสาร

สภาพของนิตยสารไทยในยุคนี้ ไม่มีความแตกต่างจากยุคที่ผ่านมาคือยุค
ที่ 3 เลย การแยกย่อย เจาะเฉพาะกลุ่มของนิตยสารยังคงเป็นลักษณะนั้นอยู่และ
ดูจะเฉพาะมากขึ้นด้วย นิตยสารชื่อใหม่ ๆ เกิดขึ้นเรื่อย ๆ ตามสภาพความ
ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ของสังคม และความสนใจของคนกลุ่มต่าง ๆ
ตัวอย่างเช่น นิตยสารในกลุ่มคอมพิวเตอร์ โทรคมนาคมและสำนักงานอัตโนมัติ มี
การเติบโตและแยกย่อยมากที่สุดกลุ่มหนึ่ง เช่น IT games PC Magazine
วินโดส์แมกกาซีน เป็นต้น

นิตยสารสตรีก็เป็นกลุ่มที่เพิ่มขึ้นมาก ที่เลิกกิจการไปก็มีเช่นกัน แต่ที่
เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนตามราคากระดาษก็คือ ราคาของนิตยสารค่อนข้างแพง ราคา

สตรีสาร : นิตยสารสตรีที่เก่าแก่ที่สุด

ฉบับสุดท้าย พ.ศ. 2539

ฉบับแรก พ.ศ. 2491

สถาบันวิทยบริการ

ลลนา : นิตยสารสตรีที่เปิดยุคใหม่ของนิตยสารผู้หญิง ยุติลง ใน พ.ศ. 2537

ลลนา

ประเภท ผู้หญิง ราย บั๊ก ราคา 45 บาท
ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
สำนักพิมพ์ บริษัท เนชั่นพับลิชชิ่ง กรุ๊ป จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา วันทวัน ทยูน
บรรณาธิการบริหาร สมถวิล จรรยาพงษ์
ผู้อำนวยการฝ่ายโฆษณา เซาวณีย์ อัยนันท์
โรงพิมพ์ เนชั่น พับลิชชิ่ง กรุ๊ป
เพตทสี่สี กนกศิลป์ (ไทยแลนด์)

ตั้งแต่ 50-90 บาทเป็นส่วนใหญ่ มีการแข่งขันกันในการถ่ายภาพจัดภาพนางแบบ และอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ในยุคนี้ คือ หยิน พลอยแถมเพชร รุ่ง Elle ที่ เลิกกิจการไปได้แก่ "สตรีสาร" นิตยสารสตรีที่มีอายุยืนยาวมาถึง 48 ปี ฉบับสุดท้ายคือมีนาคม 2539 ก่อนหน้านั้น "ลลนา" ได้หยุดออกไปตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2538 เป็นการยุตินิตยสารสตรีในรุ่นบุกเบิกของรูปแบบใหม่ ๆ ในอดีตที่ผ่านมา

ในกลุ่มของนิตยสารสำหรับผู้หญิง มีการแยกย่อยตามกลุ่มความสนใจ ออกเป็น กลุ่มที่สนใจการทำอาหาร จะมีนิตยสาร ครีว แม่บ้าน และแม่บ้าน ทันสมัย กลุ่มที่สนใจงานประดิษฐ์เย็บปักถักร้อย จะมีนิตยสารประดิษฐ์ประดอย งานฝีมือให้อ่านโดยเฉพาะ

กลุ่มธุรกิจ การเงิน การค้า และเศรษฐกิจ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีการขยายตัวมากเพิ่มขึ้นจนถึงปัจจุบันมี 20 รายการ

ในกลุ่มของเด็กและเยาวชน ก็มีการขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แยกเป็น เด็กประถม เช่น ไทโนเสาร์ สวนเด็ก สำหรับเด็กมัธยม เช่น ม.ต้น เพื่อนเรียน หรือในแนวบันเทิง เช่น ปลั้ม วัยหวาน The Boy

แต่กลุ่มที่ไม่ขยายตัวเลยคือกลุ่มข่าวการเมือง ก็ยังคงมีสยามรัฐราย สัปดาห์ มติชนสุดสัปดาห์ แนวหน้าสุดสัปดาห์ อาทิตย์วิเคราะห์ และเนชั่นสุดสัปดาห์ เช่นเดิม

นิตยสารในกลุ่มประเภทต่าง ๆ และกีฬานั้นจะมีการแยกย่อยให้เห็น ชัดเจน เช่น นักร้องมอเตอร์ไซด์ นักร้องรถกระบะ BMW magazine ออโต้เรสซิ่ง ด้านกีฬา เช่น ตกปลา กอล์ฟ

นอกจากนั้นยังมีวารสารในวงการแพทย์ เช่น วารสารแพทย์ หลังปริญญา วารสารเกี่ยวกับวงการเหมือง เช่น เหมือง วารสารเกี่ยวกับ หุ่น ได้แก่ หุ่นไทย

นิตยสารแนวข่าวการเมือง ในยุคปัจจุบัน

สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์

ราย สัปดาห์ ราคา 20 บาท ขนาด 10 x 13 นิ้ว
ประเภท การเมือง/เศรษฐกิจ
สำนักพิมพ์ บริษัท สยามรัฐ จำกัด
บรรณาธิการบริหาร พรชัย วีระณรงค์
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา พรชัย วิภัยวัฒน์
โรงพิมพ์ สยามรัฐ เพลทส์สี เจ.ฟิล์ม โปรเซส
สำนักงาน 12 อาคาร 6 ถนนราชดำเนินกลาง
กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 221-9593-4 โทรสาร 224-2287

มติชนสุดสัปดาห์

ราย สัปดาห์ ราคา 25 บาท ขนาด 10.15 x 13 นิ้ว
ประเภท บทวิเคราะห์
สำนักพิมพ์ บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน)
บรรณาธิการบริหาร เสถียร จันทิมาธร
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา พรนิภา โอตธานี
โรงพิมพ์ พิธเนศ
สำนักงาน 12 ถนนเทศบาลนฤมาล ประชาณิเวศน์ 1
จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 580-0021 โทรสาร 589-9112

เนชั่นสุดสัปดาห์

ราย สัปดาห์ ราคา 25 บาท ขนาด 10.4 x 13.5 นิ้ว
ประเภท ข่าวเด่นในรอบสัปดาห์
สำนักพิมพ์ บริษัท เนชั่นพับลิชชิ่ง กรุ๊ป จำกัด (มหาชน)
บรรณาธิการผู้พิมพ์/ผู้โฆษณา ประจักษ์ ม่วงศ์ลา
บรรณาธิการบริหาร มงคล สมบุญตัน
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ชวิญทวี ไทยยิ่ง
สำนักงาน 44 หมู่ 10 ถนนบางนา-ตราด กม.4.5
พระโขนง กรุงเทพฯ 10260
โทรศัพท์ 317-0420 ต่อ 1226 โทรสาร 317-1414

แนวหน้าสุดสัปดาห์

ราย สัปดาห์ ราคา 25 บาท ขนาด 10.25 x 13 นิ้ว
ประเภท เหตุการณ์เด่น ๆ ในรอบสัปดาห์
สำนักพิมพ์ บริษัท หน้าแนวโฆษณา จำกัด
บรรณาธิการบริหาร สุรศักดิ์ คงแก้ว
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา จริญญา พูนศิริวงศ์
สำนักงาน 96 หมู่ 7 ถนนวิภาวดีรังสิต บางเขน
กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 521-4647-9 โทรสาร 521-4949

นิตยสารผู้หญิง ในยุคปัจจุบัน มีความแตกต่าง ในเนื้อหา

พลอยแถมเพชร

ราย ปักษ์ ราคา 70 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
ประเภท บันเทิง
สำนักพิมพ์ บริษัท ศรีสาธา จำกัด
บรรณาธิการบริหาร สุจิตา อารีทรัพย์ผ่องกุล
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา กุณฑิกา ดิศักดิ์ ณ อยุธยา
โรงพิมพ์ กรุงเทพ เพลทสี่สี 71 อินเตอร์เนชั่นแนล
สำนักงาน 23 อาคารชาลส์ ซีน 3 ถนนชิดลม
ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 255-5597-8, 255-7831 โทรสาร 255-5212

ELLE

ราย เดือน ราคา 60 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
ประเภท ผู้หญิง
สำนักพิมพ์ บริษัท โพลีดี พับลิชชิง จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา KATRINA MACKAY
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา สรรเสริญ ณ พัทลุง
สำนักงาน 136 ถนน ณ ระนอง คลองเตย
กรุงเทพฯ 10110
โทรศัพท์ 240-3700-79 โทรสาร 240-3793

เปรี้ยว

ราย ปักษ์ ราคา 60 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
ประเภท ผู้หญิง
สำนักพิมพ์ บริษัท เปรี้ยว จำกัด
บรรณาธิการบริหาร อรุณฯ ทาทอง
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา เปรมจิตระ ยอดสงหา
โรงพิมพ์ โพลีดี พับลิชชิง เพลทสี่สี กนกศิลป์
สำนักงาน 110/63 ลาดพร้าวซอย 18 จตุจักร
กรุงเทพฯ 10900
โทรศัพท์ 513-7013-8, 512-4263-8 โทรสาร 512-4262

แม่บ้านทันสมัย

ราย เดือน ราคา 35 บาท ขนาด 8.25 x 11.25 นิ้ว
ประเภท อาหาร
สำนักพิมพ์ บริษัท แม่บ้านทันสมัย (1993) จำกัด
บรรณาธิการบริหาร ยศพิชชา ศุขชาติ
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา นวลจันทร์ คุชชาวิระ
โรงพิมพ์ อินเตอร์สแตนด์พริ้นท์
สำนักงาน 45/6-7 เยื้องสถานีรถไฟสามเสน ถนนเศรษฐศิริ
พญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 279-2831, 279-2834 โทรสาร 279-3524

ครัว

ราย เดือน ราคา 60 บาท ขนาด 8.25 x 11.25 นิ้ว
ประเภท อาหาร
สำนักพิมพ์ บริษัท เอ็น.ไอ.เอส.มีเดียกรุ๊ป จำกัด
บรรณาธิการบริหาร นิดดา หงษ์วิวัฒน์
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา โสภพรรณ เอี่ยมเอภาส
โรงพิมพ์ เจ พิลิม เพลทสี่สี เจ พิลิม
สำนักงาน 320 ทาวน์อินทาวน์ ลาดพร้าว 94 วังทองหลาง
บางกะปิ กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 538-5553, 538-2167 โทรสาร 538-1499

แม่บ้าน

ราย เดือน ราคา 35 บาท ขนาด 8.5 x 11.25 นิ้ว
ประเภท สตรี/อาหาร
สำนักพิมพ์ บริษัท แม่บ้าน จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา นริดา เพชรกุล
บรรณาธิการบริหาร นริดา เพชรกุล
โรงพิมพ์ ประชาช่าง เพลทสี่สี N.R.FILM
สำนักงาน 438 หมู่บ้านทาว์นอินทาวน์ ถนนศรีวิภา
วังทองหลาง บางกะปิ กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 530-4905-6, 539-3360 โทรสาร 530-4905

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประติมากรรม

ราย เดือน ราคา 35 บาท ขนาด 8.5 x 11.25 นิ้ว
ประเภท งานฝีมือ
สำนักพิมพ์ บริษัท แม่บ้าน จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา เหมื่อนจันทร์ สงศิริ
บรรณาธิการบริหาร ตมบุญ ประเสริฐสุข
โรงพิมพ์ ประชาช่าง เพลทสี่สี มหานครฟิล์ม
สำนักงาน 438 หมู่บ้านทาว์นอินทาวน์ ถนนศรีวิภา
วังทองหลาง บางกะปิ กรุงเทพฯ 10310
โทรศัพท์ 530-4905-6, 538-6222 โทรสาร 530-4905

งานฝีมือ

ราย เดือน ราคา 35 บาท ขนาด 8.25 x 11.5 นิ้ว
ประเภท อาหาร/หัตถกรรมต่าง ๆ
สำนักพิมพ์ บริษัท ศรีสยามการพิมพ์ จำกัด
บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สุณณา เกิดสินชัยชัย
ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา มลฤดี คล่องเวสสะ
โรงพิมพ์ ศรีสยามการพิมพ์ เพลทสี่สี สยามกราฟิค
สำนักงาน 473/1-4 ซอยสุขุมวิท 2 ถนนประชาสงเคราะห์
ดินแดง พายัพวง กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 248-5810-7 โทรสาร 248-5819

นิตยสารที่แยกย่อยเนื้อหาเฉพาะเจาะจงในปัจจุบัน

วารสารแพทย์หลังปริญญา

ราย เดือน ราคา 30 บาท ขนาด 7.15 x 10 นิ้ว
 ประเภท พัฒนาการในวงการแพทย์
 สำนักพิมพ์ บริษัท มีเดียทรานส์เอเซีย ประเทศไทย จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร นพ.วงศ์ประดิษฐ์ ชื่นกล้าโร
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา เอกสิทธิ์ โชติภักดีตระกูล
 สำนักงาน 26 อาคารอรกานต์ ชั้น 14 ถนนชิดลม
 เพลินจิต กรุงเทพฯ 10330
 โทรศัพท์ 251-9905-7, 255-3540-1 โทรสาร 253-5335

PC MAGAZINE

ราย เดือน ราคา 60 บาท ขนาด 8.25 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท วิชาการคอมพิวเตอร์
 สำนักพิมพ์ บริษัท แมกกรุ๊ป จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร จิระ จรุงจิตร์
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ไพจิตร ตะเตา
 สำนักงาน 1312 ถนนสุขุมวิทวินิจฉัย ห้วยขวาง
 กรุงเทพฯ 10310
 โทรศัพท์ 276-9650, 693-0606 โทรสาร 275-7005

นักร้องมอเตอร์ไซด์

ราย เดือน ราคา 32 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท รถมอเตอร์ไซด์
 สำนักพิมพ์ บริษัท สำนักพิมพ์นิตยสารยานยนต์ จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร สาคร อ้อยเย็น
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา นวรัตน์ นพกุลศิริ
 โรงพิมพ์ อักษรสัมพันธ์ เพลตสีส์ จักรวาลฟิล์ม
 สำนักงาน อาคาร 1991 อินทามระ 33
 สีแยกสะพานลอยสุทธิสาร กรุงเทพฯ 10400
 โทรศัพท์ 691-8130 โทรสาร 275-6888, 277-6220

นักร้องรถกระบะ

ราย เดือน ราคา 40 บาท ขนาด 7.5 x 10.5 นิ้ว
 ประเภท รถกระบะ
 สำนักพิมพ์ บริษัท สำนักพิมพ์นิตยสารยานยนต์ จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร จักรกฤต คนจิวรัมย์
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ทศนิยม ต้นสกุล
 โรงพิมพ์ อักษรสัมพันธ์ เพลตสีส์ จักรวาลฟิล์ม
 สำนักงาน อาคาร 1991 อินทามระ 33
 สีแยกสะพานลอยสุทธิสาร กรุงเทพฯ 10400
 โทรศัพท์ 691-8130 โทรสาร 275-6888, 277-6220

นิตยสารที่ใช้ชื่อเป็นภาษาอังกฤษ

PENTHOUSE
 ราย เดือน ราคา 120 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท ผู้ชาย
 สำนักพิมพ์ บริษัท แมย์-มีเดีย อินเตอร์เนชันแนล จำกัด
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สมบูรณ์ วรอนศิริกุล
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา เกียรติบดีรินทร์ โรจนรักษ์
 โรงพิมพ์ แมย์พลาทวอร์ (ประเทศไทย)
 สำนักงาน 32/43 หมู่ 4 สุขสวัสดิ์ 2 จอมทอง
 กรุงเทพฯ 10150
 โทรศัพท์ 476-8783, 476-5201 โทรสาร 477-0188

EXCELLENCY
 ราย เดือน ราคา 50 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท ผู้หญิง
 สำนักพิมพ์ บริษัท สยามเทรต พับลิชชิง จำกัด
 บรรณาธิการบริหาร ชาดา อติโรจน์
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ระพีพัชร กิมสุพรรณ
 โรงพิมพ์ เพาเวอร์พรีน เพลทส์ดี เค.พี.ดีเอ็ม
 สำนักงาน 101/19-20 ซอยวัดจันทร์นอก พระราม 3
 ยานนาวา กรุงเทพฯ 10120
 โทรศัพท์ 291-3485-6, 291-4947-8 โทรสาร 291-3849

CASA THAILAND
 ราย เดือน ราคา 80 บาท ขนาด 9.25 x 12.25 นิ้ว
 ประเภท ตกแต่งบ้าน
 สำนักพิมพ์ บจก. จีเออร์เจีย อินเตอร์เนชันแนล ริชอสเสส
 บรรณาธิการบริหาร จักรกฤษณ์ สุวรรณเสาร
 ผู้อำนวยการฝ่ายโฆษณา ณัฐวิมลน์ สมบูรณ์โกศา
 โรงพิมพ์ พงษ์วรินทร์การพิมพ์
 สำนักงาน 2170 อาคารมอณเฑียรย์ ชั้น 3 ห้อง 303
 ถนนแจ้งวัฒนะ รัชดาภิเษก กรุงเทพฯ 10311
 โทรศัพท์ 308-0303 โทรสาร 308-0054

BOAT
GAMEFISH & BOAT
 ราย เดือน ราคา 55 บาท ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท กีฬาทางน้ำ
 สำนักพิมพ์ บริษัท ไทม์ แอนด์ สเปซ จำกัด
 บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สุภากร เจริญพร้อม
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา ศุภิสลา สถาปนวิวัฒน์
 โรงพิมพ์ ยงวรา พรินติ้ง เพลทส์ดี มหานครคัลเลอร์สแกน
 สำนักงาน 3339/4 ถนนรามคำแหง หัวหมาก บางกะปิ
 กรุงเทพฯ 10240
 โทรศัพท์ 377-2890, 375-7595 โทรสาร 375-7016

BMW MAGAZINE
 ราย 3 เดือน ราคา - ขนาด 8.5 x 11.5 นิ้ว
 ประเภท รถ
 สำนักพิมพ์ บริษัท โปสต์ พับลิชชิง จำกัด (มหาชน)
 บรรณาธิการบริหาร ถันธนีย์ สุดนงาทรัพย์
 ผู้จัดการฝ่ายโฆษณา สรรเสริญ ณ พัทลุง
 สำนักงาน 136 อาคารบางกอกโพสต์ ถนน ณ ระนอง
 คลองเตย กรุงเทพฯ 10110
 โทรศัพท์ 240-3700 โทรสาร 240-3843

ลักษณะเด่นที่พบมากในช่วงปลายยุคที่ 4 คือ นิตยสารไทย นิยมใช้ชื่อภาษาอังกฤษเป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่เนื้อหาภายในเป็นภาษาไทยทั้งเล่ม เช่น Penthouse Excellency Casa Thailand Yuppie Trendy เป็นต้น ซึ่งพบว่าเกือบครึ่งของนิตยสารในปัจจุบันใช้ชื่อภาษาอังกฤษ ซึ่งคงจะเป็นตามความนิยมในการใช้ภาษาต่างประเทศที่แทรกเข้ามาเรื่อยๆ ในภาษาไทย โดยเฉพาะยุคโลกาภิวัตน์นี้คงยากที่จะสกัดกั้นได้

การ์ตูนญี่ปุ่น

ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา ในบรรดาสิ่งพิมพ์ที่วัยรุ่นนิยมอ่านมากที่สุดที่เพิ่มเริ่มปรากฏในสังคมไทยคือ หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่น

การ์ตูนญี่ปุ่นเริ่มจากความนิยมในการดูภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นที่ฉายทางโทรทัศน์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา ต่อมาได้เกิดหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อเรื่องเลียนแบบการ์ตูนญี่ปุ่น หรือแปลมาจากการ์ตูนญี่ปุ่นโดยตรง เป็นเรื่องเกี่ยวกับอภินิหาร สัตว์ประหลาดและการผจญภัย ความรักของวัยรุ่น เช่น ชุดไอ้มดแดง หุ่นกายสิทธิ์ ตากล้องที่รัก ดร.สลัมพ์กับหนูน้อยอาราเร่ และชุดที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในช่วงปี พ.ศ. 2525-2526 คือ ชุดแมวมหัศจรรย์ โดราเอมอน ในช่วงที่การ์ตูนญี่ปุ่นในยุคแรก ๆ นี้เริ่มเฟื่องฟู การ์ตูนไทยโดยเฉพาะ "การ์ตูนเล่มละบาท" ได้ถูกโจมตีอย่างหนักจากหลาย ๆ ฝ่าย ว่ามอมเมาเด็ก และมีพิษภัยจากการสอดแทรกเรื่องราวที่หยาบคาย ภายใโป๊ลามกอนาจาร เนื้อหาที่ซ้ำซากวนเวียนอยู่กับไสยศาสตร์ เรื่องของภูติผีปีศาจ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเบื่อหน่ายและกลุ่มผู้อ่านก็ไม่ใช่ว่าเด็กและวัยรุ่นอีกต่อไป ประกอบกับนิตยสารการ์ตูนไทยที่มีมาแต่เดิม เช่น หนูจำ เบบี ตุ๊กตา ฯลฯ มีการพัฒนาในรูปแบบและเนื้อหาน้อยมาก

ทำให้หนังสือการ์ตูนญี่ปุ่นสามารถแทรกตัวเข้ามาครองตลาด เนื่องจากมีภาพที่สวยงาม เนื้อเรื่องหลากหลาย จึงสามารถประสบความสำเร็จได้ในเวลาที่รวดเร็ว และต่อเนื่องมาตลาดจนถึงปัจจุบัน

รูปแบบของการ์ตูนญี่ปุ่นนั้นเป็นการลงพิมพ์การ์ตูนเรื่องยาว (Story Comic) เป็นตอน ๆ ในนิตยสารการ์ตูนรายสัปดาห์ แล้วนำมารวมเล่มเป็นเฉพาะเรื่องนั้น ๆ อีกครั้ง อีกรูปแบบหนึ่ง คือ หนังสือการ์ตูนเรื่องสั้นความยาวเล่มเดียวจบ สองเล่มจบ หรือสามเล่มจบก็มี การ์ตูนญี่ปุ่นมีการแบ่งกลุ่มผู้อ่านตามเนื้อเรื่องที่วัยรุ่นสนใจต่างกันไป โดยแบ่งตามสำนักพิมพ์ บางแห่งจะพิมพ์การ์ตูนสำหรับเด็กผู้ชาย ซึ่งจะเป็นเรื่องแนวบู๊ แนวกีฬา แนววิทยาศาสตร์ลึกลับ เช่น คนเก่งทะลุโลก ไโด/ตะลุยแดนเวทมนต์ กัปตันซึบาะ ฯลฯ ส่วนการ์ตูนสำหรับเด็กผู้หญิงจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรัก กระจุกกระจิม เรื่องแนวตลก เช่น คำสาบคำสาปของฟาโรห์ จอร์จี้ ครอบครัวยุวชนาถ ฯลฯ ด้วยความสนุกสนานและความหลากหลายของเนื้อเรื่อง รวมทั้งเทคนิคการพิมพ์และลายเส้นการ์ตูนที่งดงามทำให้การ์ตูนญี่ปุ่นยังคงเป็นสิ่งพิมพ์ที่สามารถครองใจนักอ่านที่เป็นเยาวชนได้ดี

วงการหนังสือและวรรณกรรม

ในช่วงรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ วงการวรรณกรรมได้เริ่มมีการให้รางวัลทางวรรณกรรมที่เรียกว่า S.E.A. Write Award โดยสมาคมอาเซียนได้คัดเลือกบทประพันธ์ทั้งเรื่องสั้น ร้อยกรอง และนวนิยาย คัดเลือกให้รางวัลดีเด่นแก่นักเขียนในกลุ่มประเทศอาเซียนในแต่ละปีเวียนกันไปตั้งแต่ พ.ศ. 2522

รายชื่อวรรณกรรม (เฉพาะประเทศไทย) ที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน มีดังนี้

พ.ศ. 2522 ลกอิสาน ของ คำพูน บุญทวี (นวนิยาย)

- พ.ศ. 2523 เพียงความเคลื่อนไหว ของ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์
(บทกวี)
- พ.ศ. 2524 ขุนทอง เจ้าจะกลับมาเมื่อฟ้าสาง ของ อิศศิริ ธรรม
โชติ (เรื่องสั้น)
- พ.ศ. 2525 คำพิพากษา ของ ชาติ กอบจิตติ (นวนิยาย)
- พ.ศ. 2526 นาฏกรรมบนลานกว้าง ของ คมทวน คັນธน (บทกวี)
- พ.ศ. 2527 ซอยเดียวกัน ของ วาณิช จรุงกิจอนันต์ (เรื่องสั้น)
- พ.ศ. 2528 ปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน (นวนิยาย)
- พ.ศ. 2529 ปณิธานกวี ของ อังคาร กัลยาณพงศ์ (บทกวี)
- พ.ศ. 2530 ก่อกองทราย ของ ไพฑูรย์ ธัญญา (เรื่องสั้น)
- พ.ศ. 2531 ดั่งสูง ชุงหนัก ของ นิคม รายวา (นวนิยาย)
- พ.ศ. 2532 ใบไม้ที่หายไป ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา (บทกวี)
- พ.ศ. 2533 อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัน (เรื่องสั้น)
- พ.ศ. 2534 เจ้าจันทร์ผมหอม ของ มาลา คำจันทร์ (นวนิยาย)
- พ.ศ. 2535 มือนั้นสีขาว ของ ศักดิ์ศิริ มีสมสืบ (บทกวี)
- พ.ศ. 2536 ครอบครัวยกกลางถนน ของ ศิลา โคมฉาย (เรื่องสั้น)
- พ.ศ. 2537 เวลา ของ ชาติ กอบจิตติ (นวนิยาย)
- พ.ศ. 2538 ม้าก้านกล้วย ของ ไพรวรินทร์ ขาวงาม (บทกวี)
- พ.ศ. 2539 แผ่นดินอื่น ของ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ (เรื่องสั้น)

นอกจากนั้นยังมีรางวัล "ศรีบูรพา" ซึ่งเป็นรางวัลอันทรงเกียรติมอบให้สำหรับผู้มีผลงานด้านวรรณกรรมมาไม่น้อยกว่า 30 ปี และวรรณกรรมนั้นต้องมีคุณค่าต่อสังคมและมนุษยชาติ โดยเริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2532 และมีผู้ที่เคยได้รับรางวัลศรีบูรปามาแล้วดังนี้

- พ.ศ. 2532 ศักดิ์ชัย บำรุงพงศ์
- พ.ศ. 2533 อำพัน ไชยวรรคศิลป์
- พ.ศ. 2534 นิลวรรณ ปิ่นทอง

พ.ศ. 2535	อาจันต์ ปัญจพรรค์
พ.ศ. 2536	สุจิตต์ วงษ์เทศ
พ.ศ. 2537	สุลักษณ์ ศิวรักษ์
พ.ศ. 2538	กรุณา กุศลาสัย
พ.ศ. 2539	เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์

ยังมีการให้รางวัลทางวรรณกรรมอีกหลายสถาบัน อาทิเช่น การประกวดหนังสือประจำปี ของคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติทุก ๆ ปี โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2515 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2539) โดยแบ่งการให้รางวัลออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทนวนิยาย กวีนิพนธ์ และสารคดี โดยแต่ละประเภทจะให้ทั้งรางวัลดีเด่น และรางวัลชมเชย สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้ประกาศให้รางวัล "นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่น" ในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นวาระครบรอบ 100 ปีของเรื่องสั้นไทย

นักเขียนเรื่องสั้นดีเด่นที่สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ประกาศเกียรติคุณเนื่องในวาระครบรอบ 100 ปี เรื่องสั้นไทย มีดังต่อไปนี้

1. ดอกไม้สด (ม.ล.บุปผา นิมมานเหมินทร์) จากเรื่อง พลเมืองดี
2. ศรีบูรพา (กุหลาบ สายประดิษฐ์) จากเรื่อง ขอแรงหน่อยเถอะ
3. เรียมเอง (มาลัย ชูพินิจ) จากเรื่อง น้ำเหนือ
4. ยายชอบ (โชติ แพร่พันธุ์) จากเรื่อง มุมมืด
5. มนัส จรรยงค์ จากเรื่อง จับตาย
6. เทพ มหาเปารยะ จากเรื่อง จำปูน
7. ร. ฉันทะพิมพะ (เรียม จันทพิมพะ) จากเรื่อง ทางสุดท้าย
8. อิศรา อมันตกุล จากเรื่อง พระเจ้าคนละองค์
9. ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จากเรื่อง บ้านแขนขาด
10. ศุภร บุนนาค จากเรื่อง มิใช่ของตลาด
11. อ.อุदार จากเรื่อง "ตึกกรอสส์"

12. อาจินต์ ปัญจพวรรค์ จากเรื่อง เศรษฐศาสตร์กลางทะเลลึก
13. ลาว คำหอม (คำสิงห์ ศรีนอก) จากเรื่อง แหมคำ
14. รงค์ วงษ์สวรรค์ (ณรงค์ วงษ์สวรรค์) จากเรื่อง "แจ้งใบตอง"
15. สุวรรณี สุคนธา (สุวรรณี สุคนธ์เที่ยง) จากเรื่อง "หนาวเข้า
ไปในหัวใจ"

จากการที่มีการให้รางวัลทางวรรณกรรมและการยกย่องนักเขียนโดยหลาย ๆ สถาบันนี้เอง ทำให้หนังสือที่ได้รับรางวัลเหล่านี้มีผลดีในด้านการตลาดเป็นอย่างมาก มีการพิมพ์ออกจำหน่ายเผยแพร่หลังจากได้รับรางวัล คนอ่านก็มักจะเลือกอ่านหนังสือเล่มที่ได้รับรางวัลในแต่ละปี หรืออย่างน้อยหนังสือเล่มที่เข้ารอบสุดท้ายในแต่ละปี ทำให้หนังสือเล่มที่ได้รับรางวัลจะขายดีอยู่ในระยะหนึ่ง แนวโน้มของวงการหนังสือเช่นนี้เป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง เพราะจะทำให้คนอ่านมีโอกาที่จะเข้าใจผิด ไม่มีการค้นหาหนังสือที่ดีของแต่ละคนเองมักจะอ่านตาม ๆ ผู้อื่นในแต่ละช่วงเวลา ทำให้การแพร่กระจายของหนังสือเรื่องใหม่ ๆ แนวคิดแตกต่างออกไป มีโอกาสที่จะได้รับความนิยมน้อยกว่า ในด้านที่ตื้นเขิน เมื่อมีการประกวดบ่อย ๆ จะทำให้นักเขียนพยายามพัฒนางานของตนให้ดีขึ้น สู่วาระระดับที่เป็นมาตรฐานมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่ดีของผู้อ่านอีกเช่นกัน

หนังสือนวนิยายที่จะขายดีหรือได้รับการพิมพ์ออกเผยแพร่อีกนั้น มักจะมีผลมาจากการที่นวนิยายเรื่องนั้นถูกนำไปสร้างเป็นละครโทรทัศน์ นวนิยายเรื่องนั้นก็จะถูกตีพิมพ์ออกขายในช่วงที่ละครเรื่องนั้นกำลังเผยแพร่อยู่ เช่น เรื่องแผ่นดินของเรา สี่แผ่นดิน ไม้ดัด เพชรในเรือน ฯลฯ

แต่อย่างไรก็ตามในช่วงนี้วงการวรรณกรรมดูจะมีบรรยากาศที่สดใสกว่าในช่วงที่ผ่านมา แม้นักเขียนจะหายหน้าไปหลายคน แต่ก็ยังมีนักเขียนรุ่นใหม่เกิดขึ้นทดแทนอีกหลายคนเช่นกัน วรรณกรรมประเภทสะท้อนปัญหาสังคมและแสวงหาความยุติธรรมในสังคมนั้นเป็นที่ยอมรับของนักอ่านมากกว่าวรรณกรรม

ประเภทอื่น ๆ ความก้าวหน้าทั้งทางรูปแบบและเนื้อหาของวรรณกรรมในยุคนี้จะเห็นได้ชัดเจนในงานเขียนประเภทเรื่องสั้น ๆ แม้เรื่องสั้นจะเป็นงานเขียนประเภทที่อ่านแล้วเข้าใจยาก กว่าบันเทิงคดีประเภทอื่น ๆ แต่การที่วงการหนังสือไทยยังคงมีเรื่องสั้นเล่มใหม่ ๆ และมีนักเขียนเรื่องสั้นหน้าใหม่ที่ได้รับรางวัลจากสถาบันต่าง ๆ เรียงหน้ากันออกมาให้รู้จักเสมอมา อาทิเช่น ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์ ไพฑูรย์ ัญญา กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ อัญชัน วินทร์ เลียววาริณ และเดือนวาด ทิมวณา ฯลฯ การที่ยังคงมีเรื่องสั้นเรื่องใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอในวงวรรณกรรมไทยนั้นส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ยังคงมีนักอ่านจริง ๆ ในสังคมยุคปัจจุบันเกิดขึ้นเสมอ เรื่องสั้นจึงยังคงเติบโตได้โดยไม่ต้องพึ่งสื่ออื่น ๆ เช่น นวนิยาย ในอนาคตเรื่องสั้นจะเป็นอย่างไรนั้น สุชาติ สวัสดิ์ศรี นักวิจารณ์วรรณกรรมและบรรณาธิการนิตยสารเรื่องสั้น "ช่อกระจะเกิด" ได้กล่าวว่า "ในอนาคตงานเขียนเรื่องสั้นจะมุ่งไปที่ความจริงลวงและมุ่งเทคนิคในการนำเสนอมากกว่าเนื้อหาที่มาจากประสบการณ์ตรง ขณะที่เรื่องสั้นที่จะได้รับการจับตามองก็คือ เรื่องสั้นที่สามารถผสมผสานเนื้อหาที่มีความลึกซึ่งควบคู่ไปกับเทคนิคในการนำเสนอและภาษาที่กลมกลืนกัน" (ช่อกระจะเกิด, มี.ค. - เม.ย. 2539 : 197)

ในยุคนี้งานเขียนประเภทบทร้อยกรองหรือบทกวีนั้น ดูจะเติบโตช้าและไม่สู้คึกคัก เมื่อเทียบกับงานบันเทิงคดีในลักษณะอื่น ๆ แม้จะเป็นบทกวีที่ได้รับรางวัล แต่กลุ่มผู้อ่านก็ยังคงน้อย ส่วนหนึ่งคงเกิดจากเหตุผลที่ว่า บทร้อยกรองไม่สามารถจะปรากฏในสื่ออื่น ๆ เช่น นวนิยายและเป็นเรื่องความชอบของผู้อ่านแต่ละบุคคลด้วย ร้อยกรองที่มีการรวมเล่มตีพิมพ์ออกเผยแพร่ในปัจจุบันจึงมักเจาะไปที่กลุ่มวัยรุ่น รูปเล่มของหนังสือที่ออกแบบให้ถูกใจกลุ่มวัยรุ่นในด้านของการจัดหน้า รวมทั้งเนื้อหาของบทร้อยกรองด้วย

วงการหนังสือโดยทั่ว ๆ ไปนับว่ายุคนี้เป็นยุคข่าวสาร สังคมไทยแม้จะได้อธิบายไม่ใช่สังคมของการอ่าน และราคาของหนังสือค่อนข้างแพง แต่ก็เห็นว่ายังมีหนังสือประเภทต่าง ๆ ตีพิมพ์ออกมาแพร่หลายมากกว่ายุคที่ผ่าน ๆ มา เนื่อง

จากความตื่นตัวของคนในการรับข่าวสาร ดังนั้นจึงมีทั้ง ประเภทสารคดี
ชีวประวัติ ปรัชญา เกร็ดความรู้ ที่อยู่ในอันดับของหนังสือขายดี ไม่เฉพาะแต่
นวนิยายหรือเรื่องสั้นเท่านั้น

ส่วนในทศวรรษหน้า สุชาติ สวัสดิ์ศรี ได้กล่าวไว้ในการเสวนาเรื่อง
“เรื่องสั้นในทศวรรษหน้า” เมื่อวันพุธที่ 28 สิงหาคม 2539 ว่า สังคมไทยในทศ
วรรษหน้านั้น นักเขียนจะมีสังกัดมากขึ้นจากการผลักดันของโลกทุนนิยม ทำให้
นักเขียนคำนึงถึงผลประโยชน์กับเจ้าของสังกัด การเกิดของนักเขียนใหม่จะ
ลำบากมากขึ้น ข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้อาจทำให้มาตรฐานทางวรรณกรรมลดน้อย
ลง ในส่วนของเนื้อหางานเขียนของนักเขียนรุ่นใหม่จะมีลักษณะเป็นชนบทใหม่ ๆ
และเป็นงานในเชิงทดลองมากขึ้น”

สรุปแล้วในยุคนี้มีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การออมชอมทาง
การเมือง นำไปสู่ระบบข่าวสารยุคใหม่ที่ผู้คนสนใจและมีโอกาสได้ข้อมูลข่าวสาร
ด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว รวมทั้งความเฟื่องฟูก้าวหน้าในเชิงธุรกิจ ทำให้
การเมืองเกี่ยวข้องกับธุรกิจจนเกิดเป็นลักษณะธุรกิจการเมือง เขียนในโลกยุค
ปัจจุบันที่นิยมเรียกกันว่า ยุคโลกาภิวัตน์ สื่อสิ่งพิมพ์แม้ในช่วงแรกจะซบเซาบ้าง
แต่ภายหลังดีขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีหลัง มีความสนใจในการแยก
ย่อยเฉพาะเรื่อง เฉพาะกลุ่มผู้อ่านมากขึ้น ทั้งหนังสือพิมพ์ นิตยสาร การ์ตูน
เรื่องสั้น นวนิยาย และบทร้อยกรอง ซึ่งเป็นไปตามเส้นทางความเจริญทาง
เศรษฐกิจที่นำการเมืองในปัจจุบันที่เห็นได้ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ

บรรณานุกรม (ประกอบการเขียน เรื่อง "สื่อสิ่งพิมพ์")

จำนง วิบูลย์ศรี และดวงทิพย์ วรพันธุ์. "หนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษในประเทศไทย" วิวัฒนาการสื่อสารมวลชนไทย (ปีการสื่อสารโลก 2526) กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526 หน้า 21-46.

ชาลิต ปัญญาลักษณ์. "หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ภาพสลับอันเกิดจากเงาจาก" สื่อมวลชนปริทัศน์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 13-14, 2532. หน้า 98-102.

นวลจันทร์ รัตนากร, ชุติมา สัจจามันท์ และมารศรี ศิวรักษ์. ปกิณกะเรื่องหนังสือในสมัยรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์, 2524. 283 หน้า.

ประเวทย์ บุรณกิจ สัมภาษณ์ใน นิตินักศึกษา พุทธที่ 23 มกราคม 2523.

รจิตลักษณ์ แสงอุไร. ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ : เน้นหนักทางด้านหนังสือพิมพ์ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

ระวีวรรณ ประกอบผล. "นิตยสารไทย" วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. หน้า 48-74.

รัชณี วงศ์วรรณ. แนวโน้มหนังสือพิมพ์ไทยในทศวรรษหน้า (2539-2540). กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

รุ่งวิทย์ สุวรรณอภิชน. ศรีบูรพา ศรีแห่งวรรณกรรมไทย กรุงเทพฯ : พาสีโก, 2522.

วันนักข่าว, 2537.

วันนักข่าว, 2538.

- วิลาสินี พิพิธกุล. ธุรกิจหนังสือพิมพ์ในยุคสารสนเทศ. กรุงเทพฯ : โครงการ
อาศรมความคิด เทคโนโลยีสารสนเทศกับสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537. (20 หน้า อัดสำเนา)
- วิภา อุตมฉัตร, นฤมิตร สอดสุข และปณิตดา เลิศล้ำอำไพ. บทบาทและ
สถานภาพของหนังสือพิมพ์จีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบัน
เอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. 151 หน้า.
- สถาบันพัฒนาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย. คู่มือหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น กรุงเทพฯ :
มูลนิธิหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และองค์การยูเนสโก, 2530. 355 หน้า.
- สัมภาษณ์ เจีย แยนจอง (ยรรยง จิระนคร) ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชีย
ศึกษา วันที่ 14 มีนาคม 2539.
- สุกัญญา ตีระวนิช. "การหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย" วิวัฒนาการสื่อมวลชนไทย
กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
หน้า 1-20.
- _____ . หนังสือพิมพ์ไทยจากปฏิวัติ 2475 สู่ปฏิวัติ 2516. กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- สุโขทัยธรรมมาธิราช มหาวิทยาลัย. เอกสารคำสอนวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับ
สื่อสิ่งพิมพ์ ตอน 2. กรุงเทพฯ : สาขาวิชานิเทศศาสตร์, 2528.
- สุธาทิพย์ โมราลัย. ลีลาการเขียนเชิงวารสารศาสตร์ : ศึกษาจากการ
บรรณาธิกรณของบรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อัญชลี ชัยวรพร. การวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปลักษณ์และเนื้อหาหน้าหนึ่งของ
หนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย และภาษาอังกฤษ. กรุงเทพฯ :
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. สภาพของวรรณกรรมไทยปัจจุบัน. เชียงใหม่
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2522.

วิทยุกระจายเสียง

วิทยุกระจายเสียงแต่แรกเริ่ม จนถึง พ.ศ. 2489

วิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยถือกำเนิดขึ้นมาในระยะเวลาใกล้เคียงกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7 ได้ทรงทำพิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงถาวรแห่งแรกในประเทศไทย คือ สถานีวิทยุกรุงเทพ พญาไท เป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2473

แต่ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ริเริ่มและบุกเบิกให้มีการส่งวิทยุกระจายเสียงในประเทศไทยเป็นครั้งแรกนั้น คือ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชร อัครโยธิน ในช่วงปี พ.ศ. 2471 พระองค์เป็นเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม ได้ริเริ่มให้มีการทดลองส่งวิทยุกระจายเสียงขนาดกำลังส่ง 200 วัตต์ ขนาดความยาวคลื่น 36.42 เมตร ทำการทดลองที่กรมไปรษณีย์โทรเลข

สถานีวิทยุกรุงเทพพญาไท ในวันที่ได้กระทำพิธีเปิดนั้นได้มีการส่งกระจายเสียงเป็นปฐมฤกษ์ด้วย โดยถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวถ่ายทอดไปตามสายเข้า เครื่องส่งวิทยุที่วังพญาไท ทรงมีกระแสพระราชดำรัสตอนหนึ่งว่า

“การวิทยุกระจายเสียงที่ได้เริ่มจัดขึ้น และทำการทดลองตลอดมานั้น ก็ด้วยความมุ่งหมายว่าจะส่งเสริมการศึกษา การค้าขาย และการบันเทิงแก่พสกนิกรประชาชน” (ขวัญเรือน กิติวิวัฒน์, 2526 : หน้า 107)

สถานีวิทยุกรุงเทพฯที่พญาไทนี้ทำการกระจายเสียงทุกคืน เป็นที่นิยมของประชาชนจำนวนมาก รัฐบาลในสมัยนั้นจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยุโทรเลข พ.ศ. 2473 มีหลักการสำคัญคือ อนุญาตให้ประชาชนมีเครื่องรับวิทยุกระจายเสียงได้ เพราะแต่เดิมนั้นรัฐบาลไม่อนุญาตให้ประชาชนมีเครื่องรับวิทยุไว้ในครอบครอง วิทยุจึงเป็นสิ่งที่ส่งข่าวสารต่าง ๆ ไปยังมวลชนในประเทศไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 วิทยุมีบทบาทมากในฐานะกระบอกเสียงที่แพร่กระจายข่าวสารไปสู่ประชาชนชาวไทยโดยทั่วถึง

หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง สถานีวิทยุพญาไท ได้ย้ายไปรวมกิจการกับสถานีเครื่องส่งวิทยุที่ศาลาแดง ส่งกระจายเสียงโดยใช้ชื่อสถานีใหม่ว่า "สถานีวิทยุกรุงเทพฯที่ศาลาแดง 7 พีเจ" ขนาดคลื่น 400 เมตร กำลังส่ง 10 กิโลวัตต์

ต่อมาเมื่อมีการจัดตั้งสำนักงานโฆษณาขึ้นในสำนักนายกรัฐมนตรี ทางรัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า กิจการวิทยุกระจายเสียงนั้นสมควรโอนไปอยู่กับสำนักงานโฆษณาการ (ซึ่งภายหลังได้ยกฐานะเป็นกรมโฆษณา และเปลี่ยนชื่อเป็นกรมประชาสัมพันธ์) จึงโอนกองทะเบียนเครื่องรับวิทยุ เครื่องกระจายเสียงจากกรมไปรษณีย์โทรเลขไปขึ้นอยู่กับสำนักงานโฆษณาการ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2484 กรมโฆษณาการได้เปลี่ยนชื่อเรียกสถานีวิทยุจากเดิม เป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย มีฐานะเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งชาติ โดยมีกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดำเนินงานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (ขวัญเรือน กิติวิวัฒน์, 2526 : 109)

กระจายเสียงของประเทศไทยประสบกับวิกฤติการณ์อย่างหนัก การหาอะไหล่และอุปกรณ์ชิ้นส่วนของ เครื่องส่งวิทยุเป็นไปด้วยความลำบาก เครื่องกำเนิดไฟฟ้าถูกระเบิด ตัวเครื่องส่งจำเป็นต้องย้ายไปติดตั้งที่ต่างจังหวัดเพื่อหลบภัยสงคราม เป็นเหตุให้การกระจายเสียงต้องหยุดชะงักลงไปบ้าง แต่ด้วยความพยายามของรัฐบาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้กิจการวิทยุกระจายเสียงของประเทศไทยผ่านพ้นภัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มาได้ และมีการพัฒนากิจการนี้จนเจริญก้าวหน้าต่อมาภายหลังสงครามได้สงบลง

การแบ่งยุคของพัฒนาการวิทยุกระจายเสียงในสมัยรัชกาลที่ ๑

1) ยุคเริ่มสมัยรัชกาลที่ ๑ (2489-2500) กิจการวิทยุกระจายเสียงขยายตัว

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง กิจการวิทยุเริ่มขยายตัว เริ่มจากวันที่ 5 มิถุนายน 2489 สถานีวิทยุ 1 ป.ณ. ได้เริ่มส่งกระจายเสียงจากเริ่มต้นสัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละ 1 ชั่วโมง จนถึงช่วงปลายปี พ.ศ. 2489 ได้เพิ่มกำลังส่งครอบคลุมพื้นที่ทั่วทุกจังหวัดในประเทศไทยได้ เป็นการกระจายเสียงทุกวัน ๆ ละ 6 ชั่วโมง สถานีวิทยุ 1 ป.ณ. ของกรมไปรษณีย์โทรเลข จึงเป็นสถานีวิทยุแห่งที่ 2 ที่เกิดขึ้น ได้ส่งวิทยุกระจายเสียงคู่กันไปกับสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมโฆษณาการขณะนั้น

ในด้านเนื้อหาของรายการนั้น ด้านข่าวมีการจัดทำข่าวประกอบเสียง มีการหาบทความจากหนังสือต่าง ๆ มาอ่านออกอากาศ มีรายการเพลงโดยเปิดจากแผ่นเสียง ส่วนการโฆษณาทางวิทยุเริ่มมีบ้าง ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2490 ในช่วงแรก ๆ ได้รายได้มาบำรุงสถานีเล็กน้อย ต่อมาก็มีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับจนสามารถเลี้ยงตัวได้ นับเป็นการเริ่มนำธุรกิจมาเกี่ยวข้องกับรายการของวิทยุกระจายเสียงนับแต่นั้นมา

ต่อมาประมาณกลางปี พ.ศ. 2492 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้ทดลองส่งกระจายเสียงอีก 1 สถานี ชื่อ "สถานีวิทยุทดลองหลักสี่" มีกำลังส่ง 5 กิโลวัตต์ ซึ่งนับว่าค่อนข้างสูงมากในยุคนั้น รายการที่ส่งกระจายเสียงมีเฉพาะรายการสารคดีและบันเทิง ไม่มีโฆษณา

ในระยะแรกนี้ กิจกรรมวิทยุกระจายเสียงไทยมีจำกัดอยู่เพียง 2 หน่วยงาน คือ กรมไปรษณีย์โทรเลขและกรมประชาสัมพันธ์ จนกระทั่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 เป็นต้นมา รัฐบาลมองเห็นความสำคัญของวิทยุจึงได้อนุญาตให้หน่วยงานราชการอื่น ๆ ตั้งสถานีวิทยุขึ้นได้ ตั้งแต่บัดนั้นมากิจกรรมวิทยุกระจายเสียงก็ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว หน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยราชการทหารได้จัดตั้งสถานีวิทยุในเขตกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดขึ้นอีกหลายสถานี (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 110) สถานีวิทยุเหล่านี้ นอกจากจะเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิง ข่าวสาร และความรู้แก่ประชาชนทั่วไปแล้ว ยังกลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญในทางการเมือง ดังเช่น กรณีกฎหมั้นฮัตตัน เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2494 ได้ใช้วิทยุกระจายเสียงในการแถลงการณ์ต่าง ๆ เผยแพร่ไปสู่ประชาชน ในเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญต่อ ๆ มา ก็ใช้สื่อวิทยุเป็นพลังอำนาจต่อรองทางการเมืองอยู่เรื่อย ๆ

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งแรกของไทยที่จัดตั้งในระบบธุรกิจจดทะเบียนในรูปแบบของบริษัท คือ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. เป็นของบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด การตั้งบริษัทไทยโทรทัศน์เป็นดำริของบุคคลในวงการบริหารบาลสมัยนั้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการด้านวิทยุและวิทยุโทรทัศน์ในเชิงพาณิชย์ โดยให้กรมโฆษณาการเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ มีอธิบดีกรมโฆษณาการเป็นประธานกรรมการ โดยได้ดำเนินการติดตั้งเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์ที่บริเวณบางขุนพรหม ในระหว่างที่ราชการติดตั้งเครื่องมือนี้ ทางบริษัทไทยโทรทัศน์ก็เริ่มการส่งวิทยุกระจายเสียงก่อนสถานีวิทยุ ท.ท.ท. ตั้งอยู่ที่สี่แยกคอกวัว ถนนราชดำเนินกลาง สถานีวิทยุ ท.ท.ท. เริ่มออกกระจายเสียงเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2497 (บริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2520 ได้ถูกยุบแล้วกลายมาเป็น อ.ส.ม.ท. องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ขึ้นตรงต่อสำนักนายกรัฐมนตรีจนถึงปัจจุบัน) ใน พ.ศ. 2498 นั้นเองรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ออกพระราชบัญญัติวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2498 เพื่อควบคุมการอนุญาตบริการส่งวิทยุกระจายเสียง ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัตินี้ ได้ระบุถึงผู้ได้รับอนุญาตให้ดำเนินการบริการส่งวิทยุกระจายเสียงได้แก่

1. กรมประชาสัมพันธ์
2. กรมไปรษณีย์โทรเลข
3. กระทรวงกลาโหม
4. กระทรวง ทบวง กรม อื่นใด และนิติบุคคลที่กำหนดในกฎกระทรวง

ซึ่งได้แก่ กรมตำรวจ สำนักพระราชวัง สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด

พระราชบัญญัติมีผลทำให้หน่วยราชการต่าง ๆ ก่อตั้งสถานีวิทยุเพิ่มขึ้นอีกหลายสถานี ส่วนใหญ่เป็นสถานีในสังกัดหน่วยงานทหาร ส่วนมากการตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงจะมีนายทุนเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการติดตั้งให้ทั้งหมด ตั้งแต่ค่าเครื่องส่ง ค่าก่อสร้างสถานี แล้วให้นายทุนพวกนี้ทำสัญญา เช่น เป็นระยะเวลา 10 ปีบ้าง 15 ปีบ้าง แล้วนำเวลาจัดรายการไปขายให้ห้างร้านต่าง ๆ เพื่อโฆษณาสินค้า นอกจากนี้ยังขายเวลาให้นักจัดรายการอีกด้วย การขายเวลาแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

ประเภทแรก สปอตโฆษณาย่อย ๆ เปิดสลับรายการเป็นช่วงสั้น ๆ ประมาณ 2-3 วินาที

ประเภทที่สอง คือขายเวลาให้กับนักจัดรายการเป็นชั่วโมง ซึ่งวันหนึ่ง ๆ วิทยุจะออกกระจายเสียงไม่ต่ำกว่า 16 ชั่วโมง นายทุนที่ทำมาหากินกับ

สถานีวิทยุต่าง ๆ นั้น อยู่ในรูปการค้าแบบผูกขาดเพียงไม่กี่ราย (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 11)

ในช่วงนั้นนโยบายของรัฐบาลจอมพล ป. เน้นที่การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และพยายามปลูกฝังในเรื่องชาตินิยม ความกตัญญูและรักชาติไทย โดยดำเนินนโยบายต่างประเทศสนับสนุนฐานอำนาจของสหรัฐอเมริกา

การที่กิจการวิทยุกระจายเสียงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นหลายสถานี รวมทั้งมีสถานีที่มีลักษณะเป็นการค้าเกิดขึ้นด้วยนั้น รัฐบาลจึงได้มีข้อห้ามเสนอเรื่องชวนเสรี รัก ๆ ใคร่ ๆ แต่เน้นเสนอเรื่องความกตัญญู รักชาติ และต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ (สมสุข หินวิมาน, 2534 : 189)

2) ยุคเผด็จการครองเมืองวิทยุถูกควบคุมและจัดระเบียบ (พ.ศ. 2500-2516)

16 ปีแห่งความหลังในยุคนีของวิทยุกระจายเสียงภายใต้การปกครองของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในช่วงแรก และจอมพลถนอม กิตติขจร ในช่วงหลัง

ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ช่วง พ.ศ. 2501-2506 มีสถานีวิทยุกระจายเสียงเกิดขึ้นมากเกือบร้อยสถานี กว่าครึ่งเป็นสถานีวิทยุทหาร สถานีวิทยุเหล่านี้ได้ตั้งขึ้นตามนโยบายปฏิบัติการทางจิตวิทยา แต่ในทางปฏิบัติแล้วสถานีวิทยุกระจายเสียงของทหารกลับเน้นในเรื่องของธุรกิจการค้า การตลาด ซึ่งเป็นเรื่องของการได้ผลประโยชน์โดยไร้ต้องลงทุนลงแรงอะไร สถานีวิทยุส่วนใหญ่จึงดำเนินการผิดจากวัตถุประสงค์ที่รัฐบาลในยุคนั้นได้กำหนดไว้โดยสิ้นเชิง ทำให้เกิดปัญหาแกว่งการวิทยุกระจายเสียงหลายประการ กล่าวคือ ไม่เพียงแต่เกิดปัญหาทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับการจัดสรรความถี่คลื่นวิทยุเท่านั้น ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดรายการอันไม่เหมาะสมและไม่มีคุณค่าควรแก่การรับฟัง เนื่องจากสถานีวิทยุเหล่านั้นพยายามจัดรายการเพื่อเอาใจสนองความต้องการของผู้อุปถัมภ์

รายการ อีกประการหนึ่งคือ ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาความลับของทางราชการ ทหาร เนื่องจากสถานีวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตทหาร เป็นสถานที่ เขตหวงห้ามของทางราชการทหาร และยังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้วิทยุกระจายเสียง เป็นเครื่องมือส่งข่าว ไปให้ฝ่ายปฏิปักษ์หรือศัตรูของประเทศ ด้วยวิธีการแอบแฝง เข้าไปในรายการต่าง ๆ โดยวิธีการส่ง เป็นรหัสลับผสมไปกับรายการที่ออกอากาศ รายการวิทยุในช่วงนี้จึงก้าวไปสู่จุดเสื่อมโทรมมากที่สุดยุคหนึ่งทีเดียว

รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ยังไม่ทันจัดการอย่างหนึ่งอย่างใดต่อปัญหาของวิทยุที่ปรากฏว่าจอมพลสฤษดิ์ถึงแก่สัญกรรมเสียก่อน ต่อมาในสมัยจอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้ใช้อำนาจในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมและผู้บัญชาการทหารสูงสุดออกคำสั่งถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ ในเครื่องกองทัพบก เรือ และอากาศ โดยสั่งห้ามสถานีวิทยุเหล่านั้นออกอากาศ รายการที่มีลักษณะดังนี้

1. รายการเพลงตามคำขอ
  2. รายการสื่อสาร นิตและชักชวนให้เกิดความสัมพันธ์ทางชู้สาว
  3. รายการโฆษณาหรือ เพลงโฆษณาทางการค้าหรือการโฆษณาอื่นใด
- ที่มีใช้ของทางราชการ (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 112)

ทางด้านกระทรวงมหาดไทยก็ได้มีคำสั่งถึงหน่วยงานราชการในสังกัดที่มีสถานีวิทยุกระจายเสียง เช่น กรมตำรวจ และเทศบาลนครหลวง กรุงเทพมหานคร (หรือกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน) เช่นเดียวกัน แต่คำสั่งมีลักษณะแตกต่างจากกระทรวงกลาโหมและมีความเฉียบขาดยิ่งกว่า เป็นอันมาก ดังนี้

1. ให้งดการโฆษณาทุกชนิดโดยสิ้นเชิง
2. ห้ามจัดรายการใด ๆ ที่เป็นเรื่องนอกราชการ

ส่วนสำนักนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งถึงหน่วยราชการในสังกัดของตนที่มี

สถานีวิทยุกระจายเสียง เช่น กรมประชาสัมพันธ์และสถานีวิทยุของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ซึ่งแทนที่จะสั่งห้ามเช่นกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทยกลับเป็นการยืนยันถึงมติของคณะรัฐมนตรี คือ

1. ห้ามไม่ให้จัดตั้งสถานีวิทยุขึ้นใหม่
2. ห้ามจัดรายการเพลงตามคำขอหรือเข้าทำนองสื่อสารชักชวนนัดแนะก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางชู้สาว
3. ห้ามไม่ให้สถานีวิทยุเพิ่มกำลังเครื่องส่งขึ้นอีก

จากคำสั่งของหน่วยงานทั้ง 3 คือ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย และสำนักนายกรัฐมนตรี เห็นได้ชัดว่ามีความขัดแย้งกันในตัว และในทางปฏิบัติแล้วก็จะเกิดความลักลั่นเป็นปัญหาขึ้นได้ เป็นผลให้สถานีบางแห่งยังคงออกอากาศได้ตามปรกติ โดยไม่มีอะไรเกิดขึ้น เช่น สถานีวิทยุ ท.ท.ท. ของบริษัทไทยโทรทัศน์ ยังมีโฆษณาได้ ในขณะที่บางสถานีออกอากาศได้บางส่วน และบางแห่งต้องปิดตัวเองลงไปโดยไม่อาจจะออกอากาศได้เลยเป็นอันขาด

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงได้ออก "ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงของส่วนราชการ พ.ศ.2511" เป็นระเบียบที่จะใช้บังคับแก่สถานีวิทยุกระจายเสียงของส่วนราชการ ยกเว้นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุกระจายเสียงเอเชียเสรี เพื่อให้สถานีวิทยุกระจายเสียงเหล่านั้นมีลิติตตลอดจนการปฏิบัติอันเสมอภาคเหมือนกัน ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียง ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

นายกรัฐมนตรีหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน กรรมการอีก 12 ท่านจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์หรือผู้แทน อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการทหาร กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการต่างประเทศ กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพ

อากาศ อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมประมวลข่าวกลาง และหัวหน้ากองวิทยุกระจายเสียงภายในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์ เป็นเลขานุการ

คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุดแรกนี้ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดเงื่อนไขและวิธีการในการขอจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง
2. พิจารณาและอนุมัติให้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียง
3. วางหลักการในการดำเนินการโฆษณาและบริหารธุรกิจ
4. กำหนดเงื่อนไข ข้อบังคับ หรือระเบียบปฏิบัติ ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้
5. ดูแล แนะนำและตักเตือนให้สถานีวิทยุกระจายเสียงปฏิบัติตามระเบียบนี้

หากปรากฏว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงใดฝ่าฝืนให้คณะกรรมการเสนอเรื่องต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

เนื่องด้วยหลักเกณฑ์ของระเบียบว่าด้วยวิทยุของส่วนราชการ พ.ศ. 2511 ได้กำหนดไว้ในลักษณะกว้าง ทำให้คณะกรรมการไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่มีอำนาจสิทธิขาดในการควบคุมตรวจสอบและพิจารณา ลงโทษ ต่อมาในปี พ.ศ. 2516 จึงมีการนำระเบียบดังกล่าวมาพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์ให้รัดกุมเพื่อสามารถนำไปใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 113)

ดังนั้นเนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียง ในช่วงเผด็จการครองเมืองนี้ส่วนใหญ่จึงต้องเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับราชการ เพื่อสนองนโยบายต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์ รายการเพลงตามคำขอต่าง ๆ และการโฆษณาต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์ รายการเพลงตามคำขอต่าง ๆ และการโฆษณาสินค้าอยู่ในภาวะที่ถูก

ควบคุมมากในบางสถานี โดยเฉพาะในช่วงต้น ๆ ก่อนปี พ.ศ. 2511 ละครวิทยุ เป็นรายการประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมมากในยุคนี้ มีคณะละครดัง ๆ มากมาย เช่น คณะแก้วฟ้า เสนีย์ บุษปะเกศ คณะนิติกานนท์ ฯลฯ เนื้อเรื่องของละครวิทยุเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นชีวิตรัก เศร้าโศก เรื่องของแม่ผัว-ลูกสะใภ้ เป็นต้น แม้แต่ละครวิทยุคณะ "เกศทิพย์" ที่ยังคงได้รับความนิยมมากในปัจจุบันก็มีจุดกำเนิดขึ้นในยุคนี้คือ พ.ศ. 2513 จากการผลิตละครวิทยุเริ่มแรกเพื่อการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในยุคนั้น

ในขณะที่สถานีวิทยุส่วนหนึ่งได้รับการปล่อยปละละเลยให้ดำเนินงานในเชิงธุรกิจมาก แต่ส่วนหนึ่งก็ถูกเข้มงวดกวดขันมิให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองและรัฐบาลมุ่งใช้สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ในการโฆษณาต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

กรมประชาสัมพันธ์ในยุคนี้มีการขยายกำลังส่งวิทยุเพื่อต่อต้านการโฆษณาชวนเชื่อจากคอมมิวนิสต์ มีการตั้งกองประชาสัมพันธ์เขตต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาค 4 เขต คือ

เขต 1 ที่จังหวัดขอนแก่น ดูแลภาคอีสานทั้งหมด

เขต 2 ที่จังหวัดลำปาง ดูแลภาคเหนือทั้งหมด

เขต 3 ที่จังหวัดสงขลา อำเภอหาดใหญ่ ดูแลภาคใต้ตอนล่าง

เขต 4 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดูแลภาคใต้ตอนบน

และในยุคนี้ยังมีการจัดสถานีวิทยุเคลื่อนที่ขึ้นเพื่อต่อต้านภัยจากคอมมิวนิสต์ในต่างจังหวัด โดยได้รับความร่วมมือและสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งรัฐบาลผูกมิตรอยู่ทั้งทาง เศรษฐกิจและการทหาร

ในช่วงปลายยุคนี้ในสมัยที่จอมพลถนอมปกครอง ได้มีความพยายามที่จะจัดระเบียบด้านต่าง ๆ ของสถานีวิทยุเป็นอย่างมาก

3. ยุคการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง วิทยุขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยถูกจัดระเบียบหลายครั้ง (พ.ศ. 2516-2531)

ในช่วงนี้เป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมาก โดยเฉพาะในช่วงหนึ่งคือ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึง 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงประชาธิปไตยเบ่งบานมาก สื่อมวลชนทุกแขนงได้รับเสรีภาพมากขึ้น ช่วงต่อจากนั้น หลังตุลาคม 2519-2520 เป็นช่วงของการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน สมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีนโยบายชาตินิยมต่อต้านคอมมิวนิสต์แบบขวาสุดโต่ง รวมทั้งจำกัดเสรีภาพสื่อมวลชนมิให้เสนอข่าวขัดแย้งรัฐบาล แต่เน้นต่อต้านคอมมิวนิสต์ถูกเรียกว่าบริหารประเทศแบบเผด็จการ พลเรือนอยู่ได้เพียง 1 ปีก็เกิดการยึดอำนาจทางการเมือง ช่วงสุดท้ายของยุคนี้คือ พ.ศ. 2520-2531 เรียกได้ว่าเป็นยุคการปรับท่าทีของรัฐ โดยใช้วิธีอ้อมขอมทางการเมือง มีพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ในช่วงนี้สื่อมวลชนค่อนข้างมีเสรีภาพในระยะแรก แต่ภายหลังถูกเข้มงวดกวดขันมากขึ้น ในช่วงพลเอกเกรียงศักดิ์ รัฐบาลประสบปัญหาเศรษฐกิจอย่างหนัก จนถึงยุคพลเอกเปรม มาแก้ไขทั้งด้านพลังงานและการลดค่าเงินบาท ที่สำคัญมีการปรับเปลี่ยนท่าทีของรัฐเพื่อลดความตึงเครียดทางการเมือง (สมสุข หินวิมาน, 2534 : 192-194)

ในด้านของกิจการวิทยุกระจายเสียง ในช่วงแรกนั้นมีเสรีภาพมากขึ้นมีการออกระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการออกระเบียบใหม่ คือ "ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2517" ซึ่งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุดนี้ประกอบด้วยบุคคลซึ่งเป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เหมือนเดิมและได้เพิ่มตัวแทนจากหน่วยงานอีก 2 แห่ง คือ ตัวแทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและหัวหน้าสำนักงานบริหารความถี่ ระเบียบฉบับนี้ได้เพิ่มเติมเกี่ยวกับอำนาจในการพิจารณาขออนุญาตอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยกำหนดไว้ว่า

“หากปรากฏว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงใดฝ่าฝืน ให้คณะกรรมการพิจารณาลงโทษสถานใดสถานหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร
2. ระงับการออกอากาศรายการที่ฝ่าฝืน
3. ยึดใบอนุญาตหรือใบรับรองของผู้ที่ฝ่าฝืน
4. ปิดสถานี

ต่อมาใน พ.ศ. 2518 ได้ออก “ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518” เพราะยังไม่เคยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการควบคุมกิจการวิทยุโทรทัศน์มาก่อน จึงได้ออกระเบียบฉบับนี้ขึ้นเพื่อใช้ควบคุมทั้ง 2 สื่อดังกล่าวนี้ นอกจากนี้ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์” เรียกโดยย่อว่า “กบว.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีก 15 คน เป็นกรรมการ ดังรายละเอียดดังนี้ (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 114-115)

1. นายกรัฐมนตรี หรือผู้ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ
2. อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
3. อธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
4. อธิบดีกรมตำรวจ หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
5. อธิบดีกรมประมงล่าวกลาง หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
6. เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
7. เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
8. เลขาธิการทหาร หรือผู้แทน เป็นกรรมการ
9. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (2 คน) เป็นกรรมการ
10. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ เป็นกรรมการ
11. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ เป็นกรรมการ

12.	ผู้บัญชาการทหารบก หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
13.	ผู้บัญชาการทหารเรือ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
14.	ผู้บัญชาการทหารอากาศ หรือผู้แทน	เป็นกรรมการ
15.	หัวหน้ากองงานคณะกรรมการบริหาร วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ กรมประชาสัมพันธ์	เป็นกรรมการ และ เลขานุการ
16.	หัวหน้าสำนักงานบริหารความถี่วิทยุ กรมไปรษณีย์โทรเลข	เป็นกรรมการและ ผู้ช่วย เลขานุการ

คณะกรรมการชุดนี้มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. กำหนดเงื่อนไขและวิธีการในการจัดตั้งหรือย้ายสถานี
2. พิจารณาให้จัดตั้งหรือย้ายสถานี
3. กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการโฆษณาและบริการธุรกิจ
4. กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานด้านรายการ
5. กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับลักษณะฟังประสงค์ทางเทคนิค
6. กำหนดเงื่อนไข ข้อบังคับ หรือระเบียบเกี่ยวกับกิจการที่ต้องปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในระเบียบนี้
7. กำหนดเวลาให้สถานีทำการถ่ายทอดหรือออกอากาศรายการที่กำหนด
8. ให้คำแนะนำ ควบคุม ดูแล และตรวจสอบความเรียบร้อยเพื่อให้สถานีปฏิบัติตามระเบียบนี้

หากสถานีใดฝ่าฝืนระเบียบนี้ หรือเงื่อนไขข้อบังคับหรือระเบียบที่
กบว. กำหนดให้ กบว. พิจารณาและมีอำนาจลงโทษสถานใดสถานหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร
2. ระงับการออกอากาศรายการที่ฝ่าฝืน
3. เพิกถอนใบอนุญาตหรือใบรับรองที่ได้ออกให้ตามระเบียบนี้

4. ปิดสถานี

จะเห็นได้ว่า ระเบียบฉบับนี้กรรมการเครื่องหนึ่ง เป็นกลุ่มทหาร ตำรวจ และความมั่นคง คณะกรรมการชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ควบคุมดูแลให้สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ทั้งที่เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจทุกแห่ง ได้ดำเนินกิจการต่าง ๆ เช่น การจัดรายการ การโฆษณาสินค้า การส่งกระจายเสียง การขอจัดตั้งหรือโยกย้ายสถานีให้อยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน โดยมุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่รัฐและประชาชนมากที่สุด เนื่องจากในช่วงต้น ๆ ของยุคนี้วิทยุกระจายเสียงภาคบันเทิงและโฆษณาเติบโตอย่างรวดเร็ว ระเบียบทำให้รัฐบาลต้องออกระเบียบนี้ขึ้นมาเพื่อควบคุม ทำให้เสรีภาพของสื่อมวลชนที่มีมากในช่วงแรก ๆ ถูกควบคุมมากขึ้น

ได้มีการออกระเบียบและคำสั่งที่เกี่ยวข้องตามมาอีกหลายฉบับ อาทิเช่น

- ระเบียบคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ว่าด้วยการโฆษณาสินค้าและบริการธุรกิจทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2520
- ระเบียบคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ว่าด้วยการนำข่าวหรือบทความออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2520
- ระเบียบว่าด้วยการตรวจพิจารณาโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง พ.ศ. 2522

เหตุการณ์สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ในยุคนี้ คือ การยุบเลิกบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด แล้วเปลี่ยนฐานะเป็นองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย หรือเรียกย่อ ๆ ว่า อสมท. เมื่อวันที่ 9 เมษายน พ.ศ. 2520 เนื่องจากรัฐบาลมีความจำเป็นจะต้องจัดกิจการสื่อสารมวลชนของรัฐให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ ถูกต้องรวดเร็ว และเป็นที่ยอมรับแก่สาธารณชนตามนโยบายของรัฐบาล จึงได้โอน

กิจการของบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัดซึ่งประกอบด้วย สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง ๑ และสถานีวิทยุ ท.ท.ท. มาให้อยู่ในความดูแลของ อสมท. ซึ่งภายหลังได้มีการจัดตั้งสำนักข่าวไทยขึ้นให้อยู่ในสังกัดของ อสมท. เช่นกัน

เพื่อพิจารณาถึงระบบวิทยุกระจายเสียงของไทยในแง่ของการเป็นเจ้าของกิจการวิทยุกระจายเสียง สามารถแบ่งออกได้ 4 ลักษณะที่สำคัญ คือ (ขวัญเรือน กิติวัฒน์, 2526 : 117)

1. รัฐเป็นเจ้าของ และดำเนินการโดยบุคลากรของรัฐ รายได้ของสถานีวิทยุเหล่านี้ได้จากเงินงบประมาณแผ่นดินในแต่ละปี ไม่มีการแสวงหารายได้หรือผลประโยชน์จากการโฆษณา สถานีวิทยุเหล่านี้ ได้แก่ สถานีวิทยุในเครือข่ายของกรมประชาสัมพันธ์ สถานีวิทยุของหน่วยราชการบางแห่ง เช่น สถานีวิทยุศึกษา สถานี อส.พระราชวังดุสิต สถานีวิทยุของกองบัญชาการทหารสูงสุด
2. รัฐเป็นเจ้าของในฐานะผู้บริหารกิจการ และเป็นผู้วางนโยบายหลักของสถานี ส่วนการดำเนินงานด้านรายการนั้น อนุญาตให้บุคคลภายนอก (ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของรายบุคคลหรือบริษัท) เข้ามาซื้อเวลาของสถานี และหารายได้จากการโฆษณาสินค้าเป็นหลัก สถานีวิทยุกระจายเสียงส่วนใหญ่ดำเนินการด้วยระบบนี้
3. รัฐวิสาหกิจเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีส่วนราชการต่าง ๆ เป็นผู้ถือหุ้น และบริหารงานในรูปคณะกรรมการรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้แก่ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. ในสังกัดขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย รายได้ของทางสถานีวิทยุกระจายเสียงเหล่านี้ได้จากการโฆษณาสินค้า หรือได้จากการขายเวลาของทางสถานี (ทั้งในรูปของการเช่าเป็นช่วงหรือเหมาเวลาทั้งหมด)
4. รัฐหรือรัฐวิสาหกิจทำสัญญาให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้าดำเนินการ

กิจการวิทยุกระจายเสียง ซึ่งสัญญานั้นอาจจะทำเป็นรายปี บางทีครั้งละ 3-4 ปี หรืออาจจะถึง 10-15 ปี แล้วแต่ข้อตกลง ซึ่งสถานีผู้ให้สัมปทานจะได้รับประโยชน์ที่แน่นอนจำนวนหนึ่งจากบริษัทเอกชนตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ เช่น สถานีวิทยุของบริษัท บางกอกเอนเตอร์เทนเมนต์ (โทรทัศน์ช่อง 3) ความถี่ 105.5 MHz สถานีวิทยุ ท.ท.ท. ภาคภาษาอังกฤษ ความถี่ 107.5 MHz (โดยบริษัท แบลงส์) สถานีวิทยุเหล่านี้หารายได้จากการโฆษณาสินค้าหรือขายเวลาให้แก่บุคคลภายนอก

อย่างไรก็ตามการดำเนินการกิจการวิทยุกระจายเสียงทุกระบบและทุกรูปแบบจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยรัฐได้มอบอำนาจการควบคุมด้านเทคนิคให้กับกรมไปรษณีย์โทรเลขเป็นผู้รับผิดชอบ ได้จัดตั้งสำนักงานบริหารความถี่วิทยุขึ้นควบคุมการใช้คลื่นวิทยุทั้งหมดในประเทศ เมื่อจะมีการจัดตั้งสถานีวิทยุหรือสถานีโทรทัศน์ขึ้น จะต้องแจ้งความประสงค์ ขอความถี่ไปยังสำนักงานบริหารความถี่วิทยุเพื่อมิให้เกิดความซ้ำซ้อนกันของคลื่นวิทยุ

ส่วนกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ควบคุมด้านการดำเนินการและด้านรายการของกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ โดยมีส่วนงานที่รับผิดชอบอยู่ 2 ส่วน คือ

1. กองช่างและทะเบียนวิทยุ ทำหน้าที่ทางด้านช่าง การจดทะเบียนและจัดเก็บทะเบียนสถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์
2. กองงานคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการให้แก่คณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์

ในด้านของการเสนอเนื้อหารายการต่าง ๆ นั้น

ในช่วงต้นของยุคนี้ กบว. กำหนดให้สถานีวิทยุทุกแห่งถ่ายทอดข่าวจาก

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ในช่วงก่อนเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เล็กน้อย ชนวนหนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์นองเลือดนี้ขึ้น คือ การที่กลุ่มแนวคิดฝ่ายขวารวมตัวกันจัดตั้ง "ชมรมวิทยุเสรี" ขึ้น ออกอากาศโจมตีกลุ่มนักศึกษาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ทางสถานีวิทยุยานเกราะโดยตลอด (สมสุข หินวิมาน, 2534 : 192) แต่ในช่วงวิกฤติการณ์ 6 ตุลาคม ข้าราชการวิทยุโดยทั่ว ๆ ไปถูกนำเสนอลักษณะใกล้เคียง และให้ทุกฝ่ายร่วมมือกันคลี่คลายเหตุการณ์ให้เรียบร้อยโดยเร็ว

ในช่วงการปฏิรูปการปกครองสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มีการกำหนดให้สถานีวิทยุทุกแห่งถ่ายทอดเสียงเพลงชาติจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในเวลา 8.00 น. และ 18.00 น. และยังมีมีการถ่ายทอดรายการข่าวทั้ง 4 ภาคจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเช่นกัน ส่วนเนื้อหาข่าววิทยุในช่วงนี้ถูกจำกัดเฉพาะข่าวพิธีการและแวดวงรัฐบาล การปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) นำเสนอเป็นประจำ

ในช่วงหลัง ๆ ของยุคนี้หลังจากรัฐบาลมีการปรับท่าทีใช้วิธีอ้อมชอมทางการเมือง สื่อมวลชนค่อนข้างมีเสรีภาพในระยะแรก แต่ภายหลังถูกเข้มงวดกวดขันมากขึ้น รัฐบาลกำหนดให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเป็นแม่ข่ายถ่ายทอดเสียงรายการสำคัญ ๆ ของรัฐบาล ให้สถานีวิทยุทุกแห่งถ่ายทอดรายการ "เพื่อแผ่นดินไทย" จากกองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อความมั่นคงของชาติในด้านของเนื้อหาข่าววิทยุในยุคนี้วิทยุยังคงอยู่ในกรอบของรัฐบาล และมีการนำเสนอข่าวสารแก้ข้อขัดแย้งในวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นกับรัฐบาล

ในช่วงปลายยุคนี้ (2523-2531) กลุ่มนักธุรกิจเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในวงการเมืองมากขึ้น ทำให้บรรยากาศการลงทุนเติบโตอย่างรวดเร็วและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ด้วย กบว. ในช่วงนี้ได้ออก

ระเบียบควบคุมการดำเนินงานของวิทยุกระจายเสียงหลายฉบับ เช่น ใบรับรองความรู้เจ้าหน้าที่เทคนิคการกระจายเสียง การต้องสอบเป็นผู้ประกาศทางสถานีวิทยุ ฯลฯ

วิทยุกระจายเสียงกลายเป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมืองหลายครั้ง เช่น เหตุการณ์การพยายามก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารหนุ่ม หรือในวิกฤตการณ์การแก้ไขรัฐธรรมนูญ 2526 เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันธุรกิจและการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงมีการขยายตัวเต็มที่

ธุรกิจการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง

ในระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 ในข้อ 35 ได้ระบุไว้ว่า "สำหรับสถานีที่ได้รับอนุญาตให้มีรายการโฆษณาและบริการธุรกิจ ต้องใช้เวลาสำหรับรายการโฆษณาและบริการธุรกิจไม่เกินกำหนดเวลาดังต่อไปนี้ (ขวัญ เรือน กิติวัฒน์, 2526 : 123)

1. สถานีวิทยุกระจายเสียง ไม่เกินชั่วโมงละ 8 นาที
2. สถานีวิทยุโทรทัศน์ ไม่เกินชั่วโมงละ 10 นาที

โดยการโฆษณาและบริการธุรกิจนั้น ให้เว้นระยะเวลาแต่ละครั้งให้ห่างกันพอสมควรตามวิธีการที่ กบว. กำหนด เว้นแต่การโฆษณาประกอบรายการถ่ายทอดนอกสถานที่เป็นครั้งคราว"

ธุรกิจโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงของไทยมีสภาพการแข่งขันที่สูงมาก นอกจากวิทยุจะต้องแข่งกันเองในระหว่างบรรดาสถานีวิทยุที่มีอยู่อย่างมากมาย สองร้อยกว่าสถานีแล้ว ตลาดธุรกิจโฆษณาทางวิทยุยังจะต้องแข่งขันกับสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ โปสเตอร์ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ด้วย แม้ภายในสถานีเดียวกันก็ต้องแข่งขันกันระหว่างรายการแต่ละรายการ ตลอดจน

ช่วงเวลาแต่ละช่วง

ลักษณะธุรกิจการโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ โฆษณาในรายการ (Program Spot) และโฆษณานอกรายการ (Loose Spot)

การกำหนดอัตราค่าโฆษณาทางวิทยุกระจายเสียงทั้งประเภทในรายการและประเภทนอกรายการ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงต่าง ๆ ไม่เท่ากัน ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยด้านการผลิตรายการ เช่น คุณภาพของผู้ผลิตรายการ ประสิทธิภาพและความสามารถของผู้ดำเนินรายการ รูปแบบ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอรายการ เป็นต้น
2. ปัจจัยด้านเทคนิคของสถานี เช่น ระบบความถี่คลื่นวิทยุ ตำแหน่งของความถี่บนหน้าปัทม์เครื่องรับวิทยุ เครื่องส่งและกำลังส่ง ทำเลที่ตั้งของสถานี และเครื่องส่ง เป็นต้น

การขยายตัวของ การโฆษณาและบริการธุรกิจในช่วงปลายยุคนี้ คือ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นปีที่เศรษฐกิจทั่วโลกยังไม่อยู่ในสภาพคล่องตัวนัก เนื่องจากวิกฤตการณ์น้ำมันที่มีราคาสูงขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงนั้น บริษัท มิเดียไพกส์ ได้รวบรวมสถิติการโฆษณาในสื่อต่าง ๆ ในประเทศไทยไว้ดังนี้ (สุนทรี ศรีสมวงศ์, 2534 : 757)

วิทยุโทรทัศน์	ร้อยละ	51
หนังสือพิมพ์	ร้อยละ	20
วิทยุกระจายเสียง	ร้อยละ	19

นิตยสารต่าง ๆ	ร้อยละ	9
โรงภาพยนตร์	ร้อยละ	1

จะเห็นได้ว่า สื่อวิทยุกระจายเสียงอยู่ในลำดับที่ 3 ซึ่งใกล้เคียงกับลำดับที่ 2 มาก และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกในปีต่อมา

ผลพวงของกิจกรรมการโฆษณาทางวิทยุอีกเรื่องหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดในรายการบันเทิงประเภทเพลง ซึ่งเป็นรายการที่ได้รับความนิยมมากรายการหนึ่งของผู้ฟังวิทยุ นอกจากข่าว ละครวิทยุแล้วที่สำคัญก็คือ เพลง ในยุคนี้ เป็นการเริ่มต้นของ "คิว เพลง" จุดมุ่งหมายของคิว เพลง คือ การส่งเสริมการจำหน่ายเพลงรูปแบบหนึ่ง เจ้าของผลงานเพลงหรือค่ายเพลงจะว่าจ้างบริษัทเจ้าของรายการเพลงหรือนักจัดรายการให้เปิดเพลงของตนในรายการตามวัน เวลา สถานที่ และจำนวนที่ตกลงกัน โดยบริษัทเจ้าของผลงานเพลง หรือผู้จัดรายการจะได้รับผลตอบแทนในลักษณะค่าจ้าง เปิดเพลง เป็นรายเดือน คิว เพลงจะเป็นการเปิดเพลงซ้ำ ๆ กันทุกวัน ตามสถานีวิทยุต่าง ๆ ไม่ว่าผู้ฟังจะหมุนคลื่นไปยังสถานีวิทยุแห่งไหนก็จะได้ยินการยึดเหยียดให้ฟัง เช่นนี้ เกิดขึ้นบ่อยครั้ง อาจเป็นผลทำให้ผู้ฟังสนใจ เกิดความนิยมและตัดสินใจซื้อเทปเพลงในที่สุด (ยกจริง ปลอดเปลื้อง, 2536 : บทที่ 6)

คิว เพลง เริ่มมีตั้งแต่ พ.ศ. 2515 ในการจำหน่ายเพลงประเภทลูกทุ่ง แต่ยังไม่แพร่หลายนัก มาเริ่มจริงจังใน พ.ศ. 2520 ในวงการการเพลงลูกกรุง ขยายตัวรุ่งเรืองมากในช่วงปลายของยุคนี้

สรุปแล้ว ในยุคนี้ (2516-2531) เป็นช่วงที่วิทยุเป็นสื่อที่ได้รับความนิยม ขยายตัวเฟื่องฟูมาก แต่ก็ เป็นช่วงที่มีการออกกฎระเบียบต่าง ๆ ออกมาควบคุมมากมาย โดยเฉพาะการเข้ามาของระบบธุรกิจในรูปแบบต่าง ๆ

4. ยุคทองของวิทยุกระจายเสียงและการปรับตัวทางการเมือง การให้สัมปทานแบบแข่งขันในวิทยุกลายเป็นธุรกิจพื้นฐาน (พ.ศ. 2532-2539)

ในยุคนี้เป็นช่วงที่วงการวิทยุมีการปรับตัวและเติบโตเป็นอย่างมาก จากการประมาณว่ามีเงินหมุนเวียนจากค่าโฆษณาทางวิทยุถึง 1,870 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2534 ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก 770 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2530 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปิดเสรีทางธุรกิจเกิดขึ้นอย่างจริงจัง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536 : ตอนที่ 2 หน้า 18)

เหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคนี้ คือ การปฏิวัติยึดอำนาจการบริหารประเทศจากรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดย รสช. ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นำไปสู่เหตุการณ์พฤษภาทมิฬในช่วงวันที่ 18-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นช่วงที่วิกฤติมากของสื่อมวลชนวิทยุและโทรทัศน์ เพราะไม่สามารถเผยแพร่ข่าวสารที่เกิดขึ้นจริง ๆ ในเหตุการณ์นั้นได้ ทำให้ประชาชนทั่วไปเกิดความอึดอัดอยากจะรู้สถานะการณ์จริง ๆ เกิดความหมดศรัทธาในสื่อดังกล่าว เหลือหนังสือพิมพ์เพียงไม่กี่ฉบับเท่านั้นที่สามารถรายงานเรื่องราวต่าง ๆ ได้พอสมควร หลังจากเหตุการณ์ครั้งนี้แล้วก็กลับมาเป็นยุคประชาธิปไตย มีการเลือกตั้งและนายกรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งอย่างจริง ๆ หลังจากจากรอคอยมานาน คือ คุณชวน หลีกภัย และคุณบรรหาร ศิลปอาชา ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2539)

เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นต่อวงการวิทยุในยุคนี้ คือ การเกิดของ "ข่าวด่วนวิทยุต้นชั่วโมง"

แต่อดีตจนถึงปัจจุบันเมื่อพูดถึงข่าววิทยุก็คือ ข่าวที่ถ่ายทอดจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยบังคับให้ถ่ายทอดทุกสถานี วันละ 4 เวลา เช้า สาย ป้าย และค่ำ ครั้งละ 30-60 นาที

ประมาณปี พ.ศ. 2532 นับเป็นการเปิดศักราชวงการข่าววิทยุ เมื่อ นายสมเกียรติ อ่อนวิมล ผู้บริหารศูนย์ข่าวแปซิฟิก ได้เริ่มคิดค้นข่าววิทยุต้น ชั่วโมงออกอากาศทางคลื่นวิทยุ พล.1 แต่ก็ไม่เป็นที่ยอมรับ ในปี พ.ศ. 2532 เช่นกัน ประชาชนโดยเฉพาะคนในวงการสื่อสารมวลชน เริ่มรู้จักข่าววิทยุทุกต้นชั่วโมงมากขึ้นจากข่าวด่วนวิทยุ พล.1 ของบริษัท สหศันิมา ซึ่งอยู่ในเครือของสำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ออกอากาศทางสถานีวิทยุในเครือข่ายกองทัพบก ซึ่งประสบความสำเร็จพอสมควร ได้รับการต้อนรับเพราะความแปลกใหม่ ประชาชนรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว บางสถานีอย่างวิทยุสำนักข่าวไทย ยังต้องปรับตัวด้วยการนำเสนอข่าวแบบเดียวกัน

ปี 2535 ผลจากเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม สิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน จะแบ่งบานเพิ่มมากขึ้น หลังจากนั้นเพียงปีเดียว คือในปี พ.ศ. 2536 สงครามแข่งขันชิงการนำเสนอข่าววิทยุเป็นไปอย่างเผ็ดร้อน มีสถานีข่าวเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นของรัฐ หรือจากการนำเสนอของเอกชน แต่ยังคงอยู่ในการควบคุมดูแลจากรัฐ โดยเฉพาะทหาร ข่าวจากสถานีใดนำเสนอข่าวเหตุการณ์ในแต่ละวันได้รวดเร็วกว่า นั้นหมายความว่าสามารถเอาชนะคู่แข่งไปได้ (อรุณี เอี้ยง, สยามโพสต์ 21 สิงหาคม 2537 : หน้า 17)

แต่ข่าววิทยุรายการแรกที่สร้างประวัติให้กับวงการวิทยุ คือ วิทยุเนชั่น เมื่อสุทธิชัย หยุ่น ได้รายงานข่าวสถานการณ์การสู้รบในสงครามอ่าวเปอร์เซีย ในปี 2534 ผ่านสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย คลื่น 92.5 MHz แต่เพียงผู้เดียว เป็นก้าวสำคัญที่ทำให้วิทยุเนชั่นได้รับการยอมรับจากประชาชน และหลังจากนั้น วิทยุเนชั่นก็ได้ฝากชื่อเสียงไว้อีกครั้ง เพราะได้รายงานสถานการณ์ข่าวเหตุการณ์พฤษภาทมิฬในช่วงต้นชั่วโมงผ่านคลื่น 90.5 ที่มีเครือข่ายครอบคลุม 15 จังหวัด หลังจากนั้นวิทยุเนชั่นก็ได้เป็นผู้จัดรายการที่คลื่น FM 97.0 โดยร่วมกับจันทร์ ชัยนาม จัดรายการ "เกิดตกจากเนชั่น" ซึ่งเป็นคลื่นที่ได้รับความนิยมจากผู้ฟังเป็นอย่างมาก เพราะหากต้องการรู้ข่าวสารบ้านเมืองที่รวดเร็วจับใจแล้วก็ต้อง

หมุนมาที่คลื่นนี้ (สงครามวิทยุข่าว...ไทยแลนด์ แอดเวอร์ไทซิง แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง, 2538 : หน้า 4)

ในช่วงต่อมารายการข่าววิทยุที่โด่งดังอีกรายการหนึ่งคือ เนชั่นนิวส์ทอล์ค ผู้จัดการคือสุทธิชัย หยุ่น และสุภาพ คลีขจาย ได้รับความไว้วางใจจากวิทยุ กรมการรักษาดินแดน คลื่น F.M. 96.0 ให้เป็นผู้จัดรายการ เป็นรายการ วิเคราะห์ข่าวสถานการณ์การเมือง เศรษฐกิจ และต่างประเทศ

ในช่วงปี 2534-2535 ได้เกิดรายการวิทยุอีกรายการหนึ่งก็คือได้ว่า ได้รับความนิยมนมากเช่นเดียวกัน คือเมื่อครั้งที่ พลเอกสุจินดา คราประยูร เป็น ผู้บัญชาการทหารบก ได้คลื่น F.M. 100 MHz ให้บริษัทแปซิฟิคอินเตอร์คอมมูนิเคชั่น ทำเป็นคลื่นข่าวจราจร หรือที่รู้จักกันแพร่หลายว่า "จ.ส.100" เริ่มออกอากาศ เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2534 เป็นต้นมา ลักษณะของรายการ จ.ส.100 เป็นรายการเชื่อมโยงให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารการจราจรถึงกันและกันได้ทันที ระหว่างเจ้าหน้าที่บริษัท แปซิฟิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด ศูนย์ควบคุมการจราจร (บก.02) กองบังคับการตำรวจจราจรและประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน โทรศัพท์เข้ามาแล้วสภาพการจราจรจากจุดต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพฯ ที่ตนกำลัง ประสบอยู่ เพราะช่วงนี้ระบบเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย มีโทรศัพท์เคลื่อนที่ ประเภทต่าง ๆ ใช้เริ่มแพร่หลายเอื้อให้การติดต่อสื่อสารในรูปแบบมีส่วนร่วมมีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น (ณิลาวรรณ จุรานิชสกุล, 2536 : หน้า 3)

จากการเกิดขึ้นของวิทยุที่เรียกกันว่า คลื่นข่าวสารนั้นได้ทำให้มีผู้สนใจที่จะเดินลงสู่สนามวิทยุข่าวต่อมาอีกหลายราย ส่วนใหญ่ก็เป็นเจ้าของที่มีสื่ออยู่ในมือโดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น เครือเนชั่น เครือผู้จัดการ สยามเรดิโอและหนังสือพิมพ์สื่อธุรกิจ ดังตารางต่อไปนี้

สถานี MHz.	เจ้าของคลื่น
F.M. 97.0	เครือเนชั่น
F.M. 97.5	เครือผู้จัดการ
จส. 100	แปซิฟิค
F.M. 100.5	อ.ส.ม.ท.
F.M. 102.5	สยามเรดิโอ

(สงครามวิทยุข่าว..., 2538 : หน้า 5)

ลักษณะคลื่นวิทยุรายการข่าวนั้นแต่ละคลื่น จะมีผังรายการที่เรียกคล้าย ๆ กัน คือเป็นสถานีข่าว ที่รายงานข่าว มีบทวิเคราะห์จากนักจัดรายการ และสอดแทรกเนื้อหาสาระความรู้แก่ผู้ฟังรายการตลอด 24 ชั่วโมง ทุก ๆ สถานี จะมีข่าวสั้นรายงานความเคลื่อนไหวสถานการณ์บ้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม ช่วงละ 5-10 นาที ตลอดทั้งวัน ซึ่งหากไม่เป็นข่าวต้นชั่วโมงก็เป็นข่าวกลางชั่วโมง

แหล่งผลิตข่าวส่งคลื่นวิทยุต่าง ๆ

1. ข่าวจากบริษัทแปซิฟิคจะครอบครองข่าวต้นชั่วโมงมากที่สุด เช่น คลื่น จส.100 เพราะแปซิฟิคผลิตให้กับสถานีวิทยุในเครือกองทัพทุกคลื่น
2. สำนักข่าวไทย เป็นผู้ผลิตข่าวรายใหญ่อีกแห่งหนึ่ง ที่ผลิตข่าวส่งให้กับสถานีวิทยุในเครือของ อ.ส.ม.ท. ทุกคลื่น

รายอื่น ๆ ก็มี วิทยุเนชั่น ไทยกายนิวส์ ไอเอ็นเอ็น เดลินิวส์ ผู้จัดการ และคู่แข่ง ที่ผลิตข่าวป้อนให้กับสถานีของตัวเองและสถานีในเครือ ซึ่ง

ค่ายก็พยายามเล็ง เป้าหมายที่จะขายข่าวให้กับสถานีอื่น ๆ อีกด้วย

สนธิญาณ หนูแก้ว กรรมการผู้อำนวยการ สำนักข่าว ไอเอ็นเอ็น ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข่าววิทยุในปัจจุบัน ดังนี้

“ผมว่าในบ้านเราวิทยุข่าวเพิ่งเริ่มก็จริง แต่ได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่แพ้ในต่างประเทศที่เขาทำกันมานานแล้วอย่างในอเมริกามือโย่งไร ของบ้านเราก็มือโย่งไรนั้น จึงได้เกิดการแข่งขันกันขนานใหญ่ หลายค่ายก็รอที่จะกระโดดลงมาเล่น โดยเฉพาะสื่อสิ่งพิมพ์” (สงครามวิทยุข่าว..., 2538 หน้า 5)

แต่ปัญหาใหญ่และสำคัญ ๆ ของสถานีวิทยุข่าวส่วนใหญ่คือ การต้องต่อสู้กับอำนาจของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย ที่ถือว่าเป็นเจ้าของสถานี เมื่อข่าวสารใด ๆ ไม่สนับสนุนหรือตำหนิรัฐ หรือมีผู้ออกอากาศท่านใดวิพากษ์วิจารณ์รัฐจนเกินควรก็จะถูกสั่งปิดสถานี หรือถอดรายการนั้นออกจากผังรายการ เช่น รายการเนชั่นนิวส์ทอล์ค เคยถูกพักออกอากาศฐานสัมภาษณ์ ส. ศิวรักษ์ และมีการวิพากษ์วิจารณ์กองทัพบก จนทำให้ผู้จัดเกิดการท้อแท้

การสนทนาทางวิทยุ บทบาทของดี.เจ. และรายการเพลง

นอกจากวิทยุที่เน้นข่าวแล้ว ในยุคนี้ยังมีสถานีที่เน้นเฉพาะกลุ่มผู้ฟังวัยรุ่นทางคลื่น F.M. อีกหลายสถานี เช่น Smile Radio Radio Vote ฯลฯ

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของวงการวิทยุในอดีตคือตัวเครื่องรับวิทยุ ซึ่งสมัยก่อนถือเป็นสื่อสำหรับครอบครัวที่เปิดได้ยินกันทั้งบ้าน แต่เมื่อเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าขึ้นสื่อวิทยุถูกเปลี่ยนรูปร่างมาเป็นทรานซิสเตอร์เคลื่อนย้ายได้สะดวก จนพัฒนามาเป็นซาวนด์อโต้เข้าที่ส่งผลให้วิทยุกลายเป็นสื่อเฉพาะตัวมากขึ้น ตลอดจน

การแยกผู้ฟัง เฉพาะกลุ่มสำหรับวัยรุ่น แม่บ้าน คนทำงาน... นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี มีผลทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไปด้วยผู้บริโภคหรือผู้บริโภคมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ฉลาดมากขึ้น เป็นตัวของตัวเอง ต้องการมีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของรายการมากขึ้น ทำให้ผู้ผลิตรายการต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง โดยหันไปคำนึงถึงความต้องการของผู้รับสารเป็นสำคัญนั่นคือ การเปิดโอกาสให้ผู้รับสารเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเนื้อหาของรายการมากขึ้น เช่น การให้ผู้รับสารโทรศัพท์เข้ามาในรายการ เพื่อพูดคุย/สนทนา แสดงความคิดเห็น ระบายความในใจ ฯลฯ ทำให้ผู้รับสารมีความรู้สึกว่าคุณเองมีความสำคัญ และได้รับการยอมรับอันจะนำไปสู่การติดตามฟังรายการต่อไป

การพลิกผันการผลิตรายการวิทยุครั้งสำคัญในประเทศไทย เริ่มจากการที่รัฐบาลได้เปิดประมูลสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ 5 คลื่น เมื่อเดือนธันวาคม 2534 การประมูลดังกล่าวก่อให้เกิด การแข่งขันทางด้านรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุ มีการคิดค้นวิธีการนำเสนอรายการแบบใหม่ ๆ ซึ่งวิธีหนึ่งในการนำเสนอก็คือ การนำการสื่อสารแบบสองทาง (two way communication) เข้ามาใช้ในรายการ แฟนรายการวิทยุคลื่นเดียวกันสามารถฟังเสียงผู้ขอเพลงได้ด้วยวิวัฒนาการล้ำหน้าของการปรับปรุงระบบโทรศัพท์ วิธีการนี้กล่าวได้ว่า มีเดียพลัสบุกเบิกเป็นเจ้าแรก ด้วยบัญญัติศัพท์เอาเองว่า โฟน-อิน (Phone-in) นั่นคือการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาเพื่อพูดคุยและแสดงความคิดเห็นต่อนักจัดรายการโดยการออกอากาศสด ที่เรียกว่า สนทนาทางวิทยุ (talk radio) ผลที่ตามมาก็คือ สื่อวิทยุกลายเป็นที่นิยมอย่างสูงในกลุ่มผู้รับสาร จนแปรสภาพกลายเป็นสื่อหลักที่ผู้โฆษณาอยากจะทำเลือกใช้ในการโฆษณาสินค้าของตน ทำให้บริษัทผู้ผลิตรายการระหว่างคลื่นวิทยุต่าง ๆ เกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรง (ธนรัตน์ กวีวิทยเวชณ์, 2537 : หน้า 2-3)

บทบาทของดี.เจ. ต่อสถานีวิทยุต่าง ๆ

ดี.เจ. เมื่อก่อนนี้เป็นศัพท์ที่ใช้เรียกกันเฉพาะนักจัดรายการเพลงทางสถานีวิทยุ แต่มาในปัจจุบัน คำว่า "ดี.เจ." กลายเป็นชื่อเรียกนักจัดรายการทั่วไป ดี.เจ.หรือนักจัดรายการในยุคแรก ๆ ประมาณ 10-20 ปีก่อน เช่น คุณจันทร์ฉาย คุณระย้า คุณวิทยา ศุภพรโสภาส คุณธเนศ วรากุลนุเคราะห์ คุณวาสนา วีระชาติพลี ฯลฯ จนมาถึงสมัย "ฟลัด" สายทิพย์ มนตรีกุล ณ อยุธยา กับรายการ "ร่วมไม้พายทาง"

ดี.เจ. ที่มีผู้ฟังติดตามรายการก็ถือว่ามีอิทธิพลและบทบาทต่อผู้ฟังมากที่สุด เมื่อดี.เจ. ชื่อดังเหล่านี้ย้ายไปจัดรายการที่สถานีวิทยุอื่น ๆ จะพาเอาแฟนเพลงหรือผู้ฟังกลุ่มหนึ่งตามไปด้วย ในช่วงปี 2533-2534 วิทยุคลื่น F.M. 88 รายการสไมล์เรดิโอ เป็นคลื่นที่เสนอรายการเพลงการพูดคุยสนทนาทางโทรศัพท์กับผู้ฟังที่บ้าน มีดี.เจ. ชื่อดังหลายคน อาทิเช่น วินิจ เลิศรัตนชัย หัทธยา เกษสังข์ ฯลฯ เป็นคลื่นที่ได้รับความนิยมสูงสุดในยุคนั้น และเป็นการปลุกให้อาชีพ ดี.เจ. กลายเป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากกลุ่มหนึ่งต่อวงการวิทยุ จนกระทั่งในปัจจุบันบรรดาสถานีวิทยุต่าง ๆ นั้น จะมี ดี.เจ. ชื่อใหม่เกิดขึ้นมากมายจนจัดได้ว่าวิทยุยุคนี้เป็นยุคทองของ ดี.เจ. ที่เดียว

ในยุคนี้ธุรกิจเทปเพลงของค่ายเพลงต่าง ๆ ที่ดัง ๆ อาทิ เช่น แกรมมี่ อาร์.เอส คีตา หรือนิธิทัศน์ ฯลฯ ในวิธีการโปรโมตอย่างมากตามสถานีวิทยุต่าง ๆ จนเกิด "คิวเพลง" ขึ้นตามสถานีต่าง ๆ ระยะเวลาหนึ่งในช่วงปี 2531-2533 และเริ่มซบเซาลงเรื่อย ๆ จนในช่วงปัจจุบัน พ.ศ. 2538-2539 คิวเพลงเริ่มหายไปเรื่อย เพราะกลุ่มผู้ฟังรายการเกิดความเบื่อหน่ายต่อการยึดเหนี่ยวและการเปิดเพลงซ้ำซากผู้ฟังจะหมุนคลื่นหนีไปหมด ทำให้เรตติ้งการฟังต่ำ สถานีวิทยุต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวด้วยการจัดรายการที่มีสาระ หรือเพลงที่มีคุณภาพมากขึ้น รวมทั้งต้องเน้นหา ดี.เจ. ที่มีผู้ฟังติดตามมาฟังดูรายการ มีการ

สัมภาษณ์ดารา และนักร้องหรือคนดังมาสลับในช่วงต่าง ๆ ของรายการ

การสำรวจความคิดเห็นของผู้ฟังวิทยุสถานีต่าง ๆ

ในยุคนี้เริ่มให้ความสนใจต่อผู้รับฟังรายการมากขึ้น มีการสำรวจความคิดเห็นจากหลายสถาบันในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับวิทยุ โดยเฉพาะโดยการถามความเห็นของผู้รับฟังรายการและสถานีที่ชอบฟัง

จากการสำรวจของจาระไน แกลโกสท ในปลายปี พ.ศ. 2537 ซึ่งสำรวจจากกลุ่มผู้ฟังหลายกลุ่มทั้งระดับวัยรุ่นจนถึงสูงอายุ มีระดับการศึกษาปานกลางขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยออกมาดังนี้

สถานีวิทยุที่คนกรุงชอบฟัง

หากไม่มีผลการวิจัยเป็นเครื่องยืนยัน อาจเป็นเรื่องที่เหลือเชื่อจนเกินไป หากมีใครบอกว่านอกเหนือจากสถานี top-rating สถานีวิทยุที่คนกรุงเทพฯ ฟังกันทั้งสถานีวิทยุ AM และ FM ซึ่งส่วนใหญ่เป็น FM นอกเหนือจากสถานีวิทยุออกนิยาม 10 สถานีแล้วมีสถานีวิทยุอื่นที่ได้รับการระบุถึงนอกเหนือจากนั้นอีกถึง 58 สถานี และในการระบุถึงสถานีที่ฟังนั้น ผู้ฟังระบุถึงสถานีวิทยุที่ฟังใน 4 ลักษณะคือ ระบุชื่อสถานี อย่างเช่น รต. ขสทบ. ระบุถึงคลื่นสถานี เช่น 105.5, 105.0 ซึ่งในบางครั้งการระบุชื่อสถานีไม่ตรงกับคลื่นจริงของสถานีวิทยุระบุชื่อรายการอย่างเช่น รถไฟดนตรี ลูกทุ่งระฆังใจ เพลงไทยบ้ายโมง เป็นต้น และระบุชื่อผู้จัดรายการ เช่น รายการกาย รัตติกาล รายการข่าวสมหญิง รายการศิริชัย รายการชัยอารีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการระบุรวมในฐานะเป็นกลุ่มรายการ และเป็นสถานีวิทยุที่ฟัง อย่างเช่น Smile Radio ซึ่งเป็นชื่อเรียกรวมทั้งสถานีและรายการ

อันดับสถานีวิทยุตามค่าเฉลี่ย
จากสถานีวิทยุที่ฟังเป็นอันดับ 1, 2, 3

	X
อันดับที่ 1 Smile Radio*	1.07
อันดับที่ 2 สถานีวิทยุจุฬาฯ	1
อันดับที่ 3 จ.ส.100	0.69
อันดับที่ 4 สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย	0.49
อันดับที่ 5 Radio Vote	0.4
อันดับที่ 6 Z 88.5	0.35
อันดับที่ 7 สถานีวิทยุรัฐสภา	0.21
อันดับที่ 8 F.M. 94.5	0.15
อันดับที่ 9 Hot Wave	0.13
อันดับที่ 10 F.M. 105.5 สถานีวิทยุ ยานเกราะและราชมณฑล	0.12

*คิดรวมทุกคลื่น คิดเฉพาะชื่อเรียก Smile Radio สถานีวิทยุจุฬาฯ
ค่าเฉลี่ยมาเป็นอันดับ 1

นอกจากนั้นผลการวิจัยในครั้งนี้นำสรุปได้ว่า รายการที่ผู้ฟังชอบมากที่สุด
คือ รายการเพลงไทยสากล รองลงมาคือ รายการข่าว เป็นอันดับ 2 อันดับที่ 3
คือ รายการเพลงลูกทุ่ง และรายการเพลงสากลกับรายการแบบสโม่เรดิโอ

ส่วนในภาคธุรกิจนั้น จากการสำรวจของบริษัทอินทิเกรตเต็ดพาร์ท
เนอร์ร่วมกับนิตยสารไทยแลนด์ แอดเวอร์ไทซิ่งและมาร์เก็ตติ้ง ในช่วงปลายปี
พ.ศ.2538 ถึงสถานีวิทยุที่ผู้ฟังกลุ่มวัยรุ่นและวัยทำงานนิยมฟังมากที่สุด 10 อันดับ

ผลปรากฏดังนี้

รายการวิทยุที่คนชอบฟัง

จำแนกตามเพศและอายุ

รายการ	ชาย	หญิง	18-21 ปี	21-25 ปี	26-30 ปี	31-35 ปี	รวม
1.HOT WAVE*	13.3	19.0	17.4	14.4	12.5	-	15.3
2.GREEN WAVE*	10.3	13.9	9.2	17.5	6.3	7.7	11.6
3.RADIO VOTE SATILELITE*	4.2	13.9	13.0	2.3	-	-	7.5
4.SMILE RADIO	6.8	3.6	6.3	6.8	2.1	-	5.8
5.Z FREQUENCY	6.1	2.9	1.3	6.1	6.3	-	5.0
6.LOVE FM	5.7	2.2	3.9	5.3	6.3	-	4.5
7.RADIO NO PROBLEM*	3.0	5.8	4.3	3.8	4.2	-	4.0
8.จ.ส.100	2.7	4.4	0.5	3.0	10.4	23.1	3.3
9.90 SHOCK	3.8	2.2	4.3	2.3	2.1	-	3.3
10.PRIRATE ROCK	3.8	0.7	3.9	2.3	-	-	2.8

รายการ	ชาย	หญิง	18-21 ปี	21-25 ปี	26-30 ปี	31-35 ปี	รวม
11.กรีด เอ็ม.เอ็ม.	1.9	2.2	2.9	0.8	2.1	-	2.0
12.ไม่เจาะ จง	9.5	10.9	7.2	12.1	16.7	7.7	10.0
13.อื่น ๆ	28.9	18.2	22.7	23.5	31.3	61.5	25.3
รวม	65.8	34.3	51.8	33.0	12.0	3.3	100.0

ข้อมูล : บริษัท อินทีเกรทเต็ด พาร์ทเนอร์ จำกัด

จากการสำรวจผู้บริโภคซึ่งเป็นชาวกรุงเทพฯ ของบริษัท อินทีเกรทเต็ด พาร์ทเนอร์ จำกัด ร่วมกับนิตยสาร Thailand Advertising & Marketing จะเห็นว่าผู้บริโภคมีความนิยมในรายการของบริษัท เอ-โทม์ มีเดีย (ในเครื่องหมาย *) เป็นจำนวนมากเมื่อคิดถึงส่วนแบ่งตลาดในการฟังรายการวิทยุ และจะเห็นได้ชัดว่ากลุ่มของผู้บริโภควัยรุ่นจะมีความชื่นชอบรายการที่เป็นรูปแบบที่เรียกว่า Format Station ซึ่งให้ความชัดเจนในการดำเนินรายการมากกว่าในอดีต และในอันดับ 4 ซึ่งเป็นของค่ายมีเดียพลัส กับอันดับ 5 เป็นของค่ายอาร์.เอส.โปรโมชัน ในรายการของ แชด ทิม ตามด้วยอันดับที่ 6 ซึ่งก็เป็นของ เอ-โทม์ เช่น

หากเปรียบเทียบข้อมูลจากการสำรวจของทั้ง 2 แหล่งนี้ ก็จะพบว่า สถานีวิทยุหลายแห่งติดอยู่ในอันดับที่คล้าย ๆ กัน โดยเฉพาะเป็นสถานีที่คนรุ่นใหม่ นิยมฟัง เช่น Smile Radio, Hotwave, Green Wave, Radio Vote ซึ่งมีข้อสังเกตว่านิยมใช้คำภาษาอังกฤษเป็นชื่อสถานี จ.ส.100 เป็นสถานีข่าว

จรรยาที่ติดอันดับความนิยม มีสถานีวิทยุข่าวสารและให้ความรู้ที่ได้รับความนิยม คือ สถานีวิทยุจุฬา สถานีวิทยุแห่งประเทศไทย และสถานีวิทยุรัฐสภา

การให้สัมปทานแบบแข่งขัน และกลุ่มผู้ยิ่งใหญ่ในวงการวิทยุ

ในยุคที่ผ่าน ๆ มา สถานีวิทยุของรัฐมีอำนาจเป็นเจ้าของสถานีตามกฎหมาย โดยให้เอกชนมาเช่าช่วงเวลา เอกชนจึงมีอำนาจทางเศรษฐกิจควบคุมสถานีในทางปฏิบัติ ซึ่งแต่เดิมนั้นรายได้จากสถานีวิทยุต่าง ๆ ไม่มีการส่งเข้ากระทรวงการคลัง แต่ถือว่าเป็นรายได้เพื่อสวัสดิการ

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ได้เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ในปี พ.ศ. 2534 สมัยที่มียานมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้วางนโยบายให้กรมประชาสัมพันธ์เปิดประมูลแข่งขันเพื่อหารายได้เข้ารัฐ สำหรับสถานีในเครือกองทัพบกก็มีความพยายามที่จะปรับปรุงการให้สัมปทานแก่เอกชนโดยการประมูล

การเติบโตอย่างรวดเร็วของวงการวิทยุไทย เห็นได้จากมูลค่าโฆษณาผ่านวิทยุตลอด 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2536-2538) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเฉลี่ยเกือบ 10 % ต่อปี ในปี 2538 มีมูลค่าถึงประมาณ 3,000 ล้านบาท การแข่งขันทางธุรกิจของสื่อนี้ก็รุนแรงขึ้นตามการเติบโตของมูลค่าตลาดเช่นกัน

ในวงการวิทยุปัจจุบัน ถ้าหากจะกล่าวถึงกลุ่มผู้ยิ่งใหญ่กุมอำนาจทางการตลาดในวงการวิทยุคงจะต้องหมายถึง บริษัทผู้ผลิตรายการวิทยุสำคัญ 4 ราย ได้แก่ แปซิฟิก อินเตอร์คอมมิวนิเคชั่น มีเดียพลัส กลุ่มเอ-โทมัส มีเดีย และ เครือเดอะเนชั่น กำลังครอบครองสัดส่วนทางการตลาดรวมกันประมาณร้อยละ 60 ของงบโฆษณาทั้งหมด

แปซิฟิก อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชันก็เครือข่ายเคเบิล เน้นผลิตรายการวิทยุ
ข่าวสารซึ่งเป็นแนวโน้มปรากฏการณ์ใหม่ในวงการวิทยุไทย ในขณะที่กลุ่ม
เอเอ็ม-บีเดียและบริษัทบีเดียพลัส ยังคง เน้นผลิตรายการเพลง เพื่อความบันเทิงตาม
จารีตดั้งเดิมของการผลิตรายการวิทยุ แต่เริ่มหันเหความสนใจและเวลาบางส่วน
ไปผลิตรายการวิทยุข่าวสาร ความรู้บางประเภท (วรพล พรหมกบุตร, 2538 :
หน้า 96-97)

การเปลี่ยนแปลงของระบบวิทยุ : การขาดนโยบายและหน่วยงานกลางในการ
ดูแล

หลังจากการเปิดกว้างให้มีการประมูลแข่งขันในช่วงปี 2534 แล้ว ใน
ปี 2535 ได้ยกเลิกกฎข้อบังคับที่ปิดกั้นเสรีภาพในด้านการผลิตรายการและการ
โฆษณาสินค้าจำนวน 63 เรื่อง และข้อสำคัญได้มีการยกเลิกข้อกำหนดเกี่ยวกับ
เวลาในการโฆษณาที่เคยกำหนดไว้ 8 นาที/ช.ม. จึงเท่ากับเป็นการผ่อนปรนข้อ
กำหนดต่าง ๆ ที่เคยบังคับอย่างเข้มงวด ให้เอื้อต่อฝ่ายธุรกิจยิ่งขึ้น

กระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านการเปิดให้เอกชนเข้าดำเนินการเป็น
ไปตามสภาพทางการเมืองในแต่ละสมัย การให้เช่าเวลาหรือประมูลถือว่าเป็น
กิจกรรมภายในองค์กร แต่แต่ละองค์กรก็วางกฎเกณฑ์ในการประมูลตามที่คณะ
กรรมการภายในที่แต่งตั้งขึ้นมาเห็นสมควร รัฐไม่มีหน่วยงานใดที่เป็นหน่วยงาน
กลางทำหน้าที่ควบคุมดูแลระบบธุรกิจทั้งหมดจำนวน 500 กว่าสถานี เท่ากับขาด
การวางนโยบายและแผนงานด้านวิทยุที่จะเป็นประโยชน์ต่อรัฐและประชาชนโดย
รวม

ลักษณะเช่นนี้มิใช่เป็นเพียงปัญหาของรัฐฝ่ายเดียว เอกชนรายเล็กหรือ
ผู้จัดรายการอิสระกำลังประสบปัญหาไม่สามารถเข้าถึงระบบได้ สำหรับธุรกิจ
ขนาดใหญ่สามารถเลือกประมูลคลื่นตามเมืองใหญ่ที่มีจำนวนผู้ฟังมาก และยัง

สามารถรวมกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ได้อีกด้วย ผลกระทบที่ตามมาจากการเปิดให้มีการแข่งขันตามกลไกของตลาด คือ แม้ว่าจะดูเหมือนมีทางเลือกใหม่ขึ้นสำหรับผู้ฟัง ในระยะแรก ในเรื่องคุณภาพของรายการเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการพิสูจน์ และก็ไม่มีหน่วยงานใดของรัฐที่ทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบเรื่องคุณภาพของรายการวิทยุอย่าง เป็นจริง (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2536 : ตอน 3 หน้า 22)

การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของวงการวิทยุไทยนั้น ได้มีข้อเสนอจากภาคเอกชน 4 แนวทาง ดังนี้ คือ

1. ให้มีการเปิดเสรีสื่อวิทยุขึ้น จะเป็นการแก้ปัญหาเพื่อให้เอกชนสามารถบริหารคลื่นได้อย่างอิสระ มีระยะสัมปทานที่ยาวพอที่จะคุ้มกับการลงทุน เนื่องจากการลงทุนเฉพาะในส่วนฮาร์ดแวร์สูงถึง 100 ล้านบาท ต้องใช้เวลาอย่างน้อยถึง 5 ปีกว่าจะถึงจุดคุ้มทุน แต่ปัจจุบัน หน่วยงานที่ดูแลคลื่นกำหนดอายุสัมปทานไว้สูงสุดแค่ 3 ปีเท่านั้น

2. ปรับปรุงระเบียบข้อกำหนดว่าด้วยกิจการวิทยุ กระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งจะมีผลให้ผู้ประกอบการ มีสิทธิเท่าเทียมกัน ที่จะแข่งขันทางธุรกิจ ไม่ต้องมาแบกรับภาระเงินลงทุนนอกระบบและภาพบริษัทักษ์ใหญ่ใส่เทคโนโลยีวีซีดีของบริษัทรายเล็ก ซึ่งพร้อมที่จะทำงานด้วยคุณภาพก็จะไม่ปรากฏขึ้น

3. การยุบหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานี ให้อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว ไม่ใช่อย่างในปัจจุบัน ซึ่งกระจายอยู่ประมาณ 10 หน่วยงาน หรือไม่ก็กำหนดระเบียบให้ทุกสถานีใช้ฉบับเดียวกัน อันจะส่งผลให้การประมวลมีความโปร่งใสยิ่งขึ้น

4. แก้ไขทางเทคนิคโดยขยายกำลังส่งของสถานีที่มีกำลังสั้น ๆ ให้

กินพื้นที่มากขึ้นและยุบสถานีย่อย ๆ ลง หมายความว่าสถานีหนึ่งกินอาณาเขตหลายจังหวัด ก็จะลดความสิ้นเปลืองในการลงทุนสร้างหรือปรับปรุงสถานีได้ อีกทั้งยังลดจำนวนเงินที่จะต้องจ่ายค่ากินเปล่าให้แก่แต่ละสถานีอีกด้วย (ซ่าแหละศึก, 2539 : หน้า 7)

กิจการวิทยุกระจายเสียงของไทย จึงควรมีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงโดยรับผิดชอบข้อ เสนอจากภาคต่าง ๆ สํารวจข้อมูลและปัญหาต่าง ๆ ให้ดี ก็จะทำให้ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสรับฟัง รายการที่สร้างสรรค์มากกว่าในปัจจุบัน

สรุปแล้ว ในยุคปัจจุบันของวิทยุกระจายเสียงนี้มี เรื่องสำคัญคือ การ เพื่อองฟูทางด้านธุรกิจจนเป็นธุรกิจพันล้าน การเปลี่ยนแปลงในด้านข่าวสาร วิทยุ ข่าวสารได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ การสนทนาทางวิทยุและยุคทองของดี.เจ. ทางวิทยุ และการให้ความสนใจต่อผู้รับฟัง รายการทางวิทยุมากขึ้น

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถานีวิทยเอฟ.เอ็ม.โบซตกรทพพฯ ในลิ่งกัถหน่วยรชกรทต่งง

กรททปรชชสัฒพณ์จ้ำนวน 6 คลัณ

1. สวท. 88.0
2. สวท. 92.5
3. สวท. 93.5
4. สวท. 95.5
5. คบพ. 97.0
6. สวท. 105.0

ส้ำนกัถหน่วยรชกรททหรรสูงสุด

จ้ำนวน 3 คลัณ

1. วพท. 90.5
2. ๑19 กรป.กลง 99.5
3. คลัณ 101.0

กอนท้พบก จ้ำนวน 12 คลัณ

1. ยานกรระ 89.0
2. พล.1 90.0
3. ยานกรระ 91.5
4. ททบ.เอฟ.เอ็ม 94.0
5. จส.1 94.5
6. รด. 96.0
7. พล.1 98.0
8. จส. 100 100.0
9. ชสทบ. 102.0
10. จส.2 103.0
11. ททบ.เอฟ.เอ็ม. 103.5
12. กอนทลปดอ. 104.5

กอนท้พเรื่อ จ้ำนวน 3 คลัณ

1. สทร.ททม. 88.5
2. สทร. ททม. 93.0
3. สทร. ททม. 106.0

กอนท้พอากศ จ้ำนวน 1 คลัณ

คลัณ 102.5

กรททต้วรจจ จ้ำนวน 1 คลัณ

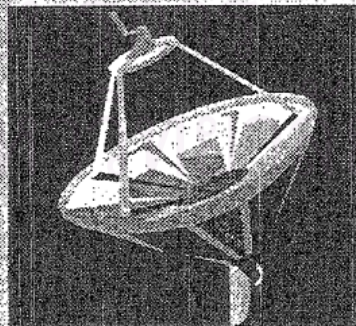
คลัณ สวท. 91.0

อสมท. จ้ำนวน 8 คลัณ

1. เอฟ.เอ็ม. 95.0
2. คลัณภษษอังกษ 96.5
3. ชอ่งพ้เศษ 97.5
4. คลัณกัไฟฟ้า 99.0
5. ททท. 100.5
6. กรระจยเส็ยชองชอง 3-105.5
7. สวส. 107.0
8. สวส. 107.5

ส้วรชกรทอ์นง จ้ำนวน 7 คลัณ

1. ร้ฐสมก 87.5
2. อ.ส.(พระรชชวังดลลิต) 104.0
3. กรระทรวงศึทษษอ์กร กคทน 92.0
4. กรระทรวงศึทษษอ์กร รชชมกคล 89.5
5. กรทมป้รชชณัยัโทรเลข 1 ปณ. 98.5
6. กรทมป้รชชณัยัโทรเลข 106.5
7. สสถานีวิทยจุไฟฟ้า 101.5

ข้อมูลจากบทความ "ชำแหละศึทชชคลัณวิทยุทไทย" กรุงทพทชกรทจ

บริษัทที่รับสัมปทานสถานีวิทยุ เอฟ.เอ็ม. ในเขตกรุงเทพฯ		
สถานีวิทยุ	รายการ	ผู้ได้รับสัมปทาน/คลื่น
87.5		รัฐสภา
88.0	เรดิโอไนฟร็อบเบลิม	เอ-โหม้ มีเดีย
88.5	แซ็ค สเตชั่น	อาร์เอสไปรโมกัน
89.0	ไพเรท ร็อค	ไพเรทเรดิโอ
89.5	-	วิทยุสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
90.0	บูมเรดิโอเนตเวิร์ค	มีเดียออกพีมีเดียส์
90.5	คลื่นข่าวธุรกิจ	วพท. (วิทยุพลังงานทหาร)
91.0	คลื่นจรรยา	กลุ่มสมาพันธ์บอมบี้
91.5	ฮือทเวฟ	เอ-โหม้ มีเดีย
92.0	-	กระทรวงศึกษาธิการ (กศน.)
92.5	-	กรมประชาสัมพันธ์
93.0	(นอน-ฟอร์แมนท สเตชั่น)	-
93.5	เรดิโอโหวต	เอ-โหม้ มีเดีย
94.0	(นอน-ฟอร์แมนท สเตชั่น)	-
94.5	เรดิโอ Z (ดิฟ เอฟ.เอ็ม.)	สยามเรดิโอ
95.0	ดิจิตอลคลาสสิก	สยามเรดิโอ
95.5	โกลด์เอฟ.เอ็ม.	ยู แอนด์ ไอ. คอร์ปอเรชั่น
96.0	โซว์บิชเอฟ.เอ็ม. สไมล์เรดิโอ	มีเดีย พลัส
96.5	เอ็นเตอร์เทนเมนท์ สเตชั่น	ฟาร์ดีมา
97.0	โลท์ 97 (นิวส์สเตชั่น)	สตูดิโอ 107
97.5	วิทยุผู้จัดการ	บ.ผู้จัดการ
98.0	เรดิโอ 1 (กรีนเอฟ.เอ็ม.)	มีเดีย พลัส
98.5	(นอน-ฟอร์แมนท สเตชั่น)	-
99.0	คลื่นกีฬา	สยามกีฬา-แปซิฟิคริม
99.5	เรดิโอ 3 สไมล์เรดิโอ พีเพิลเอฟ.เอ็ม.	มีเดียพลัส
100.0	รายงานจรรยา (จส. 100)	แปซิฟิค
100.5	ข่าว อ.ส.ม.ท.	อ.ส.ม.ท.
101.0	นิวส์แอนดท์อล์ค เอฟ.เอ็ม.	มีเดีย พลัส
101.5	-	วิทยุจุฬา
102.0	(นอน-ฟอร์แมนท สเตชั่น)	ขสทบ. เจ้าของ
102.5	เรดิโอ 5 (ไลฟ์ทอล์ค เอฟ.เอ็ม.)	สยามเรดิโอ
103.0	เรดิโอเกมส์เอฟ.เอ็ม. (สไมล์เรดิโอ)	มีเดียพลัส
103.5	ทูเดย์ เรดิโอ	เรดิโอสปอต
104.0	-	อ.ส. (พระราชวังดุสิต)
104.5	กรีนเวฟ	เอ-โหม้ มีเดีย
105.0	สมท 105	ยูแอนด์ไอ. คอร์ปอเรชั่น
105.5	อีซี	ยูแอนด์ไอ. คอร์ปอเรชั่น
106.0	สถานีวิทยุ สทว.	เรดิโอวีแอลกซ์
106.5	(นอน-ฟอร์แมนท สเตชั่น)	-
107.0	ซอพิท เอฟ.เอ็ม. สไมล์เรดิโอ	มีเดีย พลัส
107.5	-	อ.ส.ม.ท.

ข้อมูลจากบทความ "ข่าวทะเลศึกชิงคลื่นวิทยุไทย" กรุงเทพธุรกิจ

บรรณานุกรม (ประกอบการเขียนเรื่อง วิทยุกระจายเสียง)

- ขวัญเรือน กิติวัฒน์, "วิทยุกระจายเสียงไทย" วิวัฒนาการสื่อสารมวลชนไทย
กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526
หน้า 102-135.
- จาระไน แกลโกศล. พฤติกรรมการรับฟังวิทยุของชาวกรุงเทพมหานคร,
งานวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิทยุจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
"ข่าวและศึกษาศิลปินวิทยุไทย" กรุงเทพธุรกิจ 8 ม.ค. 2539 หน้า 7, 10.
- ณิลวรรณ วรานิชสกุล. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อแก้ไขปัญหา
การจราจรในกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาสถานีวิทยุ จ.ส. F.M. 100
เมกะเฮิรต์. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขา
สื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. "วิตกผิดกับเรื่องวิทยุ" มติชน 4 ธันวาคม 2538, หน้า 5.
- ธนรัตน์ กวีวิทยเวชญ์. การวิเคราะห์ลักษณะ : บทบาทเปิดของรายการสโม่ส์
เรดิโอ เน็ทเวิร์ค 3 กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- "ประกัสร่า" สายทิพย์ (พี่จอต) มนตรีกุล ณ อรุณยา คีนความหลังครั้งเป็น ดี.เจ.
สตรีสาร ปีที่48, ฉ. 1 19 มีนาคม 2538 : หน้า 44-48.
- ยงจริง ปลดเปลื้อง. คิวเพลง กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาสื่อสารมวลชน, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- วรพล พรหมิกบุตร. เรดิโอ 2000 ปฏิวัติคลื่นวิทยุ สื่อร้อนแห่งยุคสมัย กรุงเทพฯ
สำนักพิมพ์มติชน, 2538.
- "สงครามวิทยุข่าว สูตรความสำเร็จ ต้อง..แรงสะใจ" ไทยแลนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง
แอนด์ มาร์เก็ตติ้ง ปีที่ 1 ฉ.1, ก.ย. 2538 หน้า 1, 4.

สมสุข หินวิมาน. วิฤกษ์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย กับการสร้างความชอบธรรม
ของรัฐ : วิเคราะห์รายการข่าว ภาคถ่ายทอด. กรุงเทพฯ :

วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

สุนทร ศรีสมวงศ์. "แนวโน้มนำการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง" เอกสารการสอน
ชุดวิชาการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง หน่วยที่ 15. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชานิเทศศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ 3,
2534.

อรุณี เอี่ยม "ศึกชิงจ้าวความเร็วเหนือเวหา" สยามโพสต์ 21 สิงหาคม 2537,
หน้า 17.

"เอไอเอ็ม 7 ปี คุมตลาดวิทยุ 60 %" ไทยแลนด์ แอดเวอร์ไทซิง & มาร์เก็ตติ้ง
ปีที่ 2, ฉ.113 ธันวาคม 2538 หน้า 3, 22.

อุบลรัตน์ คิริยวศักดิ์, วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, วิษณุ จรรย์ญ และ मुखเมริน กลั่นหุรัักษ์
บทบาทของรัฐในทางด้านสื่อสารมวลชน. กรุงเทพฯ : 2536 (อัดสำเนา).

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โทรทัศน์

พัฒนาการทางเทคโนโลยี

โทรทัศน์เกิดจากการประดิษฐ์ของนักวิทยาศาสตร์หลายชาติ ซึ่งต้องการค้นคว้าสื่อที่มีทั้งภาพและเสียง โดยอาศัยคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electro-Magnetic) และโฟโตอิเล็กทริกเซลล์ (Photo Electric Cells) ที่สามารถเปลี่ยนพลังงานแสงให้เป็นพลังงานไฟฟ้าได้ เซลล์ไฟฟ้าชนิดนี้เองเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ภาพปรากฏบนจอโทรทัศน์ได้

จากนั้นความก้าวหน้าและความสำเร็จทางด้านโทรทัศน์ก็ได้ปรากฏขึ้นทีละเล็กละน้อย เมื่อ พอล นิปโกล (Paul Nipkow) ชาวเยอรมัน ได้ค้นพบวิธีที่จะทำให้ภาพเป็นเส้นปรากฏบนจอได้ในปี ค.ศ. 1884

ค.ศ. 1923 ดร. วีเค ซวอร์ริกิน (Dr. V.K. Zworykin) นักวิทยาศาสตร์ชาวรัสเซีย ซึ่งโอนสัญชาติมาเป็นอเมริกา ได้ค้นพบหลอดรับภาพและหลอดแสดงภาพที่สมบูรณ์ขึ้น และให้ชื่อสิ่งที่ค้นพบนี้ว่า หลอดไอคอนอสโคป (Iconoscope)

ค.ศ. 1926 จอห์น โลยี แบร์ด (John Logie Baird) นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ ได้อาศัยทฤษฎีของ พอล นิปโกล (Paul Nipkow) ค้นคว้าทดลองจนสามารถแสดงให้นักวิทยาศาสตร์และบุคคลชั้นนำของอังกฤษได้ชมว่าเขาสามารถจะจับภาพเข้าเครื่องส่ง แล้วส่งออกอากาศไปปรากฏบนจอเครื่องรับโทรทัศน์ได้

ต่อมาสถานีวิทยุ บีบีซี (BBC-British Broadcasting Corporation) ของประเทศอังกฤษ ก็ได้นำสิ่งประดิษฐ์ของ จอห์น โลยี แบร์ค ไปทดลองออกอากาศให้คนอังกฤษได้ชมเมื่อวันที่ 30 กันยายน 1929 และแพร่ภาพออกสู่ประชาชนเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 1936 จึงสามารถกล่าวได้ว่า สถานีโทรทัศน์ บีบีซี เป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของโลก ที่สามารถแพร่ภาพให้คนทั่วไปรับชมได้

ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันคือ เมื่อวันที่ 30 เมษายน 1939 บริษัท อาซีเอ (RCA) แห่งอเมริกา ก็ได้นำกล้องโทรทัศน์และเครื่องรับโทรทัศน์มาสาธิตครั้งแรกในงาน เวิลด์สแฟร์ (World's Fair) ที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ภาพแรกที่ปรากฏจากกล้องโทรทัศน์ในวันนั้นคือภาพกล่าวคำปราศรัยเปิดงาน เวลลด์ สแฟร์ ของประธานาธิบดี แฟรงกลิน ดีลาโน รูสเวลล์ (Franklin Delano Roosevelt) และในปี ค.ศ. 1940 ก็เริ่มแพร่ภาพให้ประชาชนทั่วไปรับชม ซึ่งถือว่าเป็นจุดเริ่มแรกของการเผยแพร่โทรทัศน์ที่แท้จริงของสหรัฐอเมริกา

ปี ค.ศ. 1941 ก็ได้มีการอนุญาตให้มีเครื่องรับตามบ้านได้ พร้อมกับเริ่มมีการโฆษณาทางโทรทัศน์ในอเมริกาเป็นครั้งแรก เพราะอเมริกาเป็นประเทศเสรีประชาธิปไตย เพราะฉะนั้นสถานีโทรทัศน์และวิทยุในอเมริกาเป็นของเอกชน การดำเนินธุรกิจจึงต้องมีการแข่งขัน ดังนั้นธุรกิจการโฆษณาจึงได้เกิดขึ้น ตรงข้ามกับประเทศอังกฤษ ซึ่งถือว่าคลื่นวิทยุได้เกิดจากธรรมชาติ เพราะฉะนั้นทุกคนมีสิทธิ์ในการใช้ แต่ต้องควบคุมให้ได้ประโยชน์มากที่สุด จึงเกิดเป็นบริษัท โดยความดูแลของรัฐ ไม่มีโฆษณา ทุกคนต้องเสียสมาชิกเครื่องรับ

กำเนิดและวิวัฒนาการของโทรทัศน์ไทย

1. ระยะทดลองของโทรทัศน์ไทย (พ.ศ. 2475-2497)

โทรทัศน์ไทยเริ่มนำมาทดลองแพร่ภาพครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชร อัครโยธิน ได้ทรงติดต่อกับบริษัทวิทยุในประเทศสหรัฐอเมริกาให้เข้ามาทดลองการส่งและรับในประเทศไทย แต่ยังไม่ทันเสร็จการ ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองขึ้น เรื่องนี้จึงถูกระงับไปและไม่มีวี่แวงเคลื่อนไหวอีกเป็นเวลาถึง 20 ปี

ต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้ารัฐบาลในเวลานั้น ก็ได้ดำริจะริเริ่มกิจการวิทยุขึ้นด้วยเล็งเห็นความสำคัญ และบทบาทของวิทยุโทรทัศน์ว่าเป็นสื่อมวลชนที่มีอิทธิพล และทวีความสำคัญขึ้นทุกขณะ ไม่เพียงแต่เฉพาะให้ความบันเทิงแต่เพียงด้านเดียว แต่ยังมีมีความสำคัญในการพัฒนาในกิจการทุกสาขาอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การพาณิชย์ ตลอดจนการศึกษาสมัยใหม่ จากประเทศที่เจริญแล้ว โดยอาศัยบริการวิทยุโทรทัศน์เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานเหล่านี้ จากแนวความคิดนี้เองคณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2494 อนุมัติในหลักการที่จะจัดให้มีบริการส่งโทรทัศน์ภายในประเทศไทย

14 กรกฎาคม 2495 ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันเกิดของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีบริษัท วี.ซี.อี.วิทยุและโทรทัศน์ ได้นำอุปกรณ์การส่งวิทยุโทรทัศน์ยี่ห้อ PYE ของอังกฤษมาแสดงให้ประชาชนชม โดยใช้ห้องส่งวิทยุกระจายเสียงเสียแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และได้ส่งภาพการทดลองไปให้ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ชมที่ทำเนียบรัฐบาลด้วย

ต่อมาในการประชุมคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2495 ได้

พิจารณาเห็นว่า บริการส่งวิทยุโทรทัศน์นั้นสมควรจะดำเนินการโดยประหยัดงบประมาณแผ่นดิน ไม่ควรนำเงินที่ได้จากภาษีอากรของราษฎรทุกคนมาดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อคนกลุ่มน้อยเท่านั้น เพราะเครื่องรับโทรทัศน์ราคาแพง ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถซื้อได้ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ได้รับประโยชน์จากการบริการส่งวิทยุโทรทัศน์ และทราบว่าบริการส่งวิทยุโทรทัศน์นั้นสามารถหารายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานอยู่บ้าง ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้จัดตั้งเป็นรูปบริษัทจำกัด และให้รัฐบาลเป็นผู้ถือหุ้น นอกจากนี้เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2495 คณะรัฐมนตรี ยังได้มีมติเพิ่มเติมว่า ถ้าจะตั้งบริษัทขึ้นมาดำเนินการเฉพาะเรื่องวิทยุโทรทัศน์อย่างเดียวก็คงไม่สามารถจะดำเนินการไปได้ เห็นควรให้บริษัทที่จะจัดตั้งขึ้นมาดำเนินการในเรื่องวิทยุกระจายเสียงและวิทยุทางสาย (Rediffusion) ด้วย และได้มอบหมายให้กรมประชาสัมพันธ์รับไปพิจารณา กร่างกฎหมายว่าด้วยเรื่องนี้ เสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ทางด้านการจัดตั้งบริษัทจำกัด ก็ได้มีการยื่นหนังสือบริคณห์สนธิจดทะเบียนจัดตั้ง บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด เมื่อวันที่ 23 กันยายน 2495 มีทุนประเดิมเมื่อจดทะเบียนเป็นเงินทั้งสิ้น 20 ล้านบาท มีส่วนราชการและองค์การของรัฐเป็นผู้ถือหุ้น โดยกรมประชาสัมพันธ์ถือหุ้นเป็นจำนวนร้อยละ 55 ของจำนวนหุ้นทั้งหมด และจากการที่กรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ประกอบกับการที่กรมฯ ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับสื่อมวลชนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่แล้ว การดำเนินการของบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด จึงอยู่ในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์ มีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ เป็นกรรมการผู้จัดการบริษัท

ในระยะเวลาใกล้เคียงกัน ก็ได้มีการเสนอร่างกฎหมายในเรื่องการสื่อสารเข้าพิจารณาในสภาฯ และหลังจากนั้น บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้เป็นบริษัทจำกัดที่สามารถประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทยได้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในขณะที่รอเครื่องส่งโทรทัศน์อยู่ ก็ได้

ดำเนินการส่งวิทยุกระจายเสียงไปก่อนเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2497 ใช้ชื่อว่า สถานีวิทยุ ท.ท.ท. มีห้องส่งอยู่ที่สี่แยกคอกวัว นับได้ว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การกระจายเสียงของประเทศไทย ที่มีการส่งกระจายเสียงภายใต้การดำเนินการของบริษัทจำกัด

วันที่ 24 มิถุนายน 2497 อันเป็นวันชาติ ในขณะนั้น สถานีโทรทัศน์แห่งแรกของไทย ก็ได้ทำพิธีเปิดสถานีและออกอากาศแพร่ภาพเป็นวันแรก ใช้ชื่อสถานีว่า "สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี" หรือเรียกสั้น ๆ ว่า "ไทยทีวี" ออกอากาศทางช่อง 4 ระบบขาวดำ (American Standard) 525 เส้น ห้องส่งอยู่ที่บริเวณธนาคารแห่งประเทศไทย วังบางขุนพรหม ถนนสามเสน ระยะแรกสถานีออกอากาศเพียงสัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันอังคาร พุธ ศุกร์ เสาร์ ระหว่างเวลา 19.00 น. ถึง 23.00 น. และวันอาทิตย์ตอนบ่าย ระหว่างเวลา 13.00 น. ถึง 16.00 น.

2. การขยายตัวของโทรทัศน์ไทย (พ.ศ. 2498-2509)

เมื่อเริ่มเปิดกิจการส่งโทรทัศน์ครั้งแรก สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวี ได้รับความสนใจมากกับการซื้อเครื่องส่งวิทยุโทรทัศน์ จากบริษัท อาร์.ซี.เอ (RCA) แห่งสหรัฐอเมริกา ส่งในช่อง 4 เป็นระบบ 525 เส้น ส่งในช่อง 4 ความถี่ระหว่าง 66-72 เมกะไซเคิล ซึ่งมีความไม่เหมาะสมหลายประการ คือ

2.1 ความถี่ดังกล่าวเป็นความถี่ที่สหภาพโทรคมนาคมระหว่างประเทศ (International Telecommunication Union "ITU") จัดสรรให้ใช้ทางทวีปอเมริกา คือ กำหนดให้ใช้ภายในที่ 2 ส่วนกลุ่มประเทศทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย ได้รับความถี่ให้อยู่ภายในที่ 3 ฉะนั้นความถี่ที่ไทยทีวี ใช้อยู่ตอนนั้น เป็นความถี่ที่ล้ำเข้าไปในย่านบริการของ Aero Radio Navigation ทำให้ทาง ITU ไม่สามารถจะยอมรับจดทะเบียน

ให้เป็นหลักฐานได้ ถ้ายังใช้ส่งด้วยความถี่เดิม อาจจะถูกเรียกครองจากผู้เสียหาย ที่ความถี่ลำ เข้าไปได้

2.2 เกี่ยวกับระบบไฟฟ้าที่ใช้ภายในประเทศ ประเทศไทยใช้ระบบ ไฟฟ้ากระแสสลับ 220 โวลท์ 50 ไซเคิล อเมริกาใช้ระบบไฟฟ้ากระแสสลับ 110 โวลท์ 60 ไซเคิล เมื่อนำมาใช้ในประเทศไทย ต้องมีอุปกรณ์ในการแปลง กระแสไฟฟ้าสลับจาก 220 โวลท์ให้เป็น 110 โวลท์ เพื่อใช้งานรวมอุปกรณ์ทาง ด้านเครื่องส่งจากอเมริกา ทำให้เสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น

2.3 เนื่องจากกระแสไฟฟ้าสลับดังกล่าวระบบการ Scanning ของ ภาพ ทางด้านอเมริกาใช้ Scanning System 525 Lines 60 Fields 30 Frams จึงไม่เหมาะสมในทางวิชาการ สำหรับประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ที่ใช้ไฟฟ้ากระแสสลับ 220 โวลท์ 50 ไซเคิลที่เหมาะสมคือ ต้องใช้ Scanning System 625 Lines 50 Field 25 Frams

จากเหตุผลดังกล่าว ประกอบกับบริษัท ไทยโทรทัศน์ มีโครงการจะซื้อ เครื่องส่งโทรทัศน์ใหม่ พ.ศ.2507 จึงได้เสนอต่อคณะรัฐมนตรีว่า เครื่อง ส่งใหม่นี้จะเป็นระบบ CCIR 625 เส้น ในที่สุดวันที่ 25 พฤษภาคม 2508 คณะ รัฐมนตรี ซึ่ง จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ก็มีมติให้กรม ประชาสัมพันธ์ส่งโทรทัศน์ระบบ 625 เส้น เพิ่มขึ้นอีกระบบหนึ่ง โดยส่งทางช่อง 9 ควบคู่ไปกับระบบเดิม คือ 525 เส้น (ช่อง 4) ใครที่มีโทรทัศน์ขาวดำ รุ่นเก่าก็ รับระบบ 525 เส้น ใครมีโทรทัศน์ขาวดำ ระบบใหม่ 625 เส้น ก็รับทางช่อง 9 โดยใช้เครื่องส่ง 2 เครื่อง 2 ระบบ แต่รายการที่ออกอากาศเป็นรายการ เดียวกัน จนกระทั่ง พ.ศ.2513 จึงได้ส่งเป็นระบบ CCIR 625 เส้น ขาวดำ ทางช่อง 9 เพียงช่องเดียว จนกระทั่งเมื่อเดือนมิถุนายน 2517 สถานีวิทยุโทรทัศน์ ไทยทีวีช่อง 4 ขาวดำ ก็เลิกบริการ จึงเหลือแต่เพียงสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 9 ที่ใช้ดำเนินการมาจนถึงปัจจุบันนี้

พ.ศ. 2497 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้น ก็ได้รับเริ่มกิจการวิทยุโทรทัศน์เช่นกัน โดยได้มีการการจัดตั้งหน่วยงานเล็ก ๆ ขึ้น ในกรมการทหารสื่อสาร คือแผนกวิทยุโทรทัศน์ ตามคำสั่งกระทรวงกลาโหม ที่ 85/26987 ลงวันที่ 15 พฤศจิกายน 2497 ต่อมากองทัพบกได้รายงานต่อ กระทรวงกลาโหมขออนุมัติจัดตั้งสถานีโทรทัศน์ โดยมีจุดมุ่งหมายเน้นประโยชน์ต่อ การทหารเป็นหลัก 3 สิงหาคม 2500 ก็ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้ และใน วันที่ 25 มกราคม 2501 สถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ก็สามารถออกอากาศได้ ด้วยระบบ FCC สัญญาณ 525 เส้น ภาพขาวดำ ทางช่อง 7 มีชื่อสากลว่า HSATV ชื่อย่อ ททบ. จากอาคารส่งของสถานีในบริเวณกองพลทหารม้า สนามเป้า ถนน พหลโยธิน กรุงเทพฯ

จากการขยายตัวของโทรทัศน์ไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 ถึง พ.ศ. 2509 ประเทศไทยเราจึงมีสถานีโทรทัศน์ 2 ช่อง แพร่ภาพออกอากาศทางช่อง 9 และ ช่อง 7 ส่งสัญญาณภาพในระบบขาวดำ

3. จากโทรทัศน์ขาวดำ ถึงโทรทัศน์สีในปัจจุบัน (2510-2539)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2510 คณะกรรมการควบคุมบริหารโทรทัศน์ ของ กองทัพบกได้อนุมัติโครงการจัดตั้งสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกของประเทศไทยขึ้น ซึ่ง ดำเนินการโดยบริษัทกรุงเทพโทรทัศน์และวิทยุจำกัด คือในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2510 สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ได้ทำการทดลองส่งโทรทัศน์สี ด้วยระบบ CCIR 625 เส้น สีเป็นระบบ PAL โดยออกอากาศทางช่อง 7 ในวันดังกล่าว ได้ทำ การถ่ายทอดรายการประกวดนางสาวไทย ในช่วงต้นของการดำเนินการได้ใช้ ห้องส่งของสถานีโทรทัศน์กองทัพบก เป็นการชั่วคราว ส่วนอุปกรณ์ต่าง ๆ นั้น ติดตั้งบนรถเมล์โดยรื้อที่นั่งออกจำนวน 3 คัน จนกระทั่ง พ.ศ. 2513 จึงได้ย้าย ไปตั้งอยู่บริเวณหลังสถานีขนส่งสายเหนือ (ตลาดหมอซิด) ถนนพหลโยธิน กรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นต้นกำเนิดของสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ใน

ปัจจุบัน นอกจากจะเป็นสถานีโทรทัศน์สีแห่งแรกของเมืองไทยแล้ว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก ช่อง 7 ยังเป็นสถานีโทรทัศน์แห่งแรกของเอเชียอีกด้วย

หลังจากเกิด ช่อง 7 สี ได้ไม่นาน บริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัด ได้มีการลงนามในสัญญาร่วมกับ บริษัท บางกอกเอ็นเทอร์เทนเมนต์ จำกัด (ซึ่งเป็นบริษัทเอกชน) เมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2511 ให้ทำการแพร่ภาพออกอากาศในนาม สถานีโทรทัศน์ไทย ทีวีสี ช่อง 3 โดยมีข้อกำหนดที่จะให้ประโยชน์ตอบแทนแก่รัฐและแก่บริษัทไทยโทรทัศน์ และในการดำเนินการนั้น ก็ให้อยู่ในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์ และบริษัท ไทยโทรทัศน์ จำกัดด้วย สัญญานี้มีอายุ 10 ปี สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 นี้ตั้งอยู่ที่อำเภอหนองแขม ริมถนนเพชรเกษม กิโลเมตรที่ 18 มีพิธีเปิดสถานีเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2513

และในวันที่ 3 ธันวาคม 2517 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ขาวดำก็ได้ทำการปรับปรุงเป็นโทรทัศน์สีระบบ CCIR 625 เส้น สีเป็นระบบ PAL เช่นเดียวกัน โดยออกอากาศทางช่อง 5

เดือนตุลาคม 2528 สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ได้ทำการทดลองแพร่ภาพออกอากาศ โดยใช้งบประมาณของกรมประชาสัมพันธ์เอง ประมาณ 8 ล้านบาทเศษ โดยใช้ศูนย์ควบคุมระบบโทรทัศน์แห่งชาติที่จัดสร้างขึ้นไว้ในที่ดินริมถนนเพชรบุรีตัดใหม่ เป็นอาคารชั่วคราว และได้ดำเนินการอยู่ระยะหนึ่ง

ปี 2529 กรมประชาสัมพันธ์ได้เสนอขออนุมัติใช้เงินงบประมาณทางราชการ พร้อมกับการขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างประเทศ โดยในปี 2529 รัฐบาลก็ได้อนุมัติให้ใช้เงินงบประมาณจัดตั้ง แต่ไม่อนุมัติให้มีการโฆษณาธุรกิจ พร้อมกับรัฐบาลญี่ปุ่นได้ตกลงให้ความช่วยเหลือมูลค่า 33 ล้านบาท ให้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์ขนาดกำลังส่ง 20 กิโลวัตต์ (2 เครื่อง) พร้อมกับเสาอากาศแบบ

ไม่มีสายยึดความสูง 180 เมตร รวมทั้งสร้างอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก ขนาด 2 ชั้น เป็นอาคารสำนักงานในที่ดิน 11 ไร่ ของกรมประชาสัมพันธ์ใกล้กับอาคาร สถานีชั่วคราว หรือศูนย์ควบคุมระบบโทรทัศน์แห่งชาติเดิม พร้อมทั้งมอบรถและ อุปกรณ์ถ่ายทอดนอกสถานที่อีกจำนวน 1 คัน การก่อสร้างอาคารและการติดตั้ง อุปกรณ์แล้วเสร็จ เริ่มทดลองแพร่ภาพออกอากาศเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2531 และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2531 ซึ่งได้ถือกำเนิดเป็นสถานีโทรทัศน์สีช่อง 11 กับสถานีโทรทัศน์ลำดับที่ 5 ของ ประเทศไทย หลังจากเกิดสถานีโทรทัศน์สี ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11 ใน ปัจจุบัน แต่สถานีโทรทัศน์สีช่อง 11 ต่างจากสถานีโทรทัศน์สีช่องอื่น ๆ คือ เป็น สถานีโทรทัศน์ที่ไม่มีโฆษณา รายได้จะได้รับจากงบประมาณของทางราชการ ในการสนับสนุน ซึ่งต่างจากสถานีอื่นที่รายได้ ได้จากการดำเนินธุรกิจทางด้าน โฆษณาสนับสนุนสถานี

สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เป็นสถานีวิทยุโทรทัศน์ แห่งเดียวในประเทศไทยที่มีการแพร่ภาพออกอากาศในเวลาเดียวกัน 2 เครื่องข่าย

เครื่องข่ายที่ 1 แพร่ภาพออกอากาศเฉพาะส่วนกลางทางสถานีวิทยุ โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ได้แก่ พื้นที่กรุงเทพฯ หัวหิน ระยอง และตราด

เครื่องข่ายที่ 2 เป็นการส่งสัญญาณรายการโทรทัศน์อีกรายการหนึ่งซึ่ง ต่างจากรายการเครื่องข่ายที่ 1 โดยการส่งสัญญาณผ่านระบบไมโครเวฟภาคพื้นดิน ขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย พร้อม ๆ กับระบบเชื่อมโยงสัญญาณผ่าน ดาวเทียมไปให้สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในส่วนภูมิภาคซึ่งสังกัดศูนย์ ประชาสัมพันธ์เขต รวม 6 เขต ได้แก่

ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 1	ขอนแก่น
ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 2	อุบลราชธานี
ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 3	ลำปาง
ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 4	พิษณุโลก
ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 5	สุราษฎร์ธานี
ศูนย์ประชาสัมพันธ์ เขต 6	สงขลา

ในบางเวลาเครือข่ายที่ 2 จะรับสัญญาณรายการเครือข่ายที่ 1 ไปแพร่ภาพออกอากาศในส่วนภูมิภาคพร้อมกันเป็นระบบเครือข่าย (Net Work) ในขณะเดียวกันเครือข่ายที่ 2 ศูนย์ประชาสัมพันธ์แต่ละเขตก็ผลิตรายการสำหรับออกอากาศแต่ละศูนย์ประชาสัมพันธ์เขตของตัวเองด้วย เช่นรายการข่าวท้องถิ่น สารคดี ศิลปวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น เครือข่ายที่ 2 สามารถจะดำเนินธุรกิจโฆษณาได้ ปัจจุบันเครือข่ายที่ 1 ก็สามารถจะดำเนินธุรกิจโฆษณาได้เช่นกัน แต่จะโฆษณาเป็นตัววิ่งหรือเป็นการโฆษณาว่าได้รับการสนับสนุนรายการจากบริษัทอะไร

ล่าสุด 29 มกราคม 2539 ได้กำเนิดโทรทัศน์สี ช่องล่าสุดขึ้นในประเทศไทยอีก 1 ช่อง คือ สถานีโทรทัศน์ ITV (Independent Television) ของบริษัท สยามอินโฟเทคเนอเมนท์ ส่งสัญญาณแพร่ภาพออกอากาศในช่องที่ 26 ด้วยระบบ UHF (Ultra High Frequency) ซึ่งเป็นสัญญาณที่มีความถี่สูงมากคือ ระหว่าง 510-790 เมกะเฮิรตซ์ในขณะที่สถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7, 9 และ 11 ในปัจจุบัน จะส่งสัญญาณแพร่ภาพออกอากาศด้วยระบบ VHF (Very High Frequency) ซึ่งเป็นสัญญาณที่มีผ่านความถี่สูงระหว่าง 47-230 เมกะเฮิรตซ์

สถานีโทรทัศน์ ITV ช่อง 26 มีสถานีส่งสัญญาณออกอากาศอยู่ในบริเวณอาคารไทยพาณิชย์ปาร์ค พลาซ่า สีแถมรัชโยธิน ในปัจจุบันสถานีโทรทัศน์ช่องดังกล่าว ก็ยังมีการทดลองแพร่ภาพออกอากาศอยู่ แต่ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2539 จะเริ่มมีรายการแพร่ภาพอย่างชัดเจน ในระยะเริ่มแรกจะรับสัญญาณภาพ

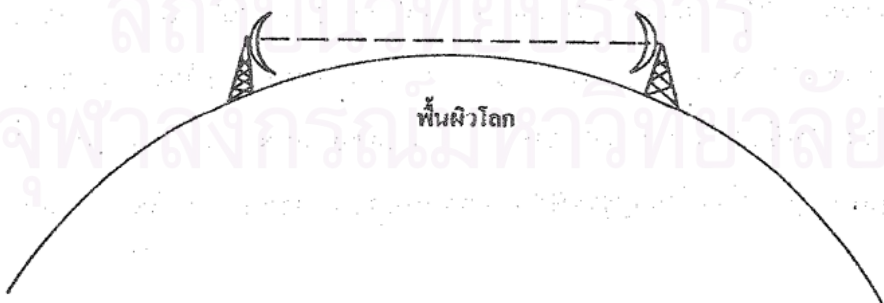

ได้เฉพาะกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลเท่านั้น และมีกำหนดจะออกอากาศทั้งประเทศได้ในปี 2541

การแพร่กระจายสัญญาณภาพของโทรทัศน์

1. ใช้ Repeater แพร่สัญญาณภาพ

นับตั้งแต่ได้มีการแพร่ภาพทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย ก็ปรากฏว่าประชาชนได้ให้ความสนใจและนิยมในการรับชมโทรทัศน์กันอย่างมาก ทำให้มีการเพิ่มคลื่นการแพร่ภาพโทรทัศน์จากเพียงช่องเดียวจนกระทั่งเป็น 6 ช่องในปัจจุบัน และแต่ละช่องก็พยายามแพร่ภาพยังไม่ไกลนัก มีเพียงกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้นที่รับภาพได้ จึงไม่สามารถสนองความต้องการของประชาชนที่อยู่ห่างไกลได้ เหตุผลหนึ่งก็คือ เพราะเทคนิคการแพร่ภาพของโทรทัศน์นั้นต่างกับวิทยุ กล่าวคือ คลื่นความถี่ที่แพร่ภาพของโทรทัศน์นั้นจะเป็นเส้นตรงจากเสาอากาศภาคส่งไปยังเสาอากาศภาครับ ดังนั้นคลื่นดังกล่าวเมื่อพุ่งเป็นเส้นตรงถึงระยะทางหนึ่งก็จะพ่นเลยไปเพราะความโค้งของพื้นผิวโลก

รูปที่ 1 การแพร่สัญญาณภาพของโทรทัศน์

แต่เดิมในขณะที่สถานีโทรทัศน์ไม่มีศักยภาพในการแพร่ภาพไม่ได้ไกลนัก ก็เพราะการส่งสัญญาณโทรทัศน์เป็นเส้นตรงนั่นเอง ดังนั้นเพื่อให้การส่งสัญญาณไปได้ไกล จึงได้ตั้งสถานีถ่ายทอดสัญญาณ (Repeater) สูง ๆ คอยดักสัญญาณอยู่ตรงความโค้งของผิวโลกเป็นช่วง ๆ ไปจนทั่วประเทศ ก็สามารถทำให้การแพร่สัญญาณโทรทัศน์แพร่กระจายเกือบทั่วประเทศ แต่มีข้อเสียคือถ้าเสาอากาศที่คอยดักสัญญาณช่วงใดช่วงหนึ่งชำรุดเสียหาย สถานีที่คอยรับสัญญาณต่อก็ไม่สามารถรับได้ พื้นที่นั้นก็ไม่สามารถรับภาพทางโทรทัศน์ได้เช่นกัน และสำหรับบางบ้านที่มีฐานะดีหน่อยก็สามารถตั้งเสาอากาศเองสำหรับในการรับสัญญาณโทรทัศน์โดยตรงจากสถานีส่ง แต่ต้องตั้งเสาสูง เพื่อรับสัญญาณการเป็นเส้นตรงได้ ก็พอรับได้บ้างไม่ตีมากนัก ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ในบางครั้งการติดตั้งเสาอากาศภาครับต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงกว่าราคาเครื่องรับโทรทัศน์เสียอีก ต่อมาได้มีการตั้งสถานีโทรทัศน์ในต่างจังหวัดเพื่อแก้ปัญหานี้ ทำให้ประชาชนในต่างจังหวัดมีโอกาสรับโทรทัศน์ได้เป็นครั้งแรก แต่ปัญหาก็ยังมีอยู่ เช่น รายการไม่ทันสมัย ไม่น่าสนใจ เท้ากับสถานีโทรทัศน์ในกรุงเทพฯ อีกทั้งประชาชนที่อยู่ในชนบทที่ห่างไกลจากสถานีซึ่งตั้งอยู่ในต่างจังหวัด ก็ยังไม่สามารถรับโทรทัศน์ได้ หรือรับได้แต่สัญญาณไม่ชัดเจน ซึ่งก็เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากข้อจำกัดโดยลักษณะการแพร่ภาพเป็นเส้นตรงของโทรทัศน์นั่นเอง

ในขณะที่การรับ-ส่งสัญญาณโทรทัศน์ในประเทศไทยกำลังมีปัญหาและทางแก้คือการตั้งสถานี Repeater หลาย ๆ แห่งในต่างจังหวัด เพื่อแก้ปัญหาความโค้งของผิวโลก แต่ค่าใช้จ่ายในการติดตั้ง Repeater มีค่าใช้จ่ายสูงยังไม่อาจทำได้ทั่วประเทศ เทคโนโลยีแบบใหม่ได้แพร่หลายเข้ามา นั่นคือ เคเบิลทีวี. C.A.T.V. (Community Antenna Television)

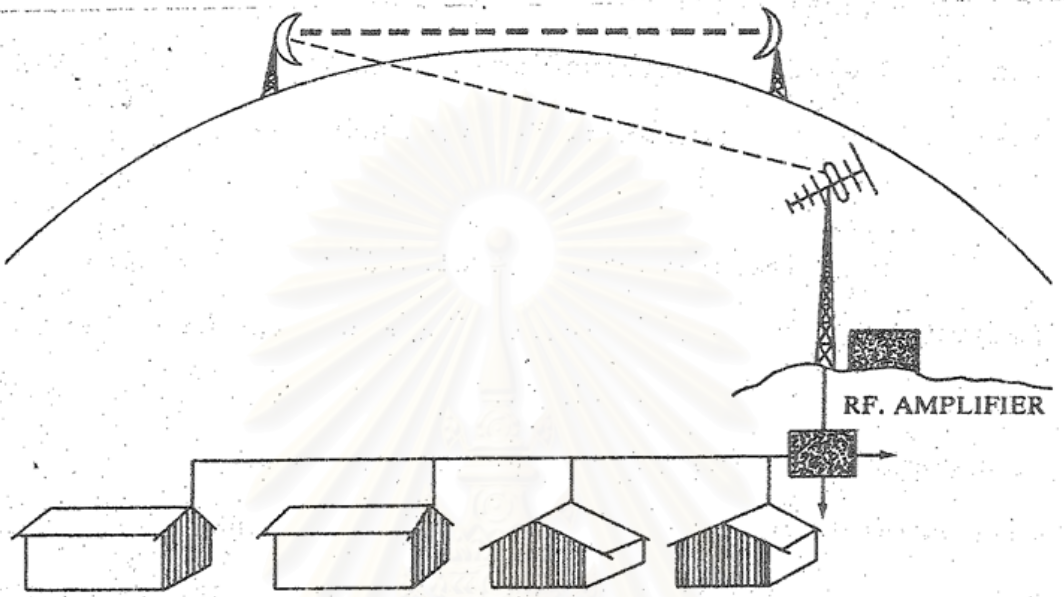
ซึ่งเกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาและสามารถแก้ปัญหาข้อจำกัดของการแพร่สัญญาณโทรทัศน์ที่มีลักษณะ เป็นเส้นตรงได้

2. ใช้สาย Cable แพร่สัญญาณภาพ

เคเบิล ที.วี. คือการส่งสัญญาณภาพและเสียง (Video & Audio) เพื่อให้มีการแพร่กระจายไปสู่ประชาชนจำนวนมากในลักษณะที่เรียกว่า Narrowcastion ซึ่งต่างกับการส่งสัญญาณของสถานีวิทยุโทรทัศน์ที่ส่ง เป็นลักษณะ Broadcasting คือ การแพร่กระจายของสถานีโทรทัศน์เป็นไปในลักษณะกว้างขวางกว่า เพราะผู้รับที่มีเครื่องรับโทรทัศน์ทั่วไปสามารถรับได้ ส่วนการส่งสัญญาณภาพและเสียงของเคเบิล ที.วี. นั้น มีลักษณะแคบกว่า เพราะจะส่งไปยังปลายทางที่เจาะจง เฉพาะผู้ที่ เป็นสมาชิก ซึ่งจะต้องมีอุปกรณ์พิเศษที่ผู้ส่งติดตั้งไว้ให้เพื่อรับคลื่นหรือสัญญาณเฉพาะเคเบิล ที.วี. เท่านั้น

หลักการของ C.A.T.V. ก็คือ เมื่อเสาอากาศภาครับ รับสัญญาณโทรทัศน์จากสถานีได้แล้ว (คืออยู่ในรัศมีที่รับสัญญาณได้) ก็จะทำการต่อสายอากาศฟุ้งไปยังเครื่องรับเครื่องอื่นที่อยู่ไกลออกไป (คือนอกรัศมีที่รับสัญญาณได้) ด้วยวิธีนี้เองจึงทำให้ผู้ที่อยู่นอกรัศมีการส่ง เพราะความโค้งของพื้นผิวโลกสามารถรับสัญญาณโทรทัศน์ได้โดยการฟุ้งสาย จึงมักจะเรียกกันว่าเป็นโทรทัศน์ตามสาย หรือเคเบิล ที.วี. นอกจากนี้ในระยะทางที่ไกลออกไปจนเกินศักยภาพของสายฟุ้ง ก็สามารถติดตั้งเครื่องขยายสัญญาณ (R.F. Amplifier) เพื่อทำให้สัญญาณสามารถส่งต่อไปได้อีก และเครื่อง R.F. Amplifier นี้สามารถแยกสายฟุ้งออกไปได้อีกเป็นทอด ๆ ไปการฟุ้งกันเป็นทอด ๆ นี้จึงเกิดเป็นวงจรของการถ่ายทอดสัญญาณตามสายฟุ้งจากเสาอากาศภาครับเสาเดียวไปยังเครื่องรับได้เป็นจำนวนมาก และไกลออกไป

รูปที่ 2 เคเบิล ที.วี. ที่รับสัญญาณภาพจากโทรทัศน์

ระบบของเคเบิล ที.วี. นั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ คือ

1. ระบบสื่อสารทางเดียว ซึ่งแบ่งย่อยออกไปได้อีก 3 วิธี

1.1 วิธีเดินสายตรงจากศูนย์ผลิตรายการโทรทัศน์ไปยัง

ชุมชน เพื่อบริการเฉพาะสมาชิก

1.2 การใช้ระบบดาวเทียมติดต่อระหว่างสถานีโทรทัศน์ไปยัง

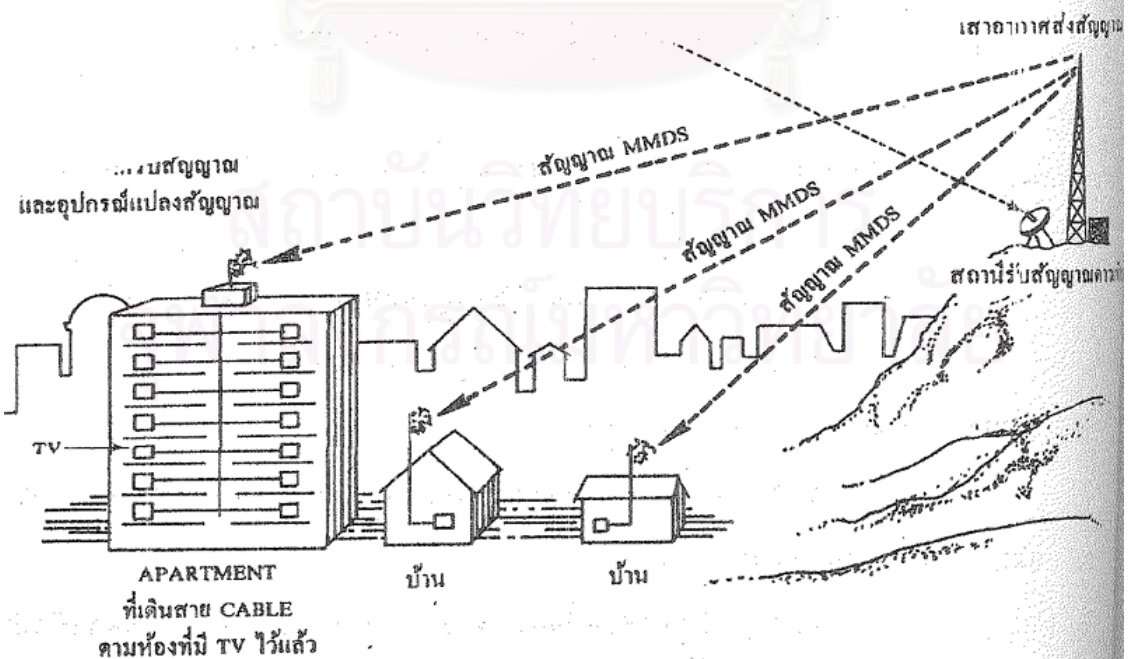
ชุมชนเพื่อบริการเฉพาะสมาชิก

1.3 วิธีการส่งคลื่นความถี่สูงมาก ๆ กระจายจากสถานีไปยัง

ชุมชนที่เป็นสมาชิก โดยการติดตั้ง เครื่องแปลงสัญญาณภาพให้

2. ระบบสื่อสารสองทาง ซึ่งเป็นระบบที่สมาชิกสามารถติดต่อกับสถานีได้โดยตรง ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธีเช่นเดียวกับระบบแรก และจากระบบการสื่อสารสองทางของเคเบิล ที.วี. นี้เองที่เป็นผลพลอยได้ทำให้เกิดเทคโนโลยีชนิดใหม่ขึ้นอีกในประเทศที่พัฒนาแล้ว นั่นก็คือ วิดีโอเท็กซ์ (Video Text) หรือระบบสื่อสารข้อมูลทางเครื่องรับโทรทัศน์นั่นเอง

ในเวลาต่อมาก็ได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ จากการกระจายสัญญาณโทรทัศน์ตามสายมา เป็นการกระจายสัญญาณโทรทัศน์แบบไม่ต้องใช้สายในระบบ RSTV. (Radiated Subscription Television System) คือเป็นระบบส่งสัญญาณแบบไมโครเวฟ ความถี่ที่ใช้เป็นแบบ MMDS (Multichannel Multipoint Distribution System) ออกอากาศรอบทิศทางโดยใช้ความถี่ 2.5-2.7 MHz. ความกว้างของแถบคลื่น 200 MHz. กำลังเครื่องส่งของสัญญาณภาพ 1,000 วัตต์ ของสัญญาณเสียง 10 วัตต์ ครอบคลุมเขตกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง เช่น IBC และไทยสกาย

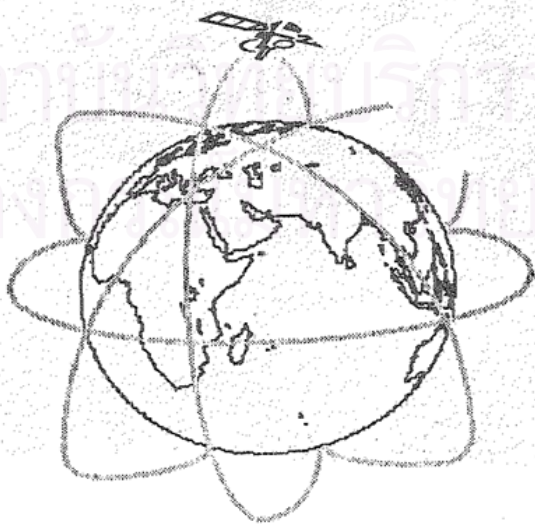

รูปที่ 3 การแพร่ภาพโดยใช้ระบบ RSTV

3. ใช้ดาวเทียมแพร่สัญญาณภาพ

ในสังคมปัจจุบัน วิทยาการทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เจริญรุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง วิทยาการดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการงานด้านต่าง ๆ แทบทุกประเภทที่เกี่ยวกับการสื่อสาร ให้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น สำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย ต่างก็ต้องการที่จะรับรู้ข้อมูลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการพัฒนาประเทศของตนให้เกิดความเจริญทางด้านเศรษฐกิจสังคมและอุตสาหกรรม

ดาวเทียมก็เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งในหลาย ๆ ประเภท และดาวเทียมยังเป็นศูนย์รวมของสื่อมวลชนที่ช่วยเชื่อมโยงให้สื่อมวลชนประเทศอื่น ๆ ทั่วโลกได้ติดต่อสื่อสารเพื่อการพัฒนากันได้อย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของโลก ดาวเทียมทำให้การสื่อสารของมวลมนุษยชาติติดต่อกันได้ทั่วโลก ทำให้มนุษย์สามารถแลกเปลี่ยนนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้ง่ายและกว้างขวางยิ่งขึ้น การที่มนุษย์เราสามารถติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกมากเท่าไร ก็จะทำให้มนุษย์เราสามารถนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ มาช่วยในการพัฒนา หรือเพิ่มประสิทธิภาพของมวลชนได้ดียิ่งขึ้น

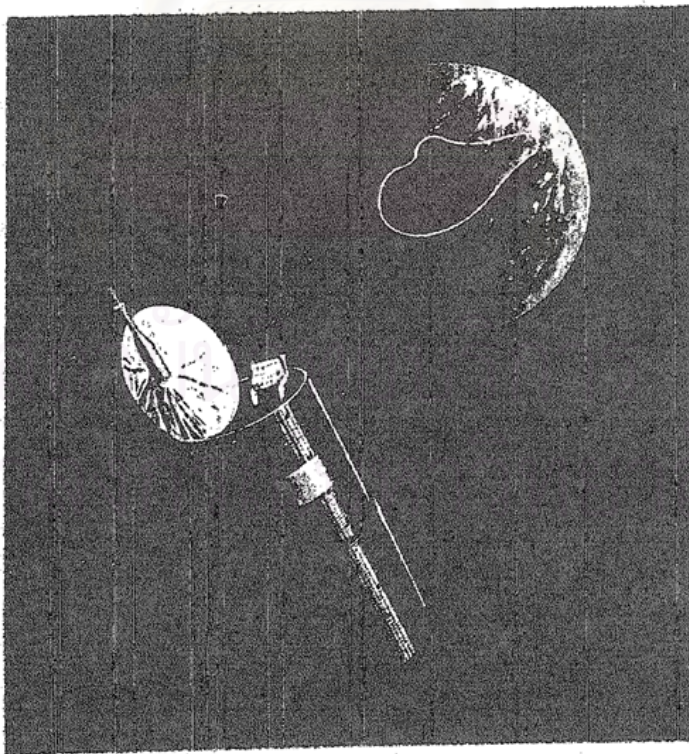

รูปที่ 4 การสื่อสารดาวเทียมระหว่างประเทศ

การสื่อสารภายในประเทศโดยผ่านดาวเทียม

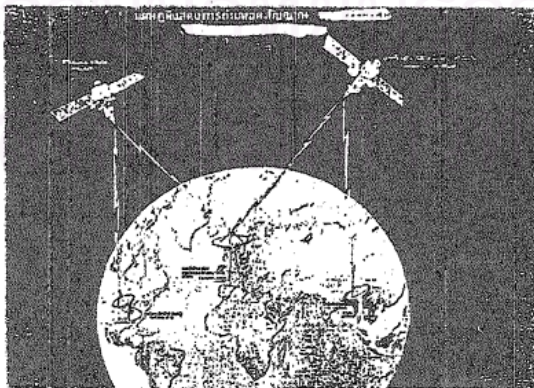
ในปี พ.ศ. 2513 ได้มีการออกแบบระบบสื่อสารดาวเทียม เพื่อกิจการโทรคมนาคมภายในประเทศแคนาดาเป็นครั้งแรก และได้มีการพัฒนาโดยการส่งดาวเทียมเพิ่มขึ้น ต่อมาได้มีประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา, ฝรั่งเศส, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนี, สหภาพโซเวียตรัสเซีย, อินโดนีเซีย, อัลจีเรีย, บราซิล, มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ฯลฯ ได้เอาระบบสื่อสารดาวเทียมไปใช้เพื่อการโทรคมนาคมภายในประเทศ ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจ โดยที่บางประเทศจะจัดส่งดาวเทียมของตนเองเพื่อให้บริการดังกล่าว ส่วนบางประเทศใช้วิธีเช่าสัญญาณดาวเทียม (Domestic Lease Circuit) ของดาวเทียมที่อยู่ในวงโคจรแล้ว อาทิเช่น ประเทศไทยใช้วิธีเช่าช่วงสัญญาณจากดาวเทียมปาลาปา (Palapa) ของประเทศอินโดนีเซีย

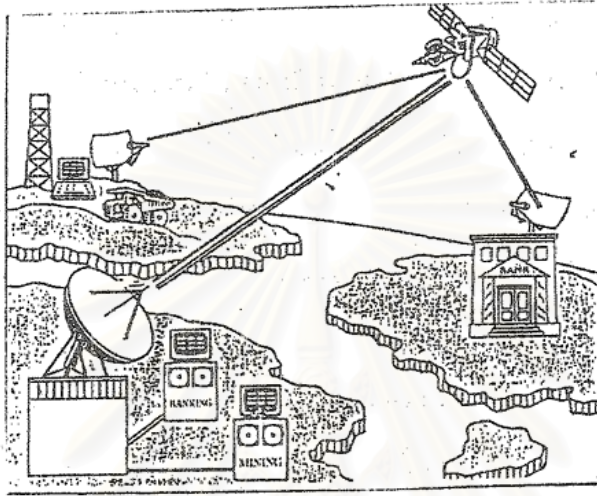
รูปที่ 5 ดาวเทียม Palapa ของอินโดนีเซีย

ประเทศอินโดนีเซียได้ส่งดาวเทียมชื่อ "Palapa" ขึ้นสู่วงโคจรเพื่อให้บริการโทรคมนาคมภายในประเทศเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2519 ระบบสื่อสารดาวเทียมภายในประเทศของอินโดนีเซียประกอบด้วย สถานีหลักภาคพื้นดิน (Master Station) จำนวน 1 สถานี และสถานีลูกข่ายภาคพื้นดินทั่วประเทศอีก 39 สถานี ซึ่งทำให้สามารถติดต่อสื่อสารด้วยระบบต่าง ๆ รวมทั้งการถ่ายทอดวิทยุ โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงได้ทั่วประเทศ ต่อมาอินโดนีเซียได้ส่งดาวเทียมดวงที่สองขึ้นอีก 1 ดวง เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2520 นี้ และขณะนี้กำลังจะสร้างสถานีภาคพื้นดินอีกจำนวนมาก

โดยที่คลื่นวิทยุและส่งจากดาวเทียม "Palapa" มิได้ครอบคลุมเฉพาะประเทศอินโดนีเซียเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมประเทศในกลุ่มอาเซียน คือ ประเทศไทย, ฟิลิปปินส์, มาเลเซีย และสิงคโปร์ด้วย ประเทศอินโดนีเซียจึงมีความสามารถที่จะให้ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนได้ใช้ประโยชน์จากระบบสื่อสารดาวเทียมนี้ สำหรับกิจการโทรคมนาคมภายในประเทศ การแลกเปลี่ยนการศึกษา ศิลปะและวัฒนธรรมทางโทรทัศน์ รวมทั้งการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน

รูปที่ 6 การสื่อสารโดยดาวเทียม

รูปที่ 7 การสื่อสารภายในประเทศ โดยผ่านดาวเทียม

ดาวเทียมสื่อสารภายในประเทศดวงแรกของไทย ดาวเทียมไทยคม 1 และ
ไทยคม 2

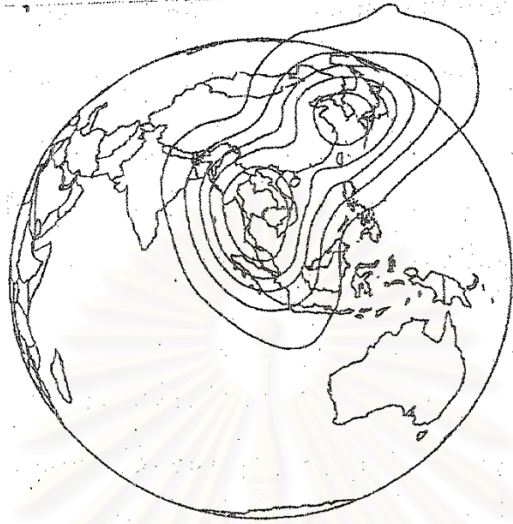
บริษัท ชินวัตรฯ หรือที่มีชื่อย่อว่า SC&C ซึ่งมาจากคำเต็มว่า Shinawatra Computer and Communication Co., Ltd. เป็นกลุ่มบริษัทของคนไทย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุดที่ดำเนินกิจการด้านการติดต่อสื่อสารหลายรูปแบบ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแถบอินโดจีน ไม่ว่าจะเป็นระบบเคเบิลทีวี เครื่องข่ายเซลลูลาร์ เครื่องข่ายข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ วิทยุติดตามตัว สมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ และระบบสื่อสารแบบเรียกกลับทางเดียว เป็นต้น ซึ่งมีชื่อที่เราคุ้นเคยกันมากก็คือ เซลลูลาร์ 900, IBC เคเบิลทีวี และอื่น ๆ อีกมากมาย โดยกิจการเหล่านี้ได้รับสัมปทานจากกระทรวงคมนาคม

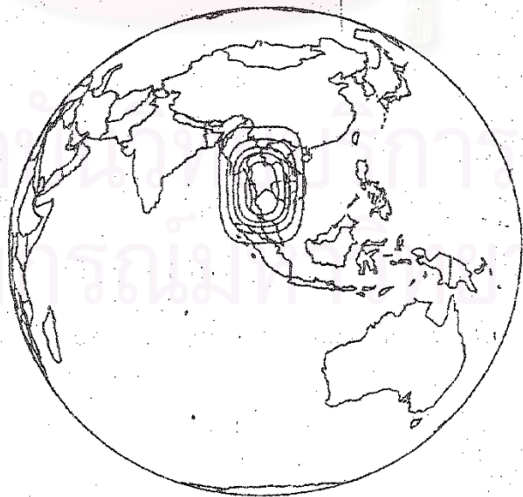
ในส่วนของรัฐบาลไทยนั้น ได้มีการริเริ่มโครงการดาวเทียมของประเทศมาเป็นเวลานานหลายปีแล้ว โดยมีความต้องการให้โครงการนี้เป็นโครงการแห่งชาติ ซึ่งหมายความว่ารัฐบาลจะต้องเป็นเจ้าของโครงการนี้ทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็นตัวดาวเทียม สถานีควบคุมภาคพื้นดิน และอุปกรณ์ทั้งหมดที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงานของดาวเทียม เพื่อให้การบริการแก่หน่วยงานของภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีความต้องการใช้ประโยชน์จากระบบดาวเทียมนี้

สำหรับเงินลงทุนในการว่าจ้างนั้นจะใช้เงินประมาณ 200 ล้านบาท หรือประมาณ 5,000 ล้านบาท เพื่อใช้จ่ายในส่วนของการสร้างตัวดาวเทียมจำนวน 2 ดวง รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการสร้างสถานีควบคุมภาคพื้นดินและค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรมบุคลากรที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้วย

ดาวเทียมที่ได้รับการพิจารณาให้ใช้คือ ดาวเทียมรุ่น HS-276 ซึ่งเป็นรุ่นที่มีน้ำหนักเบา โดยดาวเทียมไทยคมแต่ละดวงจะประกอบไปด้วยทรานสปอนเดอร์ที่ใช้ความถี่ย่าน Ku-band อีกจำนวน 2 ทรานสปอนเดอร์ โดยทรานสปอนเดอร์ความถี่ย่าน C-band นั้น จะมีความกว้างแถบคลื่น 36 Mhz ด้วยกำลังส่ง 11 วัตต์ โดยใช้วงจรขยายแบบโซลิตสเตท (SSP Asistate Power Amplifiers) ซึ่งจะทำให้ได้กำลังส่งประสิทธิผลต่ำสุดที่ 37 dBW เหนือพื้นที่ประเทศไทย และมา 35 dBW ที่ขอบของลำคลื่น พื้นที่ฟูตปรีนซ์ของทรานสปอนเดอร์ความถี่ย่าน C-band นี้ นอกจากจะมีลำคลื่นครอบคลุมประเทศไทยแล้วยังมีส่วนที่ครอบคลุมไปถึงประเทศในแถบอินโดจีนทั้งหมด รวมทั้งประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น และพื้นที่ฝั่งตะวันออกของประเทศจีนส่วนทรานสปอนเดอร์ความถี่ย่าน

รูปที่ 8 ฟูตบรีนธ์ของไทยคมย่าน C-band

รูปที่ 9 ฟูตบรีนธ์ของไทยคมย่าน Ku-band

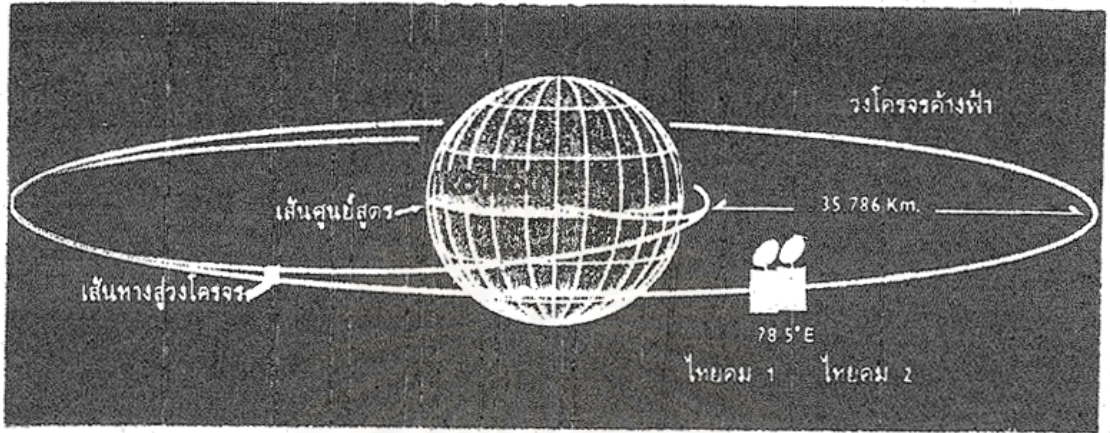
Ku-band จะมีความกว้างแถบคลื่น 54 Mhz และใช้กำลังส่ง 47 วัตต์ โดยใช้ วงจรขยายแบบหลอดนำคลื่น (TWTAS : Travelling Wave Tube Amplifiers) ซึ่งจะทำให้ได้ค่ากำลังส่งประสิทธิภาพต่ำสุดที่ 50 Mhz เนื้อพื้นที่ประเทศไทย โดยที่ดาวเทียมไทยคม 1 และไทยคม 2 จะมีอายุการใช้งานเป็นเวลาระหว่าง 13 ถึง 15 ปี โดยประมาณ

โครงการดาวเทียมแห่งชาติโครงการแรกนี้ บริษัทชินวัตรฯ ได้รับการพิจารณาตัดสินให้เป็นผู้ได้รับสัมปทานในการดำเนินกิจการจากกระทรวงคมนาคม เป็นเวลาถึง 30 ปี และหลังจากนั้นก็จะต้องตกเป็นสมบัติของรัฐบาลต่อไป

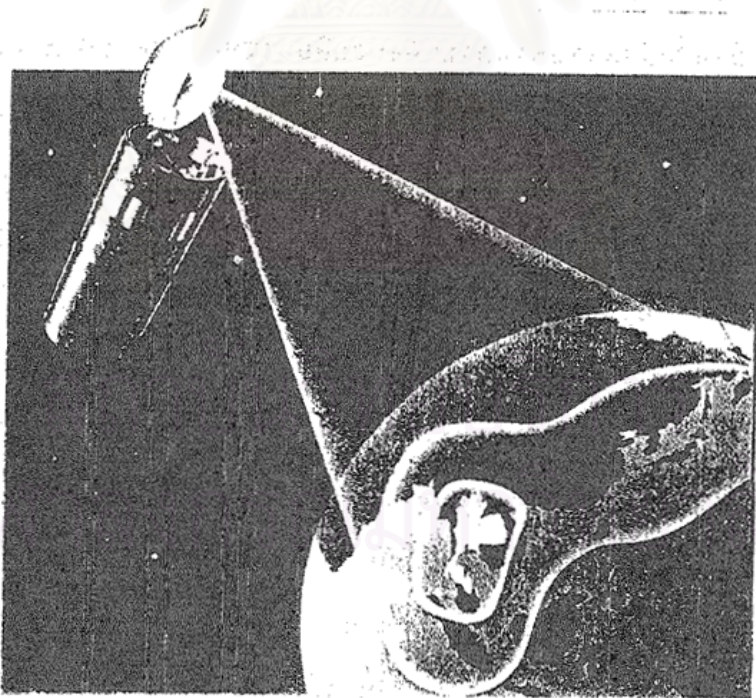
ต่อมาเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ.2534 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อดาวเทียมสื่อสารดวงแรกนี้เป็นภาษาไทยว่า ดาวเทียม "ไทยคม" ซึ่งมาจากคำว่า "ไทยคม (นามคม)" ส่วนชื่อพระราชทานภาษาอังกฤษคือ "THAICOM (Munication)"

ในเรื่องตำแหน่งวงโคจรของโครงการดาวเทียมไทยคม ที่ทางกรมไปรษณีย์โทรเลขได้ขออนุญาตจาก IFRB (International Frequency Registration Board) ตั้งแต่ตอนแรกได้แก่ตำแหน่งเส้นแวงที่ 101 องศา 78.5 องศา 120 องศา และ 142 องศาตะวันออก เพื่อใช้กับดาวเทียมที่อยู่ในโครงการดาวเทียมแห่งชาติหมายเลข A1, A2, A3 และ A4 ตามลำดับนั้นขณะนี้เป็นที่ตกลงแน่นอนแล้วว่าดาวเทียมดวงแรกที่บริษัทชินวัตรฯ ได้รับสัมปทาน หรือ "ไทยคม 1" จะต้องไปอยู่ที่ตำแหน่งเส้นแวงที่ 78.5 องศาตะวันออก ซึ่งจะอยู่ในตำแหน่งเดียวกับดาวเทียม "ไทยคม 2" โดยแต่ละดวงจะส่งสัญญาณที่มีขั้วของคลื่น (Polarization) ตรงกันข้ามกัน เพื่อป้องกันการรบกวนกันเอง

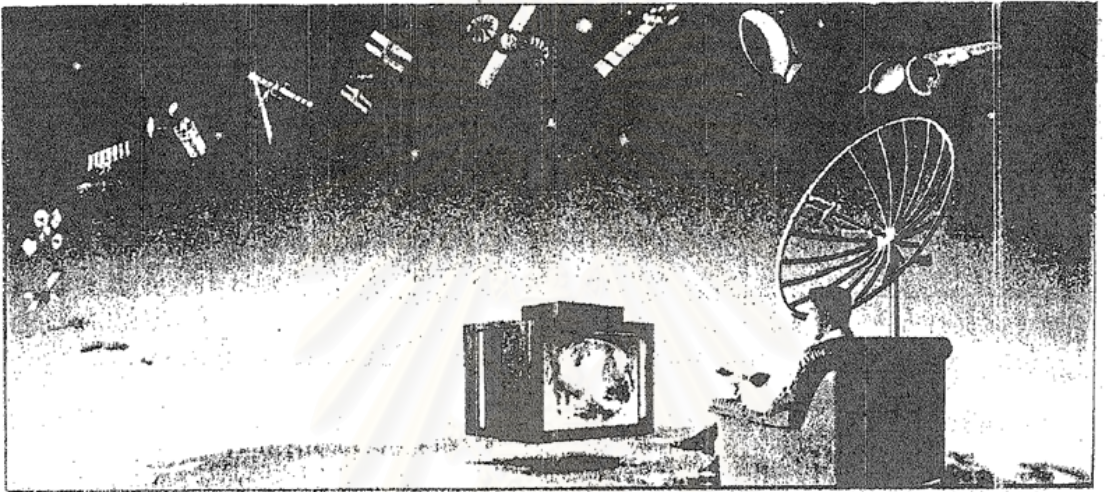

ภาพที่ 10 ดาวเทียมไทยคมทั้งสองดวงขณะอยู่ในวงโคจร Geostationary

รูปที่ 11 แสดงให้เห็นถึงลำคลื่นที่ส่งลงไปครอบคลุมพื้นโลกของดาวเทียมไทยคม ทั้งย่าน C-band และ Ku-band

การส่งสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมแบบส่งตรงถึงบ้านในประเทศไทย

รูปที่ 12 การรับชมรายการโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมในบ้านด้วยเครื่องรับสัญญาณ
โทรทัศน์ผ่านดาวเทียมที่สามารถปรับหาทิศทางของดาวเทียมแต่ละดวงได้

ทางบริษัทชินวัตรฯ ก็มีโครงการจะใช้ดาวเทียมไทยคมในการส่ง
สัญญาณโทรทัศน์รายการบันเทิงต่าง ๆ ลงมายังบ้านพักอาศัยเฉพาะภายใน
ประเทศไทยโดยตรง โดยเรียกระบบนี้ว่า DTH (Direct-to-Home) ซึ่งเป็น
ระบบที่สมาชิกสามารถรับสัญญาณโทรทัศน์รายการพิเศษดังกล่าวโดยตรงจากดาว
เทียมด้วยจานรับสัญญาณขนาดเล็ก การส่งสัญญาณโทรทัศน์ระบบ DTH นี้ ดาว
เทียมไทยคมจะใช้ทรานสปอนเดอร์ความถี่ย่าน Ku-band ซึ่งใช้กำลังส่งขนาด
ปานกลางมาทำการส่งสัญญาณ

4. เส้นใยแก้วนำแสง (Optical Fiber Cable) แพร่สัญญาณภาพ

Optic Fiber เป็นระบบการสื่อสารที่ใช้เทคโนโลยีทางสายที่เป็นตัวกลางในการนำคลื่นสำหรับรับส่งสัญญาณ (Transmission Media) โดยใช้แสงเป็นคลื่นพาห้ (Carrier) ซึ่งเป็นคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าที่มีผ่านความถี่สูงถึง 104 GHz)

การใช้คลื่นพาห้สูง ทำให้สามารถรับ-ส่งสัญญาณที่มีความถี่กว้างมากขึ้น เพิ่มปริมาณข่าวสารมากขึ้น เพราะสายใยแก้วนำแสง 1 เส้น สามารถส่งสัญญาณได้ประมาณ 7,680 ช่องเสียง เท่ากับเป็นการเพิ่มปริมาณข่าวสาร ที่ส่งในสายเคเบิลธรรมดา นอกจากนี้ ขนาดของสายใยแก้วนำแสงยังมีขนาดเล็ก กินเนื้อที่น้อย ปลอดภัยจากการรบกวนทางแม่เหล็กไฟฟ้า (ปัจจุบันสายเคเบิลที่ทำด้วยทองแดงหรือเงินมักมีการรบกวนสูง) ปัจจุบันใช้ในการส่งข้อมูลข่าวสารที่เป็นตัวเลขทางคอมพิวเตอร์ และทางการสื่อสารทางโทรทัศน์ที่นำมาใช้ในปัจจุบันคือ UTV Cable TV.

โทรทัศน์กับการควบคุมของรัฐ

แนวทางในการจัดระบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประเภทวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ที่ปฏิบัติกันอยู่ทั่วโลก อาจเป็นแนวทางในการปฏิบัติได้ 3 แนวทาง คือ

1. การควบคุมโดยสาธารณชน (Public control)
2. การควบคุมโดยธุรกิจการค้า (Commercial control)
3. การควบคุมโดยการเมือง รับเป็นเจ้าของ (Political control)
4. ระบบผสมผสาน (Mixed system)

ในทางปฏิบัติประเทศหนึ่ง ๆ มักเลือกเอาแนวทางที่ 1 หรือแนวทางที่ 2

หรือแนวทางใดแนวทางหนึ่ง เป็นแนวคิดหลักในการจัดระบบ เช่น ประเทศอังกฤษ ใช้ระบบรัฐให้บริการเป็นแนวนโยบายหลัก สหรัฐอเมริกาใช้ระบบธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้บริการเป็นแนวนโยบายหลัก และสหภาพโซเวียต ใช้ระบบการควบคุมอย่างเข้มงวดจากการเมือง แต่ในความเป็นจริงก็มีการผสมผสานแนวความคิดอีกแนวทางหนึ่ง เข้ามา เสริมให้ระบบมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความเรียกร้องต้องการของสมาชิกสังคมด้วย เช่น ประเทศอังกฤษจะมีระบบวิทยุและโทรทัศน์สาธารณะอย่างบีบีซี (BBC) ก็ยังเปิดให้มีระบบวิทยุและโทรทัศน์ของเอกชนอย่างเช่น IBA เข้ามาดำเนินการแข่งขันด้วย ส่วนในสหรัฐอเมริกา ระบบโทรทัศน์ดำเนินการโดยธุรกิจเอกชนเป็นระบบใหญ่ที่ประกอบด้วยเครือข่ายระดับชาติ 3 เครือข่าย ได้แก่ ซีบีเอส (CBS) เอ็นบีซี (NBC) และเอบีซี (ABC) สหรัฐมีระบบการเมืองแบบเสรีนิยมประชาธิปไตย ที่เน้นหนักเรื่องเสรีภาพเป็นสำคัญ ดังนั้น จึงให้กรรมสิทธิ์การดำเนินการกระจายเสียงแก่บริษัทเอกชน แต่เนื่องจากคลื่นวิทยุเป็นทรัพยากรธรรมชาติ ฉะนั้นจึงต้องมีรัฐเข้ามาเกี่ยวข้องบ้าง การดำเนินงานธุรกิจเอกชนนี้ จึงอยู่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับที่มิคณะกรรมการการของรัฐบาลส่วนกลางเป็นชุดและเรียกว่า เอฟ ซี ซี (Fcc Federal Communication Commission) เป็นผู้ตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรการกระจายเสียง โดยรัฐสภาจัดตั้งเป็นผู้จัดสรรความถี่ และมีประธานาธิบดีเป็นผู้ควบคุมนโยบายทางการสื่อสารโทรคมนาคม

แต่รัฐบาลกลาง ก็ได้จัดตั้งระบบสาธารณะคือ พี บี เอส (PBS - Public Broadcasting Service) ขึ้นมาในภายหลัง เพื่อผลิตรายการที่ส่งเสริมคุณค่าทางสังคม ศิลปะวัฒนธรรมและกิจการสาธารณะ ซึ่งแตกต่างไปจากแนวที่โทรทัศน์เอกชนผลิต เช่น รายการสำหรับเด็ก รายการสำหรับการศึกษา เป็นต้น

สำหรับสหภาพโซเวียต หรือประเทศสังคมนิยม เต็มรูปแบบ รัฐเป็นผู้ดำเนินการโทรทัศน์ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการบริหารวิทยุและ

โทรทัศน์ (State Television and Radio Committee of the USSR Council of Ministers) ระบบการกระจายเสียงของสหภาพโซเวียต ถึงแม้จะถูกควบคุมอย่างเข้มงวดกวดขันจากทางการเมือง แต่ก็ยังมีรายการทางด้านวัฒนธรรมและข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นความต้องการของสาธารณชนอยู่จำนวนหนึ่ง

จะเห็นได้ว่าเมื่อระบบโทรทัศน์ในแบบหลายประเทศ เช่น อังกฤษ อเมริกา และประเทศในยุโรปตะวันตก ได้พัฒนาไปกว่าครึ่งศตวรรษก็ได้มีการปรับปรุงในทางที่ผสมผสานระหว่างระบบสื่อสารสาธารณะและแนวตลาดเสรีมากขึ้น

สำหรับโทรทัศน์ในประเทศไทย ใช้ระบบผสมผสานกันคือ มีทั้งสถานีโทรทัศน์ที่เป็นของรัฐบาลโดยตรง เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 5 ของกองทัพบก และสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ กับทั้งที่เป็นรูปแบบรัฐวิสาหกิจแบบประเทศอังกฤษ เช่น สถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อสมท. อย่างไรก็ตามการควบคุมการแพร่กระจายคลื่นของรัฐบาลไทยนั้น มิได้เป็นไปในเรื่องของการจัดสรรคลื่นไฟฟ้าอันจำกัดอย่างเดียว หากแต่ควบคุมไปถึงเนื้อหาของการกระจายที่จะไปสู่มวลชนด้วย และยังมีประเด็นที่น่าจะพิจารณาตรงที่ว่า แม้ว่าการดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จะเป็นไปในลักษณะที่รัฐเข้าควบคุมด้วยการเป็นเจ้าของกิจการ แต่ในทางปฏิบัติ สถานีโทรทัศน์ก็สามารถขายเวลาให้แก่เอกชน เพื่อนำรายได้มาดำเนินกิจการทางธุรกิจคล้ายกับสถานีโทรทัศน์อเมริกา การขายเวลาจึงเท่ากับเป็นการยอมให้เอกชนและธุรกิจต่าง ๆ เข้ามามีส่วนควบคุมรายการต่าง ๆ หรือเนื้อหาของการกระจายเสียงและภาพอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สำหรับรูปแบบการควบคุมของรัฐบาลนั้น การดำเนินกิจการวิทยุกระจายเสียงทุกระบบและทุกรูปแบบจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ โดยรัฐได้มอบอำนาจการควบคุมด้านเทคนิคให้กับกรมไปรษณีย์โทรเลข เป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนการควบคุมด้านการดำเนินงานและด้านรายการ กรมประชาสัมพันธ์ คือ คณะ

กรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์ (กบว.) เป็นผู้รับผิดชอบ

โทรทัศน์กับธุรกิจการเมือง

แม้ว่าแนวคิดการจัดระบบวิทยุและโทรทัศน์ของไทยจะยึดถือปรัชญาที่ว่ารัฐเป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชน เช่น แนว Public Service แต่ในทางปฏิบัติได้มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่บริบททางการเมืองและสภาพเศรษฐกิจสังคม ต่อระหว่างระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชและระบบประชาธิปไตยและสถานการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สื่อวิทยุและโทรทัศน์เริ่มมีบทบาทในสังคมไทยในระยะเริ่มแรกระบบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ของไทย เป็นระบบรัฐเป็นเจ้าของและดำเนินการ (State System) และต่อมาเปิดให้เอกชนเข้ามาประมูลเวลาการออกอากาศของสถานีไปดำเนินการ แต่ยังเป็นระบบที่ไม่เปิดให้ภาคเอกชน เช่น องค์กรสาธารณประโยชน์ หรือสหภาพแรงงานเข้าไปดำเนินการ

รัฐได้มอบอำนาจให้หน่วยราชการ 4 หน่วยงานเป็นเจ้าของคลื่นและส่งกระจายเสียงได้ คือ

1. กรมประชาสัมพันธ์
2. กรมไปรษณีย์โทรเลข
3. กระทรวงกลาโหม
4. กระทรวง ทบวง กรม ตามที่กฎกระทรวงกำหนด

ในการจัดตั้งกิจการโทรทัศน์มีข้อแตกต่างจากการจัดตั้งกิจการวิทยุคือการใช้กิจการของสื่อวิทยุ ระยะแรกรัฐมีวัตถุประสงค์เพื่อโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง และการตอบโต้กับฝ่ายตรงข้ามที่นิยมระบอบการปกครองเดิม แต่เมื่อโทรทัศน์ถือกำเนิดขึ้นมาในยุคสมัยของจอมพล ป. พิบูลสงคราม นอกจากรัฐบาลจะใช้สื่อใหม่ในการโฆษณาชวนเชื่อแล้ว ยังได้ตอกย้ำความชอบธรรมทาง

การเมือง แก่ผู้นำ และได้ประโยชน์ในด้านการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจระหว่างกลุ่ม
ของตนกับกลุ่มจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หรือระหว่างกลุ่มชอชราชครู กับกลุ่มสี
เสนา เทเวศจึง เห็นได้ชัดว่า โทรทัศน์เริ่มมีบทบาทสำคัญทางการเมือง

จะเห็นว่า การกำเนิดสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 นั้น ได้ระบุ
วัตถุประสงค์เพื่อกิจการของกองทัพเป็นหลัก ให้บริการกลุ่มเป้าหมายทหาร เป็น
กลุ่มหลัก และราษฎรทั่วไปเป็นกลุ่มรอง และเน้นการเสนอรายการในแนวปฏิบัติ
การจิตวิทยาและความมั่นคง งบประมาณในการก่อตั้งและดำเนินการเป็น
งบประมาณแผ่นดิน แต่ก็มีการขายเวลา และริบโฆษณา เป็นรายได้อีกทางหนึ่ง

มาถึงในช่วงของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร
ได้มีการเปิดให้เอกชนรับสัมปทานจากสถานีกองทัพบกช่อง 5 ให้บริษัทกรุงเทพ
วิทยุโทรทัศน์ไปดำเนินการสถานีโทรทัศน์ ช่อง 7 สี ในปี 2510 และบริษัท
บางกอก เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด ได้รับสัมปทานจากบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด
ของกรมประชาสัมพันธ์ ไปดำเนินการสถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 ในปี 2513 ต่อมา
เมื่อมีการยุบเลิกบริษัทไทยโทรทัศน์ จำกัด ในปี 2520 และโอนกิจการไปขึ้นกับ
องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) สถานีโทรทัศน์สีช่อง 3 ก็โอน
ไปอยู่กับ อสมท. ด้วย

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการจัดระบบธุรกิจโทรทัศน์แบบทวิภาค (Dual
System) เช่นเดียวกับระบบวิทยุ คือเปิดให้เอกชนเข้าดำเนินการในนามของ
ราชการ และการให้สัมปทานมีลักษณะธุรกิจแอบแฝง สภาพของระบบโทรทัศน์มี
การผูกขาดสูงมาก เมื่อเทียบกับวิทยุ เพราะเนื่องจากข้อจำกัดทางเทคโนโลยี
ทำให้จัดตั้งสถานีโทรทัศน์ได้น้อยช่อง อีกด้านหนึ่ง เพราะการจัดการใช้วิธีของ
รัฐบาลอำนาจนิยม ที่อุปถัมภ์ธุรกิจเอกชนบางกลุ่มเพื่อฐานอำนาจทางการเมือง
และเศรษฐกิจของตน ระบบธุรกิจโทรทัศน์จึง เป็นระบบปิด และถูกผูกขาดมาโดย
คนกลุ่ม เดิมมาจนถึงปัจจุบัน

โทรทัศน์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

สื่อโทรทัศน์ไม่มีสิทธิ์เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ตลอดระยะเวลา 25 ปี แรกของการดำเนินการเช่นเดียวกับสื่อวิทยุ เมื่อเปรียบเทียบกับสื่อหนังสือพิมพ์

แต่ภายหลัง เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สื่อมวลชนมีสภาพการตื่นตัวทางประชาธิปไตยขยายไปในแทบทุกวงการหนังสือพิมพ์เปลี่ยนโฉมหน้าเข้ามามีบทบาทในการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีหนังสือพิมพ์ออกใหม่หลายฉบับ เช่น ประชาชาติ ประชาธิปไตย อธิปไตยเสียงใหม่ ปิฎกภูมิ จัตุรัส อักษรศาสตร์วิจารณ์ เป็นต้น ในระยะนี้สังคมไทยเริ่มเปิดให้มีเสรีภาพมากขึ้นหลังจากล้มรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และทลายสำเร็จ สื่อมวลชนเริ่มมีการคลี่คลายตัวจากที่ถูกควบคุมอย่างก่อนหน้านี้อีกกลับมีเสรีภาพเพิ่มขึ้น มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ (กบว.) พร้อมกับการประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการบริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518 เป็นความพยายามของรัฐบาลในอันที่จะตอบสนองต่อข้อเรียกร้องในเรื่องสิทธิเสรีภาพ เพื่อดูแลผลประโยชน์ของสื่อมวลชน แต่การปฏิรูประบบวิทยุและโทรทัศน์โดยไม่ได้กล่าวถึงเรื่องกรรมสิทธิ์และการจัดระบบธุรกิจแบบอุปถัมภ์ทำให้โครงสร้างเก่ายังคงดำรงอยู่ โทรทัศน์ยังคงไม่สามารถปลดตนเองให้เป็นอิสระจากวิถีคิดที่พึงพิงอำนาจรัฐ และยังคงทำหน้าที่เป็นเครื่องมือโฆษณาชวนเชื่อทางการเมือง และทางการเมืองต่อไปอีก

อาจเป็นด้วยพลังนิตินักศึกษา (เพราะหลังเหตุการณ์ 14 ต.ค. 2516 นิตินักศึกษาคือวีรบุรุษ) และประชาชนในฝ่ายประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็งพอ หรือพลังกลุ่มชนชั้นกลางยังมีอำนาจทางเศรษฐกิจยังมีอยู่จำกัด จึงไม่อาจผลักดันให้พลังทางการเมืองและสังคมเปลี่ยนดุลย์ไปจากโครงสร้างเดิมได้มากนัก

ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2519 เริ่มมีการแบ่งชั้นทางการเมืองออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือกลุ่มปฏิรูป ได้แก่ นักศึกษา ครูอาจารย์ นักหนังสือพิมพ์ กรรมกร ชาวนา อีกฝ่ายหนึ่ง ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์นิยม ได้แก่ ทหาร ชนชั้นสูงบางกลุ่ม ชนชั้นกลางบางพวก ชาวนาบางส่วน ยิ่งเวลาผ่านไป การแตกแยกระหว่างสองกลุ่มยิ่งทวีความรุนแรง ฝ่ายหนึ่งมีพลังที่เข้มแข็งกว่า มีการตั้งกลุ่มที่สำคัญขึ้นมาคือ กลุ่มนวพล กระทั่งแดง และลูกเสือชาวบ้าน โดยมีนายทหารชั้นผู้ใหญ่และตำรวจให้ความสนับสนุน กลุ่มกระทั่งแดง เป็นกลุ่มที่รุนแรงที่สุดในช่วงนั้น หลังจากเหตุการณ์รุนแรงที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย ในเดือนเมษายน 2519 คนไทยจำนวนมากคงจะเริ่มหวาดผวากับเหตุการณ์ในบ้านเมือง ยิ่งทำให้ฝ่ายรัฐบาล ใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์ในการแย่งชิง ประชาชนหนักมือขึ้น และคำถามเก่าเริ่มกลับมา คือระบอบรัฐสภาจะแก้ปัญหาดัง ๆ เหล่านี้ได้จริงหรือ และเมื่อไหร่ทหารจะกลับมาเสียที ดูเหมือนว่าการปกครองโดยเผด็จการทหาร เช่น จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จะถูกเรียกขานถึงบ่อยครั้ง

เดือนตุลาคม 2519 ได้เกิดรัฐประหาร รัฐบาลได้ประกาศคำสั่งที่ปร. 15 และ ปร. 17 ควบคุมสื่อวิทยุและโทรทัศน์อย่างเข้มงวด จะเห็นได้สำหรับสื่อโทรทัศน์ ในเลี้ยวศตวรรษแรกยังมีโครงสร้าง เป็นการผูกขาดสูงมาก ผนวกกับการควบคุมอย่างเข้มงวดในด้านสาระทางการเมือง ทำให้ระบบโทรทัศน์ดำเนินการในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อพัฒนาการของระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ ทุกคนทราบดีว่ากิจการโทรทัศน์เป็นกิจการที่ทำกำไรมหาศาลแก่เจ้าของกิจการ

ในทางการเมือง การควบคุมระบบโทรทัศน์ด้วยระบบอุปถัมภ์ ผนวกกับกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ทำให้สื่อโทรทัศน์มีฐานะ เป็นกระบอกเสียงของรัฐบาลไม่เป็นตัวของตัวเองในการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน ในช่วงปี พ.ศ. 2500-2516 เป็นช่วงเดียวกับที่รัฐบาลดำเนินนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ตามหลังสหรัฐอเมริกา มีการส่งกองกำลังเข้าไปทำสงครามในลาวและเวียดนาม

อย่างลับ ๆ และหนังสือพิมพ์ถูกปราบปรามอย่างรุนแรง ในส่วนของโทรทัศน์ รายการส่วนใหญ่เป็นรายการบันเทิง เช่น ภาพยนตร์จีนชุด ภาพยนตร์เรื่องยาว จากต่างประเทศ ละครและรายการโฆษณาชวนเชื่อของรัฐบาล สภาพสื่อมวลชน จึงขาดพลังในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลเกือบสิ้นเชิง

จะเห็นได้ว่าสำหรับสื่อโทรทัศน์แล้ว ในเสี้ยวศตวรรษแรกยังมีโครงสร้างเป็นการผูกขาดสูงมาก ผนวกกับการควบคุมอย่างเข้มงวดในด้านสาระทางการเมือง ทำให้ระบบโทรทัศน์ดำเนินการในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อพัฒนาการของระบบธุรกิจทางการเมือง เสียส่วนใหญ่

โทรทัศน์กับการเติบโตทางเศรษฐกิจ

โทรทัศน์เริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงปี 2529-2530 มีการปฏิรูปการ เสนอรายการข่าวโทรทัศน์ภาคค่ำในด้านรูปแบบที่น่าสนใจเป็นเสมือนหนึ่งการนำแนวความคิดเรื่องการแข่งขันและการเปิดทางเลือกใหม่เข้ามาสู่ระบบที่ปิด และมีลักษณะกึ่งผูกขาด กล่าวคือ บ.แปซิฟิค อินเทอร์เน็ตคอมมิวนิเคชั่น โดย ดร.สมเกียรติ อ่อนวิมล ได้รับสัมปทานในการทำข่าวช่อง 9 อสมท. สามารถใช้รูปแบบใหม่ในการเสนอข่าวและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการประกอบการทำรายการข่าวที่น่าสนใจกว่าข่าวของสถานีอื่น ๆ ในปี 2529 รายการข่าวของช่อง 9 อสมท. มีคนดูเพิ่มขึ้นจากปี 2528 ถึง 2.2 ล้านคน รายการข่าวติดอันดับ 1 ใน 3 ของรายการที่มีผู้ชมมากที่สุด ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงรายการข่าวในทุก ๆ สถานีในเวลาต่อมา

ความตื่นตัวในเรื่องข้อมูลข่าวสารสิทธิในการรับรู้ และแสดงออกของประชาชนมีการขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว สอดรับกับปัญหาเศรษฐกิจที่ต้องการ ข้อมูลที่เที่ยงตรง และรวดเร็วเพื่อการตัดสินใจ ผนวกกับพัฒนาการของเทคโนโลยี การสื่อสารที่ทำให้ภาพลักษณ์ ของสังคมข่าวสาร เป็นเรื่องจำเป็นของชีวิต เศรษฐกิจ

และการเมือง การปฏิรูปรายการข่าวจึงนับเป็นบทบาทของกระแสด้านตัวในด้านข้อมูลข่าวสาร ซึ่งนำมาถึงเศรษฐกิจ การเมือง การพัฒนาของประเทศ

และตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมารัฐเริ่มให้สัมปทานเคเบิลทีวีให้กับเอกชน ได้แก่ บริษัท ไอบีซี และไทยสกายผ่านทาง อสมท. เช่นกัน และให้สัมปทานกับ 20 บริษัทในต่างจังหวัดทั่วประเทศผ่านทางกรมประชาสัมพันธ์

นอกจากนี้ ยังมีสถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม เช่น สตาร์ทีวี ออกอากาศจากฮ่องกงส่งมายังประเทศไทยและย่านเอเชีย ผู้ที่มีงานรับสัญญาณดาวเทียมก็สามารถดูรายการต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ประชาชนสามารถรับข่าวสารได้อิสระมากขึ้น

ความตื่นตัวทางด้านสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางโทรทัศน์เริ่มมีมากขึ้นทุกสถานี จัดให้มีรายการข่าวและวิเคราะห์ข่าว ตลอดจนรายการวิจารณ์เหตุการณ์บ้านเมือง แต่รายการบันเทิงยังคงหลีกเลี่ยงการเสนอแง่มุมที่เป็นการวิจารณ์สังคม เพราะระบบการเซ็นเซอร์ยังคงมีอยู่ แม้จะยกเลิกบทบาทการเซ็นเซอร์ของ กบว. ไปแล้ว โดยมอบให้อยู่ในดุลยพินิจของแต่ละสถานี

จะเห็นว่าในช่วง 10 ปีมานี้ เทคโนโลยีการสื่อสารและโทรคมนาคม อาทิคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ดาวเทียม มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว และได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้อุตสาหกรรมมีการเปลี่ยนแปลงและขยายรูปแบบออกไปในหลายทิศทาง นอกจากนี้ การเติบโตของทุนข้ามชาติในอุตสาหกรรมสื่อมวลชนระหว่างประเทศ รวมทั้งการผ่อนคลายกฎหมายและระเบียบข้อบังคับในการควบคุมสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการด้านสื่อสารมวลชน ก็มีส่วนอย่างสำคัญที่ส่งผลให้ระบบสื่อสารมวลชนในหลายประเทศขยายตัวแบบก้าวกระโดด

อย่างไรก็ดี มีข้อน่าสังเกตว่าการเติบโตของระบบสื่อสารมวลชนใน

สังคมอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีแนวโน้มเป็นกิจการแบบผูกขาด (Monopoly) หรือ กึ่งผูกขาด (Oligopoly)

ลักษณะผูกขาดหรือกึ่งผูกขาดในธุรกิจสื่อหลายประเภทปรากฏค่อนข้างเด่นชัด ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจหนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ หรือวิทยุโทรทัศน์ ในส่วนธุรกิจโทรทัศน์มีลักษณะการเป็นเจ้าของตามกฎหมาย เช่นเดียวกับวิทยุกระจายเสียง แต่รัฐเข้ามาดำเนินการเองบางส่วนและให้สัมปทานแก่เอกชนบางส่วน ที่ผ่านมาเป็นธุรกิจที่ผูกขาดโดยสถานีหลัก 5 สถานี ประกอบด้วย บริษัท บางกอก เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (ช่อง 3) กองทัพบก (ช่อง 5) บริษัท กรุงเทพวิทยุและโทรทัศน์ (ช่อง 7) องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (ช่อง 9) และกรมประชาสัมพันธ์ (ช่อง 11) บริษัทสยามอินโฟเทนเมนต์ (ITV ช่อง 26) กิจการเหล่านี้ยังไม่เคยมีการเปลี่ยนผู้ประกอบการ (หมายถึงนิติบุคคลที่ดำเนินการ) ตั้งแต่มีการก่อตั้งสถานี

สื่อใหม่เช่นเคเบิลทีวีซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี 2533 มีลักษณะผูกขาดสูงมากในช่วงแรกกล่าวคือในเขตกรุงเทพมหานคร มีบริษัทไอบีซี และไทยสกาย ดำเนินกิจการอยู่ 2 กลุ่ม และกำลังจะขยายกิจการไปทั่วประเทศในปี 2538 อย่างไรก็ดี ในปี 2537 องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อสมท.) ได้เปิดสัมปทานแก่บริษัทเอกชนเพิ่มอีก 4 ราย รายละเอียด 10 ช่อง รวม 40 ช่อง และจะดำเนินการในปี 2540

จากตัวอย่างสภาพอุตสาหกรรมสื่อมวลชนไทยที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่ามีลักษณะผูกขาดหรือกึ่งผูกขาดอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งตลาดที่มีขนาดใหญ่ เช่น ตลาดล่าง (หนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่หรือโทรทัศน์มวลชน) และตลาดบนของกลุ่มผู้บริโภคที่กำลังซื้อสูง (เคเบิลทีวี)

นักวิชาการเศรษฐกิจได้ชี้ให้เห็นว่า การผูกขาดกิจการด้านข่าวสาร

และศิลปวัฒนธรรม นอกจากจะทำให้เจ้าของกิจการกลายเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจ แล้วยังทำให้ขาดความหลากหลายของเนื้อหาและรูปแบบข้อมูลข่าวสารและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งจะนำไปสู่การรีดรอนสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารและการแสดงความคิดเห็นของประชาชนผู้รับสาร

ทั้งฝ่ายรัฐบาลและผู้รับสารก็ไม่สามารถควบคุมหรือกำกับดูแล ไม่ให้มีการผูกขาดในธุรกิจสื่อมวลชน ในทางตรงกันข้าม บริษัทขนาดใหญ่เหล่านี้มีวิธีการในการเพิ่มความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและคงอำนาจการแข่งขันเอาไว้ได้ด้วยการใช้กลยุทธ์ในการรวมตัว (Integration) ควบคู่ไปกับกลยุทธ์ในการกระจายตัว (Diversification)

แนวโน้มของระบบโทรทัศน์ในเมืองไทย

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้มีการเผยแพร่ออกอากาศโทรทัศน์มาเป็นเวลานานกว่า 40 ปี ได้มีการพัฒนาต่อเนื่องทุก ๆ ด้าน การพัฒนาทางเทคนิคนั้นเริ่มจากการแพร่ภาพขาวดำจนพัฒนามาเป็นระบบสี มีการเพิ่มจำนวนช่องออกอากาศมากขึ้น รวมถึงรูปแบบการแพร่ภาพโทรทัศน์ก็หลากหลายขึ้น จากเดิมที่มีโฆษณา (Free TV) ก็มีโทรทัศน์ในระบบบอกรับสมาชิก (Pay TV) การพัฒนาดังกล่าวเกิดจากการต่อสู้ระหว่างพลังทางการเมืองที่ควบคุมระบบสื่อสารมวลชน และอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นพลังผลักดันให้เกิดการพัฒนาในแต่ละยุค

เมื่อมองในด้านธุรกิจสื่อสารมวลชนจะเห็นว่า การพัฒนาตรงเทคโนโลยีใหม่ ๆ ผูกพันกับการขยายตัวของธุรกิจสื่อสารมวลชนที่มีมูลค่าหลายหมื่นล้านบาท

ภายหลังเหตุการณ์พฤษภาคม 2535 โทรทัศน์มีการปรับตัวเป็นไปอย่างระมัดระวัง และกระทำเฉพาะจุดเล็ก ๆ เท่านั้น เช่น การริเริ่มรายการที่เปิดให้มีการซักถามโดยตรงจากผู้ชมในห้องส่ง และที่บ้าน (โดยทางโทรศัพท์) แม้

กระนั้นก็จะเห็นได้ว่า บางรายการมีประชาชนให้ความสนใจร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างกระตือรือร้น มีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารมากขึ้น ได้มีการเรียกร้องให้ปรับปรุงโครงสร้างของระบบ เพื่อให้เอกชนและสาธารณะชนได้เข้าไปมีสิทธิเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการวิทยุและโทรทัศน์ได้ถูกต้องตามกฎหมาย และมีการเรียกร้องให้ปรับปรุงคุณภาพของรายการ มีให้มีการตรวจเซ็นเซอร์ และควบคุมอย่างเข้มงวด ดังที่เคยปฏิบัติ ในขณะเดียวกัน นักหนังสือพิมพ์และนักวิชาการจำนวนหนึ่งก็ได้เข้าไปจัดทำรายการแนววิเคราะห์ข่าวและเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมืองได้อย่างเสรีขึ้น

ส่วนในด้านธุรกิจนั้นจะเกิดสภาวะการแข่งขันชิงรายการมากขึ้น เพื่อแย่งจำนวนผู้ชมที่มีผลต่อเนื้อไปถึงรายได้จากการที่บริษัทโฆษณาจะจ่ายให้แก่ทางสถานีเพื่อโฆษณาไปยังกลุ่มผู้ชมเป้าหมาย รายการต่าง ๆ จะแข่งขันกันด้วยเนื้อหาและคุณภาพที่สามารถตอบสนองรสนิยมของผู้ชมได้มากที่สุด ซึ่งผู้ชมจะเลือกรายการมากกว่าจะเลือกกว่าสถานีใดมีเทคโนโลยีในการออกอากาศที่ล้ำหน้ามากที่สุด ผู้ประกอบการจึงเน้นไปที่การแข่งขันในด้านเนื้อหา และพิจารณาว่าจะเลือกใช้เทคโนโลยีใดทำรายการของตนไปสู่ผู้ชมได้ดีที่สุด เพราะโลกในปัจจุบันเป็นโลกในยุคที่เรียกว่า Consumer Oriented คือธุรกิจใด ๆ ก็ตามจะสามารถอยู่รอดได้ก็ต่อเมื่อธุรกิจนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ตรงเป็นการปรับเปลี่ยนรายการจึงเป็นแบบ "Local" มากขึ้น ถือเป็นรายการที่เหมาะสมกับตลาดและกลุ่มผู้ชมในประเทศมากกว่า

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของโลกดังกล่าวจึงทำให้เกิดการแข่งขันและการคิดค้นพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารกันอย่างหลากหลาย เช่น การใช้ดาวเทียม (Satellite) หรือการส่งสัญญาณเป็นคลื่นแล้วส่งไปตามสายเคเบิลใยแก้ว (Fibre optic) ในการส่งสัญญาณ ตลอดจนการแข่งขันในด้านรายการ ความรวดเร็วในการนำเสนอ ความแปลกใหม่ โดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้โทรทัศน์ของตนเป็นที่นิยมของผู้รับชม

จากเหตุผลดังกล่าวระบบการแพร่ภาพโทรทัศน์ จึงได้มีการพัฒนาต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันระบบการแพร่ภาพโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมจึงถูกนำมาใช้เพื่อให้สามารถแพร่ภาพสัญญาณครอบคลุมได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว

โทรทัศน์จึง เป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลายและมีอิทธิพลสูง เพราะเป็นสื่อมวลชนที่มีพลังในการสร้างทัศนคติ พฤติกรรม และเป็นทางด่วนข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงที่หลากหลาย เนื่องจากสื่อโทรทัศน์เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเจาะเข้าถึงมวลชนได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยผ่านสื่อแม่เหล็กไฟฟ้าในอากาศ

เหตุผลที่สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่สามารถสร้างผลกระทบต่อมวลชนในสังคมได้อย่างมาก ก็เพราะคุณสมบัติหรือลักษณะกำหนดของสื่อโทรทัศน์เองมีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่สามารถเข้าถึงคนทุกเพศทุกวัยได้อย่างรวดเร็ว ดังที่ Sydney W. Head ได้กล่าวถึงลักษณะของสื่อกระจายเสียงไว้ใน World Broad Casting System จะมีลักษณะดังนี้

1. สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่สามารถเกิดขึ้นพร้อมกันในทุกที่ สามารถเข้าถึงผู้รับได้มากที่สุด สามารถเอาชนะสิ่งกีดขวางทั้งธรรมชาติ และมนุษย์สร้างขึ้น
2. สื่อโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ใกล้ชิดตัวสามารถเข้าถึงผู้รับได้ทุกวินาที และสามารถปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้รับทุกเวลา
3. สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ต้องใช้วัตถุดิบในการผลิตสูงมาก จึงจำเป็นต้องใช้สื่อนำเข้าจากต่างประเทศ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต
4. สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความยืดหยุ่น คือสามารถสร้างเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ช่วยให้แพร่รายการไปได้กว้างไกล
5. ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของสื่อโทรทัศน์ของประชาชนมีมากกว่า

สื่อชนิดอื่น เพราะเป็นสื่อสามารถสร้างความรู้สึก มีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นกับผู้ชมได้

6. สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่ง่ายต่อการรบกวน จึงต้องมีกฎในการควบคุมในแง่เทคนิค ความถี่ และวิธีการใช้

7. สื่อโทรทัศน์สามารถควบคุมสังคมได้ จึงทำให้รัฐนำมาเป็นข้ออ้างในการควบคุมเนื้อหารายการ ในขณะที่ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของสื่อ ก็อาจทำให้เกิดความไม่พอใจในการควบคุมรายการของรัฐได้

จากลักษณะกำหนดของสื่อภาพตามแนวคิดของ Head แสดงให้เห็นว่าสื่อโทรทัศน์เป็นสื่อกระจายเสียงที่มีผลกระทบต่อสังคมสูงสามารถสร้างทัศนคติและพลังมวลชนได้มากกว่าสื่อชนิดอื่น ๆ อีกทั้งเป็นสื่อสมัยใหม่ ที่ผู้ประกอบการเมืองมีความสนใจที่เข้ามาลงทุนดำเนินกิจการแข่งขันของธุรกิจโทรทัศน์ในปัจจุบันนับวันทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์, ปนัดดา ธนสถิตย์. วิวัฒนาการสื่อสารมวลชนไทย. "โทรทัศน์ไทย จากบางขุนพรหมถึงระบบดาวเทียม". 2526.
- ปรียานุช ห่องสำเร็จ. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจโทรทัศน์ระบบ VHF และเคเบิลทีวีในประเทศไทย ที่เกิดจากเทคโนโลยีของดาวเทียมไทยคม วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- รจิตลักษณ์ แสงอุไร. ระบบสื่อสารมวลชนเปรียบเทียบ : เน้นหนักทางด้านหนังสือพิมพ์. 2525.
- ระวีวรรณ ประกอบผล. สื่อมวลชนในประเทศไทยที่สาม. 2525.
- รังสรรค์ วงศ์สวรรค์. โลกของการรับสัญญาณโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม. หน้า 14, 18-19, 22, 27.
- สมสุข หินวิมาน. วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกับการสร้างความชอบธรรมของรัฐ : วิเคราะห์การข่าวภาคถ่ายทอด วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, วิษณุ วรัญญู, มุขเมธิน กลั่นนุรักษ์. บทบาทของรัฐในทางด้านสื่อสารมวลชน : ข้อเสนอร่าง พ.ร.บ. วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ฉบับใหม่, กรุงเทพฯ : 2539.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. เอกสารคำสอนวิชา การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น : ประวัติวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ครั้งที่ 5 ศุกร์ที่ 1 ธันวาคม 2538.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. เอกสารการสอนวิชาการสื่อสารมวลชนเบื้องต้น :
กระบวนการสื่อสารมวลชนในสังคมอุตสาหกรรม. ภาคปลาย
ปีการศึกษา 2538.

"กิจการวิทยุโทรทัศน์" หนังสือครบรอบ 13 ปี องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. 9 เมษายน 2533, หน้า 16.

"ข้ามขอบฟ้า" สถานีโทรทัศน์กองทัพบก ขึ้นรอบปีที่ 26 25 มกราคม 2526
หน้า 73-80.

"ประวัติความเป็นมาขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย" หนังสือครบรอบ
12 ปี องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 9 เมษายน 2532 :
หน้า 18-20.

"ประวัติองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย" หนังสือครบรอบ 13 ปี
องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย 9 เมษายน 2533,
หน้า 12-13.

เอกสารโรเนียว. สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์
สำนักนายกรัฐมนตรื.

เอกสารโรเนียว. สรุปการดำเนินงานโครงการความช่วยเหลือจากรัฐบาลญี่ปุ่น
จัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กทม.

กรุงเทพธุรกิจ. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2688 วันอังคารที่ 30 กรกฎาคม 2538 :
หน้า 16.

ฐานเศรษฐกิจ. 31 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2539, หน้า 1-30.

ผู้จัดการรายวัน. "การสื่อสารโทรทัศน์ในปี 2000" 5-11 มิถุนายน 2538,
หน้า 16.

ผู้จัดการรายวัน. 30 มกราคม 2539, หน้า 12.

วารสาร นิเทศศาสตร์ ปีที่ 10 ฉบับภาคการศึกษา 2532. "เคเบิลทีวี สื่อชั้นใหม่
ของสังคมไทย" หน้า 25, 29.

วารสาร นิเทศศาสตร์ ปีที่ 12 ฉบับภาคการศึกษาต้น. "การสื่อสารดาวเทียม
กับการพัฒนาประเทศ" หน้า 85-86.

ภาพยนตร์

คำว่า "หนัง" ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้หลายคำ มีคำหนึ่งกล่าวว่า "หนัง" หมายถึง การมหรสพอย่างหนึ่งเอาหนังสัตว์สลักเป็นภาพ เชิดในจุดเงา เรียกว่าหนังตะลุง ถ้าเชิดนอกจอเรียกว่า หนังใหญ่ แต่ยังมีคำจำกัดความอีกคำหนึ่งที่กล่าวว่า "หนัง" ในภาษาพูดหมายถึง ภาพยนตร์เช่นโรงหนัง ถ่ายหนัง ฉายหนัง แสดงหนัง ซึ่งคำว่า "หนัง" ในความหมายที่สองเกิดขึ้นมาเพราะ คนไทยรับอิทธิพลภาพยนตร์มาจากตะวันตก ด้วยเหตุที่ภาพยนตร์ต้องใช้จอสีขาวเหมือนกับหนังตะลุง คนไทยจึงคุ้นปากที่จะเรียกภาพยนตร์ว่า "หนัง" เหมือนกับหนังตะลุง

คนไทยรู้จักการชมภาพยนตร์มาประมาณ 100 ปีแล้ว เริ่มแรกนาย เอส.จี. มาคอฟสกี (S.G. Marchovsky) กับคณะชาวปารีส ได้นำภาพยนตร์มาฉายในเมืองสยามครั้งแรกเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2440 ซึ่งมีหลักฐานลงในหนังสือพิมพ์บางกอกไทย ฉบับวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2440 (สมชาติ บางแจ้ง, 2533, 7)

หลังจากที่มีการฉายภาพยนตร์ขึ้นเป็นครั้งแรก ก็มีคณะฉายภาพยนตร์จากต่างประเทศเดินทางเข้ามามากขึ้น โดยจัดฉายตามโรงละคร โรงแรม จนกระทั่ง พ.ศ. 2447 คณะฉายภาพยนตร์เร่จากญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาฉายหนัง และเห็นว่าประเทศไทยขณะนั้นนิยมดูภาพยนตร์ ประกอบกับยังไม่มีผู้ใดสร้างโรงฉายภาพยนตร์อย่างถาวร ดังนั้นเมื่อคณะญี่ปุ่นเดินทางกลับแล้ว หลังจากที่กลับมาอีกเป็นครั้งที่ 2 ก็ได้มาจัดสร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นเป็นแห่งแรกบริเวณเวียงวัดตึก จากนั้นนักธุรกิจชาวไทยก็คิดสร้างโรงภาพยนตร์ขึ้นบ้าง ระยะเวลาไม่นานก็เกิดโรงภาพยนตร์ขึ้นมามากมาย และแพร่ขยายไปตามต่างจังหวัดทั่วประเทศ

(โตม สุขวงศ์, 2533, 6)

ระยะเวลาไม่ถึงทศวรรษตั้งแต่ภาพยนตร์เข้ามาฉายในประเทศไทย คนไทยได้รับอิทธิพลและคุ้นเคยกับการชมภาพยนตร์เป็นอย่างดี แต่ภาพยนตร์ทุกเรื่องที่ฉายในช่วงเวลานั้นล้วนเป็นภาพยนตร์ต่างประเทศทั้งสิ้น

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2465 มีการสร้างภาพยนตร์เรื่องแรกขึ้น โดยกลุ่มนักสร้างภาพยนตร์ชาวอเมริกัน นำโดยนายเฮนรี เอ. แม็คเร (Henry A. Macrae) แห่งบริษัทยูนิเวอร์แซล สร้างภาพยนตร์เรื่อง "นางสาวสุวรรณ" ถ่ายทำในเมืองไทยและใช้ผู้แสดงเป็นชาวไทยทั้งสิ้น (สมชาติ บางแจ้ง, 2533, 8) หนังสือนี้นี้ได้รับการยอมรับนับถือว่าเป็นหนังเรื่องแสดงของไทยเรื่องแรก หรือที่เรียกกันต่อมาว่า "หนังไทย" เรื่องแรก

ภาพยนตร์เรื่องแรกที่สร้างโดยคนไทยและแสดงโดยคนไทย คือเรื่อง "โชคสองชั้น" สร้างในนามของ "กรุงเทพฯ ภาพยนตร์บริษัท" ฉายครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2470 (สมชาติ บางแจ้ง, 2533, 9) หนังสือนี้นี้สร้างในยุคนี้เป็นหนังเงียบ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2473 โรงหนังในกรุงเทพฯ ได้เริ่มฉายหนังพูดจากฮอลลีวูดซึ่งทำให้เกิดการพากย์เพื่อพากย์หนังพูดเหล่านี้เป็นภาษาไทย (โตม สุขวงศ์, 2525, 20)

ปี พ.ศ. 2475 คณะศรีกรุงทำหนังไทยพูดได้ออกฉายเป็นเรื่องแรก คือ "หลงทาง" และเป็นผู้บุกเบิกการทำหนังพูด จนสามารถสร้างโรงถ่ายหนังพูดใหญ่โตและได้มาตรฐานสากลขึ้นที่บางกะปิ ในขณะที่เดียวกันการพากย์หนังซึ่งแพร่หลายขึ้นอย่างรวดเร็วได้ก่อให้เกิดการสร้างหนังขึ้นอีกแบบหนึ่ง คือ หนังไทยพากย์ ดังนั้นหนังไทยในช่วงนี้จึงแบ่งเป็น 2 แบบ คือ หนังไทยพูด และหนังไทยพากย์ (โตม สุขวงศ์, 2525, 20)

โรงหนังที่ได้รับความนิยมช่วงเวลานั้นคือศาลาเฉลิมกรุงซึ่งเป็นโรงหนังทันสมัยใหญ่โตดำเนินกิจการโดยบริษัทสหคินิมา ซึ่งเป็นบริษัทที่ผูกขาดการจัดซื้อและจัดจำหน่ายหนังฝรั่งทั่วประเทศ

ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2489) สิ่งสำคัญที่สุดของการถ่ายภาพคือฟิล์ม 35 ม.ม. รวมทั้งเคมีภัณฑ์สำหรับล้างฟิล์ม ซึ่งในช่วงเวลาสงครามได้กลายเป็นของหายาก ทำให้การสร้างหนังพูดต้องหยุดซังก จึงหันมาผลิตหนังพากย์โดยใช้ฟิล์ม 16 ม.ม. แทน

ในปี พ.ศ. 2489 เป็นปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชขึ้นครองราชย์ และตลอดระยะเวลา 50 ปี แห่งการเถลิงถวัลย์ราชสมบัตินั้น ภาพยนตร์ไทยมีการพัฒนาเติบโต เปลี่ยนแปลงไปตามปริบทของสังคมไทยในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแบ่งได้เป็นช่วงเวลาดังนี้

1. ยุคหนัง 16 ม.ม. เฟื่องฟู (พ.ศ. 2489-2499)
2. ยุคของดารายอดนิยมและก้าวใหม่ ๆ ของหนังไทย (พ.ศ. 2500-2519)
3. ยุคแห่งความหลากหลายของหนังไทย (พ.ศ. 2520-2529)
4. ยุคเศรษฐกิจเฟื่องฟูหนังวัยรุ่นครองแชมป์ตลอดกาล (พ.ศ. 2530-2539)

1. ยุคหนัง 16 ม.ม. เฟื่องฟู (พ.ศ. 2489-2499)

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ภาพยนตร์จากสหรัฐอเมริกาและประเทศฝ่ายอักษะ เช่น อังกฤษ จีนและอินเดีย ไม่สามารถเข้าฉายในประเทศไทยได้ เนื่องจากเป็นประเทศคู่สงคราม โรงภาพยนตร์หลายแห่งต้องปิดกิจการและนำละครเวทีในรูปแบบของละครร้อง และละครพูดมาแสดงตามโรงภาพยนตร์

ละครเวทีกลายเป็นสื่อบันเทิงที่ประชาชนให้การต้อนรับเป็นอย่างดี
เกิดคณะละครที่มีชื่อเสียงขึ้นหลายคณะ เช่น คณะศิวารมย์ คณะเทพศิลป์ อัครวิ
นาการละคร เป็นต้น เนื้อหาของละครเวทีที่ได้รับความนิยมมักจะเป็นแนวชีวิต
ความรัก ความพยายาม ละครที่ได้รับความนิยมสูงสุดในช่วงปี พ.ศ. 2492-2494
แล้วก็ถึงยุคเสื่อมของละครเวที เนื่องจากเกิดการเลียนแบบกันขึ้น ละครเวทีแนว
ใดประสบความสำเร็จ คณะละครอื่นก็จะพยายามแสดงละครในแนวนั้นออกมา
ตาม ๆ กัน ก่อให้เกิดความซ้ำซากจำเจในเนื้อหา ตารานำก็ซ้ำหน้า คณะจำพวก
ก็แสดงมุขตลกเดิม ๆ จึงเป็นสาเหตุให้คนไทยหันกลับไปชมภาพยนตร์

ภาพยนตร์ไทยเรื่องแรกหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่ได้รับการต้อนรับ
จากประชาชนคือเรื่อง "สุภาพบุรุษเสือไทย" เป็นภาพยนตร์สี 16 ม.ม. พากย์
เสียงโดย ม.จ.ศุภรธรรมดิศ ดิศกุล โดยบริษัทปรเมรุภาพยนตร์ ฉายครั้งแรกที่
โรงหนังศาลาเฉลิมกรุง ตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน-18 กรกฎาคม พ.ศ. 2492
เป็นภาพยนตร์ชีวิตแนวชนบทไทย ซึ่งประสบความสำเร็จด้านรายได้มาก จนทำให้
สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ ก้าวขึ้นมาเป็นตाराภาพยนตร์ชั้นแนวหน้าของเมืองไทย
(ศิริชัย ศิริกาเยะ, 2531: 90)

ภาพยนตร์ส่วนใหญ่ที่สร้างในยุคสงครามโลกครั้งที่สอง เป็นภาพยนตร์
ประเภทบู๊มากกว่าประเภทอื่น ทั้งนี้โดยผู้สร้างสันนิษฐานเอาเองว่า เป็นหนังแนว
ที่ถูกกับริสนิยมของคนดู ดังนั้นเนื้อเรื่องของหนังไทยแนวบู๊ยุคนี้จึงออกมาในแนว
เดียวกับสุภาพบุรุษเสือไทย

เนื่องจากการสร้างหนังไทยในช่วงนี้ใช้ฟิล์ม 16 ม.ม. และเป็นหนัง
พากย์ ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ อีกทั้งหนังเป็นสื่อบันเทิงที่ได้รับการต้อนรับจากผู้ชม
เป็นอย่างมาก จึงทำให้อัตราการสร้างหนังขยายตัวอย่างเห็นได้ชัด จากช่วง
พ.ศ. 2490-2492 มีการสร้างหนังถึงปีละ 50-60 เรื่อง (โตม สุวงศ์,
2525: 24)

หนังชุดเรื่องแรกที่สร้างในยุคนี้คือเรื่อง "สันติ-วิณา" โดยบริษัทหนูมาณ ภาพยนตร์ รัตน์ เปสตันยีเป็นผู้ถ่ายภาพ "มารุต" เป็นผู้กำกับการแสดง เป็นหนังชุดในระบบ 35 ม.ม. ขาวดำ ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อส่งเข้าประกวดในงานมหกรรมภาพยนตร์แห่งเอเชียอาคเนย์ที่กรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น ในปี พ.ศ. 2497 หนังเรื่องนี้ได้รับรางวัลทั้งสิ้น 2 รางวัล คือ รางวัลถ่ายภาพยอดเยี่ยม โดย รัตน์ เปสตันยี รางวัลกำกับศิลป์ยอดเยี่ยมโดย อุไร ศิริสมบัติ และยังได้รับการยกย่องจากสมาคมผู้สร้างภาพยนตร์แห่งอเมริกาให้เป็นภาพยนตร์ที่แสดงวัฒนธรรมของเอเชียยอดเยี่ยมอีกด้วย (ภาณุ อารี, 2539; 11)

ความสำเร็จดังกล่าวส่งผลกระทบต่อกิจการหนังชุดในระบบมาตรฐาน 35 ม.ม. เคลื่อนไหวขึ้นอีกครั้ง มีบริษัทสร้างหนังระบบนี้เกิดขึ้นอีก 2 ราย คือ อิศรินและละโว้ ซึ่งทั้ง 2 บริษัทนี้เริ่มต้นด้วยการสร้างหนังพากย์ 16 ม.ม. มาระยะหนึ่งแล้ว

ในช่วง พ.ศ. 2498-2499 นี้เอง เนื้อหาของภาพยนตร์ไทยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนจากภาพยนตร์บู๊ประเภทขุนโจรต่าง ๆ มาเป็นประเภทรักโศก นั่นก็คือ เปลี่ยนจากเลือดมาสู่น้ำตา ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าในระยะนี้ ดาราฝ่ายหญิงที่ "ดัง" มากกว่าดาราราชายด้วยกันถึงสามคน คือ รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง วิไลวรรณ วัฒนพานิช และอมรา อิศวนนท์ ส่วนดาราราชาย ในขณะนี้ได้แก่ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ กับ ส.อาสนจินดา ภาพยนตร์ชีวิตที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ในขณะนี้ เช่น โบทัน หงส์หยก ธารชีวิต สุดที่รัก สร้อยไข่มุก วารุณี ภาพยนตร์ชีวิตเหล่านี้มักจะมีเนื้อหาในลักษณะคล้ายกัน คือ แยกเอาความดีความชั่วของตัวละครออกอย่างชัดเจน และมักเป็นเรื่องโศกสะเทือนใจแก่ผู้ชมในลักษณะเช่น นางเอกตกทุกข์ได้ยากแล้วกลับได้ดี การทะเลาะเบาะแว้งระหว่างแม่ตัวกับลูกสะใภ้ พระเอกยากจนแต่เกิดรักกับลูกสาว เศรษฐี ลักษณะดังกล่าวของหนังไทยในยุค 2498-2499 เรียกได้ว่าเป็นยุคหนังประเภทเมโลดราม่าผสมกับจารีตของการแสดงของไทย ผู้แสดงก็ยังคงเป็นกลุ่มบุคคลที่เคยแสดงมาแล้วอย่าง

ข้าของ สมัยละครเวทีในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ดังนั้นบทบาทที่แสดงออกมาในภาพยนตร์จึงรู้สึกเคอะเขินเหมือนกับการแสดงละครเวที (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531, 95)

ในแง่ของการผูกขาดกิจการโรงหนังและการจัดจำหน่ายภาพยนตร์ต่างประเทศ ซึ่งแต่เดิมบริษัทสหคีนีมาเป็นผู้ผูกขาดกิจการ ก็ได้หมดอิทธิพลลง เนื่องจากมีบริษัทจัดจำหน่ายภาพยนตร์รายใหญ่ของฮอลลีวู้ดพากันเข้ามาตั้งบริษัทตัวแทนสาขาขึ้นเองในประเทศไทย ขณะเดียวกันก็ได้เกิดโรงภาพยนตร์ใหม่ ๆ ขึ้นอีกหลายโรง

ในปี พ.ศ. 2499 เกิดความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญในวงการภาพยนตร์ไทยนั่นคือมีการรวมตัวกันระหว่างกลุ่มบริษัทสร้างหนังพูดมาตรฐานสากลที่มีอยู่ในเวลานั้นเข้าด้วยกัน เป็นบริษัทแห่งชาติ โดยจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีเป็นผู้สนับสนุนอย่างเป็นทางการ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการในระดับหนึ่งแล้ว แต่พอถึงปีพ.ศ. 2500 รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามก็ถูกทำรัฐประหาร ทำให้โครงการที่กำลังดำเนินอยู่ต้องยุติไป (โดม สุขวงศ์, 2525: 24)

ในช่วง 10 ปีนี้เป็นยุคที่หนัง 16 ม.ม. เฟื่องฟู เนื้อหาของหนังหนักไปในแนวชีวิต คนนิยมดูหนัง 16 ม.ม. กันมาก ซึ่งเป็นหนังที่สร้างโดยใช้ทุนต่ำจนทำให้มีหนังไทย 16 ม.ม. ออกมาฉายมากมายเกือบล้นตลาด บางครั้งหนังฉายแข่งพร้อม ๆ กัน 5-6 โรง ทำให้คนดูกระจุกกระจาย ประกอบกับวิธีการสร้างอย่างสุกเอาเผากิน ทำให้คนดูเกิดเบื่อหน่าย จนทำให้ความคึกคักของหนังไทยลดลง (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531: 100)

ภาพยนตร์ไทย-ดี-เดียว ๑๕๐ ม.ม.
เรื่องมหานิพนธ์กลอน

สามัคคี-วิเศษ

ภาพยนตร์ประเภทตลก-ระทึกใจ-โศกนาฏกรรม
ขนาดพิเศษ

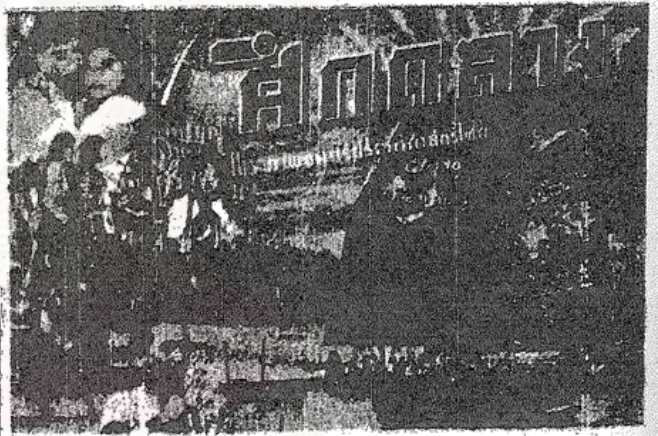
บุษยามณี วิเศษมา เรืองศรี ๑๙๓๖

ด้วย เพลงขับ เพลงกลอน เพลง สดุดีบทกวี เพลงกลอน
เพลง (พิเศษ) เพลงขับตลก เพลง สดุดีบทกวี เพลงกลอน

ภาพสี

วิเศษภาพยนตร์

มี สีพิเศษ

ภาพสีพิเศษขนาดดี เดียว ไทย-ดี-เดียว ๑๕๐ ม.ม.
เรื่องมหานิพนธ์กลอน

"พิภพจักร" ตำนานมหากาพย์
ใช้ฉากภาพยนตร์เมืองโบราณ...
หนังเพื่อคน สดุดีบทกวี
ในภาพยนตร์เรื่องพิเศษขนาดดี

สุดที่รัก

ฉากประชันชิงตลับ... พิศนภะ
วิชาเกรง อันทกานันท์
พริ้งพวงนี้ ใครคนมีสิทธิ์ ปารวณ เอย
มีพิภพ ระพวงมา ตัดสินใจ ก็พิศมลาย
พิภพ วิเศษสุด... และ... ฯลฯ

ซึ่งในที่สุดก็มาเจอกัน **วิชาเกรง**
พริ้งพวงนี้ ตัดสินใจชิงตลับ
พิภพ วิเศษสุด... และ... ฯลฯ
มาเจอกัน ความสุขสันต์
มาเจอกัน ความสุขสันต์

กำหนดฉายต่อจาก "สวนอันเลิศจิตรนิรมิต"
ทาง สีขาว ทาง สีดำ วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๑๖ และ ทาง สีขาว

ดิ้งจางแมน

ภาพยนตร์
๑๕๐ ม.ม.

2. ยุคของดารายอดนิยมและก้าวใหม่ของหนังไทย (พ.ศ. 2500-2519)

ใน พ.ศ. 2500 ถือว่าเป็นปีที่หนังไทยเริ่มเปลี่ยนจากแนวชีวิต มาเป็นแนวบู๊หนังเรื่อง "เล็บครุฑ" แสดงนำโดย ลือชัย นฤนาท ประสบความสำเร็จอย่างมาก หนังทำรายได้ได้ถึง 1 ล้านบาท 8 แสนกว่า จนทำให้หนังในแนวบู๊อาชญากรรม ถูกสร้างขึ้นตามมาจนล้นตลาด อาทิเช่น เห่าตง อินทรีแดง ครุฑดำ ชายชาติตรี เป็นต้น

ในปีนี้อะไรเรื่อง "โรงแรมรอก" กำกับการแสดงและเขียนบทโดย รัตน์ เปสตันยี สร้างเป็นหนัง 35 ม.ม. ขาวดำ ซึ่งแหวกออกไปจากหนัง 16 ม.ม. สี่ที่ได้รับความนิยมอยู่ขณะนั้น หนังเรื่องนี้ได้รับการกล่าวขวัญว่าเป็นหนังคลาสสิกของเมืองไทย จากที่ใช้ถ่ายทำมีเพียงไม่กี่ฉาก คือ ฉากห้องโถงโรงแรม และห้องพักในโรงแรม และใช้นักแสดงเพียงไม่กี่คน ซึ่งนับว่าเป็นความกล้าหาญของผู้กำกับมากที่ไม่ใช่ฉากมาเป็นแรงดึงดูดคนดู

หนังไทยในช่วงปีนี้มีกร่วมมือกับบริษัทสร้างหนังต่างประเทศ โดยเฉพาะฮ่องกงและญี่ปุ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายตลาดภาพยนตร์ไทยให้ออกสู่ต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นการนำเอาดาราแสดงนำจากต่างประเทศมาร่วมแสดงกับดาราไทย เช่น เรื่อง "รักคู่ฟ้า" และ "ยอดกตัญญู" ของวิจิตรเกษม ภาพยนตร์ นำเอา "หลี่มี" ดาราสาวจากฮ่องกงมาร่วมแสดงกับสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ หรือเรื่อง "ออกญาแสนภูมิข" ของกรรมสูตรภาพยนตร์ก็เป็นการสร้างร่วมกับบริษัทแรงโก้ของประเทศญี่ปุ่น (ศิริชัย ศิริกาเยะ, 2531: 105)

ในช่วง พ.ศ. 2500-2503 หนังไทยได้รับการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าใช้คนแสดงหน้าเดิมและไม่มีการเปลี่ยนวิธีแสดง การแก้ไขของผู้สร้างในขณะนั้นก็คือสรรหานักแสดงหน้าใหม่ จึงทำให้เกิดนักแสดงหน้าใหม่ เช่น มิตร ชัยบัญชา อุดลย์ ดุลยรัตน์ ไชยา สุริยัน เพชรา เขาวราษณ์ และเกิดระบบดาราคู่

ขวัญอดนิมชั้นคือ มิตร-เพชรฯ ซึ่งเป็นคู่พระนางของหนังไทยตลอดกาล

ปี พ.ศ. 2503 มีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มผู้สร้างหนัง นำโดยรัตน์ เปสตันยี ให้มีการเพิ่มภาชีหนังต่างประเทศที่เข้ามาฉายในไทย โดยให้เพิ่มภาชีขาเข้าของภาพยนตร์ต่างประเทศอีก 40 % (ศิริชัย ศิริกาณะ, 2531: 107)

ปี พ.ศ. 2506 กลุ่มผู้สร้างหนังนำโดย รัตน์ เปสตันยี เรียกร้องให้รัฐบาลหันมาช่วยภาพยนตร์ไทยอย่างจริงจัง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีคำสั่งให้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณากิจการภาพยนตร์ แต่ก็ไม่ได้มีการให้ความช่วยเหลือหรือลงมือปฏิบัติการใด ๆ ตามข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้สร้างหนัง ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงนี้กลุ่มผู้สร้างหนังแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้สร้างที่เป็นบริษัทใหญ่ มีการสร้างหนังอย่างต่อเนื่องและพิถีพิถัน กับกลุ่มผู้สร้างหนังรายย่อย ที่มองว่าหนังเป็นสินค้าที่ทำกำไรดีโดยลงทุนต่ำ ทำให้หนังที่สร้างออกมาไม่มีคุณภาพ มีลักษณะเข้ามาฉกฉวยผลประโยชน์มากกว่าจะยึดการสร้างหนังเป็นอาชีพที่จริงจัง จึงทำให้รัฐบาลไม่มีความเคลื่อนไหวในการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม

ปี พ.ศ. 2507-2508 เป็นปีที่หนังไทยขาดแคลนดารานำแสดง ดาราอย่างมิตร ชัยบัญชา เพชรฯ เขาวราษณ์ สมบัติ เมทะนี อรัญญา นามวงษ์ พิศมัย วิไลศักดิ์ เมตตา รุ่งรัตน์ ต่างก็ต้องรับแสดงหนังปีละไม่ต่ำกว่า 50 เรื่อง อีกทั้งหนังไทยยังขาดแคลนนวนิยายที่จะนำมาสร้างหนังอีกด้วย นวนิยายจากฝีมือการเขียนของพนมเทียน ส. อาสนจินดา บุญมาส มักได้รับความนิยมนในการไปสร้างเป็นหนัง

หนังในช่วงนี้ส่วนใหญ่เป็นหนัง 16 ม.ม. ไม่มีเสียงในฟิล์ม จึงต้องใช้การพากย์ นักพากย์ที่มีชื่อเสียงในยุคนี้คือ ม.ล. รุจิรา-มารศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา พร้อมสิน สีบุญเรือง หรือพันคำ และเสน่ห์ โกมารชุน-จूरী โอศิริ

วงการหนังไทยมาถึงจุดเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้ง เมื่อดารายอดนิยม มิตร ชัยบัญชา ประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตขณะถ่ายทำหนังเรื่อง อินทรีทอง เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2513 ซึ่งขณะนั้นหนังไทยเกือบทุกเรื่องมีมิตร ชัยบัญชาเป็นพระเอก การเสียชีวิตอย่างกะทันหันในครั้งนี้นำให้หนังไทยหลายเรื่องต้องเลิกการถ่ายทำ จึงทำให้หนังพากย์ 16 ม.ม. ในยุคนี้นั้นสูญหายไป

ปี พ.ศ. 2513 มีหนังไทยที่สร้างด้วยฟิล์ม 35 ม.ม. เสียงในฟิล์ม หรือที่ผู้สร้างหนังไทยเรียกกันว่า "ระบบมาตรฐาน" หนังระบบมาตรฐาน 2 เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อวงการหนังไทยคือเรื่องมนต์รักลูกทุ่ง ของรังสี ทัศนพยัคฆ์ และเรื่อง โทน ของเป๊ยก โปสเตอร์

หนังเรื่องมนต์รักลูกทุ่งได้รับการต้อนรับจากแฟนหนังทั่วประเทศ เพราะเป็นหนังที่นำเอาเพลงลูกทุ่งซึ่งเป็นแนวเพลงที่ได้รับความนิยมมากในขณะนั้นมาผสมเข้ากับหนังที่สร้างในระบบ 35 ม.ม. ได้อย่างลงตัว นำแสดงโดย มิตร-เพชร เป็นหนังที่ฉายนานถึง 6 เดือน ทำรายได้ถึง 6 ล้านบาท

หนังเรื่อง โทน นำแสดงโดย ชัยยา สุริยัน และอรัญญา นามวงศ์ เป็นหนังที่ผู้ชมดูแล้วเกิดความสนุกและเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัยเรียน ซึ่งหนังไทยในช่วงนั้นส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องชีวิตของผู้ใหญ่พ้นวัยเรียนไปแล้ว เรื่องโทนจึงนับว่าเป็นหนังที่เสนอเรื่องราวของวัยรุ่นเป็นเรื่องแรก ๆ

ในปี 2514 เป๊ยก โปสเตอร์ สร้างหนังเรื่อง "ดวง" ใช้นางเอกใหม่ วณิดา อมาตยกุล และพระเอกใหม่ ไพโรจน์ ใจสิงห์เป็นดาราที่ไม่มีใครรู้จักมาก่อน ซึ่งนับว่าเป็นความคิดที่ค่อนข้างผิดไปจากขนบเดิมของหนังไทยที่ต้องขายดาราคู่ขวัญยอดนิยมที่เป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้ชม นอกจากนี้ เป๊ยก โปสเตอร์ ยังได้เริ่มพิถีพิถันในกระบวนการถ่ายทำ มีการออกแบบสี แสงของแต่ละฉากอย่างละเอียด รวมทั้งมีการวาดภาพหรือทำ Story board ก่อนถ่ายทำด้วย

ปี พ.ศ. 2514-2515 ผู้สร้างภาพยนตร์ไทยเริ่มซื้อนวนิยายที่เป็นที่นิยมของคนอ่านมาสร้างเป็นหนัง เช่น เรื่องคำของคน ของ โรสลา เรน คู่กรรมของทมยันตี เขาชื่อกานต์ ของ สุวรรณี สุคนธา ซึ่งหนังเหล่านี้ประสบความสำเร็จได้รับความนิยมจากคนดู ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนวนิยายที่มีชื่อเสียง ได้รับความนิยมในระดับหนึ่งมาแล้ว เป็นหลักการ์ตูนตีความสำเร็จ

ในช่วงนี้เองถ้าเจ้าของหนังคนไหนต้องการให้หนังของตนได้รับความสนใจจากประชาชนก่อนนำมาฉาย เจ้าของหนังมักจะว่าจ้างให้คณะละครวิทยุที่มีชื่อเสียงขณะนั้น เช่น คณะแก้วฟ้า คณะเสนีย์ บุษปะเกศ หรือคณะของวิเชียร นิลิกานนท์ นำเรื่องดังกล่าวจัดทำเป็นละครวิทยุออกอากาศ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกประหลาดอะไรที่คนดูหนังไทย รู้เรื่องหนังที่ตนจะไปดูก่อนแล้ว แต่ที่ไปดูหนังเพราะต้องการไปดูดาราท่านั้นเอง (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531; 131)

หลังจากไม่ประสบความสำเร็จมากนักในการกำกับการแสดงหนังใหญ่เรื่องแรก "มันมากับความมืด" ซึ่งเป็นหนังประเภทวิทยาศาสตร์ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล แห่งละโว้ภาพยนตร์จึงได้นำบทประพันธ์ของสุวรรณี สุคนธา ซึ่งเป็นนวนิยายยอดเยี่ยมขององค์การ ส.ป.อ. เรื่อง "เขาชื่อกานต์" มาสร้างเป็นภาพยนตร์เรื่องที่สอง เนื้อเรื่องของภาพยนตร์เรื่องนี้เป็นเรื่องของหมอกานต์ชื่อกานต์กับงานของเขาในชนบทและจบลงด้วยความแตกร้างของครอบครัวและความตาย เป็นหนังที่จบด้วยความเศร้าซึ่งก็เป็นการแหวกแนวตลาดหนังไทยที่พระเอกตายตอนจบขัดกับจารีตทางการแสดงของไทยอย่างมากในครั้งนี่ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เป็นทั้งผู้สร้างและผู้กำกับ ผู้แสดงเป็นหมอกานต์นั้นได้แก่ สรพงษ์ ชาตรี เป็นหนังเรื่องแรกที่สร้างชื่อเสียงให้กับ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล อย่างมากจนเป็นที่ยอมรับกันในวงการหนังไทย

ตลอดปี 2515 เป็นปีแห่งความพยายามที่จะก้าวให้พ้นของเก่า ๆ ผู้สร้างใหม่พยายามยกระดับคุณภาพของหนังไทยให้อยู่ในระดับที่สูงกว่าเท่าที่เป็น

อยู่ ในกลางปี 2515 หน้า 16 ม.ม. ได้ยุติการสร้างทั้งหมด ในช่วงนี้เองก็เริ่มมีการวิพากษ์วิจารณ์หนังสือไทยกันอย่างมากเพื่อผลักดันให้เกิดคุณภาพขึ้นในหนังสือไทย ให้การสร้างหนังสือมีความละเอียดมากขึ้น หนังสือของ เปี้ยก โปสเตอร์กับ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ถูกนำมาเป็นตัวอย่างของการสร้างที่มีความพิถีพิถันอยู่ เสมอของนักวิจารณ์ทั้งหลาย

ในปี 2515 เปี้ยกเริ่มเรื่องที่สามของการกำกับการแสดงของเขาต่อจาก "โทน" และ "ดวง" ในปีนี้เขาทำเรื่อง "ชู" ซึ่งนำเอาพระเอกจากเรื่อง "ละครเร่" ที่ทุกคนลืมไปหมดแล้วคือ มานพ อศวเทพ กับกรุง ศรีวิไล พบกับนางเอกใหม่ วันดี ศรีตรัง

ในช่วงปี พ.ศ. 2516 ความตึงเครียดทางการเมืองมีค่อนข้างสูง นิสิตนักศึกษาเป็นแกนนำในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และการขับไล่คณะผู้นำในขณะนั้นให้พ้นไปจากการบริหารประเทศ หนังสือไทยแม้จะถูกตีกรอบค่อนข้างหนาแน่นแต่การเปลี่ยนแปลง เริ่มปรากฏขึ้นในหนังสือไทยทางด้านเนื้อหาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมก็คือ พระเอกและนางเอกในระยะนี้จะต้อง เป็นนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือไม่ก็จบมหาวิทยาลัย เช่น เรื่อง "อีหนู" ของสุรพล โทณวนิก ให้พระเอก กรุง ศรีวิไล จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตร ใน "นี้หรือชีวิต" ให้นางเอก ทศวรรณ เสนียวงศ์ กำลังเรียนอยู่ธรรมศาสตร์ หรือ เรื่องสายฝนของดอกดินที่ให้พระเอก สมบัติ เป็นนักศึกษา และให้เพชรนางเอก เป็นนักเรียนนอก สรพงษ์ ชาตรี ในบทหมอกานต์ ในเขาชื่อกานต์ ของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ซึ่งแต่เดิมนั้น เนื้อหาของหนังสือไทยแทบจะไม่ได้กล่าวถึงคุณภาพทางการศึกษาของตัวละครกันแต่อย่างใดเลย ซึ่งก็นับเป็นก้าวแรกของหนังสือไทยที่ก้าวไปสู่การนำเอาเหตุการณ์ทางด้านชีวิตการทำงาน (มหภาค) เข้าร่วมกับชีวิตส่วนตัว (จุลภาค) และปรากฏออกมา เหมือนกับชีวิตชาวเมืองจริง ๆ ที่สองส่วนนี้มีความสัมพันธ์กัน อย่างแยกไม่ออกและทั้งสองส่วนนี้มีผลต่อวิถีชีวิตของคนในเมืองอย่างมาก หนังสือไทยมักจะ เสนอแต่ในแง่ของชีวิตส่วนตัว เท่านั้น อย่างมากก็เพียงระบุถึงตัวแสดง

ทำงานอะไรเท่านั้น ยังไม่เคยที่จะผนวกเรื่องให้เห็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างชีวิตของที่ทำงานกับชีวิตส่วนตัวอย่างจริงจังเลย ทำให้ดูหนังไทยเห็นชีวิตในเมืองเหมือนกับชีวิตในชนบท หนังจึงออกมาในลักษณะกร่อยและ "ไม่สมจริง" (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531, 136)

หนังเด่นในปี 2516 ก็คงไม่พ้นเขาชื่อกานต์ ซึ่งดีทั้งตัว เนื้อเรื่อง ความสมจริงของผู้แสดง ตลอดจนการถ่ายทำและการลำดับภาพที่กล้าเอาฉากต่อไปเป็นคำตอบของฉากก่อนได้อย่างดี เช่น เมื่อโตมรถามชื่อหอมแทนคำตอบที่โตมรจะได้รับกลับเป็นฉากของผู้กองมา เรียกชื่อหอมกานต์ไปหาเหล้ากิน หรือการใช้สัญลักษณ์อย่างอื่นแทนความหมาย เช่น ฉากนางเอกนัยนาพบกับโตมร ฉากนี้ได้ทำให้เห็นภาพฟ้าผ่าของยอดไม้ข้างบ้านหอม ตุ๊กตาของ เมียพลัดตกจากหัวเตียงมานอนที่พื้น เป็นต้น "เขาชื่อกานต์" จึงนับว่าเป็นหนังแนวที่ไม่เหมือนกับหนังไทยแนวดั้งเดิมที่ทำกันอยู่ เป็นแนวสมจริงที่สร้างขึ้นมาสอดต่อความต้องการของผู้ชมที่เป็นปัญญาชน นอกจากนี้ เรื่อง "ชู" อันเป็นหนังเรื่องที่สามของเป๊ยกโปสเตอร์ เป็นหนังที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเกรียวกราวในแง่ที่เป็นหนังแนวใหม่ที่ชาวบ้านรับไม่ได้ แต่นักวิจารณ์กลับมองไปว่า "ชู" ของเป๊ยกเป็นหนังไทยแนวใหม่ที่หลุดพ้นจากความซ้ำซากจากสิ่งที่เคยปรากฏอยู่บนจอมานานนับทศวรรษ เท่ากับเป็นการนำหนังไทยเรื่องอื่น ๆ ให้หันมาทำหนังในรูปแบบใหม่ "ชู" จึงไม่ใช่หนังแม่ผิวลูกสะไภ้แต่เป็นหนังที่ผูกเอาตัวละคร 3-4 ตัว เข้าไว้ด้วยกันบนเกาะแห่งหนึ่ง (ศิริชัย, ศิริกายะ, 2531; 140)

ปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลประกาศมาตรการประหยัดไฟฟ้าและน้ำมัน ทำให้โรงฉายภาพยนตร์สามารถฉายได้เพียงวันละ 1-2 รอบเท่านั้น คือรายได้ตั้งแต่เวลา 14.00-22.00 น. เท่านั้น หนังไทยที่มีความยาวเกิน 2 ชั่วโมงจึงฉายได้เพียงวันละ 2 รอบ ด้วยเหตุนี้รายได้หนังไทยจึงลดลง โรงหนังต่างจังหวัดบางแห่งสู้ค่าใช้จ่ายไม่ไหวก็ต้องปิดกิจการทำให้เกรงว่าโรงหนังที่ฉายเฉพาะหนังไทยจะไม่มีหนังไทยเข้าฉาย ทำให้ต้องปิดกิจการหรือเปลี่ยนไปฉาย

หนังสือต่างประเทศแทน

หนังสือไทยในปี 2517 ที่เด่นก็คือเรื่อง เทพธิดาโรงแรม ของ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เป็นหนึ่งในแนวสมจริง เปิดโปงชีวิตโสเภณีในระบบ โรงแรม นับเป็นหนังสืออีกเรื่องที่แหวกไปจากขนบหนังสือไทยทั่วไป ที่นางเอกของเรื่องมักเป็นคนบริสุทธิ์ไร้มลทิน แต่เทพธิดาโรงแรมนางเอกเป็นโสเภณี

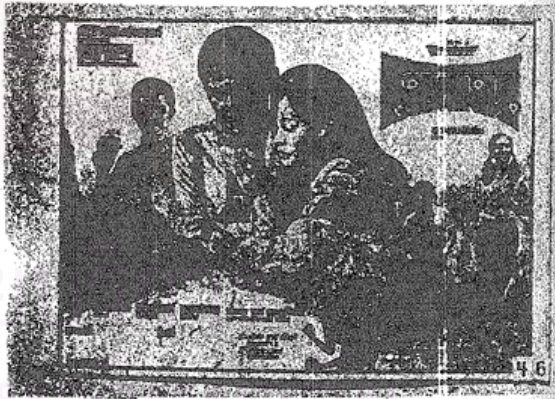
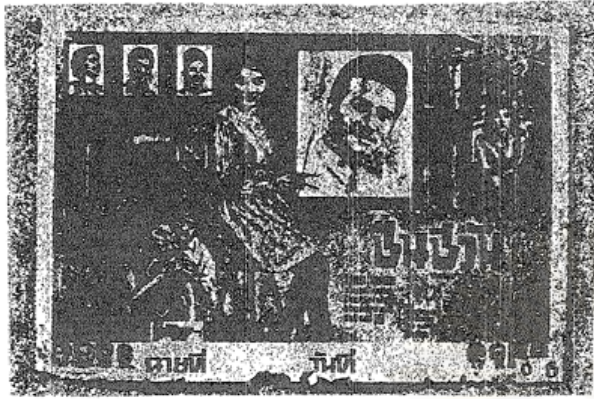
ปี พ.ศ. 2518 หนังสือพยายามเปลี่ยนแปลง ค้นหาแนวทางใหม่ในการนำเสนอ โดยพยายามเป็นหนังสือสะท้อนปัญหาสังคม แก้ปัญหาสังคม ความพยายามของผู้สร้างหนังสือไทยที่พยายามทิ้งจารีตของหนังสือไทยมาสู่ลักษณะใหม่ของหนังสือไทย ซึ่งบางครั้งก็สำเร็จ บางครั้งก็ไม่สำเร็จ ในช่วงนี้หนังสือไทยได้พัฒนาจากเรื่องแม่ผิวลูกสะใภ้ มาเป็นภาพยนตร์ชีวิตรักกับกามารมณ์ห่างไกลจากเหตุผลและความเป็นจริง สังคมไทยในช่วงนี้เป็นยุคที่มีเสรีภาพมาก หนังสือเองก็นำเสรีภาพนี้มาใช้ได้อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะเสรีภาพทางกามารมณ์ หนังสือในช่วงนี้มีฉากรักพิศواس์ทำทนายอารมณ์อยู่ทุกเรื่อง

ปี พ.ศ. 2518 มีหนังสือแนวบู๊หลายเรื่อง เช่น ตัดเหลี่ยมเพชร โดยฉลอง ภักดีวิจิตร โดยมีนักแสดงจากซอลิวิวดร่วมแสดงด้วย เพื่อเป็นความพยายามที่จะทำหนังสือออกตลาดต่างประเทศ จากนั้นก็มีหนังสือบู๊ตามมาอีก 2 เรื่อง คือ สามเหลี่ยมทองคำ และราชินีผีน

ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล สร้างหนังสือ 2 เรื่อง คือ ผมไม่อยากเป็นพันโท จากบทประพันธ์ของ ประชา พูนวิวัฒน์ เป็นหนังสือแนวบู๊ประเภทจารกรรมระหว่างประเทศ อีกเรื่องคือ ความรักครั้งสุดท้ายจากบทประพันธ์ของสุวรรณี สุคนธา เป็นหนังสือที่สมจริง มีรายละเอียดของการสื่อความหมายในภาษาภาพ

เปี้ยก โปสเตอร์ สร้างหนังสือเรื่อง ข้าวนอกนา บทประพันธ์ของสีฟ้า

โทน(2513)

เขาช็อกกานต์(2516)

เป็นหนังสือที่ประสบความสำเร็จทั้งด้านรายได้และได้รับความชื่นชมจากทั้งคนดูและนักวิจารณ์ ความสำเร็จของหนังสือเรื่องนี้ส่วนหนึ่ง เพราะเป็นหนังสือที่สะท้อนถึงปัญหาเด็กที่เกิดจากเมียเช่าของทหารอเมริกัน ที่เคยมาอยู่ประจำการที่ประเทศไทย ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมของประเทศไทยในขณะนั้นด้วย ประกอบกับความประณีตในการสร้างด้วย หนังสือเรื่องนี้จึงนับว่าเป็นหนังสือที่ดีของปี

ปี พ.ศ. 2519 เป็นปีที่หนังไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากกว่ามีแต่หนังที่มีเนื้อหามอมเมาประชาชน ไม่ได้ให้สาระแง่คิดอันเป็นประโยชน์แก่คนดู หนังขาดความสมจริง เนื่องเพราะหนังในปีนี้อย้อนกลับไปยึดแนวเก่าตามขนบหนังไทยที่เคยสร้างกันมา ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ยังต้องสร้างหนังแนวบู๊เรื่อง เทวดาเดินดิน เพื่อเอาใจตลาดต่างจังหวัด

หนังที่ทำเงินในปีนั้นคือ วัยอลวน ของ เปี้ยก โปสเตอร์ เป็นหนังที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักกระจุ้มกระจิมของวัยรุ่น มีมุขตลกแทรก ส่งผลให้ดาราหน้าใหม่อย่าง ไพโรจน์ สวรรค์บุตร และ ลลนา สุลาวัลย์ เป็นดาราใหม่ที่เป็นที่ชื่นชอบของคนดู

พอสรุปได้ว่าลักษณะของหนังไทยในช่วง 2513 จนถึง 2514 นี้เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของหนังไทย เป็นช่วงที่ปูทางให้กับหนังไทยในยุคต่อมา การปูทางนั้นมี เปี้ยก โปสเตอร์ กับ ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ในฐานะผู้กำกับการแสดง ผู้เขียนบทและผู้ลำดับภาพ ได้เสนอลักษณะหนังไทยในรูปแบบที่ไม่ติดกับจารีตของหนังไทยแบบดั้งเดิม เสนอตัวอย่างให้ผู้สร้างและประชาชนให้เห็นว่าหนังไทยก็สามารถสร้างหนังในลักษณะสมจริงมีเหตุมีผลพร้อม ๆ กับให้ความบันเทิงได้เหมือนกัน ดังนั้นในระยะเวลา 2514-2516 จึงเป็นยุคแสวงหาของผู้สร้างและผู้กำกับฯ หนังไทยรายอื่น ๆ ที่ได้พยายามปรับปรุงหนังไทยให้ได้มาตรฐานสากลทำหนังในลักษณะที่สมจริงมีความปราณีต ไม่ได้ให้เฉพาะการบันเทิงสนุกสนานแบบดั้งเดิมของไทยเท่านั้น ตลอดจนถึงปี 2519 นี้ หนังไทยกำลังที่จะเปลี่ยนโฉมหน้า

ออกมาใหม่ที่แน่ชัด แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่าหนังสือไทยในแนวจารีตดั้งเดิมจะสูญหายตายจากไปเลย หนังสือเหล่านี้ยังมีผู้สร้างอยู่อีก เช่น หนังสือของดอกดินทุกเรื่อง หนังสือของ เชิด ทรงศรี ซึ่งหนังสือเหล่านี้ก็ยังเป็นหนังสือที่ทำเงินมีผู้ดูอย่างคับคั่ง ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีผู้สร้างที่พยายามเอาลักษณะหนังสือทั้งสองแนวคือ แนวจารีตดั้งเดิมกับแนวหนังสือสมัยใหม่เข้ามาปนกันไว้ เช่น หนังสือของ ชนะ คราประยูร ในทำนองที่ว่ายังเสียดายตลาดของหนังสือไทยซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด แต่ก็ยังอยากได้คนดูในกรุงเทพมหานครเอาไว้ด้วย หนังสือลักษณะนี้จึงเป็นหนังสือครั้งที่พยายามจะปรับตัวไปเรื่อย ๆ (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531: 159)

จากอุบัติเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีผลอย่างใหญ่หลวงต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างฉับพลัน และในระยะเวลาต่อมาในช่วง 2517 กับ 2518 เสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นถูกเปิดออกอย่างเต็มที่ หนังสือไทยก็อยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงนี้ในระดับหนึ่ง หนังสือไทยพยายามดึงตนเองออกจากจารีตดั้งเดิมของการทำหนังสือในเมืองไทย

3. ยุคแห่งความหลากหลายของหนังสือไทย (พ.ศ.2520-2530)

ต้นปี 2520 รัฐบาลเพิ่มภาษีอากรขาเข้าของหนังสือต่างประเทศ จากเดิมเมตรละ 2.20 บาท เป็น 30 บาท ส่งผลให้บริษัทที่ดำเนินการสั่งหนังสืออเมริกันมาขายนั้นประท้วงรัฐบาล โดยการไม่ยอมสั่งหนังสือเข้ามาขาย ซึ่งแต่เดิมหนังสืออเมริกันเคยเข้ามาขายในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2519 ถึง 190 เรื่อง จึงทำให้เกิดสภาพการขาดแคลนหนังสือที่จะขาย สภาพการเช่นนี้จึงเอื้อให้เกิดความคลั่งไคล้ในวงการหนังสือไทยเป็นอย่างยิ่ง

ความเปลี่ยนแปลงประการหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนนั่นคือการที่โรงภาพยนตร์ขณะนั้นยอมฉายหนังสือไทย โรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯ ช่วงนั้นมีทั้งหมดประมาณ 36 โรง เดิมทีโรงเหล่านี้ยอมฉายหนังสือไทยเพียง 4 โรงเท่านั้น แต่หลังจากที่เกิด

ภาวะขาดแคลนหนังต่างประเทศ ก็ทำให้โรงเหล่านี้เริ่มหันกลับมาฉายหนังไทย
เพิ่มเป็น 12 โรง จึงทำให้เกิดความต้องการหนังไทยเพิ่มมากขึ้น

เมื่อความต้องการผลิตหนังไทยป้อนสู่ตลาดมีมากขึ้น จึงทำให้เกิดผู้ผลิต
หนังไทยหน้าใหม่ขึ้น นั่นก็คือเจ้าของโรงภาพยนตร์หันมา เป็นนายทุนตั้งบริษัทสร้าง
หนังเอง ซึ่งนับเป็นก้าวใหม่ของวงการหนังไทย ซึ่งแต่เดิมหนังไทยมีผู้สร้างที่
สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มผู้สร้างที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับ
ของโรงภาพยนตร์อยู่แล้ว เช่น วิจิตร คุณาวุฒิ กลุ่มที่สอง เป็นกลุ่มผู้สร้างที่มี
ลักษณะสร้างหนังแบบมีความคิดพื้นฐานว่า หนังคือการลงทุนอย่างหนึ่งที่สามารถทำ
กำไรได้ง่าย จึงสร้างหนังในลักษณะขอไปที ไม่มีคุณภาพ กลุ่มผู้สร้างกลุ่มนี้โรง
ภาพยนตร์มักไม่ต้องการยุ่งด้วย (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531: 161)

กลุ่มผู้สร้างกลุ่มใหม่คือ กลุ่มที่มีโรงภาพยนตร์เป็นผู้ลงทุนให้ เพื่อให้
ผู้สร้างเหล่านี้มีอิสระในการทำงานมากขึ้น ไม่ต้องตกอยู่ใต้อิทธิพลของสายหนัง
ต่างจังหวัดเหมือนเช่นที่เป็นแต่เดิมมา บริษัทนายทุนที่เข้ามามีอิทธิพลในการจัด
สร้างหนังได้แก่ บริษัทสหมงคลฟิล์ม ไฟว์สตาร์ และเอเพ็กซ์ ในเครือของพีรามิด
เอนเตอร์เทนเมนต์ เป็นต้น

ลักษณะของหนังไทยในปี 2520 ก็ยังคงมีเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอ
ตามขนบเดิม คือยังเป็นเรื่องที่มีโครงเรื่องซ้ำ ๆ กัน ไม่สมจริง และขาดความ
ประณีตในการถ่ายทำ หนังตลกในแนวของตลกดิน กล้วยามาลย์ เช่นเรื่อง "แม่
ดอกกล้วยา" เป็นหนังที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ ส่งผลให้มยุรา ธนะบุตร
เป็นดาราทองที่ผู้ชมให้การต้อนรับ

หนังที่มีความพยายามผสมผสานจารีตเดิมนิเวศใหม่คือความสมจริง ซึ่งก็มี
เป็นผลงานของผู้กำกับหัวก้าวหน้า เช่น ชนะ คราประยูร อำนวยการสร้างและ
กำกับเรื่อง "โอ...มาตา" จากบทประพันธ์ของสีฟ้า โดยมีพิศมัย วิไลศักดิ์

แสดง เป็นแม่ผู้มีบทบาททางการชีวิตทุกคนในครอบครัว   หนังสือนี้พิศมัยได้รับ
บทบาทแสดงที่เป็นที่ยอมรับของคนดูมาก

หนังสือที่โดดเด่นมากของปี พ.ศ. 2520 คือเรื่อง "แผลเก่า" ของเชิด
ทรงศรี และ "ทองพูน โคกโพ ราษฎรเต็มขั้น" ของ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล เป็น
หนังสือที่ได้รับทั้งคำยกย่องและประสบความสำเร็จด้านรายได้อย่างงดงาม

"แผลเก่า" ของเชิด ทรงศรี นำแสดงโดยสรรพศรี ชาตรี และนันทนา
เงากระจำง เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสะท้อนและเทิดทูนความรัก แม้เนื้อเรื่องจะซ้ำ
แนวเดิม แต่การกำกับการแสดง การถ่ายทอดภาพ เรื่องราว อย่างพิถีพิถัน รวม
ทั้งใช้ดนตรีไทยมาเป็นดนตรีประกอบก็ทำได้อย่างประณีต

"ทองพูน โคกโพ ราษฎรเต็มขั้น" เป็นหนังสือที่ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล
สร้างขึ้นเพื่อให้ทั้งสะท้อนสะท้อนสังคม เป็นหนังสือแสดงให้เห็นระบบการเอา
เอาเปรียบของสังคม โดยเฉพาะการเอาเปรียบราษฎรที่เป็นคนจน ที่ไม่มีหนทาง
ต่อสู้กับอำนาจรัฐอย่างสิ้นเชิง การนำเรื่องราวของคนจนมาเปิดเผยให้สาธารณชน
ได้รับรู้ในรูปแบบของหนังสือ นับเป็นก้าวแรกของหนังสือแนวใหม่ที่ได้แสดงหน้าที่ทาง
สังคมของหนังสือได้อย่างท้าทาย (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531: 167)

ในปี พ.ศ. 2521 เป็นปีที่ไม่มีหนังต่างประเทศเข้ามาฉายในเมืองไทย
ทำให้หนังไทยเข้ามาแทนที่หนังจากต่างประเทศ ผู้กำกับคลื่นลูกใหม่ของวงการ
หนังไทยได้สร้างหนังที่ประสบความสำเร็จทั้งเงินและกล่อง เช่นเรื่อง "ครูบ้าน
นอก" กำกับแสดงโดยสุรสีห์ ผาธรรม วิจิตร คุณาวุฒิมิหนังที่โดดเด่น 2
เรื่อง คือเรื่อง "เมียหลวง" และ "คนภูเขา" เรื่องหลังเป็นหนังสือที่สะท้อนปัญหา
ของชาวเขา คนกลุ่มน้อยของประเทศไทย เป็นหนังสือที่เรีกร้องและแสดงให้เห็น
ว่าคนอีกก็เป็นคนที่อยู่ร่วมสังคมไทย เป็นคนที่มีคุณค่าและศักดิ์ศรีทัดเทียมคนไทย
ในปีนี้อีกเช่นกัน ยุทธนา มุกดาสนิท ได้กำกับการแสดงเรื่อง "เทพธิดาบาร 21"

เป็นหนังเพลง มีฉากและการเดินเข้ามาช่วยสื่อความหมาย เป็นหนังที่เนื้อหาเกี่ยวกับโสเภณี โดยคิดแปลงมาจากเรื่อง "เกียรติโสเภณี" ของ ชาริต

เพิ่มพล เชยอรุณ ผู้กำกับคลื่นลูกใหม่ของวงการสร้างเรื่อง "เมืองขอทาน" นับเป็นหนังที่แหวกออกจากจาริตเดิมของหนังไทยอย่างสิ้นเชิง เป็นหนังที่ยึดแนวปรัชญา "เอ็กซิสตองเซียลลิสต์" คือความคิดที่ว่าด้วยสภาวะของมนุษย์นั้นอยู่นอกเหนือกฎเกณฑ์หรือกรอบทางสังคมอย่างสิ้นเชิง แม้หนังไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ แต่ก็นับว่าเป็นหนังบุกเบิกที่พยายามไม่อยู่ภายใต้จาริตเดิม

ปี พ.ศ. 2522 ผู้กำกับรุ่นใหม่ เพิ่มพล เชยอรุณ สร้างเรื่อง "ไฟแดง" จากบทประพันธ์ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นหนังที่เสียดสีสังคมต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะการเมืองของไทยในช่วงที่บทประพันธ์เรื่องนี้เขียนขึ้น สุรสีห์ ผาธรรม กำกับการแสดงเรื่อง "หนองหมาว้อ" ภาคต่อจากเรื่องครูบ้านนอก สะท้อนปัญหาคุณภาพชีวิตคนชนบท เช่นปัญหาโรคภัยไข้เจ็บกับความเชื่องมงาย ปัญหาการกดราคาผลผลิตการเกษตรจากพ่อค้าคนกลาง เป็นต้น นับว่าเป็นหนังอีกเรื่องหนึ่งที่เสนอแนวสมจริง

หนังส่วนใหญ่ของปี 2522 ยังคงยึดแนวจาริตหนังไทย คือทำหนังเพื่อให้ความสนุกแก่คนดูเพียงอย่างเดียว โดยมีดาราวัวใจคือ สรพงศ์ ชาตรี และ จารุณี สุขสวัสดิ์ เป็นดาราแสดงนำในหลายเรื่อง และแม้กระทั่งหนังผีเรื่อง "ตะเคียนคนอง" ของรังสี ทศนพยัคฆ์ ก็เป็นหนังแนวน่ากลัวที่ทำให้เป็นหนังตลกเพื่อความสนุกสนานโดยเฉพาะ

หนังในปี 2522 เป็นหนังที่มีทั้งแนวก้าวหน้าและแนวจาริตผสมผสานกันไป ผู้กำกับที่จัดว่าเป็นคลื่นลูกใหม่ ก็ไม่ได้ผูกมัดตัวเองว่าจะต้องสร้างแต่หนังที่เป็นแนวก้าวหน้าเสมอไป ผู้กำกับเหล่านี้บางทีก็ต้องสร้างหนังตามจาริตเดิมเพื่อ

สนองต่อตลาดหนังไทยที่ยังต้องการได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเข้าดูหนัง (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531, 174)

ปี 2523 ก็ยังเป็นปีที่ผสมผสานระหว่างหนังแนวเก่าและแนวใหม่ ในปีนี้มีการนำหนังเก่ามาสร้าง และได้รับความสำเร็จอย่างงดงาม เช่นเรื่อง "บ้านทรายทอง" ของจูน รมภพ มีจาร์ณี สุขสวัสดิ์ เป็นดารานำฝ่ายหญิง ฉลอง ภักดีวิจิตร ผู้กำกับที่โดดเด่นในแนวหนังบู๊ล้างผลาญ หนังฟอร์มใหญ่ลงทุนสูง ได้สร้างเรื่อง "ผ่าปิ่น" เป็นเรื่องการต่อสู้ล้างผลาญของนายตำรวจที่มุ่งปราบเหล่าร้าย ยุทธนา มุกดาสนิทก็สร้างหนังแนวบู๊ออกมาหนึ่ง เรื่องคือ "ไฟนรกขุมโลกันต์" เป็นหนังแนวจารีตหนังไทยซึ่ง เรียกได้ว่าเป็นหนังที่ผิดไปจากแนวคิดของยุทธนา ไปอย่างมาก

ในปีนี้ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุค สร้าง "อุกาฟ้าเหลือง" เป็นหนังแนวอนุรักษทรัพย์ากรล้ำค่าใต้ทะเล หนึ่งเรื่องนี้ชนะการประกวดภาพยนตร์นานาชาติที่ประเทศรัสเซียถึง 3 รางวัล คือ ตัวประกอบชายยอดเยี่ยม แสดงโดย ส. อาสนจินดา ดารานำหญิงดีเด่นแสดงโดย อรวรรณ เชื้อทอง และหนังดีเด่นด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ

เพิ่มพล เขยอรุณ หลังจากทีประสบความสำเร็จจากเรื่อง "ไผ่แดง" ในปีนี้ก็สร้างเรื่อง "หลวงตา" โดยให้ล้อต๊อกดาวตลกที่มีชื่อเสียงแสดงเป็นหลวงตา พระแก่องค์หนึ่งที่คอยแก้ปัญหาให้ชาวบ้าน หนึ่งอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกล่ามขวัญกันมากคือเรื่อง "เทพเจ้าบ้านบางปูน" ของปกรณ์ พรหมพิทักษ์ ที่นำเอาเรื่องสั้นเรื่อง "เทพเจ้า" ของรพีพร มาขยายเพิ่มเติมให้เป็นหนังที่สะท้อนภาพชีวิตของคนที่ย่างไกลความเจริญ ด้อยการศึกษา หลงงมงายอยู่กับไสยศาสตร์และอิทธิฤทธิ์ของเจ้าพ่อ นายทุนหลอกล่อที่ชาวบ้านโดยฉวยผลประโยชน์จากความงมงายของชาวบ้าน แต่ท้ายที่สุดก็คลี่คลายด้วยการฉีกหน้ากากไสยศาสตร์และทำลายความเชื่องมงายได้อย่างสิ้นเชิง (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531; 175)

ปี 2523 นี้มีหนึ่งแนวตลกของกัณฐก ทักษิณโลย เรื่อง "เต้าฮวยไล่เหลี่ยม" เป็นหนึ่งตลกที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้เป็นอย่างดี กัณฐก ทักษิณโลยเป็นผู้กำกับที่ถนัดสร้างหนึ่งแนวตลก เป็นหนึ่งที่ให้ควมบันเทิงสนุกสนาน ซึ่งก็ประสบความสำเร็จมาแล้ว 2 เรื่องก่อนหน้าก็คือเรื่อง "ทนายทปองแปง" และ "เขยใหม่ปิ้งปิ้ง"

ปี 2524 ปีนี้โดยภาพรวมของหนึ่งไทยที่ประสบความสำเร็จเรื่องรายได้จะเห็นว่า เป็นหนึ่งเก่าที่เคยสร้างกันมาแล้วนำมาสร้างใหม่ เช่นเรื่อง "แก่นกะลาลี" "สุริรัตน์ ล่องหน" "นางสาวโพระดก" ซึ่งนางสาวโพระดกสร้างโดยรุจน์ รมภพ ผู้สร้างที่ประสบความสำเร็จจากการนำหนึ่งเก่ามาสร้างใหม่ จากเรื่องบ้านทรายทอง ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่า การนำเรื่องเก่าที่เคยได้รับความนิยมแล้วและนำมาสร้างใหม่นั้น เป็นการลดความเสี่ยงได้ในระดับหนึ่ง ดีกว่านำเรื่องใหม่ที่ไม่เป็นที่รู้จักของคนดูมาสร้าง และในอีกแง่มุมหนึ่งที่ยังตอกย้ำว่าคนไทยดูหนึ่ง เพราะเอารสชาติของความสนุกสนานมากกว่าเอาอารมณ์สแง่คิดต่าง ๆ ดังนั้นหนึ่งที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้มักเป็นหนึ่งแนวรักกระจุกกระจิม โดยมีดาราคู่ขวัญ สรพงศ์ ชาตรี-จารุณี สุขสวัสดิ์ นำแสดง เช่นเรื่อง "รักข้ามคลอง" ของชรินทร์ นันทนาคร เป็นเรื่องของหนุ่มผู้รักสาวยากจน แม้กระทั่งเปี้ยก โปสเตอร์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้กำกับการแสดงที่บุกเบิกหนึ่งไทยให้พ้นจากจารีตเดิม ๆ ในปีนี้เปี้ยกสร้างหนึ่งสองเรื่องคือ "คุณปู่ช่า" กับ "ไข่มุกเขย" ซึ่งเป็นหนึ่งที่วกเข้าสู่แนวจารีตเดิมของหนึ่งไทย เป็นการทำหนึ่งเพื่อเอาใจตลาดจนเหมือนไม่ใช่หนึ่งของเปี้ยก โปสเตอร์ (ศิริชัย ศิริกายะ, 2531: 180)

ปี 2525 หนึ่งไทยก็ยังมีลักษณะผสมผสานระหว่างหนึ่งแนวเก่ากับหนึ่งแนวใหม่ หนึ่งที่เด่นที่สุดของปี 2525 คือเรื่อง "ลูกอีสาน" ของวิจิตร คุณาวุฒิจากบทประพันธ์ของคำพูน บุญทวี เป็นการนำเสนอปัญหาด้านสังคมและวัฒนธรรมของคนอีสานได้อย่างลุ่มลึกและเรียบง่าย

ลูกอีสาน (2525)

ชนะ ครอบประยูร สร้าง "แม่เลือกเกิดได้" เป็นเรื่องราวของโสภณ เป็นหนังสือที่ใช้อาภในการสื่อความหมายจนได้รับคำชมเลยจากนักวิจารณ์ว่าเป็นหนังสือที่ดีเรื่องหนึ่งของชนะ ครอบประยูร ยุทธนา มุกดาสนิท สร้างเรื่อง "เทพธิดาโรงงาน" ให้จารุณี สุขสวัสดิ์ แสดงนำ เป็นหนังสือที่มีสาระแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ของสาวโรงงานจากการเอาใจเอาเปรียบของนายทุนเจ้าของกิจการ แต่ตอนจบนางเอกก็เลือกวิถีกลับไปใช้ชีวิตสงบที่บ้านนอก ซึ่งทำให้หนังสือนี้กลายเป็นหนังสือในแนวจาริตเดิมของหนังสือไทยไป

หนังสือแนวรักตลกกระจุกกระจิมหลายเรื่องที่ประสบความสำเร็จอย่างดี เช่น เรื่อง "มาตามย์หูน" "รัตติกาลยอดรัก" "แม่แตงร่มใบ" ซึ่งก็ยังคงเป็นหนังสือแนวตลาดกระแสหลักที่ทำรายได้เป็นอย่างดีในปี

ในช่วงปี 2526-2530 เป็นช่วงที่หนังสือไทยถูกละครโทรทัศน์จากโทรทัศน์และอุทวิดีโอจากศูนย์เช่าวิดีโอแย่งตลาดหนังสือไทยไป ในปี 2528 นั้น ประมาณจากตลาดหนังสือไทยในต่างจังหวัดลดตัวลงถึง 40 % (เอนเตอร์เทน, 2529, 42) เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจโดยรวมตกต่ำ คนกรุงเทพฯ เองก็เฉลี่ยแล้วดูหนังไม่เกินเดือนละ 3 เรื่องเท่านั้น

หนังสือแนวคุณภาพหรือหนังสือที่หนีไปจากจาริตเดิม ในช่วงปีเหล่านี้กลับได้รับกวาดต้อนรับจากคนดู เช่น เรื่อง "น้ำพุ" กำกับการแสดงโดยยุทธนา มุกดาสนิท (ปี 2528) ก็สามารถทำเงินได้มาก แม้จะไม่มีดารานำเด่น ๆ อย่างจารุณี สุขสวัสดิ์ สรพงษ์ ชาตรีมาเป็นตัวดึงดูดก็ตาม แต่คนก็ให้การต้อนรับหนังสือเรื่องนี้เป็นอย่างดี

หนังสือ "นวลฉวี" และ "หย่าเพราะมีชู้" ของมานพ อุดมเดช ก็ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากคนดู ซึ่งก็ล้วนเป็นหนังสือที่ไม่มีดาราคู่ขวัญนำแสดงปรากฏการณ์แสดงให้เห็นว่าคนไทยเริ่มดูหนัง เพราะปัจจัยอื่นมากกว่าที่จะดูแต่

เฉพาะดารายอดนิยม ระบบดารา เป็นระบบที่ปิดกั้นการพัฒนาหนังไทยพอสมควร เพราะตราใบที่คนดูยังนิยมชมชอบดูดาราที่ตนชอบโดยไม่ใส่ใจว่าเนื้อเรื่องจะเป็นอย่างไร ผู้สร้างก็ยิ่งพยายามขายดารา จึงไม่ค่อยพิถีพิถันในการสร้าง ในการคิดพล็อตเรื่อง ในทางตรงข้ามถ้าคนดูไม่ยึดติดกับดารา ผู้สร้างก็ต้องพยายามวางพล็อตเรื่องให้ถูกใจคนดู และพยายามสรรหาดาราที่เหมาะสมกับเรื่องกับบทบาทมาแสดง ดาราเองก็มีเวลาทุ่มเทให้กับการแสดงมากยิ่งขึ้น ทำให้หนังมีคุณภาพมากขึ้น

หนังคุณภาพในยุคนี้จึงมิใช่เป็นแต่เพียงหนังที่ต้องมีแนว เนื้อหาสะท้อนปัญหาสังคมเพียงอย่างเดียว แต่หนังคุณภาพของยุคนี้หมายถึงหนังที่มีความประณีต บรรจงในการเขียนเรื่อง เขียนบท ในการกำกับการแสดง การถ่ายทำ การจัดมุม กล้อง การจัดไฟ รวมไปถึงการตัดต่อ หนังคุณภาพจะสะท้อนปัญหาสังคมหรือไม่ สะท้อนก็ได้ และไม่จำกัดว่าจะเป็นผู้สร้างรุ่นใหม่หรือรุ่นเก่า แต่ขออย่าเพียงสร้างอย่างขอไปทีหรือสุกเอาเผากินอย่างที่เคยมาในอดีต

4. ยุคเศรษฐกิจเฟื่อง หนังวัยรุ่นครองแชมป์ (พ.ศ. 2530-2539)

จากเศรษฐกิจที่เคยตกในช่วง พ.ศ. 2525-2529 นั้น ในปี พ.ศ. 2530 ถือว่าเป็นปีที่เศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น อันเนื่องมาจากญี่ปุ่นกระจายการลงทุนและการผลิตสินค้ามายังประเทศไทยมากขึ้น ประกอบกับภาวะอัตราดอกเบี้ยลดลง และราคาน้ำมันก็คงที่ ทำให้สามารถกำหนดค่าต้นทุนการผลิตสินค้าได้ อีกทั้งปี พ.ศ. 2530 เป็นปีที่รัฐบาลประกาศให้เป็นปีท่องเที่ยวไทย จึงทำให้มีเงินตราจากต่างประเทศไหลเข้าประเทศไทยเพิ่มขึ้น คนไทยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครมีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น

ในปี 2530 นี้ มีหนังไทยออกฉายเกือบ 80 เรื่อง ส่วนหนึ่งในจำนวนนี้เป็นหนังใช้ทุนสร้างต่ำของผู้สร้างรายย่อย ส่วนที่เหลือเป็นหนังของบริษัทหนัง

รายใหญ่ 3-4 บริษัท ได้แก่ ไฟว์สตาร์ พูนทรัพย์ สหมงคล และพรพจน์

รายชื่อหนังต่อไปนี้แบ่งตามบริษัทใหญ่ และเรียงตามลำดับเวลาฉาย ส่วนรายได้นั้นเป็นรายได้โดยประมาณ (ข้อมูลจากเอนเตอร์เทน ฉบับที่ 106 มกราคม, 2531)

บริษัทไฟว์สตาร์โปรดักชั่น จำกัด

1. ไพรณีย์สื่อรัก - ลักกะ จารุจินดา (ต่ำกว่า 3 ล้าน)
2. ไฟเส่นหา - รุจน์ รมภพ (ประมาณ 5 ล้าน)
3. กว่าจจะรู้เตียงสา - ชนะ คราประยูร (ต่ำกว่า 3 ล้าน)
4. คำมั่นสัญญา - คมสัน พงษ์สุวรรณ (ประมาณ 3 ล้าน
ขึ้นไป)
5. หลังกาแดง - ยุทธนา มุกดาสนิท (ประมาณ 8 ล้าน)
6. สะพานรักสารสิน - เปี้ยก โปสเตอร์ (ประมาณ 3 ล้าน
ขึ้นไป)
7. วงศาคณาญาติ - แจ๊สสยาม (ประมาณ 3 ล้าน
ขึ้นไป)
8. หวานมันส์ ฉันทคือเธอ - ลักกะ จารุจินดา (ประมาณ 6 ล้าน)
9. ด้วยเกล้า - บัณฑิต ฤทธิ์ถกล (ต่ำกว่า 3 ล้าน)
10. รัก...ใคร่ - คมสัน พงษ์สุวรรณ (ต่ำกว่า 3 ล้าน)
11. เหยื่อ - ชนะ คราประยูร (-)

บริษัทพูนทรัพย์โปรดักชั่น จำกัด

1. ฉันทผู้ชายนะยะ - มล.พันธุ์เทวนพ เทวกุล (ประมาณ 8 ล้าน)
2. ฉันทรักผิวเขา - วัฒนสิทธิ์ (ประมาณ 5 ล้าน)
3. สายน้ำไม่ไหลกลับ - บรรจง โกศลวัฒน์ (ประมาณ 6 ล้าน)
4. นางนวล - มล.พันธุ์เทวนพ เทวกุล (-)

5. ครั้งเดียวก็เกินพอ - มานพ อุดมเดช (สร้างเสร็จแล้วแต่ยังไม่เข้าฉาย)

บริษัทสหมงคลฟิล์ม จำกัด

1. ผู้ชายป้ายเหลือง - เรียงศิริ ลิมอักษร (ประมาณ 8 ล้าน)
2. อีก 10 วันโลกจะแตก - ชวนะ ภวกานันท์ (ประมาณ 5 ล้าน)
3. ร้านดอกจิว - พันธุ์เทพ อรรถโกวิธวาทิ (ประมาณ 8 ล้าน)

บริษัทไทยแอนเตอร์เทนเมนท์ จำกัด

1. ออย่าบอกว่าเธอบาป - ปัด (ประมาณ 6 ล้าน)
2. ดีแตก - อังเคลิล (ประมาณ 8 ล้าน)

จากข้อมูลหนังที่ทำเงินของบริษัทสร้างหนังใหญ่ ๆ พบว่ามีความเปลี่ยนแปลงที่สามารถสังเกตได้ 2 ประการ คือ

1. ทิศทางหนังไทยเริ่มเปลี่ยนแนว จากเดิมที่มีการสร้างหนังแนวผ้าเมียด (เนื่องมาจากเรื่อง นวลลวี เป็นหนังแนวผ้าเมียดที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้) แต่ในปี 2530 หนังแนวนี้ออกมาไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีการสร้างหนังแนวนี้ออกมามากเกินไป และแม้ว่าหนังแนวนี้จะหวังตลาดต่างจังหวัด แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจชนบทยังไม่ดี จึงทำให้หนังไม่สามารถทำเงินได้ในตลาดต่างจังหวัด

หนังที่ทำเงินเป็นหนังที่แหวกแนวออกไป ไม่ว่าจะเป็น หวานมันส์...ฉันคือเธอ เรื่องวุ่น ๆ ของวัยรุ่นสลัดเพศ หลังคาแดง เรื่องราวของคนบ้า เป็นต้น หนังเหล่านี้เป็นดัชนีที่แสดงให้เห็นว่า หนังไทยเริ่มเปลี่ยนแนวจากความ

ข้าหากจำ เจแนวผิว เมียไปสู่แนวใหม่ ที่ยังไม่เห็นแน่ชัดว่า เป็นแนวไหนจึงจะ เป็นที่
รับรองว่า ถ้าสร้างตามแนวนี้แล้วจะประสบความสำเร็จ

2. มีหนังหลายเรื่องที่สร้างขึ้นแบบหนังลงทุนต่ำ (หนังเกรดบี) ไม่
เน้นความพิถีพิถันเรื่องคุณภาพ แล้วเอาหนังออกฉายตามโรงชั้นสอง ไม่จ้อ
โรงหนังชั้นหนึ่งที่ถูกขาดการฉายอยู่ในเครือของบริษัทหนัง แต่หนังลงทุนต่ำ
บางเรื่องก็สามารถทำเงินได้ จึงทำให้เกิดความวิตกขึ้นในหมู่ผู้สร้างหนังว่า จะมี
การเลียนแบบหนังทุนต่ำ เนื่องเพราะถ้าตั้งใจทำหนังด้วยฝีมือและความประณีต
ใช้ทุนสูง แต่หนังกลับไม่ได้เงิน อาจมีการสร้างหนังทุนต่ำกันมากขึ้นก็เป็นได้

ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ธุรกิจโรงหนัง เริ่มขยายตัว มีการเปลี่ยนแปลง
โรงหนังในเขตกรุงเทพมหานคร จากวิกฤตการณ์ทูปโรงหนังใหญ่ ๆ ทั้งเมื่อ
3-4 ปีก่อน กลับกลายมาเป็นการสร้างโรงหนังตามย่านศูนย์กลางการค้าที่มีผู้คน
โรงหนังที่สร้างขึ้นใหม่นี้เป็นโรงหนังขนาดเล็ก จุกคนได้ 300-500 ที่นั่ง

ปี 2531

เป็นปีที่เศรษฐกิจดีขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา มีการลงทุนจากต่างประเทศหลั่งไหล
สู่ประเทศไทยมากขึ้น เนื่องจากนักลงทุนต่างชาติมีความมั่นใจในเสถียรภาพทาง
การเมือง ช่วงปลายปีมีการลดราคาน้ำมัน และลดรายได้ภาษีส่วนบุคคล ทำให้คน
มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น

รายได้ของหนังไทยก็เพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีหนังไทยในช่วงต้นปี
2531 ที่ออกฉายและทำเงินได้เกิน 5 ล้านบาทถึง 4-5 เรื่อง นับว่าเป็นปรากฏการณ์
ใหม่ของวงการภาพยนตร์ไทย ไม่เฉพาะแต่ภาพยนตร์ไทยเท่านั้นที่ทำรายได้เพิ่มขึ้น
ภาพยนตร์ฝรั่งเรื่อง Willow สามารถทำเงินได้สูงเกิน 10 ล้านบาท หนังบู๊ Die
Hard ก็ทำรายได้เกินกว่า 6 ล้านบาท แม้กระทั่งภาพยนตร์จีนเรื่อง วิ่งสู้ฟัด 2

ของเงินหลง ก็ประมาณรายได้ว่าไม่ต่ำกว่า 5 ล้านบาท ตัวเลขรายได้เหล่านี้ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าคนไทย เศรษฐกิจดีขึ้น และนิยมพักผ่อนด้วยการแสวงหา ความบันเทิงใจจากการชมภาพยนตร์เพิ่มมากขึ้น

รายได้หนังไทยที่ทำเงินสูงสุดประจำปี 2531 มีดังนี้

อันดับ 1 บุญชูผู้นำรัก บัณฑิต ฤทธิธกล (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ฯ
14 ล้านบาท

อันดับ 2 ฉลุย อังเคิล (กำกับการแสดง) ไทยเอ็นเตอร์เทนเมนต์
12 ล้านบาท

อันดับ 3 คู่กรรม รุจน์ รัชภพ (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์
10 ล้านบาท

อันดับ 4 กลิ่นสีและกาวแปง เปี้ยก โปสเตอร์ (กำกับการแสดง)
ไฟว์สตาร์ 8 ล้านบาท

อันดับ 5 หวานมันส์ 2 สักกะ จารุจินดา (กำกับการแสดง)
ไฟว์สตาร์ 6 ล้านบาท

ข้อนำสังเกตสำหรับแนวเนื้อเรื่องหนังที่ทำเงินคือแนวตลก ยกเว้นเรื่อง คู่กรรม ซึ่งความสำเร็จส่วนหนึ่งมาจากบทประพันธ์ ซึ่งมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ กันอยู่แล้ว

ความสำเร็จของบุญชูผู้นำรัก คุณบัณฑิต ฤทธิธกล ผู้กำกับการแสดงให้ สัมภาษณ์ว่า (เอนเตอร์เทน ฉบับที่ 130 มกราคม 2532, หน้า 42) องค์ประกอบ แรกสุดที่ทำให้หนังเรื่องนี้ประสบความสำเร็จคือ ลูกค้ำ หนังไทยเปลี่ยนไป จากปีก่อน ๆ คือเป็นกลุ่มนักเรียนหรือวัยรุ่นเพิ่มขึ้น คนวัยนี้ต้องการอารมณ์ขัน ต้องการความสนุก ไม่ชอบเรื่องเครียด ๆ อีกทั้งหนังเรื่องนี้มันดีถึงประสบการณ์ ร่วมของคนดูออกมาได้ เพราะเป็นหนังแนวบ้านนอกเข้ากรุง คนที่อยู่ในกรุงเทพฯ ตอนนี้มีภูมิสำเนาอยู่ต่างจังหวัดกันเยอะ ก็เลยมีอารมณ์ร่วม รู้สึกเป็นพวกเดียวกับตัว

บุญชู ประการต่อมาหนังสือไทยมี 2 ตลาดใหญ่ ๆ ตลาดแรกเป็นตลาดสมัยใหม่ เป็นตลาดนิสิตนักศึกษา ตลาดนักเรียนของรุ่นใหม่ กับอีกตลาดเป็นตลาดแฟนหนังสือ ดั้งเดิม บุญชูเป็นหนังสือที่ได้ทั้ง 2 ตลาด คนรุ่นใหม่ก็ดูได้ เพราะมุขตลกที่เอามา เล่นหลายมุขเป็นมุขใหม่ ๆ ส่วนอีกตลาดก็ได้ในแง่ที่ว่าบุญชูมีความเป็นบ้านนอก และในเรื่องก็มีบทบู้อยู่บ้าง มันได้หลายรสชาติ ประการสุดท้ายคือ การโฆษณาหนังสือ โฆษณาเรื่องบุญชูติดหูติดตาคนฟังมาก นอกจากนี้ คุณบัณฑิต ฤทธิธกล ยัง คาดการณ์แนวโน้มหนังสือไทยว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น เนื้อหาเน้นแนว ตลก แต่จะมีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอ

หนังสืออื่น ๆ ที่ทำเงิน เช่น ฉลุย หวานมันส์ 2 กลิ่นสีและกาว แป้ง มีลักษณะร่วมกันอย่างเห็นได้ชัดประการหนึ่งคือ เป็นหนังสือวัยรุ่น เน้นตลกเฮฮาเป็นหลัก นอกจากนั้น หนังสือทั้ง 4 เรื่องยังแปลกไม่ซ้ำแนวกันอีก และในแง่ กระบวนการสร้างก็ค่อนข้างพิถีพิถันในการสร้างด้วย หนังสือโรแมนติคใช้ฉากถ่ายทำในต่างประเทศ หนังสือตลกวัยรุ่นระดับนักเรียน หรือหนังสือแนวกุกกิ๊กกลับไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ในปี 2531 นี้

รายชื่อหนังสือต่อไปนี้แบ่งตามบริษัท เรียงลำดับตามเวลาที่ฉาย รายได้นั้นเป็นรายได้โดยประมาณ

บริษัทไฟว์สตาร์โปรดักชั่น จำกัด

1. รักจำ...มาแล้วจะ - แจ๊สสยาม (ประมาณ 3 ล้าน)
2. คู่กรรม - รุจน์ รัชภพ (ประมาณ 10 ล้าน)
3. กลิ่นสีและกาวแป้ง - เปี้ยก โปสเตอร์ (ประมาณ 6 ล้าน)
4. หวานมันส์...ฉัน
คือเธอ ตอนที่ยัง
เหลือ - สักกะ จารุจินดา (ประมาณ 6 ล้าน)
5. บุญชูผู้นำรัก - บัณฑิต ฤทธิธกล (ประมาณ 14 ล้าน)

6. พี่เลี้ยง - คมสัน พงษ์สุธรรม (ประมาณ 4 ล้าน)
7. ตลาดพรหมจรรย์ - ณรงค์ จารุจินดา (ประมาณ 3 ล้าน)
8. ทองประกายแสด - ชนะ คราประยูร (ประมาณ 3 ล้าน)
9. ความรัก - ชาลี อินทรวิจิตร (ประมาณ 4 ล้าน)
10. เขาชื่อกานต์ - รุจน์ รณภพ (ประมาณ 3 ล้าน)

บริษัทพูนทรัพย์โปรดักชั่น จำกัด

1. ครึ่งเดียวก็เกินพอ - มานพ อุดมเดช (ประมาณ 3 ล้าน)
2. อุบัติโหด - ทรวง ศรีเชื้อ (ประมาณ 1 ล้าน)
3. เรือมนุษย์ - วัฒนสิทธิ์ (ประมาณ 7 แสน)

บริษัทพรพจน์ฟิล์ม จำกัด

1. ก้อ...โอเค.นะ - พรพจน์ (ประมาณ 1 ล้าน)
2. นางกลางไฟ - พรพจน์-โชติรัตน์ (ประมาณ 2 ล้าน)
3. แรงเทียน - พรพจน์ (ประมาณ 5 ล้าน)

บริษัทไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด

1. รักแรกอุ้ม - คิง (ประมาณ 5 ล้าน)
2. ฉลุย - อังเคลิล (ประมาณ 12 ล้าน)

จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้รายได้หนังไทยในปี 2531 เพิ่มขึ้นนั้นมาจากสาเหตุสำคัญ ๆ ดังนี้

1. เศรษฐกิจที่ดีขึ้น คนจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น มีการเที่ยวเตร่พักผ่อนหย่อนใจมากขึ้น กลุ่มคนดูหนัง เป็นกลุ่มนักเรียนหรือกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น ซึ่งคนกลุ่มนี้ไม่ต้องทำงานเอง แต่มีกำลังในการซื้อสูง

2. ธุรกิจวิดีโอ ซึ่งเป็นคู่แข่งสำคัญของหนัง เริ่มอ่อนกำลังลง ธุรกิจวิดีโอเคยรุ่งเรืองมากจนมีการประมาณการว่า ธุรกิจนี้สามารถแย่งตลาดหนังไปไม่ต่ำกว่า 20% สาเหตุที่ทำให้ธุรกิจวิดีโอซบเซาลงก็เนื่องมาจาก กฎหมายการเซ็นเซอร์วิดีโอ ทำให้ธุรกิจไม่คล่องตัวเหมือนก่อน จำนวนศูนย์วิดีโอลดลง เพราะค่าใช้จ่ายเรื่องม้วนเทปและค่าลิขสิทธิ์แพงขึ้น ค่าเช่าเพิ่มสูงขึ้น ทำให้วิดีโอไม่ใช่แหล่งบันเทิงราคาถูกราคาถูกของครอบครัวอีกต่อไป อีกทั้งวิดีโอที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมายก็ล้วนเป็นหนังเก่าที่เคยฉายโรงมาแล้ว

พ.ศ. 2532

เป็นปีที่สภาพการทางเศรษฐกิจยังคงย่ำแย่อยู่ แนวของหนังที่สร้างออกมาส่วนใหญ่เป็นแนวหนังตลกวัยรุ่น และไม่ค่อยมีความแปลกใหม่ในเนื้อหาด้วย เพราะหนังส่วนใหญ่ที่ทำเงินมักจะเป็นภาค 2 ไม่ว่าจะ เป็น บุญชู กลิ่นสี และ กาวบ้าน

5 อันดับหนังที่ทำเงินประจำปี 2532 คือ

- อันดับ 1 บุญชู 2 น้องใหม่ บัณฑิต ฤทธิ์ถกล (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 16 ล้านบาท
- อันดับ 2 กลิ่นสี 2 : ตอนจับสาวจี๊จะ เปี้ยก โปสเตอร์ (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 8.5 ล้านบาท
- อันดับ 3 แม่เบี้ย จาตุก กัลย์จาตุก (กำกับการแสดง) กันตนา 4 ล้านบาท
- อันดับ 4 กลกามแห่งความรัก ทรนง ศรีเชื้อ (กำกับการแสดง) กันตนา 7 ล้านบาท
- อันดับ 5 พริกชี้หนูกับหมูแฮม คิง (กำกับการแสดง) ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ 6 ล้านบาท

นอกจากหนัง ในปีนี้จะ เป็นแนวตลกวัยรุ่นแล้ว คุณภาพของหนังก็ เป็นส่วน สำคัญในการพิจารณาว่า เป็นหนังทำ เงินหรือไม่ การเน้นคุณภาพในเรื่องโปรดักชั่น กับความทันสมัยของพล็อต เรื่อง เป็นสาเหตุสำคัญที่ช่วยทำให้หนังของค่ายไทเอนเตอร์ เทนเมนท์สามารถทำเงิน ปัจจุบันภาพพจน์ของค่ายนี้ค่อนข้างดีมาก ๆ คนดูหนัง จะดูหนังที่มีตราของไทเอนเตอร์ เทนเมนท์ โดยแทบจะไม่ต้องดูชื่อ เรื่องหรือดูว่า ใคร เป็นผู้แสดงนำ

ปีนี้หนังที่ได้รับรางวัลมากที่สุดคือ "คนทรงเจ้า" แจ๊สสยามกำกับ การ แสดง ของไฟว์สตาร์โปรดักชั่น จำกัด ได้รับรางวัลตุ๊กตาทองในฐานะภาพยนตร์ ยอดเยี่ยม อีกทั้งได้รางวัลบันทึกเสียงยอดเยี่ยม, ออกแบบเครื่องแต่งกายยอดเยี่ยม ถ่ายภาพยอดเยี่ยม แสดงโดย สันติสุข พรหมศิริ, จินตหรา สุขพัฒน์ และปวีณา ชารีฟสกุล เป็นหนังที่สร้างจากบทประพันธ์ของวิมล ไทรนิ่มนวล เนื้อเรื่องสะท้อนความคิดความเชื่อถือในไสยศาสตร์ และการแสวงหาผลประโยชน์ จากความเชื่อถือของชาวบ้าน คนทรงเจ้าเป็นหนังที่ถ่ายทำอย่างพิถีพิถัน ใช้ภาพ ถ่ายทอดเรื่องราว อารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี จนนับว่าเป็นหนัง "คุณภาพ" เรื่องหนึ่งของการภาพยนตร์ไทย แต่หนังเรื่องนี้ไม่ประสบความสำเร็จ ด้านรายได้

ปี 2533

สภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยในปีนีถือว่าดีมาก ที่ดินราคาสูงขึ้น ตลาดหุ้นมีความคล่องตัวสูง ประชาชนมีอำนาจซื้อเพิ่มมากขึ้น การตัดสินใจจะซื้อ สินค้าหรือบริการ เล็ก ๆ น้อย ๆ จึง เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายขึ้น แม้ว่าช่วงปลายปี 2533 จะเกิดสถานการณ์ความตึงเครียดในตะวันออกกลาง กรณีอิรักบุกคูเวต และเศรษฐกิจไทยจะเกิดการถดถอยบ้างแต่ก็ไม่มากอะไร

ธุรกิจหนังในเมืองไทยตลอดปี 2533 มีมูลค่ารวมประมาณ 500 ล้านบาท

บาท (รวมทั้งหนังฝรั่ง หนังจีน และหนังไทย) คนดูส่วนใหญ่คือวัยรุ่น ซึ่งแหล่ง
บันเทิงอื่นที่เคยเป็นที่นิยมของวัยรุ่นก็ซบเซาลงไม่ว่าจะเป็นดิสโก้เธค ลานสเก็ต
วัยรุ่นจึงนิยมพักผ่อนด้วยการดูหนังเพิ่มมากขึ้น

วงการหนังไทยในช่วงปี 2533 มีการแบ่งแยกชัดเจนมากขึ้นระหว่าง
ตลาดโรงหนังชั้นหนึ่ง และตลาดโรงหนังชานเมือง

ตลาดโรงหนังชานเมือง มักฉายหนังที่ต้นทุนสร้างต่ำ (หนังเกรดบี)
เนื้อเรื่องมักออกมาตามขนบนิยมของหนังไทยสมัยก่อน คือเป็นเรื่องแนวบู๊ โป้
และแนวหนังผี แต่ผู้สร้างหนังทุนต่ำก็ต้องพยายามหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจใน
เนื้อหาด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นคนดูก็อาจไม่ให้การต้อนรับหนัง เกรดบีนี้ได้

ตลาดโรงหนังชั้นหนึ่งก็เช่นกัน ก็ต้องต่อสู้แข่งขันในการหลีกเลี่ยงความจำ
เจของเนื้อหาหนังไทยในช่วงนี้คล้ายตกอยู่ในสภาวะสูญญากาศ ไม่มีหลักยึดหรือยึด
แนวใด ๆ ได้ ประสพภาวะขาดแคลนดารานักแสดงที่จะนำมาเป็นตัวดึงดูดคนดู จินตรา
สุพรรณิ ก็กลายมนต์ขลังลงไป ไม่สามารถเป็นแม่เหล็กดึงดูดคนดูได้ ดาราวัยรุ่นที่
บริษัทสร้างหนังต่าง ๆ พยายามปั้นขึ้นมา เช่น ธัญเรศ รามณรงค์ ของค่าย
ไฟว์สตาร์ ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ ยังต้องฝึกฝนเรื่องการแสดงอีกมาก

ดังนั้น ภาพรวมของหนังไทยในปี 2533 คือหนังที่จะออกฉายและ
ประสบความสำเร็จด้านรายได้นั้น ต้องอาศัยผู้กำกับที่มีฝีมืออย่างมากในการสร้าง
อีกทั้งต้องพยายามแสวงหาแนว เนื้อเรื่องที่ฉีกออกไปจากแนววัยรุ่น ตลกคะนอง
เต็ม ๆ ด้วย

รายได้หนังไทยที่ทำเงินสูงสุดประจำปี 2533 คือ **บ่วง**
อันดับ 1 บุญชู 5 เนื้อหอม บัณฑิต ฤทธิธกล (กำกับการแสดง)
ไฟว์สตาร์ฯ 21 ล้านบาท

อันดับ 2 ฉลุย โครงการ 2 อังกฤษ (กำกับการแสดง) ไทเซ็นเตอร์
เทนแมนท์ 18 ล้านบาท

อันดับ 3 ทวิภพ เชิด ทรงศรี (กำกับการแสดง) 18 ล้านบาท

อันดับ 4 ส.อ.ว. ห้อง 2 รุ่น 44 บัณฑิต ฤทธิ์ถกล (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 8 ล้านบาท

อันดับ 5 ปุกปุย อุดม อุดมโรจน์ (กำกับการแสดง) ไทเซ็นเตอร์
เทนแมนท์ 8 ล้านบาท

บุญชู 5 เนื้อหอม และฉลุยโครงการ 2 ล้วนเป็นหนังที่ประสบความสำเร็จจากการเป็นหนังภาคต่อก่อนหน้านี้ ในปี 2531 ทั้งฉลุยและบุญชูคือหนังที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้มาแล้ว ทวิภพเป็นหนังที่สร้างขึ้นจากบทประพันธ์ที่มีชื่อเสียงของ ทนยัณตี ซึ่งเป็นหลักประกันความสำเร็จระดับหนึ่ง ตัวเนื้อหาและรูปแบบก็ใกล้เคียงกับงานเก่าซึ่งเชิด ทรงศรี มีความถนัดในการสร้างหนังแนวนี้อยู่แล้ว

ส.อ.ว. ห้อง 2 รุ่น 44 นับเป็นหนังที่มีเนื้อหาที่แปลกออกไปจากแนวกระแสหลักขณะนั้น (คือหนังวัยรุ่น ตลก) เป็นหนังที่นำเสนอปัญหาสิทธิสตรี โดยถ่ายทอดเรื่องราวผ่านทางความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงกลุ่มหนึ่ง ที่หลังจากจบการศึกษาและแยกย้ายไปใช้ชีวิตในโลกกว้าง ด้วยสภาพที่แตกต่างกัน โดยมีรายง (จินตหรา สุขพัฒน์) เป็นจุดศูนย์กลางของเรื่อง

จุดเด่นของ ส.อ.ว. ห้อง 2 รุ่น 44 คือการนำเสนอเนื้อหาที่หนักแน่นมีคุณค่า ด้วยรูปแบบที่เข้าใจง่าย มีความชัดเจน รวมทั้งการรักษาจังหวะผ่อนคลายด้วยการแทรกอารมณ์ขันเข้ามาช่วยชวนให้ติดตาม หนังมีรายละเอียดค่อนข้างมาก แต่ทุกอย่างถูกนำเสนอออกมาอย่างรวบรัดกระชับชั้นดี

ปุกปุย เป็นหนังที่มีเด็กเป็นตัวเอก ซึ่งหนังไทยมีน้อยเรื่องมากที่จะใช้

เด็กเป็นตัวเอกของเรื่องที่ผ่านมา มีเรื่อง "เพื่อนรัก" ของ สักกะ จารุจินดา และ "ผีเสื้อและดอกไม้" ของ ยุทธนา มุกดาสนิท เป็นหนังสือที่ว่าด้วยโลกของเด็ก สะท้อนปัญหาของเด็ก หนังสือพยายามบอกว่า โปรตดูและเอาใจใส่ลูกหลายของท่าน ให้ดี ๆ เพราะเด็กนั้นบริสุทธิ์ ผู้ใหญ่สามารถปลุกฝังสื่อตั้งงามให้เด็กได้ไม่ยาก ในขณะที่เดียวกันเด็กก็จะกลายเป็นเด็กมีปัญหาถ้าขาดการเอาใจใส่ที่ดี นับเป็นหนังสือเรื่องแรกที่ประสบความสำเร็จด้านรายได้

หนังสือเด่นอีกเรื่องหนึ่งของปี 2533 นี้คือเรื่อง "คนเลี้ยงช้าง" ของ มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล ซึ่งท่านมุษย์ได้ประกาศเจตนารมณ์ไว้ว่าจะทำหนังสือนี้ เพื่อเข้าประกวดชิงออสการ์สาขาหนังต่างประเทศ อันเป็นแนวทางหนึ่งในการริเริ่มบุกเบิกขยายตลาดหนังไทยออกสู่ตลาดโลก คนเลี้ยงช้าง เป็นหนังที่มีเนื้อหาสะท้อนปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่ทั่วโลกให้ความสนใจ แม้หนังจะไม่เข้ารอบสุดท้ายการชิงรางวัลออสการ์ และแม้จะไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ กระนั้นก็ตาม "คนเลี้ยงช้าง" ก็ยังได้รับเชิญให้ไปฉายโชว์ในต่างประเทศหลายประเทศในฐานะตัวแทนของหนังไทย

ปี 2534

จำนวนหนังไทยที่ออกฉายตลอดปี 2534 มีทั้งสิ้น 107 เรื่อง แต่หนังที่ทำเงินรายได้สูงมักจะอยู่ในช่วงต้นปี ช่วงปลายปีวงการหนังไทยกลับไม่คึกคักเท่าที่ควร หนังที่ทำรายได้สูงสุดคือหนังที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัยรุ่นเรื่อง กลิ้งไว้ก่อนพ่อสอนไว้ ทำรายได้ถึง 25 ล้านบาท ซึ่งเป็นสิ่งยืนยันว่ากลุ่มหลักของคนดูหนังไทยคือ กลุ่มวัยรุ่น กระนั้นก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนหนังผีในปีนี้มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปีก่อน หนังผีตระกูลบอบซึ่งอาศัยมุขตลก ความสนุกสนานจากการวิ่งหนีผี ที่ยังเป็นมนต์ขลังดึงดูดคนดูต่างจังหวัดได้อยู่

สภาวะเศรษฐกิจในช่วงปี 2534 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มซบเซา ซึ่ง

เป็นผลกระทบมาจากสภาวะผันผวนของ เศรษฐกิจโลก ประกอบกับมีการทำ
รัฐประหารจากกลุ่ม ร.ส.ช. ที่เป็นต้นขี้นบ่งชี้ว่าประเทศไทยยังขาดความมั่นคงทาง
การเมือง ส่งผลให้นักลงทุนต่างชาติชะลอการลงทุนในประเทศไทย เพราะความ
ไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศไทยนั่นเอง ทำให้การขยายทาง
เศรษฐกิจชะลอตัวไปด้วย ตลาดหลักทรัพย์ขาดสภาพคล่อง ราคาที่ดินไม่พุ่งสูงขึ้น
อย่างปีที่ผ่านๆ มา สภาพเศรษฐกิจเช่นนี้เองก็ส่งผลกระทบต่อธุรกิจบันเทิงด้วย

5 อันดับหนังที่ทำเงินในปี 2534 คือ

อันดับ 1 กลิ้งไว้ก่อนพ่อสอนไว้ สมจริง ศรีสุภาพ (กำกับการแสดง)
ไทยเอ็นเตอร์เทนเมนท์ 25 ล้านบาท

อันดับ 2 บุญชู 6 บัณฑิต ฤทธิ์ถกล (กำกับการแสดง)
ไฟว์สตาร์ 23.5 ล้านบาท

อันดับ 3 วิมานมะพร้าว นิรติศัย กัลย์จาฤก (กำกับการแสดง)
กันตนา 19 ล้านบาท

อันดับ 4 สี่มิกกี้ ธนิต จิต์นุกูล (กำกับการแสดง) ไทยเอ็นเตอร์
เทนเมนท์ 17 ล้านบาท

อันดับ 5 โกะเจ้าปานะโกะ เจตีย์ ศุภกาญจน์ (กำกับการแสดง)
ไฟว์สตาร์ 13 ล้านบาท

หนังที่ทำเงินในปีนี้ล้วนเป็นหนังแนววัยรุ่นที่แฝงมุขตลก ซึ่งเป็นสิ่งยืนยัน
ว่าตลาดหลักของหนังไทยคือตลาดกลุ่มวัยรุ่น และเป็นที่น่าสนใจที่ว่าแม้เนื้อหา
สาระของหนังที่ประสบความสำเร็จจะเป็นเนื้อหาเดิม ๆ แต่มีการพัฒนาเรื่อง
สเปเชียลเอฟเฟกต์มากขึ้น หนังเรื่อง สี่มิกกี้ และวิมานมะพร้าว ต่างก็นำ
เทคนิคสเปเชียลเอฟเฟกต์มาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงความจำเจในแง่เนื้อหา

ปี 2534 มีหนัง 2 เรื่องที่มีเนื้อหาฉีกไปจากแนวกระแสหลัก คือ
เรื่องวิถีคนกล้า กำกับการแสดงโดย ยุทธนา มุกดาสนิท เครือไฟว์สตาร์ และ

เรื่อง ทะโหลกบางตายช้า ทะโหลกหนาตายก่อน กับกับกรแสดงโดย มานพ
อุดมเดช หรือ TKR. GROUP ทั้งทั้ง 2 เรื่องได้รับเสียงชื่นชมจากนักวิจารณ์
ว่าเป็นหนังที่ถ่ายทำอย่างประณีต มีลักษณะเนื้อหาที่ประเทืองปัญญา แต่หนังทั้ง
เรื่องนี้กลับล้มเหลวในแง่รายได้อย่างสิ้นเชิง ปรากฏการณ์ครั้งนี้ยิ่งทำให้คนส่วน
ใหญ่เชื่อว่าหนังคุณภาพจะไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้ และยังตอกย้ำว่า
อนาคตหนัง ไทยยังจะต้องมีเนื้อหาอันเวียนอยู่ในแนวที่วัยรุ่นชอบ

มีความเคลื่อนไหวที่สำคัญในแวดวงหนังไทย เกิดขึ้นในปีก็คือ

1. มีการก่อตั้งชมรมวิจารณ์บันเทิง ซึ่งเป็นชมรมที่ก่อตั้งขึ้นโดยนัก
วิจารณ์ มีสมาชิกเป็นนักวิจารณ์งานศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยจะมีการแจกรางวัล
ยอดเยี่ยมให้กับผู้สร้างและนักแสดง เพื่อยกย่องและประกาศเกียรติคุณให้กับบุคคล
ที่สร้างเสริมคุณภาพความดี และช่วยพัฒนาวงการหนังไทยให้เจริญก้าวหน้า เทียบ
เท่าสากล ซึ่งจะมีการแจกรางวัลในช่วงต้นปีของ เดือนกุมภาพันธ์ในปีถัดไป
2. รัฐบาลมีมติให้การสนับสนุนหนังไทย โดยเฉพาะคณะกรรมการ
ส่งเสริมการลงทุน (B.O.I.) ความสนับสนุนอุตสาหกรรมหนังไทยอย่างเป็นทางการ
รูปธรรม ด้วยการลดภาษีเกี่ยวกับอุปกรณ์และบริการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
สร้างหนังและฉายหนัง อีกทั้งกระทรวงพาณิชย์ก็พร้อมที่จะช่วยเหลือและส่งเสริม
ด้านการปิดตลาดหนังไทยในต่างประเทศด้วย มติของคณะกรรมการส่งเสริมการ
ลงทุนนั้น นับเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการฟื้นฟูหนังไทยอย่างเป็นทางการเป็นระบบมากขึ้น โอกาส
ของหนังไทยในการพัฒนาคุณภาพในการสร้างหนัง เพื่อการแข่งขันในอุตสาหกรรม
เพื่อส่งออก และแข่งขันกับนานาประเทศก็มีมากขึ้น
3. สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลง
เจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ซึ่ง เดิมมีแต่เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่จากส่วน
ราชการ โดยเรียกร้องให้มีตัวแทนจากสมาพันธ์ฯ และบุคคลภายนอกที่มีคุณวุฒิที่

เหมาะสม รวมทั้งมีนักวิชาการด้านภาพยนตร์ร่วมเป็นเจ้าหน้าที่พิจารณาภาพยนตร์ด้วย ซึ่งข้อเรียกร้องนี้ก็ได้รับการตอบสนอง

ปี 2535

จำนวนหนังสือไทยที่ออกฉายทั้งหมดในปี 2535 มี 91 เรื่อง ปริมาณหนังสือที่ลดลงเมื่อเทียบกับปีก่อน (107 เรื่องในปี 2534) เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภาวะแห่งความชบเซา แม้หนังสือที่ทำรายได้สูงสุดของปีนี้จะมียอดรายได้เกิน 10 ล้านบาทก็ตาม ก็ไม่ได้หมายความว่ามีการพัฒนาคุณภาพเนื้อหาของหนังสือไทยในปีนี้ ส่วนใหญ่ยังคงมีเนื้อหาที่เน้นแนววัยรุ่นและชายมุขตลก สืบเนื่องมาจากความสำเร็จของหนังสือที่ทำรายได้สูงสุดของปีที่ผ่านมาคือเรื่อง กลิ้งไว้ก่อนพ่อสอนไว้ ที่มีรายได้สูงสุดถึง 25 ล้านบาท จึงเป็นกระแสให้นักสร้างหนังหันมาสร้างหนังในแนววัยรุ่น โดยหวังว่าหนังแนวนี้จะยังคงมีเสน่ห์ดึงดูดคนดูกลุ่มหลัก ซึ่งก็คือกลุ่มวัยรุ่นได้

ชมรมวิจารณ์บันเทิงได้ให้ภาพรวมของหนังสือไทยในปี 2535 ได้ดังนี้

หนังสือวัยรุ่นจะเป็นคำตอบแรกและคำตอบเดียวของหนังสือไทย กว่า 90 % ของหนังสือที่ออกฉายคือหนังสือวัยรุ่นที่เน้นความตลกเป็นจุดขาย แต่มีหนังสือวัยรุ่นเพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้นที่ทำเงินและประสบความสำเร็จ ในขณะที่คนทำหนังเชื่อมั่นว่าตลาดหนังสือไทยคือ เด็กวัยรุ่น นั่นคือ จุดเริ่มต้นของการเดินสู่มุมอับของหนังสือไทย แม้ว่ากลุ่มคนดูส่วนใหญ่จะเป็นวัยรุ่นจริง แต่การทำหนังในแนวทางเดียวซ้ำ ๆ กันตลอดปี นั้นย่อมไม่ใช่วิถีทางที่ถูกต้อง กลุ่มคนดูย่อมเติบโตขึ้น แต่เมื่อหนังสือไทยไม่ได้ให้สิ่งที่แปลกใหม่แก่คนดู บทสรุปที่เป็นจริงหาชนะยอมมาเยือนคนทำหนังอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง

นอกเหนือไปจากความซ้ำซากในด้านเนื้อหาของหนังสือที่ไม่มีการพัฒนาแล้ว ลักษณะทางการเมืองของประเทศไทยในปี 2535 นี้ ก็ยังเป็นสิ่งกำหนดภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือ ในปีนี้ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์ "พฤษภาทมิฬ" ขึ้นในเดือนพฤษภาคม 2535 และภายใน 1 ปี นี้เองประเทศไทยมีรัฐบาลเข้าบริหารราชการถึง 4 ชุด ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศ วงการธุรกิจทุกประเภทได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง วงการภาพยนตร์ก็ย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะเจอผลกระทบจากสภาวะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้

5 อันดับหนังที่ทำเงินในปี 2535 คือ

- อันดับ 1 เจาะเวลาหาโก๊ะ
- อันดับ 2 หอ ที่ ๗
- อันดับ 3 สมศรี 422 อาร์
- อันดับ 4 อนึ่งคิดถึงพอสังเขป
- อันดับ 5 รองโต๊ะแล็บแป๊บ

จากอันดับหนังทำเงินจะเห็นได้ว่า หนังวัยรุ่นที่มีมุขตลกยังคงเป็นหนังที่ประสบความสำเร็จในด้านรายได้ ในปี 2535 นี้ยังมีหนังวัยรุ่นอีกหลายเรื่องที่ยึดการใช้แก๊งตลกเป็นสิ่งดึงดูดคนดูและก็สามารถทำรายได้ได้ดีเช่น สะแต้วแห้ว, ชะชะ ชะชะ เจอแจ้วแห้ว และบุญตั้งไข่ เป็นต้น หนังที่มีเนื้อหานอกกระแสหลักที่เป็นงานสร้างที่ทำทนายสติปัญญาของคนดูเหมือนเมื่อปี 2533 และ 2534 นั้นไม่มีเลย นับว่าปี 2535 นี้เป็นปีที่วงการหนังไทยอยู่ในภาวะนิ่งสนิทอย่างแท้จริง

แม้ว่าคุณภาพของเนื้อหาหนังไทยจะหยุดนิ่ง แต่องค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหนังไทยกลับมีความเคลื่อนไหวเพื่อพยายามเปลี่ยนแปลงหนังไทยให้พัฒนาไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น อาทิเช่น

1. สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ จัดงานภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 1 ในวันที่ 25 มกราคม เพื่อประกาศผลและแจกรางวัลแก่ภาพยนตร์ไทย งานจัดขึ้นที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์

2. สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์จัดสัมมนาว่าด้วยผลกระทบของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อกิจการภาพยนตร์ไทยในเดือนมีนาคม 2535

3. นายไพจิตร ศุกวารี นายกสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติได้นำคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ไทย เข้าพบและนำเสนอปัญหาของอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทยต่อรัฐบาล การเข้าพบครั้งนี้เพื่อเป็นการปรึกษาหารือกับผู้รับผิดชอบในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การลดภาษีการค้า ลดภาษีอุปกรณ์ถ่ายทำ การจัดเก็บภาษีหนังเทศ และการจัดโควต้าด้วยความเป็นธรรม การแก้ไขนโยบายของแผนกเซ็นเซอร์ และการส่งเสริมหนังไทยให้เป็นอุตสาหกรรม

4. สมาคมผู้อ่านนวยการสร้างมีดำริที่จะให้มีการประกวดบทภาพยนตร์ เพื่อแสวงหาบทที่ดีในการนำไปสร้าง เป็นหนังไทยคุณภาพ อีกทั้งทางสมาคมฯ จะสนับสนุนให้หนังไทยออกไปเผยแพร่ที่ต่างประเทศ ทั้งในงานเทศกาลภาพยนตร์และมหกรรมภาพยนตร์นานาชาติ นับเป็นรูปธรรมการส่งเสริมหนังไทยให้ต่างประเทศรู้จักหนังไทยมากขึ้น

ปี 2536

ในช่วง 3 เดือนแรกของปีนี้มีหนังไทยที่ออกฉายและทำเงินจนติดอันดับถึง 2 เรื่องด้วยกันคือเรื่อง เร็วกว่าใจไกลเกินฝัน และบุญชู 7 รักเธอตลอดคนเดียวตลอดกาลใครอย่าแตะ หนัง 2 เรื่องทำรายได้รวมกันกว่า 50 ล้านบาท แต่ความตึกคักนี้อยู่เพียงแค่ช่วงต้นปีเท่านั้น กลางปีและปลายปีก็กลับสู่ภาวะนิ่งสนิท

จำนวนหนังสือไทยที่ออกฉายทั้งปีมีเพียง 64 เรื่อง

เนื้อหาของหนังสือไทยในปีนี้ก็ยังคงวนเวียนอยู่กับเรื่องราวของวัยรุ่น เดินตามรอยหนังสือวัยรุ่นที่เคยประสบความสำเร็จมาก่อนคือเรื่อง กลิ้งไว้ก่อนพ่อสอนไว้ที่ทำรายได้อย่างงดงามถึง 25 ล้านบาท ผู้สร้างหนังหลายรายได้พยายามสร้างหนังสือวัยรุ่นเพื่อเอาใจเด็กวัยรุ่นอย่างเต็มที่หนังสือเรื่องกลิ้งไว้ก่อนฯ ได้ทำสำเร็จมาแล้ว

5 อันดับหนังทำเงินปี 2536 คือ

- อันดับ 1 บุญชู 7 รักเธอคนเดียวตลอดกาลใครอย่าแตะ บัณฑิต ฤทธิธกล (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 32.1 ล้านบาท
- อันดับ 2 พี่หนึ่งเพื่อกัน และวันอิสระย์ของผม สมจริง ศรีสุภาพ (กำกับการแสดง) ไทยเอนเตอร์เทนเมนท์ 22.6 ล้านบาท
- อันดับ 3 สมศรีโปรแกรมบี ปีนี้ 2 ขวบ ณรงค์ จารุจินดา (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 15 ล้านบาท
- อันดับ 4 มือปืน 2 สาละวิน มจ.ชาติเฉลิม ยุคล (กำกับการแสดง) 13 ล้านบาท
- อันดับ 5 เร็วกว่าใจไกลเกินฝัน อ.บรรจง โกศลวัฒน์ (กำกับการแสดง) เอ็น.เค. เอนเตอร์เทนเมนท์ 12 ล้านบาท

เป็นที่น่าสังเกตว่าในปี 2536 นี้มีหนังที่ไม่เน้นเรื่องวัยรุ่นแต่ประสบความสำเร็จด้านรายได้พอสมควร เรื่องแรกคือเรื่องมือปืน 2 สาละวินที่จัดเป็นหนังคุณภาพหนังนอกกระแสวัยรุ่น ซึ่งเป็นกระแสหลัก เป็นหนังที่ว่าด้วยเรื่องของความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในระดับปัจเจกชนและความขัดแย้งระดับสังคมนะหว่างเชื้อชาติ (กะเหรี่ยงกับพม่า) เป็นหนังที่มีการวางโครงเรื่องและจัดวางรายละเอียดได้อย่างลงตัว มือปืน 2 เป็นหนังที่ทำเงินได้ทั้งในตลาดกรุงเทพฯ และตลาดต่างจังหวัด ส่วนหนึ่งมาจากเนื้อเรื่องและอีกส่วนหนึ่งมาจากดาราดัง

หนังเรื่องนี้มีสรรพช ชาดรี ดาราเก่าที่ยังเป็นที่นิยมของตลาดต่างจังหวัด สายหนังจึงให้การต้อนรับมือปืน 2 เป็นอย่างดี

หนังอีกเรื่องหนึ่งจากฝีมือผู้กำกับใหม่ อธิสุนทร วิชัยลักษณ์ คือเรื่อง "ลูกบ้าเทียวล่าสุด" ก็เป็นหนังที่ได้รับการต้อนรับจากคนดูพอสมควร ทำรายได้ประมาณ 6 ล้านบาท เป็นหนังที่ได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยมและผู้กำกับยอดเยี่ยมจากชมรมวิจารณ์บันเทิง หนังเรื่องนี้เป็นเรื่องราวชายคนหนึ่งที่ไม่มีเวลาเหลือมากเพียงพอที่จะยอมทนกับความไม่ถูกต้องของระบบและสังคมได้อีกต่อไปแล้ว และตัวเขาเองก็ไม่มีเวลาจำเป็นต้องนึกถึงความอยู่รอดในวันพรุ่งนี้ จึงมุ่งที่จะทำวันนี้ให้ดีที่สุด เพื่อใช้ชีวิตให้คุ้มและมีคุณค่า แม้เนื้อหาจะค่อนข้างหนัก แต่รูปแบบการนำเสนอกลับใช้แนวอารมณ์ขันเชิงเสียดสี ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพสังคมปัจจุบันที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งชิงดี เห็นแก่ตัว ไร้น้ำใจ ออกมาได้เป็นอย่างดี ยิ่งแม้ว่าลูกบ้า เทียวล่าสุดจะเป็นหนังที่ไม่ประสบความสำเร็จในด้านรายได้มากเท่าที่ควร แต่ก็นับว่าเป็นหนังคุณภาพที่ช่วยสร้างสีสันและความตลกให้แก่วงการหนังไทยได้มาก

หนังที่ทำเงินติดอันดับเรื่อง ปืนหนึ่ง เพื่อนกันและวันอัศจรรย์ของผม ของผู้กำกับสมจริง ศรีสุภาพ ถ้าพิจารณาจากตัวแสดงนำคือ มอส ปฏิภาณ ปฐวีกานต์ และแท่ง ศักดิ์สิทธิ์ แท่งทองแล้วละก็ จะเห็นได้ว่าเป็นหนังที่สร้างขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายคือวัยรุ่น แต่จริง ๆ แล้ว หนังเรื่องนี้เป็นหนังชีวิตมากกว่าหนังตลก เป็นหนังที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวว่าด้วยปัญหาช่องว่างระหว่างพ่อแม่กับลูก ซึ่งปัญหามักจะมีพื้นฐานจากการที่พ่อแม่มีความคิดคับแคบเกินไปในการเลี้ยงดูลูก นอกจากหนังเรื่องนี้แล้วเรื่อง เร็วกว่าใจไกลเกินฝัน ของอาจารย์บรรจง โกศัลวัฒน์ นำแสดงโดยเพ็ญเพชร เพ็ญกุล และนัท มีเรีย ดูภายนอกก็คล้ายจะเป็นหนังวัยรุ่น แต่เป็นหนังที่พูดถึงโรคเอดส์เป็นประเด็นหลักของเรื่อง หนังทั้ง 2 เรื่องนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้สร้างที่พยายามแก้ไขโทษของหนังไทยให้แตก เพราะรู้ว่าวัยรุ่นเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของหนังไทย

แต่จะนำเสนอเรื่องราวของวัยรุ่นอย่างไรให้มีสาระ ไม่ใช่เพียงแค่เอามุขตลกมา ร้อยเรียงกัน ซึ่งก็นับว่าหนังทั้ง 2 เรื่องสามารถประสบความสำเร็จในการหลีกเลี่ยงความซ้ำซากจำเจของหนังวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

ในช่วงปลายปี 2536 นี้ มีปรากฏการณ์ของหนังเรื่อง กอดคอกันแหว ซึ่ง เป็นปรากฏการณ์ที่ช่วยยืนยันว่าระบบ "ดาราร" ซึ่งเคยเป็นระบบที่ดึงดูดมีมนต์ ขลังต่อคนดูหนังไทยตลอดมานั้น ได้ก้าวมาถึงจุดเปลี่ยนแปลงเสียแล้ว เพราะ กอดคอกันแหว นำเอาดาราทรงที่มีชื่อเสียงไม่ว่าจะเป็นจินตหรา สุขพัฒน์ จันจิรา จูแจ้ง และสิริเรียม ภักดีดำรงฤทธิ์ มาเป็นตัวเอกเพื่อดึงดูดคนดู แต่หนังกลับไม่ประสบความสำเร็จด้านรายได้เลย ดังนั้นระบบดาราคู่ขวัญ เช่น มิตร-เพชรรา, สมบัติ-อรัญญา, สรพงศ์-นัยนา, ทูน-จารุณี และสันติสุข-จินตหรา ก็ได้กลายเป็นตำนานของหนังไทยไปแล้ว การที่หนังพยายามใช้ชื่อดารามาเป็น จุดขาย แต่หนังกลับไม่ทำเงิน แต่หนังที่ทำเงินกลับไม่ใช่ดาราตั้งมาเป็นจุดขายก็ แสดงให้เห็นว่า คนดูสมัยนี้จะเลือกดูหนังจากเนื้อเรื่องมากกว่าดารา

ปี 2537

จำนวนหนังไทยที่ออกฉายทั้งปีมีเพียง 56 เรื่อง รวมหนังเก่าที่นำมา ฉายใหม่อีก 1 เรื่อง เป็น 57 เรื่อง

5 อันดับหนังทำเงินคือ

อันดับ 1 กาทว่าที่บางเพลง นิวัติศัย กัลย์จาฤก (กำกับการแสดง) กันตนา 45 ล้านบาท

อันดับ 2 แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้กับครุระเบียบ ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ 26 ล้านบาท

อันดับ 3 ตู, ตะ, ต่อม, แต้ม สุภาพบุรุษตัว ต. นพพร วาทิน (กำกับการแสดง) ไฟว์สตาร์ 22 ล้านบาท

อันดับ 4 คู่แท้ 2 โลก อุดม อุดมโรจน์ (กำกับการแสดง) ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ 21 ล้านบาท

อันดับ 5 ฉลุยหิน คนไข้สุดขอบโลก อัง เกิล (กำกับการแสดง) 18 ล้านบาท

ปีนี้หนังที่ทำรายได้สูงสุดคือกาเหว่าที่ป่างเฟลงนั้น เป็นการนำเอา สเปเชียลเอฟเฟ็คมาใช้อย่างเต็มที่เพื่อสร้างบรรยากาศ และตัวละครที่เป็นมนุษย์ ต่างดาวกำลังบุกยึดครองหมู่บ้านแห่งหนึ่งในชนบทไทย อีกทั้งฉลุยหิน คนไข้สุดขอบ โลก ก็เป็นหนังแนวแฟนตาซี ก็เป็นหนังที่ใช้สเปเชียลเอฟเฟ็คเช่นกัน นับเป็นมิติ ใหม่ของวงการภาพยนตร์ไทยที่มีการใช้สเปเชียลเอฟเฟ็ค มาเป็นวิธีการหลัก ใน การนำเสนอนี้เรื่อง

แม้ว่าหนังที่ติดอันดับทำรายได้สูงจะเป็นหนังในแนววัยรุ่น ไม่ว่าจะ เป็น แบบว่าโลกนี้มีน้ำเต้าหู้กับครุระเบียบ ต๊ะ, ต๊ะ, ต่อม, ต่อม สุภาพบุรุษตัว ต. และคู่แท้ 2 โลก ล้วนเป็นหนังแนวกระแสหลัก แต่กระนั้น เชิด ทรงศรี ได้ทำ หนังเรื่อง อำแดงเหมือนกับนายริด ซึ่งเป็นหนังย้อนยุค เป็นเรื่องราวที่สะท้อนให้

เห็นความยากลำบากของชีวิตลูกผู้หญิง ในการต่อสู้เพื่อให้ได้สิทธิในความเป็นคน อย่างที่ผู้ชายในยุคสมัยนั้นได้รับ หนังเรื่องนี้นำแสดงโดย จินตหรา สุขพัฒน์ แสดงเป็นอำแดงเหมือน สันติสุข พรหมศิริ เป็นนายริด เป็นหนังที่ได้รับคำชม มากในแง่ของการเป็นภาพยนตร์ที่สะท้อนให้เห็นบันทึกทางประวัติศาสตร์หน้าหนึ่ง ของการเรียกร้องสิทธิสตรี

หนังที่ได้รับคำชมอย่างมากของปีนี้รวมทั้งได้รับรางวัลภาพยนตร์ยอดเยี่ยม ในการประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 4 คือเรื่อง กาลครั้งหนึ่ง เมื่อเช้านี้ เป็นหนังที่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นการหย่าร้าง ที่ผลร้ายตกอยู่กับลูก โดยมีเด็ก 3 พี่น้อง โอ้, อัน, อัม และนกแลเป็นตัวเอกของเรื่อง เป็นหนังที่ได้รับความชื่นชมในทั้งแง่ เนื้อหา ตัวบทภาพยนตร์ที่เขียนได้อย่างสมบูรณ์ มีเหตุผลรองรับและสามารถ อธิบายเหตุการณ์เรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน เขียนบทโดยคุณชนินทร์ ประเสริฐประศาสน์ บัณฑิต ฤทธิธกล เป็นผู้กำกับ ซึ่งเป็นการกำกับภาพยนตร์ที่ พิถีพิถันมาก มีการใช้ภาษาภาพยนตร์ สื่อความหมายอย่างเต็มที่ แต่น่าเสียดายที่ หนังที่มีความสมบูรณ์ทั้งในแง่การผลิตและเนื้อเรื่องกลับทำรายได้ได้เพียง 4 ล้านบาทเท่านั้น

ปี 2537 นี้เองเป็นปีที่ผู้กำกับหลายคนได้ให้ทัศนะไว้ว่า เป็นปีที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นปีทองของหนังไทย แม้ปริมาณหนังที่ผลิตออกฉายจะไม่มากนัก แต่ถ้าเทียบกับ 3-4 ปีที่ผ่านมา นับว่าเป็นหนังที่ทำรายได้ถึงหลัก 10 ล้านบาทหลายเรื่อง แสดงให้เห็นว่าคนดูหนังกลับมาให้การต้อนรับหนังไทยมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักอาจมาจาก

1. ผู้อำนวยการสร้าง ลงทุนให้กับหนังที่จะสร้างมากขึ้น พิจารณาจากภาพที่บางเพลง เป็นหนังที่ใช้ทุนสร้างสูง และสามารถทำรายได้เป็นอันดับหนึ่ง ทำให้ผู้อำนวยการสร้างหลายท่านเห็นว่า การลงทุนสูงในการสร้างหนังนั้น จะสามารถผลิตหนังที่ยิ่งมีคุณภาพมากขึ้น

2. โรงหนังมีปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้หนังไทยมีโรงฉายมากขึ้น แต่เดิมจำนวนโรงฉายน้อย หนังฝรั่งจะเป็นหนังที่มีความเสี่ยงต่ำ โรงหนังจึงฉายหนังฝรั่ง ทำให้หนังไทยไม่มีโรงฉาย เมื่อโรงฉายเพิ่มมากขึ้นก็ต้องนำหนังไทยมาป้อนฉาย ทำให้หนังไทยมีรายได้มากขึ้น

ปี 2538-2539

ปีนี้เป็นปีที่เศรษฐกิจยังดีอยู่ จึงทำให้รายได้ของหนังไทยต่อเรื่องสูงมากขึ้น 5 อันดับหนังทำเงินของปีนี้ คือ

อันดับ 1 โลกทั้งใบให้นายคนเดียว ราเชนทร์ ลิ้มตระกูล (กำกับการแสดง) อาร์เอสฟิล์ม 55 ล้านบาท

อันดับ 2 เสียตาย มจ.ชาตรีเฉลิม ยุคล (กำกับการแสดง) มงคลฟิล์ม 52 ล้านบาท

อันดับ 3 คู่กรรม ยุทธนา มุกดาสนิท (กำกับการแสดง) แกรนด์ฟิล์ม 41 ล้านบาท

อันดับ 4 เกิดอีกทีต้องมีเธอ ปรัชญา ปิ่นแก้ว (กำกับการแสดง) อาร์เอสฟิล์ม 40 ล้านบาท

อันดับ 5 ก๊วยหลู สยามก๊วย 2 ธนิต จิตต์นุกูล (กำกับการแสดง) ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ 27 ล้านบาท

หนังที่ทำเงินก็ยังคงเป็นหนังวัยรุ่น แต่เป็นหนังวัยรุ่นที่มีได้เน้นเรื่องรัก ในห้องเรียน หนังวัยรุ่นที่ทำเงินนี้จะสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก ความอบอุ่น ในครอบครัวด้วย เสียตายของท่านม้วยเป็นเรื่องราวชีวิตวัยรุ่น เด็กสาวที่มีปัญหา ครอบครัว แล้วหันเข้าหายาเสพติดเป็นทางแก้ปัญหา เสียตายวัยวาร์และอนาคตที่ ยังสดใส นับว่าเป็นการกลับมาทำหนังหลังจากที่ห่างวงการไปนานพอสมควรของท่านม้วย และสามารถประสบความสำเร็จด้านรายได้อย่างงดงาม

ปีนี้ค่ายเทพเพลงแกรมมี่ฯ เปิดตัวแกรมมี่ฟิล์ม บริษัทสร้างหนัง โดยมี ยุทธนา มุกดาสนิท เป็นผู้นำทีม ได้สร้างคู่กรรมขึ้น โดยมีนักร้องซูเปอร์สตาร์ของไทยเป็นดารานำ คือ เบิร์ด ธงชัย แมคอินไตย์ เป็นหนังที่มีการตีความใหม่ต่างไปจากบทประพันธ์เดิมของทมยันตี จากเดิมด้วยบทประพันธ์เน้นที่ความรักโรแมนติกระหว่างหนุ่ม-สาว แต่อยู่ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบรัก-เกลียด เนื่องจากเชื้อชาติที่แตกต่าง และสภาพสังคมในขณะนั้นที่ต่อต้านญี่ปุ่น แต่ในหนังคู่กรรมที่ยุทธนา มุกดาสนิท กำกับนี้มีการตีความใหม่และให้นำหนักไปในส่วนชีวิตของโกโบริ เพื่อแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างหน้าที่กับความรัก อีกทั้งในแง่ของโปรดักชั่นก็ พิถีพิถัน จึงทำให้คู่กรรมเป็นหนังที่ติดอันดับทำรายได้สูง เรื่องหนัง

หนังในปี 2539 นั้นแม้ว่าตลาดหนังส่วนใหญ่ยังเป็นหนังวัยรุ่นอยู่ แต่ก็พบกระแสความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจ นั่นคือเป็นหนังวัยรุ่นที่ไม่ได้เน้นเนื้อหา เรื่องราวมากนัก แต่จะเน้นที่ความ "แปลกใหม่" เหตุการณ์ที่อธิบายด้วยเหตุผลไม่ได้ เช่นเรื่อง สติแตกสุดชั่วโลก ที่กำกับการแสดงโดย พจน์ อานนท์ แห่ง ไฟว์สตาร์ สามารถทำเงินได้ถึง 50 ล้านบาท สติแตกสุดชั่วโลกเป็นหนังที่นำดาราวัยรุ่นในสังกัดของพจน์ อานนท์มาประชันกันล้วนจ้อ และดาราแต่ละคนล้วนเรียกเสียงกรี๊ดจากผู้ชมวัยรุ่นได้

แนวเนื้อเรื่องของหนังในปี 2539 นี้มีความหลากหลายในพล็อตเรื่องมากขึ้น แม้ว่าจะยังเป็นหนังที่เกี่ยวกับชีวิตวัยรุ่น แต่จะออกในแนวหนังดราม่า เช่น แรงเป็นไฟละลายแค่เธอ, เด็กเสเพล (ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์) หรือแนวแฟนตาซี เช่น ขนนกของคนบิน (ไฟว์สตาร์) หนังวัยรุ่นวัยรุ่นรัก จีบกันไปมา มีแนวโน้มว่าจะลดลงในปีนี้

บรรณานุกรม

ชมรมวิจารณ์บันเทิง. ภาพยนตร์ไทย. 2533.

_____. ภาพยนตร์ไทย. 2534.

_____. ภาพยนตร์ไทย. 2535.

_____. ภาพยนตร์ไทย. 2536.

_____. ภาพยนตร์ไทย. 2537.

โดม สุขวงศ์. ประวัติภาพยนตร์ไทย. กรุงเทพฯ : องค์การคำครุสภา,
2533.

_____. "85 ปี ภาพยนตร์ในประเทศไทย" ศิลปวัฒนธรรม. ปีที่ 3
ฉบับ 8 2525. หน้า 6-29.

ศิริชัย ศิริเกษ. หนังไทย. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์-
มหาวิทยาลัย, 2531.

สมชาติ บางแจ้ง. "67 ปี ภาพยนตร์ไทย 2466-2533" 67 ปีภาพยนตร์ไทย
2466-2533. กรุงเทพฯ : สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ.

สมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ. การประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 1.
พ.ศ. 2535.

_____. การประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 2. พ.ศ. 2536.

_____. การประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 3. พ.ศ. 2537.

_____. การประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 4. พ.ศ. 2538.

_____. การประกวดภาพยนตร์แห่งชาติครั้งที่ 5. พ.ศ. 2539.

เอ็นเทอร์เทน. ฉ.106, 2531.

เอ็นเทอร์เทน. ฉ.130, 2532.

หนังไทย, มุลนิธิ. รัตนะแห่งหนังไทย : รัตน์ เปสตันยี. 2538.

ระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศของไทยในช่วง 50 ปี

การโทรคมนาคมแต่แรกเริ่มของไทย

กิจการโทรคมนาคมในประเทศไทยเริ่มมีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2418 สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ยังใช้เฉพาะในราชการ การรับ-ส่งโทรเลขของสาธารณะชนได้ใช้เป็นการครั้งแรกในปี พ.ศ. 2426 และในปีเดียวกันได้มีการสถาปนาจัดตั้ง กรมไปรษณีย์และโทรเลขขึ้นโดยมี "สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมหลวงภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช" เป็นอธิบดีคนแรก แล้วกิจการโทรเลขก็มีการขยายตัวไปยังจังหวัดต่าง ๆ และมีการปรับปรุงระบบการส่งโทรเลขให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในสมัยที่ "พลเอกพระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน" ทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เป็นผู้นำเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในสมัย พ.ศ. 2472 เข้ามาใช้ เช่น เครื่องรับส่งสัญญาณมอร์สที่รับส่งโทรเลขได้รวดเร็วมมาก และยังสามารถนำเอาเครื่องโทรพิมพ์เข้ามาเริ่มใช้ด้วย

ส่วนโทรศัพท์นั้น ในประเทศไทยนำเข้ามาใช้เป็นการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2424 โดยกรมกลาโหมในขณะนั้นได้ทดลองนำเครื่องโทรศัพท์มาใช้ก่อน ต่อมาในปี พ.ศ. 2429 จึงได้โอนกิจการโทรศัพท์มาให้ กรมไปรษณีย์โทรเลขเป็นผู้ดำเนินการ ได้ขยายกิจการโทรศัพท์ออกไป และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าใช้เครื่องโทรศัพท์ได้ ในด้านเทคโนโลยีก็มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงสมัย "พลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน" เป็นเสนาบดี ได้เปลี่ยนเป็นระบบชุมสายอัตโนมัติ แทนระบบเดิมคือระบบไฟกลางที่ใช้พนักงานต่อ ซึ่งใช้มานาน 29 ปี มาเป็นระบบอัตโนมัติ โดยผู้เข้าสามารถหมุนตัวเลขบนหน้าปัดติดต่อถึงกันได้เองเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2480 เป็น

ครั้งแรก

ส่วนกิจการวิทยุในด้านโทรคมนาคมนั้น สมัยแรก ๆ เรียกว่า วิทยุโทรเลข เริ่มขึ้นในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2447 บริษัท เทเลฟงเกิน จากเยอรมันได้ส่งช่างมาติดตั้งสถานีวิทยุโทรเลขที่เกาะสีชัง และที่วัดสระเกศ กรุงเทพฯ แต่กิจการวิทยุแพร่หลายมากในสมัยรัชกาลที่ 6 ซึ่งยังได้ทรงบัญญัติให้ใช้คำว่า "วิทยุ" แทนคำ Radio และได้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรเลขขึ้นที่ตำบลศาลาแดงในพระนครแห่งหนึ่ง กับที่ชายทะเลสงขลาอีกแห่งหนึ่ง และในปี พ.ศ. 2457 รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยุโทรเลขซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการวิทยุฉบับแรก

นับตั้งแต่กรมไปรษณีย์โทรเลขได้รับผิดชอบกิจการวิทยุก็ได้ขยายงานด้านนี้มาโดยตลอด ทั้งทางด้านการรับส่งวิทยุโทรเลขกับเรือเดินทะเลและทางด้านการติดต่อภายในประเทศในบริเวณที่เป็นป่าดงดิบ ฝนตกชุก ไม่มีเส้นทางถนน การติดต่อโดยใช้โทรเลขทางสายทองที่บางแห่งมีปัญหาหลายด้าน ก็ได้จัดตั้งสถานีวิทยุโทรเลขขึ้นแทนสายโทรเลข ทำให้การส่งข้อความเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรมไปรษณีย์

แต่เดิมการติดต่อส่งข่าวสารต่าง ๆ ใช้วิธีให้มีคนถือไปโดยเฉพาะเมื่อไปถึงหัวเมืองไหน ก็ให้หาคนจัดส่งต่อไปจนถึงสถานที่ปลายทาง การไปรษณีย์ของประเทศไทยเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกจากการจัดส่งหนังสือ "Court" ข่าวราชการซึ่งออกเป็นรายวันไปยังบ้านสมาชิก และมีการคิดค่านำส่ง โดยออกเป็นลักษณะแสดมปีต่อมาบรรดาสมาชิกหนังสือต้องการให้บุรุษเดินหนังสือช่วยเดินส่งจดหมายให้ด้วย โดยใช้ตัวแสดมปีติดลงบนของจดหมาย การนำส่งจดหมายจึงเริ่มเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2418

การจัดตั้งการไปรษณีย์อย่างจริงจังนั้น ได้เริ่มขึ้นเมื่อประมาณกลาง พ.ศ. 2423 โดยเจ้าหมื่นเสมอใจราช ได้มีหนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวให้ทรงจัดตั้งการไปรษณีย์ขึ้นในประเทศไทย โดยมีการจัดทำบัญชีเลขบ้าน การจ้างคนและยานพาหนะที่จะใช้ ปัญหาใหญ่คือการจัดทำบัญชีเลขบ้าน ซึ่งประชาชนทั่วไปยังไม่เข้าใจว่าทำไปทำไม ในที่สุดสำเร็จลงได้แม้จะใช้เวลาพอสมควร ได้เปิดดำเนินการไปรษณีย์โดยเริ่มทดลองเดินหนังสือระหว่าง กรุงเทพฯ กับพระราชวังบางปะอินเป็นครั้งแรก ผู้ที่เป็นแรงสำคัญในการดำเนินการคือ สมเด็จเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนในด้านระบบสารสนเทศของไทยนั้น ก่อนที่จะเข้าสู่การแบ่งยุคของสารสนเทศของไทยในช่วงต่าง ๆ นั้น ควรจะเข้าใจถึงคำว่า สารสนเทศ ความหมาย ความสำคัญ และความเป็นมาของยุคต่าง ๆ ในด้านสารสนเทศของโลกเสียก่อน ดังจะกล่าวต่อไปดังนี้

ระบบสารสนเทศ หรือ "สารนิเทศ"

คำว่า "สารสนเทศ" เป็นคำใหม่ที่เพิ่งจะให้เห็นในช่วงไม่นานมานี้เอง ดังนั้นจึงควรจะมาทำความรู้จักกับคำ ๆ นี้ให้ชัดเจนเพื่อจะได้เข้าใจตรงกัน เมื่อจะกล่าวถึงต่อไป

คำว่า สารสนเทศตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Information" ซึ่งหมายถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มีการประมวลผลแล้ว

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำนิยามเกี่ยวกับการสนเทศไว้ ดังนี้

สารสนเทศตามที่พจนานุกรมออกฟอร์ด ได้ให้นิยามคำว่า "สารสนเทศ" ทางด้านการสื่อสารไว้ดังนี้

1. เป็นการกระทำของการแจ้งให้ทราบ การฝึกฝน การสอน การสื่อสารด้านความรู้ในทางสร้างเสริม
2. เป็นการกระทำของการบอกกล่าว (To Inform) หรือการบอกกล่าวความจริงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
3. เป็นสิ่งหนึ่งที่จะรายงาน หรือบอกกล่าวเกี่ยวกับความเห็นและข่าวต่าง ๆ

แมนมาส ซวลิต (2528 : 5) ได้ให้ความหมายของคำว่า สารสนเทศ

ว่า หมายถึง ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่มีผู้ทำให้เกิดขึ้นแล้ว เก็บรวบรวมไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ใช้คำพูด ภาพเขียน หรือเก็บไว้ในรูปแบบที่ไม่เห็นได้ด้วยตาเปล่า ต้องใช้เครื่องแสดงเพื่อส่งต่อ หรือกระจายไปสู่ผู้ที่ต้องการใช้ เช่นเดียวกับ อัมพร ทีชะระ (2528 : 160) ไว้อธิบายว่า สารนิเทศ หมายถึง ข่าวสาร เรื่องราว ข้อความรู้ ข้อสนเทศ

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า สารนิเทศหรือสารสนเทศ ก็คือ ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดที่ได้มีการบันทึกไว้ในสื่อหรือทรัพยากรสารนิเทศแบบต่าง ๆ ซึ่งบุคคลสามารถรับรู้ได้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามต้องการ (พวา พันธุ์เมธา, 2535 : 1)

นอกจากนี้ในหนังสือ "ศัพท์านุกรมสื่อสารมวลชน" ได้ให้ความหมายของคำว่า "สารสนเทศ" ไว้ดังนี้

1. สารสนเทศในแง่ของสาร (Message) หมายถึง สัญลักษณ์ (Symbols) เนื้อหา (Content) ของสารที่มนุษย์ใช้สื่อสารกัน
2. สารสนเทศในแง่ของผล (Effect) ของการสื่อสาร หมายถึง กระบวนการให้ความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และพฤติกรรม (Behavior) ของมนุษย์ที่บุคคลได้รับจากสื่อ
3. สารสนเทศในแง่ขององค์ประกอบ (Function) ของการสื่อสาร หมายถึง ข่าว (News) และข้อเท็จจริงต่าง ๆ (Facts)

สารสนเทศจะมีความสัมพันธ์กับข้อมูลมาก บางครั้งหากไม่ทราบความหมายอย่างแท้จริงแล้ว อาจเกิดความสับสน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลกับสารสนเทศนั้นจะมีความสัมพันธ์กันดังจะได้กล่าวต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลและสารสนเทศ

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เป็นกลุ่มสัญลักษณ์แทนปริมาณหรือการกระทำต่าง ๆ ที่ยังไม่ผ่านการประเมินผลข้อมูล อาจอยู่ในรูปของตัวเลข ตัวหนังสือ และท้ายที่สุด ก็คือ เป็นวัตถุดิบของสารสนเทศ .

สารสนเทศ (Information) ได้แก่ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับการประมวลแล้วโดยวิธีการต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ต้องการใช้ทำประโยชน์ เป็นผลลัพธ์หรือเอาต์พุตของระบบประมวลผลข้อมูลเป็นสิ่งที่สื่อความหมายให้ผู้รับเข้าใจและสามารถนำไปใช้ หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งโดยเฉพาะได้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก

ความสำคัญของสารสนเทศ

สารสนเทศ มีความสำคัญต่อการสื่อสารทุกรูปแบบ ผู้มีหน้าที่บริการสารสนเทศต้องดำเนินการอย่างมีระบบและสื่อความหมาย แม้จะเป็นสารสนเทศด้านการบันเทิง การแสดง ดนตรี และการแข่งขัน จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้ความสามารถในแต่ละศาสตร์ โดยประยุกต์เอาศิลปะเข้าไปด้วย การส่งสารสนเทศจึงจะสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดี ขณะเดียวกันการส่งสารสนเทศแต่ละครั้งต้องมีวัตถุประสงค์ มิฉะนั้นอาจเกิดการสูญเปล่า หรือบางครั้งอาจได้ผลตรงกันข้าม

Le Moigne (1978) ได้ระบุความสำคัญของสารสนเทศไว้ คือ "สารสนเทศเป็นรูปแบบที่มีวัตถุประสงค์ มีลักษณะเฉพาะ เป็นศิลปะที่สร้างโดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในแต่ละเหตุการณ์ ซึ่งผู้รับสามารถนำมาประยุกต์เข้ากับโลกอันแท้จริงได้ดี" นอกจากนี้เขายังกล่าวเสริมอีกว่า "การนำสารสนเทศไปใช้งานต้องทำอย่างดีเลิศ จึงจะช่วยชี้แนะให้ผู้รับเห็นประโยชน์ พวกเขาจึงจะ

พิจารณานำสารสนเทศไปใช้

สารสนเทศจึงมีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันของสังคมยุคปัจจุบัน ดังนั้นผู้ผลิตสารสนเทศจึงต้องจัดทำสารสนเทศให้ถูกต้อง มีความหมายครบถ้วนและสื่อความหมาย ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับสารแต่ละคนมีความเข้าใจตรงกับความต้องการของผู้รับสาร กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงปัจจัยสำคัญของกระบวนการสื่อสาร ได้แก่ ประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการ และความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ของผู้รับสาร ปัจจุบันจึงได้นำเอาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์มาใช้ในงานสารสนเทศ เพื่อการสื่อสารได้สะดวกรวดเร็ว และสารสนเทศมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากขึ้น (อรธณพ เธิียรถาวร, 2532 : 220-221)

การศึกษาในเรื่องของสารสนเทศหรือข่าวสารนั้น L.H. Harms (1980) ได้จำแนกลักษณะของสารสนเทศไว้ แบ่งเป็น 5 ยุค ดังนี้ (Perston P Le Breton, 1976 : p.4)

1. ยุคก่อนการสนทนา (Pre-Conversation Order) นับตั้งแต่ 4 ล้านปี ก่อนคริสตกาล ถึง 500,000 ปีก่อนคริสตกาล การสื่อสารในยุคนี้เป็นยุคของการพัฒนาโลกต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพูดคุยสนทนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของสมองและหลอดเลือด พร้อมทั้งระบบการควบคุมประสาทส่วนกลางที่ใช้ในการออกเสียง รวมถึงการพัฒนาโลกของการรับฟัง
2. ยุคการสนทนา (Conversation Order) เริ่มตั้งแต่ 500,000 ปีก่อนคริสตกาลจนถึง 3,000 ปีก่อนคริสตกาล ในยุคนี้นมนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารโต้ตอบกันด้วยวาจาระหว่างบุคคลสองคนหรือมากกว่า เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวสารกัน ทำกิจกรรม และมีการตกลงร่วมใจกัน มนุษย์ยุคนี้มีความฉลาดเพิ่มขึ้น ข่าวสารที่จะเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างข่าวสารใหม่ ๆ ต่อไป

3. ยุคการรู้หนังสือ (Literacy Order) นับตั้งแต่ 3,000 ปีก่อนคริสตกาล จนถึงคริสต์ศักราช 1870 ยุคนี้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือจากการสื่อสารด้วยการพูดจากัน พัฒนามาสู่การใช้มือและตาเพิ่มขึ้น การรู้หนังสือเกิดขึ้นพร้อมกับการเปลี่ยนวิธีการผลิตที่สำคัญ นั่นก็คือการเปลี่ยนจากการล่าสัตว์มาเป็นการกสิกรรม ผลผลิตจากการทำกสิกรรมก่อให้เกิดกิจกรรมทางการค้าขายอย่างมีระเบียบ ซึ่งนำมาสู่สังคม "เมือง" จะเห็นได้ว่าการรู้หนังสือกับสังคม "เมือง" เป็นสิ่งคู่กัน การรู้หนังสือเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐานของการสื่อสารทางเดียว ซึ่งจะกลายเป็นรากฐานของการจัดระเบียบในยุคสื่อสารมวลชน

4. ยุคสื่อสารมวลชน (Mass Media Order) เริ่มตั้งแต่คริสต์ศักราช 1870 จนถึงคริสต์ศักราช 1970 เป็นยุคที่การสื่อสารเป็นไปในลักษณะการถ่ายทอดข่าวสารไปยังผู้รับจำนวนมากทั่วประเทศ กิจกรรมส่วนใหญ่จะมุ่งส่งเสริมงานพัฒนาประเทศ และช่วยควบคุมพฤติกรรมทางสังคม แบบแผนการไหลเวียนของข่าวสารที่จะติดต่อระหว่างเมืองใหญ่ที่สำคัญของประเทศ และจากเมืองใหญ่สู่เมืองเล็กและชุมชนบท ปฏิกริยาย้อนกลับ (Feed Back) ของผู้รับสารเป็นไปค่อนข้างช้า และผู้ส่งก็มักไม่ค่อยสนใจกับปฏิกริยาย้อนกลับเหล่านี้ ดังนั้น การสื่อสารมวลชนจึงอาจถือได้ว่าเป็นการสื่อสารทางเดียว

5. ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร (New Communication Order) เริ่มตั้งแต่คริสต์ศักราช 1970 จนถึงคริสต์ศักราช 2020 ปัจจัยที่เป็นพื้นฐานสนับสนุนเสริมสร้างการจัดระเบียบในยุคนี้ก็คือ การโต้ตอบซึ่งกันและกัน (Inter-Active Communication) และการเข้ามามีส่วนร่วม (Participation) นั่นคือการสื่อสารสองทาง โดยขอบเขตการสื่อสารจะแพร่กระจายครอบคลุมไปทั่วโลก ปัญหาการสื่อสารจึงกลายมาเป็นปัญหาของชาวโลกส่วนรวม ทรัพยากรทางการสื่อสารควรมีอย่างเพียงพอ และชาวโลกมีสิทธิจะใช้ทรัพยากรเหล่านั้นสื่อสารโต้ตอบกันได้ แล้วเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้ไม่ได้เป็นส่วนสำคัญในการจัดระเบียบของยุคการรู้หนังสือและยุคสื่อสารมวลชน ดังนั้น ในยุคที่ 5

นี้ ข่าวสารจึงกลายเป็นทรัพยากรสำคัญของโลกและอาจเรียกยุคนี้ว่าเป็นยุคของ Information Society ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่ามนุษย์ทำงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมข่าวสารมากกว่าอาชีพอื่น ๆ สังคมได้เปลี่ยนจากสังคมที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจ ในด้านอุตสาหกรรม มาเป็นสังคมที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจในด้านของข่าวสาร ลักษณะของมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงจากมนุษย์เศรษฐกิจ (Homo Economics) มาเป็นมนุษย์สื่อสาร (Homo Informations) ข่าวสารกลายมาเป็นสินค้าที่มีการผลิตจำหน่ายเพื่อสนองตอบความต้องการของมนุษย์ เช่นเดียวกับสินค้าทั่วไป ข่าวสารจะหลั่งไหลมาสู่บุคคลโดยผ่านเครื่องมือสื่อสารชนิดใหม่หลากหลายชนิด ดังนั้น มนุษย์จึงต้องพยายามปรับตัวให้ทันกับความก้าวหน้าเหล่านี้อยู่เสมอ ถ้าหากช้าไปก็จะตามไม่ทัน และไม่เข้าใจเหตุการณ์ภายนอกที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่อมา และจากลักษณะของ De-massified Media ทำให้มนุษย์มีบุคลิกประจำตัวมากขึ้นจึง เป็นการยากที่จะคาดคะเนความคิดหรือพฤติกรรมของบุคคลอื่น ดังนั้น จึงต้องอาศัยข่าวสารข้อมูลที่เพิ่มขึ้นในการตัดสินใจ เมื่อมีข่าวสารมากขึ้นก็ต้องมีเครื่องมือใหม่ ๆ เข้าช่วยให้การตัดสินใจได้ถูกต้องขึ้น

Singh, Imdu B. ได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการและการปฏิบัติทางเทคโนโลยี การสื่อสารพบว่า เทคโนโลยีการสื่อสารที่มนุษย์สร้างขึ้น มีแนวโน้มที่จะเข้ามา กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และโครงสร้างรูปแบบของสังคม ทั้งที่เป็นทางการและ ไม่เป็นทางการ ลักษณะของการถ่ายทอดทางเทคโนโลยีการสื่อสารแตกต่างกัน ออกไป กล่าวคือ (Singh, Imdu B. 1983 : 41-45)

1. เทคโนโลยียุคแรกและยุคที่ 2 เป็นเทคโนโลยีการสื่อสาร เกิดขึ้น
อย่างช้า ๆ เป็นไปตามธรรมชาติ โดยถ่ายทอดกันทางพันธุกรรมและการเรียนรู้
อย่างค่อยเป็นค่อยไป

2. เทคโนโลยียุคที่ 3 และยุคที่ 4 มนุษย์ค้นพบและสร้าง เทคโนโลยี
การสื่อสารขึ้นในลักษณะของการปฏิบัติที่เข้ามา เปลี่ยนแปลง โครงสร้างทางวัฒนธรรม

พร้อมทั้งสร้างอารยธรรมใหม่ขึ้นภายในช่วงเวลาเพียง 500 ปี ทำให้โลกตะวันตกเป็นศูนย์กลางของการสื่อสารและสร้างคนตะวันตกให้มีความสามารถในการใช้และควบคุมเทคโนโลยี โดยประเทศในซีกโลกอื่น ๆ กลายเป็นปริมณฑลของการสื่อสาร และตกอยู่ในสภาพที่ถูกกำหนดควบคุมโดยเทคโนโลยี

3. เทคโนโลยียุคที่ 5 และยุคต่อ ๆ ไป ด้วยความเป็น "มนุษย์" จึงพยายามแสวงหาความรู้ความชำนาญในวิทยาการแขนงต่าง ๆ ทั้งทางด้านสังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยปรับปรุงแก้ไขและปลดปล่อยตัวเองให้เป็นอิสระจากการตกเป็นทาสของ เทคโนโลยี โดยนำสังคมไปสู่การเป็นผู้กำหนดควบคุมเทคโนโลยีอย่างสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

การแบ่งยุคของสารสนเทศดังกล่าวนี้เป็นการแบ่งในระดับสากลมองจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกที่เกิดขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ถ้าหากจะนำมาเทียบเคียงกับสภาพการณ์ของระบบสารสนเทศที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้ว การเริ่มต้นและสถานการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยก็คงจะมองได้คล้ายคลึงกัน

ระบบสารสนเทศของไทยนั้น เริ่มขึ้นเมื่อใด ถ้าหากลองแบ่งยุคโดยเทียบกับการแบ่งของ L.H. Harms แล้ว สารสนเทศของไทยจากจุดเริ่มต้นน่าจะแบ่งได้เป็น 3 ยุค ดังนี้

ช่วงที่ 1 ยุคการรับรู้หนังสือ คือ นับจากยุคที่มีการคิดประดิษฐ์อักษรไทย ขึ้นใช้ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช พ.ศ. 1826 ต่อมามีการสร้างศิลาจารึกหลายแผ่นจนมาถึงสมัยที่มีการเขียนบันทึกลงในกระดาษข่อย หรือแม้กระทั่งภาพวาดตามที่ต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายให้ผู้ดูเข้าใจในเนื้อหาที่แฝงอยู่ไว้เรื่อย ๆ มาจนถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ได้มีการจัดสร้างตำราเขียนภาษาไทยเล่มแรกขึ้นชื่อ "จินตามณี" โดยพระโหราธิบดีใน พ.ศ. 2215 ในสมัยเดียวกันนั้นได้มีความสัมพันธ์ทางการทูตกับต่างประเทศโดยเฉพาะฝรั่งเศส กรม

มิชชันนารีที่มาเผยแพร่ศาสนาได้ริเริ่มตั้งโรงพิมพ์เพื่อพิมพ์หนังสือภาษาไทย โดยมี
คณะทูตที่เคยไปดูงานด้านการพิมพ์ที่ต่างประเทศสนับสนุนอยู่ แต่หลักฐานการพิมพ์
หนังสือไทยในสมัยนี้ไม่มีเหลืออยู่เลย คาดว่าถูกริบและทำลายเมื่อเสียกรุงแก่พม่า
ในปี พ.ศ. 2310

ช่วงที่ 2 ยุคสื่อสารมวลชนหรือยุคแห่งกำเนิดการสื่อสารของไทย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทรงเป็นบุคคล
แรกที่เริ่มประวัติศาสตร์การสื่อสารมวลชนของไทย โดยการบุกเบิกพิมพ์หนังสือ
ด้วยอักษรไทย และทรงสร้าง "โรงพิมพ์หลวง" ขึ้นใน พ.ศ. 2394 พิมพ์หนังสือ
"ราชกิจจานุเบกษา" ออกแจกจ่ายทั่วไป กล่าวได้ว่าทรงใช้สิ่งพิมพ์เป็น
เครื่องมือของการเผยแพร่ "พัฒนา" พุทธศาสนา และเผยแพร่ "ประชาสัมพันธ์"
ข่าวสารของทางราชการ จึงทรงได้รับการยกย่องให้เป็น "พระราชบิดาแห่งการ
สื่อสารมวลชนของไทย"

ต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล
ที่ 5 เป็นผู้ทรงวางรากฐานการสื่อสารและโทรคมนาคมที่สำคัญ ๆ ของไทย โดย
เริ่มที่กิจการโทรเลขและการไปรษณีย์ใน พ.ศ. 2426 และโทรศัพท์ใน พ.ศ. 2429

ส่วนกิจการวิทยุนั้น เริ่มขึ้นในปลายสมัยรัชกาลที่ 6 ตั้งแต่ราว พ.ศ.
2470 แต่เริ่มกิจการจริงจังในสมัยรัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2473

กิจการโทรทัศน์เริ่มขึ้นใน พ.ศ. 2498 ในรัชกาลปัจจุบัน สื่อมวลชนใน
แขนงต่าง ๆ ก็ได้มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามกระแสของสังคมและความสนับสนุน
จากรัฐบาลในยุคสมัยต่าง ๆ

ช่วงที่ 3 ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสารหรือจะเรียกว่ายุคสังคมข่าวสาร หรือจะเรียกว่ายุคสังคมข่าวสารโลกาภิวัตน์ของไทยได้เริ่มขึ้นแล้ว

เป็นยุคที่สังคมไทย เริ่มรับเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่ต่าง ๆ เข้ามาเรื่อย ๆ ทั้งด้านโทรคมนาคมโดยเฉพาะเมื่อเริ่มนำเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในประเทศไทย เมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว เริ่มใช้โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ เกี่ยวกับการสำรวจด้านสถิติประชากรไทยและคำนวณประเมินผลต่าง ๆ จากคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ (Main Frame) IBM 1401 พัฒนาการมีเรื่อยมาจนปัจจุบันคอมพิวเตอร์ส่วนตัวขนาดเล็ก ใช้แพร่หลายทั่วไปในงานต่าง ๆ และนำมาสู่ยุคสังคมข่าวสารและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

จากการที่ได้แบ่งยุคของสารสนเทศไทยออกเป็น 3 ช่วงคร่าว ๆ ดังได้กล่าวไปแล้วนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จะกล่าวถึงการโทรคมนาคมและสารสนเทศในช่วง 50 ปีของรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตั้งแต่ทรงครองราชสมบัติ พ.ศ. 2489 จนถึงปีที่ 50 คือ พ.ศ. 2539 ซึ่งเมื่อเทียบกับยุคของสารสนเทศทั้ง 3 ยุคแล้ว รัชกาลปัจจุบัน จะเริ่มในช่วงที่ 2 ปลาย ๆ จนถึงช่วงที่ 3

ดังนั้นถ้าหากจะจัดระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9 แล้วสามารถแยกออกได้เป็น 2 ช่วง อย่างชัดเจนดังนี้

ช่วงที่ 1 คือ ยุคแห่งสื่อสารมวลชนหรือยุคเริ่มต้นการสื่อสารของไทย พ.ศ. 2489-2520

ช่วงที่ 2 คือ ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร หรือยุคสังคมข่าวสารโลกาภิวัตน์ของไทย พ.ศ. 2521-2539

ในแต่ละช่วง จะได้กล่าวถึงรายละเอียดในด้านของการโทรคมนาคมที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น และระบบสารสนเทศของชาติมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง ในช่วงนั้น ๆ

ช่วงที่ 1 ยุคเริ่มต้นการสื่อสารของไทย พ.ศ. 2489-2520

ในปี พ.ศ. 2489 สงครามโลกครั้งที่ 2 ในเอเชียได้สิ้นสุดลง กิจการสื่อสารในประเทศไทย ก็เริ่มขยายกิจการต่อไปดังนี้

วิทยุกระจายเสียงได้ขยายสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. เพิ่มกำลังส่งเป็น 500 วัตต์ ส่วนกิจการโทรเลขได้เปิดการติดต่อทางวิทยุโทรเลขกับต่างประเทศเพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง ระหว่าง พ.ศ. 2486-2496 ได้แก่ อังกฤษ (ลอนดอน) สิงคโปร์ สวิสเซอร์แลนด์ (บอร์น) จีน (เซี่ยงไฮ้) ฮองกง สวีเดน (สตอคโฮล์ม) เวียดนาม (ไซ่ง่อน) ไต้หวัน (ไทเป) อินเดีย (บอมเบย์) ญี่ปุ่น (โอซากา) และเดนมาร์ก (โคเปนเฮเกน) ปริมาณโทรเลขรับส่งในประเทศ และระหว่างประเทศมีสถิติเพิ่มสูงขึ้นจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและพัฒนาเทคนิคของเครื่องอุปกรณ์ ให้มีประสิทธิภาพและศักยภาพในการให้บริการสูงขึ้นด้วย

ในปี พ.ศ. 2496 นายช่างโทรเลขของไทย คือ นายสมาน บุญรัตพันธุ์ ได้คิดค้นเครื่องโทรพิมพ์ภาษาไทยสำเร็จ และในปีต่อมาได้ประดิษฐ์เพิ่มเติมให้เครื่องโทรพิมพ์ทำงานได้ทั้งสองภาษาในเครื่องเดียวกัน คือมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เครื่องโทรพิมพ์นี้ให้ชื่อว่า "เครื่องโทรพิมพ์ไทยแบบ S.P." จากผลงานชิ้นนี้ ต่อมานายช่างผู้นี้ก็ได้รับพระราชทานเหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา และปริญญาวิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจการโทรเลขนั้นก็ได้มีการปรับปรุงให้ทันสมัยเรื่อย ๆ มา จนมาถึงปี พ.ศ. 2505 ได้เปิดให้บริการ เทเล็กซ์ ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยได้ทำการติดตั้งชุมสายเทเล็กซ์แบบ Step by Step ขนาด 50 เลขหมาย และขยายเป็นแบบ 100 เลขหมายในระบบอัตโนมัติ สามารถติดต่อกันเองภายในประเทศและต่างประเทศได้

ด้านกิจการโทรภาพได้เริ่มเปิดขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2506 (หลังจากเคยทดลองส่งครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. 2474 แล้วยกเลิกไปเพราะเครื่องล้าสมัย) ได้เปิดบริการโทรภาพกับประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรกในวันที่ 25 พฤษภาคม 2506 เมื่อประสบความสำเร็จจึงได้ขยายไปยังไทเป และฮ่องกง ต่อไป

ในด้านของกิจการโทรศัพทนั้น ได้มีการปรับปรุงและขยายงานโทรศัพทออกไปเรื่อย ๆ นับตั้งแต่วันที่ 26 กันยายน 2480 ที่ได้เริ่มเปิดให้บริการโทรศัพทระบบอัตโนมัติในประเทศไทย

ต่อมาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติตั้งองค์การโทรศัพทแห่งประเทศไทยขึ้น โดยแยกกองช่างโทรศัพทจากกรมไปรษณีย์โทรเลขมาตั้งเป็นองค์การโทรศัพทแห่งประเทศไทย มีฐานะเป็นรัฐวิสาหกิจ สังกัดกระทรวงคมนาคม เมื่อแรกตั้งองค์การโทรศัพทนั้นได้รับโอนงานจากกรมไปรษณีย์โทรเลขมาดำเนินงานเฉพาะกิจการโทรศัพทในเขตนครหลวง คือ กรุงเทพฯ และธนบุรี ต่อมาใน พ.ศ. 2503 จึงได้เริ่มรับโอนงานโทรศัพทในส่วนภูมิภาคมาเป็นงวด ๆ จนหมดในประมาณปี พ.ศ. 2507

ส่วนงานด้านโทรศัพทต่างประเทศนั้น กรมไปรษณีย์โทรเลขมิได้โอนให้องค์การโทรศัพท แต่กรมไปรษณีย์โทรเลขได้พยายามขยายงานไปอย่างไม่หยุดยั้ง

ในด้านของของวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรศัพทนั้นได้มีการขยายกิจการในช่วงนี้เช่นกัน แต่รายละเอียดนั้นได้กล่าวถึงในบทที่เกี่ยวกับสื่อวิทยุ และโทรศัพทแล้วจึงมิได้นำมากล่าวถึงอีกในที่นี้

วิทยุคมนาคม

ในด้านของการสื่อสารด้วยวิทยุเพื่อการคมนาคมนั้น มีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้

พ.ศ. 2514 เปิดให้บริการวิทยุติดตามตัวที่กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในเดือนกันยายน ดำเนินการโดยบริษัทโทรคมนาคมเพื่อสื่่อมวลชนแห่งประเทศไทย จำกัด

พ.ศ. 2514 เปิดให้บริการวิทยุโทรศัพท์ติดรถยนต์เคลื่อนที่ และสถานีประจำที่ในระบบผ่านพนักงานสลับสายที่กรุงเทพฯ เป็นครั้งแรกในวันที่ 11 มีนาคม 2515 ดำเนินการโดยบริษัทโทรคมนาคมเพื่อสื่่อมวลชนแห่งประเทศไทย จำกัด เช่นกัน

พ.ศ. 2520 การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้แยกออกมาจากกรมไปรษณีย์ โทรเลข โดยจัดตั้งเป็นรัฐวิสาหกิจ คณะรัฐมนตรีในยุคนั้นได้มีมติให้โอนกิจการของบริษัทโทรคมนาคมเพื่อสื่่อมวลชนแห่งประเทศไทยจำกัด มาให้การสื่อสารแห่งประเทศไทยดำเนินการตั้งแต่วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520

ในด้านของระบบการสื่อสารผ่านดาวเทียมนั้น

การสื่อสารโทรคมนาคมทางดาวเทียมนั้นในต่างประเทศได้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2505 โดยได้มีการส่งดาวเทียมชื่อ Telstar I ขึ้นสู่อวกาศและนำมาซึ่งความสำเร็จก้าวแรกในการถ่ายทอดโทรทัศน์และโทรคมนาคมระหว่างประเทศ จากความสำเร็จนี้ ต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งองค์การดาวเทียมเพื่อการโทรคมนาคมระหว่างประเทศที่มีชื่อย่อว่า อินเทลแซท (Intelsat) ขึ้น โดยมีผู้แทนจากประเทศต่าง ๆ 11 ประเทศ องค์การนี้ทำหน้าที่จัดการและดำเนินการโทรคมนาคม

ระหว่างประเทศผ่านดาวเทียมเพื่อการพาณิชย์

อินเทลแซท ได้ส่งดาวเทียมขึ้นไปโคจรตามจุดต่าง ๆ ในอวกาศเหนือพื้นโลก 3 จุด คือ

1. เหนือมหาสมุทรอินเดีย เพื่อการติดต่อระหว่างยุโรปกับเอเชีย
2. เหนือมหาสมุทรแปซิฟิก เพื่อการติดต่อระหว่าง เอเชียกับอเมริกา
3. เหนือมหาสมุทรแอตแลนติก เพื่อการติดต่อระหว่างอเมริกากับยุโรป

ดาวเทียมเหล่านี้จะลอยอยู่เหนือ เส้นศูนย์สูตรสูงจากผิวโลก 35,800 ก.ม. ซึ่งจะทำให้ดาวเทียมในแต่ละจุดสามารถครอบคลุมการติดต่อ 1/3 ของโลกไว้ได้ และเมื่อรวมการทำงานของดาวเทียมทั้งสามแหล่ง เข้า เป็นระบบเดียวกัน จะทำให้การติดต่อทุกมุมโลกเป็นไปได้อย่างทั่วถึง

ใน พ.ศ. 2509 ประเทศไทย โดยกรมไปรษณีย์โทรเลขจึงได้ตัดสินใจที่จะใช้ระบบโทรคมนาคมผ่านดาวเทียมอินเทลแซทนี้โดยได้เข้าร่วมเป็นผู้ถือหุ้นอินเทลแซทในวันที่ 12 พฤษภาคม 2509 โดยถือหุ้นร้อยละ 0.1 เป็นมูลค่า สองแสนเหรียญสหรัฐ (คิดเป็นเงินไทยประมาณ 4 ล้านบาท) นับเป็นประเทศที่ 49 และเป็นประเทศแรกในเอเชียอาคเนย์ที่เข้าร่วมกับองค์การนี้

พ.ศ. 2510 กรมไปรษณีย์โทรเลขได้สร้างสถานีภาคพื้นดินเคลื่อนที่ ที่อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อการสื่อสารระบบดาวเทียมกับดาวเทียมดวงที่โคจรอยู่เหนือมหาสมุทรแปซิฟิก ได้เปิดให้ผู้ใช้พูดวิทยุโทรศัพท์จากประเทศไทยไปยัง เมืองโฮโนลูลู มลรัฐฮาวาย สหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 จำได้สร้างสถานีสื่อสารดาวเทียมภาคพื้นดินถาวรขนาดมาตรฐานขึ้น และเปิดดำเนินการตั้งแต่วันที่ 8 เมษายน 2511 เป็นต้นมา เป็นผลให้บริการ

โทรคมนาคมต่าง ๆ ของประเทศไทยสามารถติดต่อโดยตรงกับประเทศในแถบมหาสมุทรแปซิฟิก เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และหมู่เกาะต่าง ๆ ตลอด 24 ชั่วโมง

ต่อมาใน พ.ศ. 2513 กรมไปรษณีย์โทรเลข ได้สร้างงานสายอากาศเพื่อใช้ติดต่อกับดาวเทียมดวงที่โคจรอยู่เหนือมหาสมุทรอินเดีย เพื่อใช้ติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ในย่านมหาสมุทรอินเดีย ตะวันออกกลางและยุโรปและได้ติดตั้งเสร็จเรียบร้อยดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2513 เป็นต้นมา

การตัดสินใจนำการสื่อสารระบบดาวเทียมขึ้นมาให้บริการโทรคมนาคมระหว่างประเทศ ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความสะดวกรวดเร็วของบริการโทรคมนาคมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นบริการโทรเลข โทรศัพท์ เทเล็กซ์ โทรภาพ สามารถรับส่งถึงกันได้ทั่วโลกตลอด 24 ชั่วโมง นับเป็นโฉมหน้าใหม่ในประวัติศาสตร์ของการโทรคมนาคมยุคใหม่

สารสนเทศในช่วงแรก

ในด้านของระบบสารสนเทศนั้น ในช่วงปีก่อนปี พ.ศ. 2520 นั้นคำว่า "สารสนเทศ" หรือ "สารนิเทศ" ยังไม่มีการบัญญัติขึ้นใช้ ยังคงใช้เรียกกันด้วยคำต่าง ๆ เช่น ข่าวสาร ข้อมูล เอกสาร ฯลฯ

ความตื่นตัวในด้านของการอ่าน ฟัง สละสมข้อมูลข่าวสารในสังคมไทย ในช่วงนั้นมีอยู่เฉพาะในวงการวิชาการ ธุรกิจและในระบบห้องสมุดเป็นส่วนใหญ่

หอสมุดแห่งชาติ กำเนิดขึ้นตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2448 โดยได้นำเอาหอพระสมุด 3 แห่งมารวมกันคือ หอพระมณเฑียรธรรม หอพระสมุดวชิรญาณ และหอพุทธศาสนาสังคหะ โดยเรียกชื่อว่า "หอสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร"

หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2476 มีการจัดแบ่งส่วนราชการ กรมศิลปากรใหม่ มีกองหอสมุดทำหน้าที่ดูแลงานหอสมุดเดิม ซึ่งเรียกชื่อใหม่ว่า "หอพระสมุดสำหรับพระนคร" และต่อมาจึงมีพระราชกฤษฎีกา เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "หอสมุดแห่งชาติ"

ในช่วงต้นรัชกาลที่ 9 พ.ศ. 2490 หอสมุดแห่งชาติได้รับมรดกหนังสือ และต้นฉบับตัวเขียนส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี จากรัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณจำนวนหนึ่ง เพื่อสร้างตึกใหม่อีกหลังใน บริเวณด้านหลังตึกหอสมุดแห่งชาติ เพื่อเก็บหนังสือและสมบัติต่าง ๆ ดังกล่าว และตั้งชื่อตึกว่า "หอสมุดตำราพระราชานุภาพ"

ปี พ.ศ. 2505-2509 รัฐบาลของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้อนุมัติให้มีการดำเนินการก่อสร้างอาคารที่ทำการหอสมุดแห่งชาติหลังใหม่ ณ ท่าวาสุกรี สีเสียดหลวง ถนนสามเสน สามารถเปิดให้ประชาชนเข้าใช้บริการได้เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2509

ปี พ.ศ. 2518 หอสมุดแห่งชาติได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารหลังใหม่อีกหลัง อยู่ทางด้านหลัง เรียกชื่อตึกว่า "หอพระสมุดวชิรญาณ" ใช้เก็บรักษาตู้พระธรรมที่มีแต่โบราณ

ปัจจุบันหอสมุดแห่งชาติได้มีการขยายสาขาออกไปยังส่วนภูมิภาคและที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ดังนี้ หอสมุดตำราพระราชานุภาพ (เปิดบริการ พ.ศ. 2490) ศูนย์ราธิปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (เปิดบริการ พ.ศ. 2522) หอสมุดแห่งชาติอินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี (เปิดบริการ พ.ศ. 2515) หอสมุดแห่งชาติสาขาลำพูน (เปิดบริการ พ.ศ. 2521) หอสมุดแห่งชาติสาขานครศรีธรรมราช (เปิดบริการ พ.ศ. 2521) หอสมุดแห่งชาติสาขาสงขลา (เปิดบริการ พ.ศ. 2525) หอสมุดแห่งชาติสาขาลบุรี (เปิดบริการ พ.ศ. 2528) หอสมุดแห่งชาติสาขา

นครราชสีมา (เปิดบริการ พ.ศ. 2530) หอสมุดแห่งชาติสาขา เชียงใหม่ (เปิดบริการ พ.ศ. 2532) หอสมุดแห่งชาติสาขา เพชรบุรี (เปิดบริการ พ.ศ. 2532) หอสมุดแห่งชาติสาขา จันทบุรี (เปิดบริการ พ.ศ. 2533) หอสมุดเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (เปิดบริการ พ.ศ. 2533) มีเอกสาร ข้อมูลเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจของกษัตริย์ราชวงศ์จักรี โดย เน้นรัชกาลปัจจุบันและพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งอยู่ถนนสามเสนหน้าอาคารหอสมุดแห่งชาติ)

นอกจากนี้หอสมุดแห่งชาติยังได้พัฒนางานด้านวิชาการและบริการออกไปอย่างกว้างขวาง มีการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้กับงานหอสมุด ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์แลกเปลี่ยนและยืมสิ่งพิมพ์ในเอเชียอาคเนย์ (NLDC-SEA Consortium) (พวา พันธุ์เมธา, 2535 : 6)

สำหรับห้องสมุดประชาชนในประเทศไทยนั้นสภาพทั่วไปยังไม่ดีเท่าที่ควร เพราะขาดแคลนงบประมาณ บุคคลากรที่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์โดยตรง การสนับสนุนอย่างจริงจังจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุดประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดอยู่กับสำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร มี 9 แห่ง เช่น ห้องสมุดประชาชนสวนลุมพินี ห้องสมุดประชาชนซอยพระนาง ห้องสมุดประชาชนปทุมวัน ถนนพระราม 1 ห้องสมุดประชาชนนongคาราม ฯลฯ

สำหรับห้องสมุดประชาชนในต่างจังหวัดนั้นอยู่ในความดูแลของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีทั้งห้องสมุดประชาชนในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ นอกนั้นจะเป็นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน

สำหรับในวโรกาสที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเจริญพระชนมพรรษา 3 รอบ ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้รณรงค์หาทุนเพื่อก่อสร้างหอสมุดเฉลิมราชกุมารี จำนวน 37 แห่ง กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และห้องสมุดเฉพาะ

แหล่งค้นคว้าศึกษาหาความรู้และข้อมูลในระดับสูงนั้นคนไทยจะต้องไปค้นจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มากกว่าหอสมุดแห่งชาติและห้องสมุดประชาชนทั้งสิ้น นอกจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่าง ๆ จะเป็นแหล่งสารสนเทศที่สำคัญ แล้วยังมีห้องสมุดเฉพาะต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ห้องสมุดตามกระทรวง กรมต่าง ๆ ห้องสมุดธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารใหญ่ ๆ อีกหลายแห่ง ห้องสมุดขององค์การระหว่างประเทศ เช่น ยูเนสโก ยูนิเซฟ เอสเคป ห้องสมุดศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

นอกจากนี้ประเทศไทยยังมี "หอจดหมายเหตุแห่งชาติ" (National Chchives) มีหน้าที่ดำเนินงานบันทึกเหตุการณ์ประจำวัน แผลและเรียบเรียงเก็บเอกสารสำคัญของชาติทั้งในอดีตและปัจจุบัน หอจดหมายเหตุแห่งชาติอยู่ในความดูแลของกองจดหมายเหตุแห่งชาติ ตั้งอยู่ในบริเวณหอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี

ยังมีหอจดหมายเหตุของหน่วยงานราชการบางแห่งและของเอกชนด้วย เช่น หอจดหมายเหตุของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บรวบรวมหลักฐานเกี่ยวกับธุรกิจการเงินของประเทศทุกแห่งทุกมุม หอจดหมายเหตุวิทยาลัยพัยัพ เป็นต้น

ในระบบห้องสมุดเหล่านี้ในยุคนี้เริ่มมีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การจัดทำวัสดุย่อส่วน หรือ Microform ต่าง ๆ มาใช้แล้ว เช่น การถ่ายไมโครฟิล์ม หนังสือพิมพ์ของห้องสมุดแห่งชาติ และเริ่มมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยงานด้านต่าง ๆ เช่น การจัดซื้อหนังสือ การเก็บข้อมูลต่าง ๆ แต่ระบบของห้องสมุดและการค้นเอกสารยังคงใช้บัตรรายการเป็นหลักเหมือนอดีตที่ผ่านมา การเปลี่ยนระบบเกิดขึ้นในช่วงต่อมา

ในด้านของสำนักข่าวสาร หรือระบบข่าวสารของชาตินั้น

แนวคิดในการจัดตั้งสำนักข่าวแห่งชาตินั้นเริ่มขึ้นในเดือนธันวาคม 2506 โดยให้องค์การยูเนสโกช่วยในการสำรวจขั้นต้นสำหรับการจัดตั้งสำนักข่าวแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย แต่เมื่อการสำรวจรายงานแล้วเกิดข้อขัดแย้งว่า ประเทศไทยสมควรมีสำนักข่าวของตนเองแล้วหรือยัง จนถึงปี 2520 จึงมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักข่าวไทยขึ้นเป็นสำนักข่าวแห่งชาติ ในวันที่ 7 มิถุนายน 2520 เริ่มเสนอข่าวครั้งแรกในวันที่ 4 กรกฎาคม 2520 ในรูปของเอกสารข่าว (News Bulletin)

สำนักข่าวไทย (Thai News Agency หรือ TNA) เป็นหน่วยงานหนึ่งในสามขององค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) ที่ประกอบด้วย สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 สถานีวิทยุกระจายเสียง ท.ท.ท. และสำนักข่าวไทย

สำนักข่าวไทยเดิมชื่อ สำนักข่าวแห่งชาติ (National News Agency หรือ NNA) ต่อมาคณะกรรมการ อ.ส.ม.ท. ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อมาเป็นสำนักข่าวไทยตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2521 เป็นต้นมา

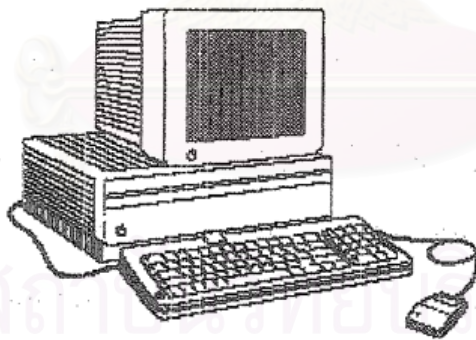
วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งขึ้นมีดังนี้ (ศิริวรรณ พิมพ์จันทร์, 2535 : 38-39)

1. เป็นหน่วยงานเสริมงานด้านสื่อสารมวลชนของ อ.ส.ม.ท. และสื่อมวลชนทั่วไปทั้งภาครัฐบาลและเอกชน
2. มุ่งที่จะยกระดับมาตรฐานของข่าวสารให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของสาธารณชนอย่างกว้างขวาง
3. ให้เป็นกิจการที่มีความสำคัญต่อการเสริมความมั่นคงของชาติและ

รัฐบาล

สำนักข่าวไทยผลิตข่าวให้แก่สถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุของ อ.ส.ม.ท. และส่งข่าวให้แก่สถานีวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ ที่บอกรับเป็นสมาชิก ประจำ สำนักข่าวไทยจึงเป็นแหล่งข่าวทั้งภายในประเทศและข่าวจากสำนักข่าว ต่างประเทศสำนักต่าง ๆ ที่สำคัญแหล่งหนึ่งสำหรับสื่อและสถาบันต่าง ๆ ใน ประเทศไทย

สรุปแล้ว เป็นด้านของกิจการ โทรคมนาคมนั้น เป็นยุคที่ริ เริ่มและ เปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีใหม่ต่าง ๆ เข้ามาสู่สังคมไทย เกิดสื่อต่าง ๆ ครอบงำ และการสื่อสารโทรคมนาคมต่าง ๆ ในด้านระบบสารสนเทศก็ เริ่มระบบห้องสมุด ต่าง ๆ และเริ่มจัดตั้งสำนักข่าวในยุคนี้

สถาบันวิทยุและการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ช่วงที่ 2 ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร หรือยุคสังคมข่าวสารสมัย
โลกาภิวัตน์ของไทย (2521-2539) ปัจจุบัน

ในช่วงนี้เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงและการรับเทคโนโลยีสมัยใหม่
ต่าง ๆ เข้ามาในสังคมไทยมาก ทั้งในด้านการสื่อสารโทรคมนาคม และระบบ
สารสนเทศ

ในด้านของกิจการไปรษณีย์

ใน พ.ศ. 2525 การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้ประกาศใช้รหัส
ไปรษณีย์ทั่วประเทศเป็นครั้งแรก รหัสไปรษณีย์ประกอบด้วยกลุ่มตัวเลข 5 ตัวที่
กสท. กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้ฝากส่งสิ่งของทางไปรษณีย์แจ้งเพิ่มเติมนอกเหนือจาก
การจำหน่ายสิ่งของทางไปรษณีย์ตามปกติ เพื่อให้การคัดเลือกสิ่งของต่าง ๆ เพื่อ
ส่งต่อไปยังที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขปลายทางเป็นไปด้วยความสะดวก รวดเร็ว
และถูกต้องยิ่งขึ้น และมีความคล่องตัวสูง เพราะเจ้าหน้าที่จะอ่านเพียงเฉพาะ
เลขรหัสไปรษณีย์เท่านั้น แทนที่จะอ่านจำหน่ายทั้งหมด ทำให้บริการไปรษณีย์โดย
ส่วนรวมมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

หลังจากนั้นไปมีบริการไปรษณีย์ด่วนพิเศษที่เรียกว่า EMS. ทั้งใน
ประเทศและระหว่างประเทศใน พ.ศ. 2529

ในด้านกิจการโทรคมนาคมนั้น

ในปี พ.ศ. 2527 การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้เปิดบริการโทรเลข
ธนาณัติระหว่างประเทศ (International Telegraph Money Order)
เป็นครั้งแรกกับประเทศเยอรมัน

ในด้านของเทคโนโลยีนั้น ได้มีการขยายวงจรถ่ายเทเล็กซ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ มีการเปิดบริการโทรสารระหว่างประเทศ เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2522 ด้านระบบโทรศัพท์ ในช่วงตั้งแต่ปี 2520 ได้นำโทรศัพท์ระบบกดปุ่มมาใช้ และปี พ.ศ.2523 นั้นเปิดบริการโทรศัพท์ทางไกลอัตโนมัติทั่วประเทศ ปี พ.ศ.2527 เปิดบริการโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศแบบเรียกอัตโนมัติที่ผู้ใช้บริการต่อเอง ปี 2529 ได้เริ่มใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการค้นหาเลขหมายโทรศัพท์ เรียกว่า ระบบซีแอส (CDAS : Computerized Directory Assistance System) ต่อจากนั้นก็ความพยายามขยายกิจการโทรศัพท์ทั้งในเขตกรุงเทพและต่างจังหวัดเป็นจำนวน 3 ล้านเลขหมายในช่วงปี 2537-2540 ในด้านของระบบวิทยุคมนาคมนั้น ตั้งแต่ พ.ศ.2520 ภายในการสื่อสารแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งกองวิทยุบริการขึ้น มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้บริการด้านวิทยุบริการต่าง ๆ ได้แก่ วิทยุติดตามตัว วิทยุโทรศัพท์ติดรถยนต์เคลื่อนที่และสถานีประจำที่และวิทยุคมนาคมเฉพาะกิจทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และได้เริ่มขยายการให้บริการวิทยุเคลื่อนที่และวิทยุติดตามตัวเริ่มจากปี พ.ศ.2523 เป็นต้นมา

การสื่อสารผ่านระบบดาวเทียม

ในช่วงปี พ.ศ.2524-2526 ได้จัดตั้งสถานีรับสัญญาณสถานีหลักและสถานีลูกข่ายทั้ง 14 แห่งในภาคต่าง ๆ เริ่มใช้ในงานกิจการสื่อสารภายในประเทศเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2526 เป็นต้นมา ดาวเทียมสำหรับการติดต่อสื่อสารที่ใช้ในขณะนั้นคือ Intelsat (5-7) ซึ่งลอยอยู่เหนือมหาสมุทรอินเดีย ใน พ.ศ.2531 การสื่อสารแห่งประเทศไทยให้บริการถ่ายทอดโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมออกอากาศทั่วประเทศ แก่องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ไทยทีวีสีช่อง 3 และช่อง 9 เป็นครั้งแรก และขยายสถานีถ่ายทอดไปทั่วประเทศเสร็จสิ้นสมบูรณ์ในเดือนมิถุนายน 2532

ในปี พ.ศ.2522 สถานีวิทยุโทรทัศน์สีช่อง 7 ร่วมกับกองทัพบกได้ทำ

สัญญาเช่าช่องสัญญาณดาวเทียม PALAPA กับการโทรคมนาคมอินโดนีเซีย เพื่อใช้ในกิจการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศอันจัดได้ว่าเป็นการเริ่มนำระบบดาวเทียม PALAPA เพื่อใช้ในกิจการโทรทัศน์และโทรคมนาคมภายในประเทศเป็นครั้งแรก นอกจากนั้น กองบัญชาการทหารสูงสุดได้เช่าช่องสัญญาณของดาวเทียม PALAPA เพื่อจุดประสงค์ด้านความมั่นคงของชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ส่วนสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5 นั้น ได้เริ่มเช่าช่องสัญญาณของดาวเทียม PALAPA เพื่อใช้ในกิจการวิทยุโทรทัศน์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525

นอกจากนั้นยังใช้ดาวเทียม Landsat ในด้านเกษตรกรรม ป่าไม้ การใช้ที่ดิน ปฐพีวิทยา อุทกวิทยา การสำรวจแร่ น้ำมัน และวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

นอกจากนั้นยังมีการใช้ดาวเทียมเพื่อการอุตุนิยม โดยกรมอุตุนิยมวิทยา ใช้ประโยชน์จากดาวเทียมในการวิเคราะห์และพยากรณ์ สภาพอากาศมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 สถานีรับข้อมูลภาคพื้นดินของกรมอุตุนิยมวิทยา รับข้อมูลจากดาวเทียม 2 ดวง คือ NOAA-9 (เป็นดาวเทียมแบบวงโคจรขั้วโลก) และจากดาวเทียม GMS-3 (เป็นแบบวงโคจรดาวค้างฟ้าของประเทศญี่ปุ่น) ภาพถ่ายที่ได้ แสดงถึง แนวอากาศ พายุฝน ใต้ฝุ่น การกระจายตัวและการรวมกลุ่มของเมฆ รวมทั้งสภาพพื้นผิวโลกด้วย ข้อมูลเหล่านี้ใช้เพื่อการวิเคราะห์และทำนายสภาพอากาศ เท่านั้น

การสื่อสารโทรคมนาคมทาง เคเบิลใต้น้ำ

ระบบเคเบิลใต้น้ำ เป็นระบบที่ใช้สำหรับรับ-ส่งสัญญาณโทรคมนาคมผ่านสายเคเบิลที่วางฝังอยู่ใต้ทะเล เชื่อมโยงระหว่างสถานีเคเบิลใต้น้ำ 2 สถานี เหมาะสำหรับการรับ-ส่งสัญญาณทุกชนิดด้วยคุณภาพสูง ได้รับการออกแบบเพื่อใช้งานใต้ทะเลในทุกสภาพและฤดูกาลนานถึง 25 ปี สายเคเบิลใต้น้ำที่ใช้มีอยู่ 2 ประเภท คือ สายเคเบิลชนิดแกนร่วม (Coaxial Cable) และสาย

เคเบิลชนิดใยแก้ว (Optical-Fibre Cable)

ใน พ.ศ. 2521 การสื่อสารแห่งประเทศไทย ได้ร่วมลงทุนในระบบเคเบิลใต้น้ำอาเซียนช่วงฟิลิปปินส์-สิงคโปร์ กับหน่วยงานโทรคมนาคมจาก 7 ประเทศ ซึ่งได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และฮ่องกง สัดส่วนการลงทุนเป็น 5 % ได้เปิดใช้งานตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม 2521 และขยายส่วนการลงทุนเพิ่มวงจรรอีกในปีต่อ ๆ มา พ.ศ. 2526 ระบบเคเบิลใต้น้ำช่วง สิงคโปร์-มาเลเซีย-ไทย ซึ่งไทยได้ร่วมลงทุนเพิ่มเติมได้เปิดใช้งาน

ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 การสื่อสารแห่งประเทศไทยได้ร่วมลงทุนในระบบเคเบิลใต้น้ำสายเอเชีย-อาคเนย์-ตะวันออกกลาง-ยุโรปตะวันตก ได้เปิดใช้ใน พ.ศ. 2529

ใน พ.ศ. 2536 ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ร่วมมือกันสร้างข่ายเคเบิลใต้น้ำใยแก้วอาเซียนเพื่อประโยชน์ในการติดต่อระหว่างประเทศอาเซียนด้วยกัน รวมทั้งเชื่อมโยงเข้ากับข่ายเคเบิลใต้น้ำอื่น ๆ เป็นการขยายการติดต่อกับประเทศต่าง ๆ ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่าการมีระบบเคเบิลใต้น้ำควบคู่กับระบบสื่อสารดาวเทียม เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการรับ-ส่งสัญญาณ ทำให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวในการให้บริการ อันทำให้เกิดผลดีแก่ผู้ใช้บริการ ซึ่งจะส่งเสริมให้ธุรกิจการค้า ขยายตัวได้กว้างขวางมากขึ้น

ดาวเทียมสื่อสารของไทย ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2536 เป็นวันที่ดาวเทียมสื่อสารแห่งชาติดวงแรกของประเทศไทย ได้ถูกส่งขึ้นสู่วงโคจรเพื่อการใช้งาน "ไทยคม" เป็นชื่อที่ได้รับโปรดเกล้าพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งมาจากคำว่า "ไทยคมนาคม" และ THAI COM

มาจากคำว่า Thai communication

ไทยคมดาวเทียมสื่อสารดวงแรกของรัฐบาลไทย ภายใต้การดูแลและดำเนินโครงการของบริษัท ชินวัตรแซทเทลไลท์ จำกัด จนถึงปี พ.ศ. 2538 ได้มีการส่งดาวเทียมขึ้นไปด้วยกันถึง 2 ดวง และจะส่งดวงที่ 3 อีกในปลายปี พ.ศ. 2539 นี้ สถานีที่ใช้ส่ง "ไทยคม" อยู่ที่เมืองคูรู (Kourou) เฟรนช์เกียนา (French Guiana) ทวีปอเมริกาใต้ใกล้กับประเทศบราซิล ดาวเทียมเป็นรูปทรงกระบอกผลิตโดยบริษัท ฮิวจ์ แอร์คราฟท์ (Hughes Aircraft) แห่งสหรัฐอเมริกา เป็นดาวเทียมที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เพราะมีขนาดกะทัดรัด น้ำหนักค่อนข้างเบา อายุใช้งานประมาณ 15 ปี ไทยคม 3 จะมีขนาดใหญ่กว่า และมีช่องให้เข้าสัญญาณมากกว่าไทยคม 1 และ 2 หลายเท่า และผู้ใช้ที่เข้าช่องสัญญาณยังสามารถเลือกใช้ระดับความแรงของสัญญาณได้อีกด้วย

ในอนาคตอาจจะต้องมีไทยคม 4 หรือ 5 ขึ้นมาอีก เพราะความต้องการเข้าช่องสัญญาณเพื่อใช้ในการสื่อสารโทรคมนาคมจะเพิ่มขึ้นอีกมากมาย ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ ด้านการศึกษา การประชุมข้ามทวีปต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นความต้องการและความก้าวหน้าในยุคโลกาภิวัตน์ทั้งสิ้น

การเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสาร (Information Age) ของไทย

ในด้านของระบบสารสนเทศของไทยนั้น ในช่วงที่ 2 นี้จะเริ่มจากการให้ความสนใจในเรื่องของข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลโดยพิจารณาได้จากเนื้อความที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากฉบับที่ 6 และฉบับที่ 7 ซึ่งทำให้สังคมไทยสามารถพัฒนาไปสู่ยุคสังคมข่าวสารได้ในปัจจุบัน

ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 ได้วางมาตรการต่าง ๆ สำหรับส่งเสริมและเป็นก้าวแรกของการพัฒนาประเทศไทย

เข้าสู่สังคมข่าวสาร โดยได้ให้ความสำคัญและความจำเป็นของการจัดหา มีข้อมูล และข้อสนเทศ โดยได้ระบุไว้ในแผนดังนี้

1. ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ระบุว่า จะดำเนินการ "พัฒนาระบบข้อมูลและข้อสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะในด้านการจัดตั้ง เครือข่ายข้อสนเทศ ตลอดจนถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและแผนวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสม"

2. ในภาคที่ 3 การปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและบริการ แผนงานที่ 7 แผนพัฒนาระบบผลิตรายการและการสร้างงาน

ในด้านของการผลิตและการขาย - มีหลักการสำคัญที่รัฐบาลจะสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารการผลิตและการตลาด

ในด้านการกระจายการผลิตและบริการ - รัฐบาลจะมีบทบาทในการรวบรวมข้อมูลและเผยแพร่ความรู้ด้านการผลิต การจัดการและการลงทุนแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อมในภูมิภาค

ในด้านการพัฒนาการตลาด - จะมีการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร การตลาด ผลของการศึกษาและวิจัยตลาด โดยที่ระบบข้อมูลข่าวสารจะเป็นกลไก เชื่อมโยงการผลิตและการตลาด เข้าด้วยกันอย่างต่อเนื่อง เป็นระบบครบวงจร โดยให้กระทรวงพาณิชย์ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในการจัดระบบข้อมูลข่าวสาร เพื่อ เชื่อมโยงการผลิตและการตลาดสินค้า เกษตรในระยะของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6

3. ในแผนงานที่ 10 แผนพัฒนาชนบทในบทที่ 6 การปรับปรุงกลไกของการบริหารงานพัฒนาชนบทให้มีการฉีกกำลังทุก ๆ ฝ่ายเป็นระบบครบวงจร

นั้น ได้มีการระบุถึงการพัฒนาข้อมูล ดังมีรายละเอียดดังนี้

การพัฒนาระบบข้อมูล

1. เนื่องจากการพัฒนาชนบทในปัจจุบันได้จัดรูปแบบการบริหารโดยใช้ "แผน" เป็นแกนนำ เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างสาขาในทุกกระดบบข้อมูลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในด้านการวางแผน การประสานแผน การติดตามประเมินผลในระดับโครงการและพื้นที่ เพื่อเป็นระบบข้อมูลเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของความเร็วของการจัดหาข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และความจำเป็นที่จะต้องมข้อมูลเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อช่วยให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานทำงานได้ร่วมกันอย่างใกล้ชิด จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อประสานแผนและติดตามประเมินผลการพัฒนาชน ดังนี้

1. จัดให้มีระบบข้อมูลกลางซึ่ง เป็นข้อมูลพื้นฐานไว้ที่สถาบันประมวลผลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา สำหรับข้อมูลเฉพาะเรื่องให้เก็บไว้ที่หน่วยงานปฏิบัติ เพื่อลดความซ้ำซ้อน

2. จัดแบ่งการดำเนินการบริหาร การจัดเก็บ การประเมินผล และการใช้ประโยชน์ของข้อมูลให้ชัดเจน เพื่อให้การบริหารระบบข้อมูลดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเวลา

3. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารระบบข้อมูล โดยการกำหนดข้อมูลที่ใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และวางมาตรฐานการมีเครื่องคอมพิวเตอร์ในทุกจังหวัด และทุกกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทซึ่งสามารถรับส่งข้อมูลระหว่างส่วนกลางกับแต่ละจังหวัดได้

4. ปรับปรุงและเสริมสร้าง "ระบบข้อมูลของจังหวัดและกรม

ในการพัฒนาชนบท” ที่ประกอบด้วยระบบข้อมูลการวางแผน การกลั่นกรอง
โครงการและการติดตามและประเมินผลในระดับจังหวัดและกรม เพื่อให้
หน่วยงานปฏิบัติสามารถดำเนินการด้านข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งสามารถใช้
ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกันและแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลได้โดยตลอดอย่างรวดเร็ว

5. ศึกษาวิเคราะห์ระบบการทำงานและระบบข้อมูลที่จำเป็น
สำหรับการพัฒนาชนบทระดับจังหวัดและกรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อกำหนด
รูปแบบระบบการติดตามและประเมินผล รวมทั้งงบประมาณที่จะใช้เป็นเครื่องมือ
ช่วยจังหวัดและกรมในการบริหารการพัฒนาชนบทอย่างสอดคล้องและประสานกัน

6. จัดให้มีระบบข้อมูลการวางแผน การพัฒนาชนบทระดับ
จังหวัดและกรมภายใต้กรอบการทำงานที่กำหนดไว้ใน “แผนการพัฒนา เศรษฐกิจ
ของประเทศ” ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวมุ่งให้เกิดระบบการทำงานที่มี
การวางแผนงานพัฒนาชนบทได้อย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบต่อเนื่องระยะยาว

7. จัดให้มีระบบข้อมูลสำหรับการกลั่นกรองพิจารณาโครงการ
พัฒนาชนบทสำหรับจังหวัดและกรม เพื่อที่จะนำไปประกอบการพิจารณาการเพิ่ม
หรือลดกรอบงบประมาณประจำปี ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องมือในการจัดสรรโครงการ
ให้สอดคล้องกับปัญหาและความจำเป็นกับสภาพข้อเท็จจริง

8. จัดให้มีระบบข้อมูลการติดตามและประเมินผลการพัฒนา
ชนบทระดับจังหวัดและกรม เพื่อเป็นเครื่องบ่งชี้ให้ทราบถึงประสิทธิภาพการ
ทำงานของแต่ละโครงการ รวมทั้งความล่าช้าและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน
การดำเนินโครงการกำหนดกรอบโครงการกำหนดเนื้อหาโครงการ และการ
กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องในระดับสูง

9. ศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้กับ

จังหวัด กรม และสถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา (ศูนย์ข้อมูล การพัฒนาชนบท) เพื่อกำหนดแบบการบริหารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นและสอดคล้องกับการประสานการทำงาน และความรับผิดชอบของจังหวัด กรมและสถาบันประมวลข้อมูล

10. ปรับปรุงและฝึกอบรมบุคลากร พร้อมทั้งจัดทำคู่มือการใช้ระบบของระดับจังหวัด และระดับกรมให้เข้าใจถึงระบบข้อมูลของการพัฒนาชนบท พร้อมทั้งให้ความรู้ความชำนาญในการใช้เครื่องมือประมวลผลข้อมูลด้านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่จำเป็นต้องใช้กับระบบข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท

ต่อมาในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เจ็ด พ.ศ.

2535-2539 ได้ระบุในส่วนที่เกี่ยวกับระบบสารสนเทศ การพัฒนาระบบข้อมูลได้หลายแห่ง ดังนี้

1. บทที่ 4 การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อ 4.6.2 หน้า 81 "พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" โดยจัดระบบและเครือข่ายให้เชื่อมโยงกันอย่างกว้างขวาง สามารถให้บริการข้อมูลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้ มีการเผยแพร่และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ข้อมูลมากขึ้น ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญมากขึ้นต่อการเผยแพร่และการใช้ประโยชน์ข้อมูล สิทธิบัตร

2. บทที่ 5 การพัฒนาบริการพื้นฐาน ข้อ (5) หน้า 96

"(5) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ" ให้มีการทำแผนสารสนเทศแห่งชาติ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมสารสนเทศ ซึ่งประกอบด้วย อุตสาหกรรมข้อมูล อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ อุตสาหกรรมด้านบริการโทรคมนาคม และอุตสาหกรรมด้านผลิตอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม

3. ส่วนที่ 4 บทที่ 1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การศึกษาและ
สาธารณสุข ข้อ 3.2.2 พัฒนากำลังคนระดับกลางและระดับสูง (หน้า 189)

(2) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเกี่ยวกับภาวะตลาด
แรงงาน เพื่อปรับปรุงหลักสูตรและขบวนการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับการ
ปฏิบัติงาน โดยให้มีการติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาในสถาบัน
ศึกษาอย่างกว้างขวาง เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการปรับปรุงหลักสูตรการเรียน
การสอน ให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ

4. ส่วนที่ 4 บทที่ 2 การพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม

ข้อ 3.1.5 ให้ความสำคัญด้านวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนา
ทางเศรษฐกิจ (5) "พัฒนาระบบเครือข่ายสารสนเทศทางศิลปวัฒนธรรม" ให้
เป็นศูนย์กลางในการบริการข้อมูลและการค้นคว้า สำหรับบุคคลากรทางวัฒนธรรม
และประชาชนทั่วไป ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาค้นคว้า วิจัยงาน
ศิลปวัฒนธรรมอย่างแพร่หลายและเป็นระบบ

จากสาระของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 6 และ 7 ใน
ส่วนที่ระบุไว้เกี่ยวกับระบบข้อมูลข่าวสารหรือสารสนเทศนั้น ทำให้เห็นว่ารัฐได้
ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาระบบสารสนเทศมาแล้ว
ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2530 ที่เริ่มใช้แผนฯ ฉบับที่ 6 โดยเริ่มจาก พัฒนาข้อมูลในด้าน
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระบบข้อมูลในด้านการตลาด การผลิต การเกษตร
รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลในด้านการพัฒนาชนบท ส่วนในแผนฉบับที่ 7 ยังคงเน้น
ระบบข้อมูลทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศ มีแผนการทำแผนสารสนเทศแห่งชาติ และเริ่มให้ความสำคัญกับข้อมูล
ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนากำลังคน และสารสนเทศทางด้านศิลป
วัฒนธรรม

นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติของประเทศไทย

เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือที่นิยมเรียกย่อ ๆ ว่า IT มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Information Technology นั้น เป็นคำที่ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติขึ้น หมายถึง เทคโนโลยีที่ใช้ในการติดต่อเชื่อมโยง หรือจัดหา วิเคราะห์ จัดการและเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ฉะนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศจึงครอบคลุมหลาย ๆ เทคโนโลยีหลัก อาทิ คอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ โทรคมนาคมซึ่งรวมถึงระบบสื่อสารมวลชนทั้งระบบแบบมีสายและไร้สาย (วิทยุ) เทคโนโลยีอัตโนมัติสำนักงาน โรงงาน หรือในบ้าน เหล่านี้ เป็นต้น อันที่จริงแล้วประเทศไทยได้นำเทคโนโลยีนี้มาใช้เป็นเวลานานแล้ว กล่าวคือ เรามีการใช้โทรศัพท์ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อปี พ.ศ. 2414 เป็นต้นมา ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้กลายเป็นทั้งแรงผลักดันให้ก้าวไปข้างหน้าและเป็นทั้งปัจจัยเกื้อกูลสำคัญที่ขาดมิได้ในกระบวนการ "โลกาภิวัตน์" เทคโนโลยีสารสนเทศกลายเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งที่จะเพิ่มสมรรถนะการผลิตสินค้าและบริการให้รวดเร็วขึ้น ทันต่อความต้องการของตลาดและด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำ ซึ่งหมายความว่า เทคโนโลยีสารสนเทศ คือ ปัจจัยสำคัญที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ดังตัวอย่างจากหลาย ๆ ประเทศ ที่ได้มีการลงทุนในเทคโนโลยีนี้ในอัตราที่สูง

ขณะเดียวกัน เราไม่ควรจะมองข้ามในการใช้เครื่องมือสำคัญนี้ เพื่อการพัฒนาด้านสังคมของประเทศควบคู่กับการพัฒนา เศรษฐกิจ ด้วยศักยภาพอันประมาณมิได้ หากเทคโนโลยีสารสนเทศได้รับการพัฒนาการใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะสามารถเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน ที่รักษาธรรมชาติและกระจายความเจริญและโอกาสอย่างเท่าเทียมมากขึ้น สู่ภูมิภาคและชนบทห่างไกลทั่วประเทศ และนั่นหมายถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีโดยถ้วนหน้านั่นเอง

หากเราไม่ปรารถนาจะถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลังแล้ว เราจึงต้องเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ก้าวเข้าสู่สังคมสารสนเทศ (Information society) หรือที่บางคนเรียกว่า สังคมเศรษฐกิจยุคใหม่ (New Economy) แห่งศตวรรษที่ 21 นั้น เราจึงต้องรู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เราจึงต้องเข้าใจว่าความรู้และการให้บริการคือหัวใจของศตวรรษใหม่นี้ เราจึงต้องเข้าใจว่าการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เป็นวัตถุดิบเป็นหัวใจของยุคอุตสาหกรรมแห่งศตวรรษที่ 20 ล้าหลังและหมดสมัยไปแล้ว

เทคโนโลยีนอกจากจะเพิ่มประสิทธิภาพของงานแล้วยังช่วยยกระดับคุณภาพของชีวิต ทัพหน้าของเทคโนโลยี คือ คอมพิวเตอร์ การสื่อสารข้อมูลเป็นตัวทำให้เกิดโอกาสและความเป็นไปได้ในเรื่อง

- พลเมืองมีการศึกษาดีและมีความกินดีอยู่ดี
- โครงการพัฒนาชนบทและการกระจายรายได้ที่มีประสิทธิผล
- สภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ดีขึ้น
- ทิศทางใหม่ที่จะเสริมสร้างพลังทางเศรษฐกิจ และความสมานฉันท์

ในสังคม เช่น การยุติความขัดแย้งในอินโดจีน บทสรุปของ GATS การก่อตั้งของ NAFTA, AFTA สร้างทั้งโอกาสและการคุกคามแก่นานาประเทศ ซึ่งบัดนี้ประเทศไทยกำลังยืนอยู่ที่การแยกว่าจะไปทางไหน เราจำเป็นต้องเลือกเส้นทางที่นำไปสู่ความเป็นศูนย์กลางในเรื่องการบริการ การเงิน การผลิต และการพาณิชย์ การคมนาคมท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ก่อนที่โอกาสนี้จะหลุดลอยเป็นของประเทศอื่น

ในการที่เราจะใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือที่จะแปรวิสัยทัศน์ให้เป็นจริงก่อให้เกิดประโยชน์ครอบคลุมทุกส่วนของสังคมและทุกภูมิภาคนั้น เราจะต้องบรรลุดการกิจขั้นพื้นฐาน 3 ประการ คือ (ไพรัช ชัยพงษ์ และสุเมธ วงศ์พานิชเลิศ, 2538 : 1-2)

ภารกิจที่ 1 การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ
โครงสร้างสารสนเทศขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย โทรศัพท์ วิทยุติดตามตัว โทรสาร
อุปกรณ์สลับสาย สายเคเบิลทองแดงและสายแกนร่วม (Coaxial Cables)
ดาวเทียม สายใยแก้วนำแสง การส่งสัญญาณไมโครเวฟ คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์
จานคอมแพคต์ (Compact Disc) เครื่องวาดภาพ (Scanner) เครื่องอ่าน
รหัสแบบบาร์โค้ด กล้องถ่ายภาพโทรทัศน์ จอภาพ รวมถึงอุปกรณ์เทคโนโลยีและ
เครื่องมือใหม่ ๆ ที่ออกสู่ตลาดตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ซอฟต์แวร์ระบบ
และซอฟต์แวร์เฉพาะด้านอื่นอีกเป็นจำนวนมาก

โครงสร้างสารสนเทศพื้นฐานที่สำคัญ คือ บริการโทรศัพท์ และโครง
สร้างโทรคมนาคมชนิดความเร็วสูงที่เชื่อมทุกส่วนของประเทศ และจำเป็นที่มีไว้
เพื่อทุกคนและเข้าถึงได้ทุกคน เสมือนเป็นถนนหนทางที่ผู้คนใช้เพื่อขนส่งสินค้า และ
เดินทางสนปัจจุบันนี้ หากรัฐประสงค์จะดำเนินนโยบายอย่างประสบความสำเร็จ
ในอันที่จะกระจายความมั่งคั่งไปทั่วทุกภูมิภาค หรือประสงค์ที่จะสนองโอกาสแก่
พลเมืองอย่างทั่วถึงทางด้านการศึกษาสาธารณสุขของรัฐอย่างอื่น ๆ หรือประสงค์
ที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายทั้งปวงที่ยังเหลืออยู่ สิ่งที่รัฐจะต้องทำก็คือ
การปรับปรุงแก้ไขการให้บริการทางโทรคมนาคมขั้นพื้นฐานที่แต่ละกลุ่มชนมีอยู่ไม่
เท่าเทียมกัน

ภารกิจที่ 2 การลงทุนพัฒนาคุณภาพของพลเมือง ได้แก่ การสร้าง
พลเมืองที่อ่านออกเขียนได้ และการสร้างฐานทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะเพียงพอ
ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

โดยการสร้างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและมืออาชีพที่มีคุณภาพที่จะมาช่วยกัน
พัฒนาสารสนเทศ ฐานข้อมูลและการบริการอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ พลเมืองของ
ประเทศจะต้องจะต้องมีการศึกษาดี ซึ่งจุดอ่อนทางด้านการศึกษาที่ประเทศ
นี้กำลังเผชิญอยู่อาจจะแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพได้โดยใช้ เทคโนโลยี

สารสนเทศเข้าช่วย เช่น การสอนผ่านทางดาวเทียมไทยคม ซึ่งในปี พ.ศ. 2539 ได้แพร่อยู่หลายจังหวัดแล้ว

สรุปว่า พลเมืองที่มีคุณภาพเท่านั้นที่จะสามารถช่วยผลักดันประเทศไปสู่ การเตรียมตัวที่มีประสิทธิภาพ เพื่อต้อนรับการเปิดฉากยุคสารสนเทศแห่งศตวรรษ ที่ 21

ภารกิจที่ 3 การลงทุนเพื่อการปกครองที่ดี

เทคโนโลยีสารสนเทศนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต การทำงาน การเรียน และการเล่น การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศจะส่งผลกระทบต่อถึงทุกคน และส่งผลถึงรัฐบาลไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน โดยรัฐจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ในการ ลงทุนพัฒนาระบบสารสนเทศของชาติในหน่วยงานต่าง ๆ โดยหน่วยงานของรัฐ และสถานที่ราชการทุกแห่งจะต้องพร้อมด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และพร้อมด้วย บุคลากรที่มีศักยภาพที่จะใช้เทคโนโลยีนั้น รัฐจะต้องมีฐานข้อมูลของรัฐ เช่น ข้อมูล สถิติ (ทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร ฯลฯ) ข้อมูลราคาพืชผลการเกษตรและ ข้อมูลเกี่ยวกับการบริการที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา ข้อมูลสาธารณสุข และเวชระเบียน กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและ อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว การขนส่งทางพื้นดิน ทางทะเล และทางอากาศ ที่ สถานที่ราชการ องค์กรธุรกิจ และประชาชนโดยทั่วไปสามารถเรียกมาใช้ได้ รัฐ จะต้องทำให้พลเมืองของตนสามารถติดต่อราชการด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ในทุก แห่งที่สามารถทำได้ นี่คือการใช้ประโยชน์จากโครงสร้างสารสนเทศของชาติ หน่วยงานของรัฐทุกแห่งจะต้องมีศักยภาพในการส่งและรับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรือสามารถค้นข้อมูลที่ต้องการจากฐานข้อมูลของรัฐ ในขณะที่เดียวกัน ข้อมูล สาธารณะทั้งปวงจะต้อง เปิดกว้างสำหรับการค้นคว้าของประชาชนโดยผ่าน เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เมื่อกระบวนการนี้เริ่มต้น ประชาชนจะเห็นว่ารัฐคือ ตัวอย่างของผู้รู้จักใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในความเป็นจริง

ปัจจุบันนี้ (2539) รัฐได้พยายามในการปรับปรุงระบบสารสนเทศของหน่วยงานไป
แล้วเช่นกัน ดังเช่นระบบทะเบียนราษฎรของกระทรวงมหาดไทย การทำบัตร
ประชาชน การออกทะเบียนในระบบใหม่ ซึ่งเปลี่ยนแปลงแล้วทั่วประเทศ ระบบ
ห้องสมุดในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ก็มีการพัฒนาระบบสารสนเทศยุคใหม่แล้วเป็น
จำนวนมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในการวางแผนนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย หากนำมาเปรียบเทียบกับแนวทางและนโยบายของประเทศใกล้เคียงจะเห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างได้ดังนี้

การเปรียบเทียบแนวทางและนโยบายเกี่ยวกับ IT ของ 4 ประเทศ
ศึกษาโดย Professor Kenneth E. Corey

อินเดีย	มาเลเซีย	ไทย	สิงคโปร์	
นโยบายของประเทศโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐบาลเป็นผู้วางนโยบาย • แผนนโยบายกำหนดไว้ใน vision 2020 "Information Rich Society" 	<ul style="list-style-type: none"> • เอกชนนำหน้าภาครัฐ • อยู่ในระดับกระจายในบทต่างๆ ของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 • กำลังดำเนินการทำ National IT Plan 	<ul style="list-style-type: none"> • รัฐบาลใช้อำนาจสั่งการ • IT 2000 • ให้ความสำคัญกับโครงสร้างพื้นฐาน และบุคลากร 	
ผู้นำในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับ IT	<ul style="list-style-type: none"> • ระดับรัฐมนตรี 	<ul style="list-style-type: none"> • นายกรัฐมนตรี (โดยระบุในแผนที่เรียก "Vision 2020") 	<ul style="list-style-type: none"> • คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ประธานคือรองนายกรัฐมนตรี • นายกรัฐมนตรี (โดยระบุในแผนที่เรียกว่า "IT 2000") 	
ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในประเทศ	<ul style="list-style-type: none"> • ระบบเครือข่ายสารสนเทศทางวิทยาศาสตร์ IPTEKNET • ระบบเครือข่ายสารสนเทศของภาครัฐ SIMNAS 	<ul style="list-style-type: none"> • D-Net เพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ของงานศูตถการ • GITN เครือข่ายรวมของภาครัฐ • MASTIC รวบรวมและแพร่กระจายสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการวางแผนทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> • Thaisarn เครือข่ายเพื่อการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยต่างๆ • เครือข่ายเพื่องานเฉพาะด้าน เช่น Tradenet, Medinet, Lawnet 	
หน่วยงานที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายด้าน IT	<ul style="list-style-type: none"> • State Minister for Research & Technology & Agency for Technology Research & Application • P.T.Telekom กายใน ปท. • P.T.INDOSAT ระหว่าง ปท. 	<ul style="list-style-type: none"> • MAMPU¹ • NCCIT² • MIMOS³ • NITC⁴ • Telekom Malaysia • Jabatan Telekom Malaysia (Regulation of Telecom Industry) 	<ul style="list-style-type: none"> • คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ • องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย • การสื่อสารแห่งประเทศไทย • กรมไปรษณีย์โทรเลข 	<ul style="list-style-type: none"> • National Computer Board (NCB) • National Science & Technology Board (NSTB)
จำนวนคู่สายโทรศัพท์	<ul style="list-style-type: none"> • 3 ล้านเลขหมายในปี 1994 • เพิ่มขึ้น 4.2 ล้านเลขหมายในปี ค.ศ. 1999 	<ul style="list-style-type: none"> • เป้าหมาย 30 เลขหมายต่อประชากร 100 คน ในปี ค.ศ. 2005 	<ul style="list-style-type: none"> • ปัจจุบัน 2 ล้านเลขหมาย • เพิ่ม 3 ล้านเลขหมายใน 1996 • เพิ่มอีก 6 ล้านเลขหมายใน 2001 	<ul style="list-style-type: none"> • ปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ของประเทศที่พัฒนาแล้ว
การพัฒนาบุคลากร IT	<ul style="list-style-type: none"> • มีโปรแกรมฝึกอบรมด้าน IT ในระดับต่างๆ โดยหน่วยงานของรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> • มีนโยบายส่งเสริมการฝึกอบรมด้าน IT โดยให้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนทำการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถรองรับความต้องการบุคลากรด้านนี้ ซึ่งจะมีจำนวนถึง 265,000 คน ภายในปี 1995 	<ul style="list-style-type: none"> • มีโปรแกรมการฝึกอบรมด้าน IT อย่างกว้างขวางทั้งโดยภาครัฐและภาคเอกชน 	<ul style="list-style-type: none"> • มีโปรแกรมซึ่งประสบความสำเร็จในการสร้างและพัฒนาบุคลากรด้าน IT จากจำนวน 850 คนในปี 1980 เป็น 13,000 คนในปี 1991

1 Malaysia Administrative Modernization and Management Planning Unit
2 National Consultative Committee on Information Technology
3 Malaysian Institute for Microelectronics System
4 National Information Technology Council

ซึ่งถ้าหากดูจากตารางแล้วเปรียบเทียบกัน ประเทศไทยยังมีการใช้ IT ในระดับต่ำ มีคู่แข่งที่น่ากลัวคือ มาเลเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งสำหรับสิงคโปร์นั้น ไทยคงไม่มีทางก้าวตามทันกับนโยบาย "เกาะอัจฉริยะ" ภายในปี ค.ศ. 2000

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ

ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ หรือ เนคเทค (National Electronics and Computer Technology Center-NECTEC) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2529 โดยเริ่มแรกมีสถานะเป็นโครงการภายใต้กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน ต่อมาในวันที่ 30 ธันวาคม 2534 ได้เปลี่ยนแปลงสถานะเป็นศูนย์แห่งชาติเฉพาะทาง พร้อมกับการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรใหม่ ด้วยการรวมตัวขององค์กร 4 องค์กร คือ คณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีแห่งชาติ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ

วัตถุประสงค์ของ "เนคเทค" นั้นตั้งขึ้นเพื่อ สนับสนุนและดำเนินการวิจัย พัฒนา ด้านวิศวกรรมแก่มหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐบาลและเอกชน ให้บริการทางเทคนิคและสนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุนเพื่อพัฒนาการผลิต พัฒนากำลังคนและเผยแพร่เทคโนโลยี

โดยในปัจจุบันศูนย์ "เนคเทค" ได้มีบทบาทและกิจกรรมในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2535 ว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ สำนักงานเลขานุการนี้ทำหน้าที่สนับสนุนคณะกรรมการ 7 ชุด ทางด้านเทคโนโลยี

สารสนเทศ ได้แก่ การวางแผนพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาโครงการ Electronic Data Interchange (EDI) ทางการค้าระหว่างประเทศ การวางแผนพัฒนา บุคลากร การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการค้าควาวิจัย และการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ

นอกจากนี้ ทางศูนย์ฯ ยังมีกิจกรรมที่สำคัญคือ การวิจัยเชิงนโยบายที่ศูนย์ฯ ได้ทำการศึกษาและสนับสนุนให้มีการศึกษา ได้แก่ สถานภาพของอุตสาหกรรมเฉพาะสาขาการประเมินเทคโนโลยี กำลังคน ทรัพย์สินทางปัญญา และโครงสร้างภาษีและมาตรการเพื่อการสนับสนุนผู้ประกอบการภาคเอกชน เป็นต้น

ในด้านของการวิจัย การพัฒนา และวิศวกรรม มีโครงการหลักที่สำคัญ ๆ ได้แก่ โครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์ โครงการเทคโนโลยีระบบคอมพิวเตอร์ และโครงการพัฒนาอุปกรณ์โทรคมนาคม เป็นต้น

ดังนั้นจากการที่รัฐเริ่มตระหนักในความสำคัญของระบบสารสนเทศสำหรับประเทศไทย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไป เกิดความตื่นตัวเข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพของชีวิต รัฐบาลในปี พ.ศ. 2537 จึงได้กำหนดให้ พ.ศ. 2538 เป็น "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย" โดยให้ส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินการ โดยให้สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นแกนกลางในการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและเพื่อเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสกาญจนาภิเษกของทรงครองราชย์ครบ 50 ปี

ทั้งนี้เพื่อให้ "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย" เป็นโอกาสอันดีใน

การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทของเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ อาทิ เช่น

ทางด้านสาธารณสุข เน้นที่การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน ในส่วนของสุขภาพอนามัย เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของสถานพยาบาลของรัฐในการให้บริการแก่ประชาชน โดยใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่ายสาธารณสุข

ทางด้านการศึกษา เน้นที่การยกระดับการศึกษาของพลเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ด้อยโอกาสในชนบท โดยอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

ทางด้านการบริหารงานของรัฐ เน้นที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชน เช่น การใช้คอมพิวเตอร์ในการสำรองตัวโดยสารรถไฟ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยตรวจจับคนร้าย เป็นต้น

ทางด้านอุตสาหกรรมและการบริการ เน้นที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและการบริการ เช่น การใช้หุ่นยนต์ช่วยในกระบวนการผลิต การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ทางด้านการท่องเที่ยว เน้นที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น การใช้ระบบคอมพิวเตอร์ในการให้บริการข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว

ทางด้านสิ่งแวดล้อม เน้นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อแก้ปัญหามลภาวะ

ทางด้านวงการเกษตร เน้นที่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยแก้ปัญหาของเกษตรกรไทย เช่น การรับรู้ข่าวสารข้อมูลการตลาด ผลิตผลทางเกษตร เช่น ราคากลาง

แม้ปี พ.ศ. 2538 "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ" จะเพิ่งผ่านพ้นไป แม้โครงการต่าง ๆ นี้อาจจะยังไม่บรรลุผลทั้งหมด แต่ก็เป็นการกระตุ้นให้กระแสน้ำของความพยายามในการพัฒนาระบบสารสนเทศในสังคมได้เกิดขึ้นในหลาย ๆ หน่วยงาน เป็นการสร้างความตื่นตัวและสร้างขีดสำนึกแก่ประชาชนเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

ระบบ "อินเทอร์เน็ต" (Internet) ในสังคมไทยปัจจุบัน

ทุกวันนี้โลกกว้างของเรา กำลังจะแคบลงอันเนื่องมาจากการสื่อสารที่ได้ถูกพัฒนาให้รวดเร็วไปอย่างรวดเร็ว ข้อมูลข่าวสารจึงไหลไปตามกระแสความอยากรู้อยากเห็น วิวัฒนาการของข้อมูลและวิธีการสื่อสารต่าง ๆ ที่เราพอจะได้เห็นกันมาบ้าง "เทคโนโลยีสารสนเทศ" และ "สื่อสารโทรคมนาคม" ถือเป็นสิ่งที่กำลังก้าวเข้ามามีบทบาทในยุคโลกาภิวัตน์ถือเป็นช่องทางการสื่อสารที่ได้ถูกพัฒนาอย่างทันสมัย สามารถเชื่อมโยงดินแดนที่อยู่กันคนละซีกโลกให้เข้ามาอยู่ใกล้ ๆ ได้ภายในชั่วพริบตา ไม่ว่าจะด้วยเครือข่ายคอมพิวเตอร์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์หรือสื่ออื่น ๆ ที่จะสามารถเชื่อมคนทั้งโลกให้รับรู้และเข้าใจได้ด้วย

เรื่องราว ความรู้หรือข้อคิดเห็นจากทุกมุมโลกผ่านสื่อเหล่านี้เนื่องจากเป็นสื่อที่ไม่เกี่ยงเรื่องระยะทาง เวลาและภูมิศาสตร์ เรียกได้ว่าเป็นสื่อที่ไม่มีพรมแดนเป็นอุปสรรคอย่างแท้จริง นั่นคือสื่อสารข้อมูล "อินเทอร์เน็ต" ที่ได้เชื่อมโยงคอมพิวเตอร์หลายล้านเครื่องทั่วโลก เข้าไว้ด้วยกันเปรียบเสมือนกับคำที่ว่า "ยิ่งไกลเหมือนยิ่งใกล้"

"อินเทอร์เน็ต" คืออะไร อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์จำนวนมากจากทั่วโลกเข้าไว้ด้วยกัน อินเทอร์เน็ตจะใช้มาตรฐานด้านการเชื่อมต่อของกระทรวงกลาโหมสหรัฐที่ชื่อ TCP/IP ทำให้บุคคลต่าง ๆ ที่ใช้เครือข่ายนี้สามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันได้อย่างรวดเร็วและในทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ เสียงและภาพเคลื่อนไหว เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วข้อมูลต่าง ๆ ที่ไม่เคยรู้จักจะได้รู้ภาพที่ไม่เคยเห็นก็จะได้เห็นพร้อม ๆ กับเสียงเป็นการเปิดโลกทัศน์ของคนซีกโลกหนึ่งไปยังอีกซีกโลกหนึ่งด้วยเครือข่าย "อินเทอร์เน็ต"

หากต้องการข่าวสารข้อมูลในการทำงานประจำวันหรือต้องการติดต่อกับผู้ร่วมงานเป็นจำนวนมากในทางวิชาการและธุรกิจไม่ว่าจะอยู่ในห้องถัดไปหรืออยู่กันคนทวีป "อินเทอร์เน็ต" จะทำหน้าที่เสมือนทางด่วนที่อนุญาตให้เดินทางไปยังที่ต่าง ๆ อันเป็นแหล่งข้อมูลที่เราต้องการได้ สามารถติดต่อกับบริษัทธุรกิจต่าง ๆ ห้องสมุดที่สำคัญ ๆ และมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่ติดต่อโดยผ่านทางอินเทอร์เน็ตทั้งสิ้น

สำหรับ "อินเทอร์เน็ต" ในประเทศไทยเกิดขึ้นเมื่อปี 2530 เป็นต้นมาเป็นความร่วมมือระหว่างจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (เอไอที) โดยมีศูนย์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตหรือที่เรียกว่า เกตเวย์อยู่ที่เอไอที และได้เปลี่ยนมาอยู่ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาในปี 2535 ศูนย์อิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ได้จัดตั้งเกตเวย์ขึ้นเป็นแห่งที่ 2

"อินเทอร์เน็ต" ในประเทศไทยเริ่มจากเครือข่าย "ไทยสาร" ซึ่งบริการโดยศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ใช้เฉพาะด้านการศึกษาและการวิจัย "ไทยสาร" เป็นเครือข่ายที่เชื่อมต่อกับมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งและหน่วยงานราชการบางส่วนโดยมีเครือข่ายย่อย ๆ

จำนวนมากเชื่อมต่อเข้าด้วยกัน เช่น นนทรีเน็ตของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประตูดงเน็ตของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ ศรีตรังเน็ตของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ TU-NET ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้น

ในเวลาเดียวกันก็มีเครือข่ายเสมือน (Virtual Network) เพื่อใช้งานเฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นในทุกเครือข่ายย่อยหรือระหว่างเครือข่ายส่วนตัวอย่างของเครือข่ายเสมือนได้แก่ (Pub Net เป็นวงสนทนาในหัวข้อต่าง ๆ กว่า 10 หัวข้อสำหรับผู้ใช้อินเตอร์เน็ตและแผงข่าวอิเล็กทรอนิกส์หรือ BBS) และเครือข่ายข่าว USENET เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในวงการต่าง ๆ กว่า 2,000 เรื่อง เกิดขึ้นในไทยสารและอินเตอร์เน็ตทั่วโลกซึ่งวงสนทนาเหล่านี้ได้กลายเป็นเวทีอีกประเภทหนึ่งที่ผู้สนใจในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ มีปฏิสังสรรค์กันตลอดเวลาเรียกได้ว่าเป็นการสร้างชุมชนอีกประเภทหนึ่งขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม กระแสอินเทอร์เน็ตพีเวอร์ เพิ่งจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2537-2539 นี้เอง เนื่องจาก มีบริษัทเอกชนที่ให้ความสนใจการให้บริการอินเทอร์เน็ตในเชิงพาณิชย์กันมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากเศรษฐกิจการขยายตัวหน่วยงานธุรกิจต้องเผชิญกับการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ข้อมูลข่าวสารนับเป็นปัจจัยสำคัญซึ่งถือเป็นกลยุทธ์ที่ต้องนำเข้ามาแข่งขัน เพราะถ้าใครมีข้อมูลข่าวสารมากกว่าเทคโนโลยีที่ทันสมัยกว่าและสามารถตอบสนองให้กับลูกค้าได้อย่างรวดเร็วย่อมเป็นผู้ชนะ

เมื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) ได้เปิดสัมปทานแก่บริษัทเอกชนในการให้บริการอินเทอร์เน็ตแก่บุคคลทั่วไปในเดือนมีนาคม 2538 ที่ผ่าน มาโดยเริ่มแรกมี 2 ราย คือ 1. ศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตประเทศไทย โดยการร่วมทุนระหว่างศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) การสื่อสารแห่งประเทศไทย (กสท.) และองค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย (ทศท.) และ 2. บริษัทเคเอสซีคอมเมอร์เชียลอินเทอร์เน็ตโดยการร่วม

ทุนระหว่างบริษัทเคเอสซีที กับ กสท.

และเมื่อปลายปี พ.ศ.2538 กสท. ก็ได้อนุมัติบริษัทเอกชนเพื่อให้บริการอินเทอร์เน็ตอีก 7 บริษัท คือ 1. บริษัทวิญจักร จำกัด (มหาชน) 2. บริษัท ล็อกซ์เลย์อินฟอร์เมชั่น จำกัด 3. บริษัทแอดวานซ์ซีริลส์ กรุ๊ป 4. บริษัท ยูไนเต็ท คอมมิวนิเคชั่น อินดัสตรี จำกัด (มหาชน) 5. บริษัท สามารถเทเลคอม จำกัด 6. บริษัท ทีเอ็ม กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) และ 7. บริษัท เทเลคอมโฮตดิง จำกัด (มหาชน)

จะเห็นได้ว่าบริษัทเอกชนจากหลาย ๆ หน่วยงานต่างก็มีความสนใจในธุรกิจสื่อสารข้อมูล "อินเทอร์เน็ต" กันเป็นจำนวนมาก และคาดว่าจะมีอีกหลาย ๆ บริษัทที่จะขอเข้ารับการอนุมัติการให้บริการจาก กสท. อีกมากมาย ทั้งนี้เพื่อที่จะเตรียมความพร้อมของบริษัทตน ให้สามารถแข่งขันกับบริษัทอื่น ๆ ได้ เพราะบริการ "อินเทอร์เน็ต" ต่อไปในอนาคตจะเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยและให้บริการอย่างครบวงจร โดยจะมีการรวมศูนย์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น โทรศัพท์ โทรทัศน์และศูนย์ข้อมูลคอมพิวเตอร์หล่อหลอมรวมกันเป็นหนึ่งเดียว

และมีนักวิเคราะห์ได้ประมาณการว่าในปี 2542 จำนวนผู้ใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั่วโลกจะมีประมาณ 100 ล้านคนและจะเพิ่มเป็น 750 ล้านคนในปี 2543 หรือประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรโลก (ศิริพรรษ์ พงษ์ธานี, 2538 : 16)

ระบบสารนิเทศแห่งชาติ

ความคิดในการสร้างระบบสารนิเทศหรือสารสนเทศแห่งชาติขึ้นนั้น เกิดขึ้นในราวปี พ.ศ.2520 เป็นช่วงที่ประเทศต่าง ๆ ต้องการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้บริหารและนักวิชาการต่าง ๆ เห็นความจำเป็นของ

สารนิเทศในการพัฒนาตามแผนงานและโครงการ โดยมีองค์การยูเนสโกเป็นผู้สนับสนุนในทางปฏิบัติในการสร้างและดำเนินงานระบบสารนิเทศแห่งชาติ

โครงการระบบสารนิเทศแห่งชาติของประเทศไทยจึงได้รับอนุมัติให้ดำเนินการจากรัฐบาลเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2529 มีข้อกำหนดในโครงการ ได้แก่ นโยบายสารนิเทศ ระบบการบริหาร องค์ประกอบระบบย่อย คือ ข่ายงานสารนิเทศในสาขาวิชาต่าง ๆ มีศูนย์ประสานงาน 6 สาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แพทย์ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เกษตรศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ฯลฯ

ระบบสารนิเทศแห่งชาติ มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการและขอบเขต การจัดระบบสารนิเทศแห่งชาติมีหลักการในการใช้สารนิเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของชาติ มีขอบเขตเฉพาะสารนิเทศทางวิชาการไม่รวมถึงสิ่งที่เป็นความลับในราชการ เป็นการส่งเสริมโดยไม่ลิดรอนการดำเนินงานสารนิเทศของส่วนราชการอื่นที่ได้ดำเนินการหรือริเริ่มการดำเนินการไปบ้างแล้ว ในการร่วมมือกับต่างประเทศให้กระทำโดยรักษาผลประโยชน์ของชาติมากที่สุด

2. องค์ประกอบของระบบสารนิเทศแห่งชาติ ประกอบด้วย แหล่งผลิตความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร แหล่งรวบรวมวัสดุสารนิเทศ แหล่งฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสารนิเทศ ผู้ใช้ งบประมาณ

3. วัตถุประสงค์ เพื่อสนองประโยชน์ในการพัฒนาประเทศโดยจัดให้มีแหล่งรวบรวมและให้บริการสารนิเทศแก่หน่วยราชการและองค์กรต่าง ๆ ของเอกชน เพื่อประโยชน์แก่การพัฒนาบุคคลและพัฒนาประเทศ ให้นำหน่วยงานสารนิเทศสามารถจัดระบบและบริการที่ได้มาตรฐานทัดเทียมกับประเทศที่พัฒนาแล้ว

ขจัดปัญหาการทำงานซ้ำซ้อนของหน่วยงานสารนิเทศ จัดให้มีแหล่งสารนิเทศครบถ้วน ทุกสาขาวิชาที่จำเป็นต้องใช้ในการพัฒนาประเทศ จัดให้มีการร่วมมือประสานงานแลกเปลี่ยนสารนิเทศในระดับชาติ และระดับระหว่างประเทศโดยรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของชาติ

4. นโยบายสารนิเทศแห่งชาติ มีสาระสำคัญดังนี้ รัฐบาลรับรองว่าสารนิเทศเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการพัฒนา รัฐบาลให้ความสนใจและแบ่งสรรทรัพยากรให้ตามความเหมาะสมในการสร้างระบบและบริการสารนิเทศทางวิชาการในระดับชาติ ส่งเสริมให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงสารนิเทศได้ทุกคน ส่งเสริมการฝึกอบรมบุคลากรสารนิเทศทุกระดับ ส่งเสริมการฝึกอบรมผู้ใช้ให้สามารถใช้สารนิเทศให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศ ส่งเสริมการร่วมมือและประสานงานสารนิเทศระหว่างชาติ โดยรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ของชาติ

5. การบริหารงานระบบสารนิเทศแห่งชาติ คณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับงานสารนิเทศแห่งชาติ อำนวยการและประสานงาน จัดให้มีระบบและบริการสารนิเทศที่สนองความต้องการในการพัฒนาประเทศ ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานสารนิเทศในสาขาวิชา ให้คำปรึกษาแลกำกับดูแลการรับความช่วยเหลือและการแลกเปลี่ยนสารนิเทศกับต่างประเทศ รวมทั้งการใช้ประโยชน์สารนิเทศทางวิชาการ แต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาและอนุกรรมการอื่น ๆ ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุญาตและตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

6. คณะอนุกรรมการศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขา

6.1 ศูนย์ประสานงานเป็นหน่วยงานกลางของข่ายสาร

สารนิเทศในแต่ละสาขาวิชา คณะอนุกรรมการศูนย์ประสานงานจึงประกอบด้วยผู้แทนของห้องสมุดและหน่วยสารนิเทศประเภทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชานั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมการอำนวยการและประสานงานฯ เป็นผู้แต่งตั้งตามคำแนะนำของกระทรวงศึกษาธิการ คณะอนุกรรมการมีหน้าที่วางแผนและดำเนินงานบริหารศูนย์ตามหลักการ นโยบาย และแนวทางที่คณะกรรมการอำนวยการและประสานงานฯ กำหนด สนับสนุนหน่วยงานสารนิเทศที่อยู่ในข่ายงาน และรับผิดชอบงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานฯ

6.2 ศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาวิชาต่าง ๆ ในปัจจุบันมี 6 สาขาวิชา คือ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาแพทยศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศาสตร์ สาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ ศูนย์ประสานงานมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมสารนิเทศเฉพาะสาขาวิชาจากแหล่งต่าง ๆ เป็นสื่อกลางแนะนำแหล่งสารนิเทศในสาขาวิชานั้น ๆ ประมวลผลและเผยแพร่สารนิเทศ

7. สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการและประสานงานระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการ ประสานงานระหว่างศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาวิชาต่าง ๆ และเป็นศูนย์แจ้งแหล่งสารนิเทศทางวิชาการ (แมนมาส ขวลิต 2530 : 190)

แหล่งบริการฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ในประเทศไทย

สถาบันบริการสารนิเทศในประเทศไทยส่วนใหญ่ผลิตและให้บริการฐานข้อมูลประเภทชี้แนะแหล่งข้อมูล (Referral Database) สำหรับชี้แนะแหล่งข้อมูลที่มีอยู่ เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความวารสาร และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ มากกว่าฐานข้อมูลต้นแหล่งที่มีเนื้อหาสาระหรือสาระสังเขป ดังนั้นการจัดหาบริการฐานข้อมูลจากผู้ผลิตและผู้จัดจำหน่ายในต่างประเทศจึงเป็นความจำเป็นสำหรับสถาบันบริการสารนิเทศในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นการขยายพรมแดนแห่งการแสวงหาความรู้ไปสู่แหล่งสารนิเทศทั่วโลก อันอำนวยความสะดวกแก่การศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง

ปัจจุบันสถาบันบริการสารนิเทศได้จัดบริการฐานข้อมูลใน 2 ลักษณะ คือ ฐานข้อมูลระบบออนไลน์ และฐานข้อมูลระบบออฟไลน์ในรูปของซีดี รอม ดังมีรายชื่อแหล่งบริการฐานข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แหล่งบริการฐานข้อมูลระบบออนไลน์

สถาบันบริการสารนิเทศส่วนใหญ่ติดต่อเป็นสมาชิกผู้จัดจำหน่ายฐานข้อมูลรายสำคัญของโลก คือ ไดอะลอก เนื่องจากมีฐานข้อมูลให้บริการมากที่สุดและมีขอบเขตวิชาความรู้ทุกสาขาวิชา สำหรับสถาบันบริการสารนิเทศที่ใช้บริการของไดอะลอก มีดังนี้

- 1.1 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 1.2 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- 1.3 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 1.4 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- 1.5 ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

- 1.6 ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล
- 1.7 สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- 1.8 ห้องสมุดและศูนย์เอกสารแห่งภูมิภาค สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย
- 1.9 ห้องสมุด เอ.ยู.เอ. (สถาบันสอนภาษา สมาคมนักเรียนเก่ามหาวิทยาลัยสหรัฐอเมริกา)
- 1.10 ห้องสมุดสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์ทหารฝ่ายสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ยังมีบริการฐานข้อมูลระบบออนไลน์ จากฐานข้อมูล AGRIS และห้องสมุด เอ.ยู.เอ. จัดบริการค้นคืนสารนิเทศระบบออนไลน์จาก LEGISLATE และ PDQ (Public Diplomacy Query)

2. แหล่งบริการฐานข้อมูล ซีดี-รอม

ฐานข้อมูลในรูปของ ซีดี-รอม ที่มีให้บริการในสถาบันบริการสารนิเทศในประเทศไทย มีรายชื่อดังนี้

- 2.1 Life Sciences (สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ)
ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สำนักหอสมุด (หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร)
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- 2.2 Science Citation Index (สาขาวิทยาศาสตร์)
สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.3 Chem-Bank (สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ เคมี)

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

2.4 Medline (สาขาการแพทย์)

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัย

มหิดล

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี

มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้องสมุดคณะอายุรศาสตร์เขตร้อน มหาวิทยาลัยมหิดล

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ห้องสมุดกรมการแพทย์ทหารบก

โรงพยาบาลสมิติเวช

2.5 Agricola (สาขาการเกษตร)

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2.6 Eric (สาขาการศึกษา สังคมศาสตร์ และวิทยาศาสตร์)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2.7 Socio File (สาขาสังคมศาสตร์)

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

- 2.8 Lisa (สาขาสารนิเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์)
ห้องสมุดและศูนย์เอกสารแห่งภูมิภาค สถาบันเทคโนโลยี

แห่ง เอเชีย

- 2.9 Ntis (งานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลอเมริกัน
ครอบคลุมทุกสาขาวิชา)

ห้องสมุดและศูนย์เอกสารแห่งภูมิภาค สถาบันเทคโนโลยี
แห่ง เอเชีย

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- 2.10 Dissertation Abstracts Ondisk (วิทยานิพนธ์ทุก
สาขาวิชา)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ห้องสมุด เอ.ยู.เอ.

- 2.11 Laserquest (บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ทุกสาขา)

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- 2.12 Bibliofile (บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์ทุกสาขา)

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ฐานข้อมูล (Database) ในประเทศไทย

สำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นหน่วยงานแรกที่นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในประเทศไทย เพื่อเก็บข้อมูลสถิติต่าง ๆ โดยเฉพาะทางด้านประชากร สังคมและเศรษฐกิจ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลและสารสนเทศสำหรับรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาประเทศ ต่อมาหน่วยงานต่าง ๆ ได้นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งในระยะแรกเป็นการผลิตฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและการจัดการ โดยเน้นการให้บริการสารสนเทศเฉพาะในองค์การมากกว่าการให้บริการแก่ผู้สนใจทั่วไป

การผลิตฐานข้อมูลทางวิชาการที่สนับสนุนการศึกษา การวิจัย การพัฒนา และการปฏิบัติงานที่ให้บริการแก่สาธารณชนยังอยู่ในระยะเริ่มต้นและมีข้อมูลจำนวนน้อย โดยเฉพาะในองค์การของรัฐและเอกชน ส่วนองค์การระหว่างประเทศมีบทบาทในการผลิตฐานข้อมูลโดยทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในการรวบรวมข้อมูลจากองค์การของรัฐภายในประเทศ เช่น ห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศพร้อมกับผลิตฐานข้อมูลและส่งข้อมูลไปยังศูนย์ภูมิภาคและ/หรือสำนักงานกลาง เพื่อผลิตฐานข้อมูลรวมของประเทศต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ประเทศสมาชิก และขยายบริการแก่ผู้สนใจทั่วโลกโดยผ่านผู้จัดจำหน่ายฐานข้อมูล

สถาบันบริการสารสนเทศ เช่น ห้องสมุด และศูนย์สารสนเทศในประเทศไทย เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญขององค์การระหว่างประเทศ และเป็นกำลังสำคัญในการผลิตฐานข้อมูล ซึ่งในระยะแรกสถาบันบริการสารสนเทศยังขาดอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ไม่สามารถผลิตฐานข้อมูลขึ้นเองได้ จึงใช้วิธีการส่งข้อมูลในรูปของสิ่งพิมพ์ไปยังผู้ประสานงานขององค์การระหว่างประเทศเพื่อผลิตฐานข้อมูลต่อไป

ปัจจุบันเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มีความก้าวหน้ารวดเร็วมาก โดยเฉพาะไมโครคอมพิวเตอร์มีประสิทธิภาพสูงขึ้น และราคาถูกลง สถาบันบริการ

สารสนเทศจึงสามารถจัดหาไมโครคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานได้ ประกอบกับองค์การของรัฐให้ความสำคัญของระบบข้อมูลและสารสนเทศ จึงสนับสนุนให้ใช้คอมพิวเตอร์ผลิตฐานข้อมูลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสถาบันบริการสารสนเทศของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา สถาบันวิจัย ศูนย์ข้อมูล หรือศูนย์เอกสารของกระทรวง กรมกองต่าง ๆ รวมทั้งสถาบันบริการสารสนเทศของภาคเอกชน

การผลิตฐานข้อมูลในประเทศส่วนใหญ่ยังอยู่ในระยะเริ่มต้น การให้บริการระบบออนไลน์ยังจำกัดขอบเขตเฉพาะภายในองค์กรเดียวกัน มีเพียงฐานข้อมูลเดียวที่ขายบริการสารสนเทศทั่วโลกโดยผ่านผู้จัดจำหน่ายฐานข้อมูล คือ ฐานข้อมูล ASIAN GEO ซึ่งรวบรวมสารสนเทศทางด้านวิศวกรรมธรณีวิทยุในแถบเอเชียและประเทศที่กำลังพัฒนา ผลิตโดยห้องสมุดและศูนย์เอกสารแห่งภูมิภาคสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย

ผู้ผลิตฐานข้อมูลที่เป็นสถาบันบริการสารสนเทศที่สำคัญภายในประเทศมีดังต่อไปนี้

1. สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.1 ห้องสมุดและศูนย์เอกสารแห่งภูมิภาค สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย ผลิตฐานข้อมูลด้านธรณีวิทยาแห่งเอเชีย ฐานข้อมูลซีเมนต์เสริมเหล็ก ฐานข้อมูลพลังงานทดแทน และฐานข้อมูลสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม

1.2 สำนักห้องสมุดและบรรณสารสนเทศ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ผลิตฐานข้อมูลเทคโนโลยีชีวภาพ ฐานข้อมูลเทคโนโลยีเชื่อมต่อแผ่น และฐานข้อมูลรังสีดวงอาทิตย์ การผลิตและการบริการฐานข้อมูลดังกล่าวเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยห้องสมุดจะต้องส่ง

ข้อมูลไปให้ National Focal Point ของอาเซียน เป็นระยะ ๆ

1.3 ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ รวบรวมและจัดระบบฐานข้อมูล เฉพาะ เรื่องที่มีความสำคัญในการวิจัยและพัฒนา ทางด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น งานวิจัยด้านการเพาะเลี้ยง เนื้อเยื่อพืช เพื่อให้บริการสารนิเทศแก่นักวิจัยและผู้บริหารในการพิจารณาทิศทางการพัฒนา เทคโนโลยี ตลอดจนการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.4 ศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัย วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ผลิตฐานข้อมูล และให้บริการข้อมูล ทางด้านพืชสมุนไพรและพืชน้ำมันหอมระเหย รวมทั้งข้อมูลบรรณานุกรม เอกสาร ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย สารสังเขปรายงานทางวิชาการ ของสถาบันวิจัยฯ และวารสารทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฐานข้อมูล วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษา และราชกิจจานุเบกษาในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.5 ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน ผลิตฐานข้อมูลทางด้าน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.6 ศูนย์ข้อมูลพลังงานแห่งประเทศไทย สำนักงานพลังงาน แห่งชาติ ผลิตฐานข้อมูลและให้บริการข้อมูลสิ่งพิมพ์ทางการพลังงาน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและเกษตรศาสตร์

1.7 ห้องสมุดพลังงานปรมาณู สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ ผลิตฐานข้อมูลสิ่งพิมพ์ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนิวเคลียร์

1.8 ห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ รายงานทางวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และ
วารสารทางด้านวิศวกรรม

1.9 ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลิต
ฐานข้อมูลหนังสือ รายงานการวิจัยและวารสารทางด้านวิทยาศาสตร์

1.10 ศูนย์สนเทศวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ชีวภาพ
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ผลิตฐานข้อมูลสิ่งพิมพ์ หนังสือ รายงาน
การวิจัย วิทยานิพนธ์ วรรณกรรมวารสารทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและ
วิทยาศาสตร์ชีวภาพ

1.11 ห้องสมุดคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลิต
ฐานข้อมูลหนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และวรรณกรรมวารสารทางด้าน
วิทยาศาสตร์และพิษวิทยาของไทย

1.12 ศูนย์ข้อมูลทางเทคโนโลยี บริษัทปูนซีเมนต์ไทย ผลิตฐาน
ข้อมูลทางด้านวัสดุก่อสร้าง ซีเมนต์ คอนกรีต และการบริหาร

1.13 ศูนย์ข้อมูลทางเทคโนโลยี สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี
(ไทย-ญี่ปุ่น) ผลิตฐานข้อมูลเกี่ยวกับควิซี และการบริหารงานแบบญี่ปุ่น ฐานข้อมูล
การเพิ่มผลผลิตด้านอุตสาหกรรม ได้แก่ ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ พลาสติก โลหะ
และอาหาร และฐานข้อมูลผู้เชี่ยวชาญโดยมีโครงการเชื่อมโยงกับเครือข่าย
เจไอซีเอสที (Japan Information Center of Science and
Technology-JICST) และ เจเอพีไอไอ (Japan Patent Information
Organization-JAPIO) เพื่อให้บริการข้อมูลแก่อุตสาหกรรมไทยและผู้สนใจ

2. สาขาการแพทย์

2.1 สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัย เป็นศูนย์ประสานงาน

เครือข่ายบริการสารนิเทศทางการแพทย์และสาธารณสุข ให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ ในการรวบรวมและจัดบริการสารนิเทศภายในประเทศ โดยเข้าร่วมข่ายงานบริการสารนิเทศทางการแพทย์และสาธารณสุข (Health Literature, Library and Information Services-HELLIS) ขององค์การอนามัยโลก และศูนย์สารนิเทศทางการแพทย์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (south-east Asian Midical Information Center-SEAMIC) ขณะเดียวกันห้องสมุดได้ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ เอกสาร รายงานทางวิชาการและวารสาร ทางด้านการแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

2.2 ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้

ความร่วมมือในการผลิตฐานข้อมูลกับองค์การระหว่างประเทศโดยผ่านสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นศูนย์ประสานงานในประเทศไทย ในขณะเดียวกันได้ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ รายงานการวิจัย ดรรชนีวารสาร รายชื่อวารสาร และสื่อโสตทัศนศาสตร์ทางการแพทย์

2.3 ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลิตฐานข้อมูลรายงานการวิจัย รายงานทางวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ ดรรชนีวารสารทางด้านทันตแพทย์และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง

2.4 ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ ดรรชนีวารสารและรายงานการวิจัยทางการแพทย์

3. สาขาเกษตรศาสตร์

3.1 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลิตฐานข้อมูลทางด้านการเกษตรและมีศูนย์สนเทศทางการเกษตรแห่งชาติ ซึ่งเข้าร่วมกับโครงการของธนาคารข้อมูลสนเทศทางการเกษตรสำหรับเอเชีย (Agricultural Information Bank for Asia-AIBA) ส่งข้อมูลไปยังศูนย์สากลเพื่อรวมกับระบบข้อมูลสนเทศทางการเกษตรและเทคโนโลยีนานาชาติ (International Information System for the Agricultural Science and Technology-AGRIS) นอกจากนี้ ยังมีศูนย์สนเทศทางกระป๋องนานาชาติ ผลิตฐานข้อมูลทางกระป๋องของโลก โดยได้รับการสนับสนุนจากศูนย์วิจัยและพัฒนา ระหว่างประเทศ (International Development and Research Center-IDRC)

3.2 ศูนย์พัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Fisheries Development Center-SEAFDEC) เป็นองค์การระหว่างประเทศ มีห้องสมุดกรมประมงทำหน้าที่ผลิตฐานข้อมูลทางด้านการประมงและแลกเปลี่ยนสารนิเทศระหว่างสถาบันต่าง ๆ ในระดับประเทศและภูมิภาค

3.3 ห้องสมุดและศูนย์เอกสารการสัตว คณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์และดรรชนีวารสารทางด้านสัตวแพทย

3.4 ห้องสมุดเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า ลาดกระบัง ผลิตฐานข้อมูลหนังสือและดรรชนีวารสารทางด้านเกษตรกรรม

4. สาขาเศรษฐศาสตร์

4.1 ห้องสมุดและศูนย์สารนิเทศ ธนาคารแห่งประเทศไทย
ผลิตฐานข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การธนาคาร การคลังและการบริหาร

4.2 ฝ่ายเอกสารข้อมูลการค้า กรมพาณิชย์สัมพันธ์ ผลิตฐาน
ข้อมูลด้านการตลาด การค้าและการพาณิชย์

4.3 ศูนย์ข้อมูล กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ผลิตฐานข้อมูลทาง
ด้านสินค้าส่งออก ราคาสินค้า ปริมาณการส่งออก สถิติการส่งออก การตลาดและ
การผลิต

4.4 ศูนย์บริการข่าวสารและข้อมูลทางการค้า ทหอการค้าไทย
ผลิตฐานข้อมูลผู้ส่งออก สถิติการส่งสินค้าออก การผลิตสินค้า ผู้ผลิตสินค้า การ
ตลาดและการค้า

4.5 ศูนย์เอกสารธุรกิจ กรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์
ผลิตฐานข้อมูลตรรกะทะเบียนห้างหุ้นส่วนและบริษัทต่าง ๆ

4.6 ห้องสมุดและศูนย์เอกสาร สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา
ประเทศไทย ผลิตฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสาขาวิชาที่มี
การทำวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับประเทศไทย

4.7 ห้องสมุดสำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่ง เอเชียและ
แปซิฟิก ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ วารสาร และเอกสารทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
และประชากร

5. สาขาสังคมศาสตร์

5.1 สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
ผลิตฐานข้อมูลบรรณวารสาร บรรณานุกรมหนังสือพิมพ์ หนังสือและรายงานการวิจัย

5.2 ศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาชน สถาบันประมวลข้อมูลเพื่อการศึกษาและการพัฒนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลิตฐานข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านในเขตชนบท และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชนบทของหน่วยราชการที่มีหน้าที่หลักเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบท

5.3 ศูนย์ข้อมูลคณะรัฐมนตรี สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานนายกรัฐมนตรี ผลิตฐานข้อมูลมติคณะรัฐมนตรี ข้อมูลนโยบายและแผนกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ข้อมูลสถิติและวิชาการ เพื่อช่วยคณะรัฐมนตรีในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและการบริหารราชการแผ่นดิน

5.4 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผลิตฐานข้อมูลทางด้านกฎหมาย

5.5 ศูนย์บริการข้อมูลตุลาการ กระทรวงยุติธรรม ผลิตฐานข้อมูลคำพิพากษาฎีกา และตัวบทกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

6. สหสาขาวิชา

6.1 หอสมุดแห่งชาติ ผลิตฐานข้อมูลบรรณานุกรมแห่งชาติ ฐานข้อมูลเลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) และเป็นศูนย์ข้อมูลวารสารระหว่างชาติแห่งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำหน้าที่รวบรวมและผลิตข้อมูลวารสารในภูมิภาค และส่งไปให้ศูนย์สากลที่ประเทศฝรั่งเศส

6.2 สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ วรรณกรรม วารสาร วิทยานิพนธ์ ข่าวสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย โดยมีหอสมุดกลางและศูนย์เอกสารประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตฐานข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ยังเป็นผู้ประสานงานโครงการสหรายการวารสารแห่งประเทศไทย (Union List of Serials in Thai University Libraries) สร้างฐานข้อมูลวารสาร เพื่อให้บริการแก่ห้องสมุดในเครือข่าย

6.3 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ รายงานการวิจัย วารสารและผลงานทางวิชาการในภาคเหนือ และเป็นศูนย์ประสานงานโครงการข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค (PULINET)

6.4 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ วรรณกรรมวารสารและสหรายการวารสาร

6.5 สำนักหอสมุด (หอสมุดคุณหญิงหลง อรรถกระวีสุนทร) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผลิตฐานข้อมูลหนังสือและวารสาร

6.6 แผนกห้องสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ ผลิตฐานข้อมูลหนังสือวารสารและสื่อโสตทัศน

6.7 สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม ผลิตฐานข้อมูลหนังสือ วารสาร เอกสารและรายงานการวิจัย

6.8 สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลิตฐานข้อมูลวรรณกรรม เอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยและฐานข้อมูลหนังสือ และสิ่งพิมพ์ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสาขาอื่น ๆ

นอกจากหน่วยงานต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีสถาบันบริการสารนิเทศของรัฐและเอกชนอีกจำนวนมาก โดยเฉพาะในสถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยที่ได้ริเริ่มผลิตฐานข้อมูลขึ้นเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยของนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ นักวิจัยและผู้สนใจโดยทั่วไป สถาบันบริการสารนิเทศต่าง ๆ เหล่านี้ได้ร่วมมือกันพัฒนาเครือข่ายสารนิเทศโดยร่วมกันผลิตฐานข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูล และให้บริการสารนิเทศซึ่งกันและกัน ซึ่งทำให้ลดความซ้ำซ้อนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประหยัดเวลา แรงงาน และค่าใช้จ่าย โครงการความร่วมมือที่สำคัญในปัจจุบัน คือ ระบบสารนิเทศแห่งชาติ โครงการข่ายงานห้องสมุดมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาค และโครงการสหบรรณารักษารแห่งประเทศไทย

ข่าวสารและสำนักข่าว

ความตื่นตัวของประชาชนในการรับข่าวสาร และการเกิดขึ้นของสำนักข่าวต่าง ๆ ในสังคมไทยนั้นในยุคนี้เห็นได้ค่อนข้างเด่นชัด ประชาชนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญของยุคสังคมข่าวสารและยุคโลกาภิวัตน์เป็นอย่างมาก ความเจริญก้าวหน้าของกิจการสื่อสารทำให้การส่งข้อมูลข่าวสารรวดเร็วมากขึ้น ในสื่อมวลชนนั้นในปัจจุบันจะพบว่ามีการเสนอข่าวทุกชั่วโมง ทั้งโทรทัศน์และวิทยุ

ดังนั้นเมื่อเกิดอะไรขึ้นที่ไหนประชาชนที่เปิดรับสื่อมวลชนก็จะรับรู้ข่าวสารนั้นได้พร้อม ๆ กันทั้งหมดตลอดทั้งวัน เรามีสถานีวิทยุที่เสนอเฉพาะข่าวและพูดคุยเกี่ยวกับข่าวและสถานะการณ์ต่าง ๆ เช่นเดียวกับเรากำลังจะมีทีวีช่องข่าวโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับเคเบิลทีวีทั้ง IBC I หรือ Thai Sky I หรือ UTV. เช่นกันในปัจจุบัน

เมื่อประชาชนในสังคมมีความตื่นตัวในการรับข่าวสารมาก แต่ข่าวสารนั้นมาจากไหน สำนักข่าวได้มีการพัฒนาไปอย่างไร จากยุคที่ผ่านมา

สำนักข่าวไทย ใน พ.ศ. 2539 สำนักข่าวไทยหรือชื่อย่อว่า TNA ยังคงมีสถานภาพอย่างเดิมคือ เป็นหน่วยงานหนึ่ง สังกัดองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ไม่ได้รับงบประมาณหรือเงินสนับสนุนจากรัฐบาล แต่รับเงินจัดสรรจาก อ.ส.ม.ท. ทำให้สามารถดำเนินงานได้โดยไม่มีกำไร เพราะค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยเฉพาะเงินเดือนของพนักงาน ค่าทำงานล่วงเวลานั้นเป็นรายจ่ายหลักที่ค่อนข้างสูง

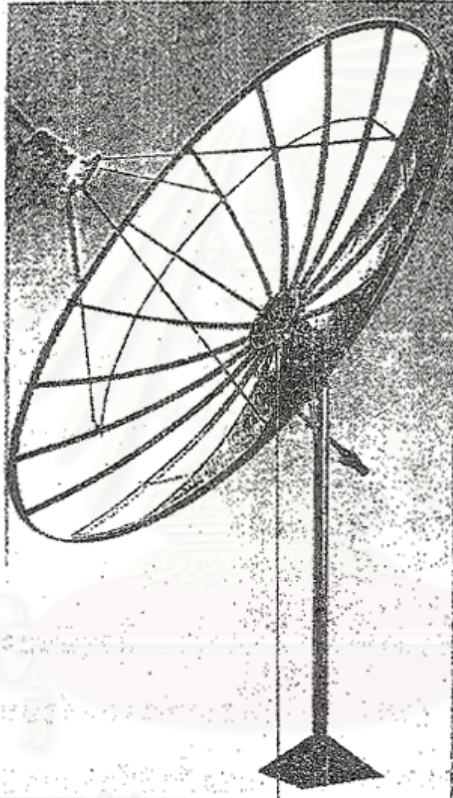
ในด้านของการบริการและจัดทำข่าวนั้น ข่าวสารในช่วงหลัง มีปริมาณเพิ่มขึ้นและมีความหลากหลาย เช่น ข่าวส่วนกลาง ข่าวภูมิภาค ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา ข่าวประกวดราคา และบทความพิเศษ คุณภาพของข่าวมีความสมคูลย์ ถูกต้อง และรวดเร็วขึ้นแต่ยังขาดข่าวที่มีการวิเคราะห์ (อนุสรณ์ บุญชิต, 2532 : 131)

การจัดส่งข่าวของสำนักข่าวไทยนั้น ปัจจุบันนอกจากส่งด้วยสายส่งถึงสมาชิกโดยตรงแล้ว ยังใช้การส่งผ่านทางคอมพิวเตอร์ออนไลน์เพื่อให้สามารถรับข่าวสารได้รวดเร็วขึ้น แต่กระนั้นก็ยังมีความต้องการข่าวสารขนาดมารอรับข่าวสารที่จัดทำขึ้น

ในปัจจุบัน ยังมีสำนักข่าวเอกชน หรือศูนย์ข่าวเกิดขึ้นอีกมากมายเพื่อสนองความต้องการของสื่อมวลชนต่าง ๆ อาทิเช่น สำนักข่าว INN ศูนย์ข่าวแปซิฟิก ศูนย์ข่าวคู่แข่ง เป็นต้น ศูนย์ข่าวสารเหล่านี้ส่วนหนึ่งก็ใช้ข่าวจากสำนักข่าวไทยเป็นหลัก โดยเฉพาะข่าวต่างประเทศเหล่านี้ทำให้เห็นกระแสของความต้องการข้อมูลข่าวสารในสังคมไทย ที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

สรุปแล้วระบบสารสนเทศในช่วงหลังของรัชกาลที่ ๑ นี้ เป็นยุคของสังคมข่าวสารสมัยใหม่โดยแท้จริง จากการเปลี่ยนแปลงระบบโทรคมนาคม การมีดาวเทียมของประเทศไทยเอง มาทำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการงานต่าง ๆ การมี

นโยบายเกี่ยวกับระบบสารสนเทศที่ชัดเจนขึ้น ระบบห้องสมุดและศูนย์ข้อมูลเป็นระบบสมัยใหม่ทั้งหมด ทำให้ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสารโลกาภิวัตน์มากขึ้นเรื่อย ๆ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม (ประกอบการเขียน เรื่อง ระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศ)

คู่แข่งธุรกิจ ฉบับพิเศษ ก้าวสู่ปีที่ 5 "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย
พ.ศ. 2538"

ชัชวาลย์ วงษ์ประเสริฐ และคนอื่น ๆ. สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยรังสิต, 2537.

दनัย หวังบุญชัย. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจและสร้างความพึงพอใจในการใช้
เทคโนโลยีสารสนเทศของ นสพ.รายวัน. กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการหนังสือพิมพ์, 2538.

พวา พันธุ์เมฆา. สารนิเทศกับการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพฯ : โรงพยาบาล
กรุงเทพฯ, 2535.

ไพรัช ธัชพงษ์ และสุเมธ วงศ์พานิชเลิศ "นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศ
แห่งชาติ" วันสารสื่อสารแห่งชาติ 2538. กรุงเทพฯ :
การสื่อสารแห่งประเทศไทย, 2538.

แมนมาส ขวลิต. "ระบบสารนิเทศแห่งชาติ" ในการสร้างสังคมการอ่านและ
การใช้สารนิเทศ หน้า 190-204. กรุงเทพฯ สมาคมห้องสมุด
แห่งประเทศไทย, 2530. (เอกสารวิชาการจัดพิมพ์เนื่องในการ
ประชุมใหญ่สามัญประจำปี พ.ศ. 2530).

..... "โครงการระบบสารนิเทศแห่งชาติของประเทศไทย" (ตอนที่
2.3.3) เอกสารการสอนชุดวิชา สารนิเทศศาสตร์เบื้องต้น
หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2533. 77-79.

ย้อนอดีตการสื่อสารไทย. กรุงเทพฯ : การสื่อสารแห่งประเทศไทย,
2533.

วารสารคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการศึกษา สหประชาชาติ ฉบับ

"2538 : ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย 1995 : Thailand IT Year" ปีที่ 27 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2538.

ศิริวรรณ พิมพ์จันทร์. การวิเคราะห์การให้บริการข่าวของสำนักข่าวไทย ทัศนะจากนักหนังสือพิมพ์ผู้ใช้บริการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาสื่อสารมวลชน, 2535.

ศิริพรรษ พงษ์ธานี. "อินเทอร์เน็ต" สื่อสารไร้พรมแดน. แนวหน้า. 30 ธันวาคม 2538. หน้า 16.

ศิลปชัย พิชายนทรโยธิน "สังคมข่าวสาร" วันสื่อสารแห่งชาติ 2531. กรุงเทพฯ : การสื่อสารแห่งประเทศไทย, 2531.

เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์. "นโยบายการสื่อสารของประเทศไทย" วันสื่อสารแห่งชาติ 2528. กรุงเทพฯ : การสื่อสารแห่งประเทศไทย, 2528.

อนุสรณ์ บุญชิต. พัฒนาการของสำนักข่าวแห่งชาติในประเทศไทย, กรุงเทพฯ : วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532.

อรรณพ เขียรถาวร. "การปฏิวัติสารสนเทศใหม่" วันสื่อสารแห่งชาติ 2532. กรุงเทพฯ : การสื่อสารแห่งประเทศไทย, 2532.

Perston P. Le Breton. Administrative intelligence-Information System. Washington D.C., University of Washington, 1976.

Singh, Imdu B. Telecommunication in the year 2000. New Jersey : Ablex Publishing Corporation, 1983.

ภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศของไทย

สรุปภาพรวมของสื่อสิ่งพิมพ์

สรุปภาพรวมของวิทยุกระจายเสียงไทย

สรุปภาพรวมของโทรทัศน์ไทย

สรุปภาพรวมของภาพยนตร์ไทย

สรุปภาพรวมของการโทรคมนาคมและสารสนเทศไทย

สรุปภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศไทยในช่วง 50 ปี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปภาพรวมของสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยในช่วง 50 ปี

เมื่อกล่าวถึงสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นคำที่ใช้ในความหมายรวมทั้งสื่อที่เป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสารหรือวารสารและหนังสือเล่ม จากจุดเริ่มต้นของสื่อสิ่งพิมพ์ในประเทศไทยก็เริ่มจากกำเนิดของหนังสือพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2387 ซึ่งเป็นยุคที่มีชนนารีมาริเริ่มการพิมพ์ในประเทศไทยขึ้น แล้วพัฒนาการของสิ่งพิมพ์ผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงทั้งยุครัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 รัชกาลที่ 7 จนมาถึงการเริ่มต้นของรัชกาลที่ 9 ซึ่งจะแบ่งกล่าวถึงพัฒนาการของสื่อสิ่งพิมพ์ในรัชกาลปัจจุบันออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

ยุค 1 เริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 สื่อสิ่งพิมพ์เริ่มจากฟุบแล้วจึงเฟื่องฟูขยายตัว

(พ.ศ. 2489-2500)

ช่วงแรกของยุคนี้สื่อสิ่งพิมพ์ค่อนข้างซบเซาและไม่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากความมืดมนทางการเมืองในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ที่เรียกกันว่า ยุคหมิ่น หนังสือพิมพ์แบ่งออกเป็นฝักฝ่ายตามกลุ่มอิทธิพลทางการเมือง นักหนังสือพิมพ์และนักเขียนที่สำคัญในช่วงนี้ ได้แก่ ศรีบูรพา มาลัยชูพนิจ หนังสือพิมพ์ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ สุภาพบุรุษ-ประชามิตร นิกรวันอาทิตย์ พิมพ์ไทย และเป็นยุคที่กำเนิดหนังสือพิมพ์รายวันสำคัญ 2 ฉบับที่มีมาจนถึงปัจจุบันคือ ไทยรัฐและสยามรัฐ ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้น บางกอกโพสต์และบางกอกเวิลด์ก็ถือกำเนิดในยุคนี้เช่นกัน ด้านหนังสือพิมพ์จีนนั้นในช่วงต้นของรัชกาลที่ 9 นับเป็นช่วงที่เฟื่องฟู มีหนังสือพิมพ์จีนทั้งรายวันและนิตยสารเกิดขึ้นหลายสิบฉบับ ที่เด่น ๆ ได้แก่ จงเหยียนเป่า ซิงเสียนเยอะเป่า หนังสือพิมพ์สากลหรือชื่อเจี้ยเยอะเป่าและจงหวาเยอะเป่า 3 ฉบับหลังกำเนิดขึ้นในยุคนี้

ส่วนนิตยสารส่วนใหญ่ในช่วงนี้จะเน้นเนื้อหาด้านบันเทิงอ่านเล่น นิตยสารที่เด่น ๆ เกิดขึ้น ได้แก่ สตรีสาร สกุลไทย กุลสตรี และศรีสัปดาห์ นอก

จากนั้นยังมี ปิยะมิตรวันอาทิตย์ เพลินจิตรายเดือน และวันอาทิตย์ ที่เป็นนิตยสาร สำหรับเยาวชน ได้แก่ ชัยพฤกษ์ และวิทยาศาสตร์

วงการหนังสือเล่มและวรรณกรรมนั้น มีการประกวดเรื่องสั้น และมีนักเขียนเรื่องสั้นที่มีชื่อเสียงมากในยุคนั้น คือ อ.อุดากร จากเรื่องตึกกรอสส์ และสัญญาชานมิด

ที่เป็นบทร้อยกรองก็มีผลงานของ นายผี ชื่อ อีสาน และเราชนะแล้ว แม่จ๋า เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงการกดขี่การเอาเปรียบกันในสังคม นอกนั้นเป็นงานในเชิงบทกลอนหวาน ๆ เกี่ยวกับความรัก ความฝันต่าง ๆ ของ กุลทรัพย์ รุ่งฤดี รัตนะ ยาวะประภาส

หนังสือเด็กก็รุ่งเรืองมากในช่วงนี้ทั้งหนังสือนิทาน หนังสือแปลต่าง ๆ หนังสือเสริมความรู้ภาษาอังกฤษรุ่นแรก รวมทั้งงานของ ป. อินทรปาลิตในชุด พล นิกร กิมหงวน ที่อ่านกันทั่ว ๆ ไปด้วย

สรุปแล้วสื่อสิ่งพิมพ์ในยุคนี้นั้น แม้ช่วงต้นจะซบเซาเพราะสถานการณ์ทางการเมือง แต่ในช่วงหลัง สิ่งพิมพ์กลับเฟื่องฟูขึ้น จะเห็นได้ว่า เป็นยุคที่มีหนังสือพิมพ์และนักเขียนที่มีชื่อเสียงของสังคมไทยเกิดขึ้นมากมาย

ยุคที่ 2 ยุคเผด็จการครองเมือง เป็นการต่อสู้ของนักหนังสือพิมพ์และนักเขียนเพื่อประชาชน (พ.ศ. 2500-2516)

เผด็จการช่วงแรกเป็นยุคของจอมพลสฤษดิ์ (พ.ศ. 2500-2506) และช่วงหลัง เป็นยุคของจอมพลถนอม (พ.ศ. 2506-2516) ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ในช่วงแรกยุคของจอมพลสฤษดิ์ แม้จะเริ่มต้นด้วยความประนีประนอม และความมุ่งหวังจะร่วมกันพัฒนาชาติ แต่ลงท้ายด้วยการปิดกั้นเสรีภาพของสื่อมวลชนมาก โดยเฉพาะเมื่อมีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 ปิดกั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์ที่มีหัวก้าวหน้าต้องยุติบทบาทลงชั่วคราว เสนอแต่เรื่องไร้สาระ และความบันเทิง

ในช่วงหลังยุคจอมพลถนอม การโฆษณาเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เนื้อหาของหนังสือพิมพ์ยังคงเพื่อฝืน ไร้สาระ ไม่สามารถแสดงบทบาทที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์แท้จริงได้ เพราะถูกควบคุมโดยเผด็จการทหาร

สื่อสิ่งพิมพ์เพิ่มบทบาทในทางสังคมและการเมืองมากขึ้น หลังจากมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 สิ่งที่เกิดขึ้นตามมา คือ วรรณกรรมการเมืองทั้งหนังสือและวารสาร หนังสือพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2516 ก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา นั้นที่เด่น ๆ ได้แก่ ประชาธิปไตย เสนอข่าวเกี่ยวกับบทบาทของนิสิตนักศึกษาโดยตลอด ในยุคนี้ยังมีหนังสือพิมพ์เกิดขึ้นใหม่อีก 2 ฉบับ คือ เดลินิวส์และบ้านเมือง ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษนั้น ในยุคนี้มีเพิ่มขึ้นอีก 1 ฉบับ คือ The Nation โดยสุทธิชัย หยุ่น เป็นบรรณาธิการบริหารและทีมงานคนไทยทั้งหมด ส่วนหนังสือพิมพ์จีนนั้นในช่วงแรกถูกควบคุม โดยเฉพาะเล่มที่เอียงซ้ายเผยแพร่ข่าวของจีนแผ่นดินใหญ่จะถูกสั่งปิดหมด ตามนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น หนังสือพิมพ์จีนจึงเหลืออยู่เพียงไม่กี่ฉบับ ตกอยู่ในสภาพที่ซบเซามาก

นิตยสารนั้นนับว่าค่อนข้างเฟื่องฟู มีนิตยสารและวารสารทั้งวิชาการ กึ่งวิชาการ ของราชการ เอกชน และในรั้วมหาวิทยาลัยเกิดขึ้นมากมาย ฉบับเด่น ๆ ที่มุ่งพัฒนาความคิดทางการเมืองให้กับผู้อ่านมาก ได้แก่ สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ชัยพฤกษ์ฉบับนักศึกษาประชาชน มหาราชภัฏ เป็นต้น นอกจากนั้นได้เกิดนิตยสารสตรีในรูปแบบใหม่ คือ ลลนา ขึ้นด้วยในยุคนี้

ในวงการหนังสือเล่มนั้น บรรยากาศทางการเมืองที่ขัดแย้งและกดดัน กลับทำให้นักเขียนมีสิ่งกระตุ้นให้เสนอผลงานที่มีความคิดหลากหลาย อาทิเช่น จิตร ภูมิศักดิ์ อิศรา อมันตกุล ที่เขียนหนังสือในแนวสะท้อนสังคม ส่วนในนวนิยายที่ได้รับรางวัลและกล่าวขวัญถึงก็มีอีกหลายคน เช่น โบตัน สุวรรณีย์ สุคนธา กฤษณา อโศกสิน สุวัฒน์ วรดิลก

ที่เป็นบทร้อยกรองได้เกิดวิสาคัญ เช่น "เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์" ซึ่งเริ่มจากเขียนกลอนประเภทเพื่อฝัน จนต่อมามีชื่อเสียงมาก "อังคาร กัลยาณพงศ์" จำง แซ่ตั้ง สุชาติ สวัสดิ์ศรี จาก ความเจ็บ และวิथाกร เชียงกุล จากเรื่องฉันจึงมาหาความหมาย

สรุปแล้วในยุคนี้ สื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือพิมพ์ถูกควบคุมมาก แต่นิตยสารและหนังสือเล่มยังคงสามารถเกิดและมีนักเขียนเกิดขึ้นมากมาย แสดงให้เห็นว่าเผด็จการไม่อาจปิดกั้นความคิดของคนในยุคนี้ได้เลย

ยุคที่ 3 ยุคแห่งความหลากหลาย และเปลี่ยนแปลงแนวทางของสื่อสิ่งพิมพ์

(พ.ศ. 2516-2531)

ในยุคนี้สิ่งพิมพ์เริ่มช่วงหลัง 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเป็นช่วงที่เฟื่องฟูได้รับเสรีภาพมาก มีหนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น อธิปัตย์ ของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาประชาธิปไตย และประชาชาติ หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หนังสือพิมพ์ถูกควบคุมมากและถูกสั่งปิดหลายฉบับ โดยเฉพาะได้มีคำสั่งของคณะปฏิรูปฉบับที่ 42 หรือที่เรียกย่อ ๆ ว่า ปร.42 ออกมาบังคับใช้ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ถูกรีดรอนเสรีภาพมาก จนหมดยุคปฏิรูปการปกครอง จึงได้เสรีภาพกลับคืนมาบ้าง แต่ในช่วงปลายของยุค รัฐบาลก็เริ่มเข้มงวดกับหนังสือพิมพ์อีก

หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นในยุคนี้มีหลายฉบับอาทิเช่น ดาวสยาม เดลิมีเรอร์

แนวหน้า มติชนและรัฐจักร ในยุคนี้ หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นที่ออกในต่างจังหวัดนั้น มีมากถึง 250 ฉบับ ออกไม่ครบทุกจังหวัด มี 54 จังหวัดที่มีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ส่วนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษยังคงมี 3 ฉบับ คือ บางกอกโพสต์ บางกอกเวิลด์ และเดอะเนชั่น ส่วนหนังสือพิมพ์จีนนั้นในยุคนี้เรียกได้ว่า เป็นยุคของการแข่งขันทางธุรกิจ มีการขยายตัวเปิดขึ้นใหม่หลายฉบับ จุดเน้นไม่มุ่งที่เรื่องการเมืองอีกต่อไป มุ่งที่การรายงานข่าวทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น แต่กลุ่มผู้อ่านน้อยจนช่วงกลางถึงปลายยุคมีผู้เกรงว่าจะเริ่มหายไปจากสังคมไทย

นิตยสาร เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากในช่วงแรก ๆ ของยุคนี้ เน้นที่ความบันเทิง ต่อมาจึง เริ่มมีเชิงความรู้และวิพากษ์วิจารณ์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ สังคมไทยเริ่มมีพัฒนาการในด้านการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มขึ้น นิตยสารจึงมีการแยกย่อยออกเป็นนิตยสารเฉพาะเนื้อหาต่าง ๆ มากขึ้น เช่น นิตยสารสำหรับเด็ก ผู้หญิง ผู้ชาย การเมือง การท่องเที่ยว และธุรกิจ แม้แต่ในส่วนภูมิภาคก็มีนิตยสารเกิดขึ้นเช่นกัน ได้แก่ สะตอรายสัปดาห์ ฯลฯ

ด้านหนังสือเล่มและวารสารกรรม หลัง 14 ตุลาคม 2516 หนังสือเกี่ยวกับผู้นำในกลุ่มประเทศที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ และหนังสือในแนววารสารกรรมเพื่อประชาชน เพื่อสุขภาพแพร่หลายมาก จนถึงยุคปฏิรูปการปกครองของรัฐบาลนายธานินทร์ จึงต้องหยุดลง เพราะการควบคุมหนังสือที่ออกมาในช่วงหลัง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับการเมืองเป็นเรื่องสนุกเบา ๆ และนวนิยายชีวิตเข้มข้นของ หยก บุรพา กฤษณา อโศกสิน เป็นต้น

ยุคนั้น เรียกว่ามีความหลากหลายเป็นความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหลายครั้ง และสื่อสิ่งพิมพ์ต้องปรับตัวไปตามสภาพการเมือง ระบบเศรษฐกิจเริ่มเฟื่องฟู ธุรกิจเริ่มเข้ามามีส่วนสำคัญ โดยเฉพาะการโฆษณาในสื่อสิ่งพิมพ์ การแยกย่อยของนิตยสารต่าง ๆ การให้ความสำคัญในด้านข่าวสารของหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ค่อนข้างชัดเจน

ยุคที่ 4 ยุคการปรับตัวเข้าสู่ระบบข่าวสารยุคใหม่ และธุรกิจการเมืองใน ยุคโลกาภิวัตน์ (พ.ศ. 2532-2539)

สื่อสิ่งพิมพ์ในยุคที่ 4 นี้ เป็นยุคของประชาธิปไตย และรัฐบาลจากการเลือกตั้ง สื่อมวลชนจึงมีเสรีภาพค่อนข้างมาก มีการยกเลิก ปร. 42 หนังสือพิมพ์มีการแข่งขันกันสูงในการเสนอข่าวสาร ความรู้ แต่หนังสือพิมพ์ก็ถูกแทรกแซงจากกลุ่มนายทุนและนักการเมืองที่ให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์อยู่ มีการพยายามใช้หนังสือพิมพ์ให้เป็นเครื่องมือทางธุรกิจและการเมืองมาโดยตลอด ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย จริง ๆ แล้วหนังสือพิมพ์จึงขาดอิสรภาพ ไม่สามารถพิทักษ์ผลประโยชน์ของมวลชนได้อย่างเต็มที่

ในช่วงพฤษภาทมิฬ พ.ศ. 2535 สื่อมวลชนวิทยุโทรทัศน์ไม่สามารถเผยแพร่ความจริงในช่วงนั้น หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่สามารถเสนอข่าวสารและเรื่องราวที่เกิดขึ้นมากกว่าสื่ออื่น ๆ หนังสือพิมพ์ที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคนี้ได้แก่ ข่าวสด และสยามโพสต์

หนังสือพิมพ์ในช่วงปลายของยุคนี้ เริ่มมีการแยกย่อยเป็นหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มคนมากขึ้น หนังสือพิมพ์ด้านธุรกิจมีถึง 7 ฉบับ หนังสือพิมพ์ข่าวกีฬา 2 ฉบับ วิจารณ์เฉพาะเรื่อง เช่น รถ อาชีพ ฯลฯ อินไซด์ทีวี หนังสือพิมพ์ผู้หญิง คือหญิงยุคใหม่ และหนังสือพิมพ์เทคโนโลยี ในยุคนี้มีการขัดแย้งระหว่างรัฐบาล นักการเมือง และหนังสือพิมพ์มาก ถึงขนาดมีคดีฟ้องร้องกันอยู่บ่อย ๆ หรือการแสดงที่ทำดำเนินสื่อมวลชนอยู่ตลอดเวลาของนายสมังคร สุนทรเวช รองนายกรัฐมนตรีหลายรัฐบาล

หนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษแพร่หลายมากขึ้นในยุคสังคมข่าวสารที่ภาษาอังกฤษไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป หลังจากบางกอกเวิลด์เลิกสัมกิจการไปในปลายยุคที่ 3 ต่อมาในช่วงปี พ.ศ. 2536 ก็เกิดขึ้นอีก 2 ฉบับ คือ ไทยแลนด์ไทม์ และ

บิซิเนสเดย์ และยังมีนิตยสารที่เป็นภาษาอังกฤษอีกหลายฉบับ

หนังสือพิมพ์จีนยังคงมีอยู่และเฟื่องฟูพอสมควรเพราะโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้กลุ่มผู้อ่านที่เป็นคนจีนเข้ามาทำการค้า และติดต่อในประเทศไทย ยังคงมีอยู่มากจึงมีฉบับใหม่เกิดขึ้น เช่น เอเชียนิวส์ไทม์ เป็นต้น นอกนั้นยังมีหนังสือพิมพ์ภาษาญี่ปุ่นขึ้นในสังคมไทยด้วย คือ สยามบิซิเนสนิวส์เป็นภาษาญี่ปุ่น กลุ่มผู้อ่านคือนักธุรกิจญี่ปุ่นที่อยู่ในเมืองไทยและผู้ศึกษาภาษาญี่ปุ่น

นิตยสารนั้นมีการแยกย่อยเนื้อหามากขึ้นจากยุคก่อน ๆ ตามสภาพของสังคมที่เป็นยุคสังคมข่าวสาร ซึ่งนิตยสารเหล่านั้นนับวันจะมากขึ้นและมีผู้อ่านประจำ เช่น นิตยสารทางด้านคอมพิวเตอร์ ยังแยกออกเป็น พีซีแมกกาซีน อินเทอร์เน็ต เวิลด์ วินโดว์แมกกาซีน เป็นต้น

หนังสือเล่มนั้นมีการจัดประกวดให้รางวัลต่าง ๆ ที่โด่งดังได้แก่ รางวัลซีไรต์ ซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน รางวัลศรีบูรพา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 รางวัลเรื่องสั้นดีเด่นในวาระครบรอบ 100 ปีของเรื่องสั้นไทย เหล่านี้ได้สร้างนักเขียนหน้าใหม่ขึ้นมาประดับวงการวรรณกรรมตลอดมา

สิ่งพิมพ์ที่แพร่หลายมากในกลุ่มวัยรุ่นยุคนี้คือ การ์ตูนญี่ปุ่น ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากภาพยนตร์การ์ตูนญี่ปุ่นที่ฉายทางโทรทัศน์ก่อน ประจวบกับเป็นช่วงที่สังคมไทยขาดหนังสือการ์ตูนไทยให้เด็กอ่าน การ์ตูนญี่ปุ่นจึงเข้าแทนที่ ถูกใจเด็กตลอดมาจนปัจจุบัน

สรุปแล้วสื่อสิ่งพิมพ์ของไทยในช่วง 50 ปีนี้มีสภาพเฟื่องบ้าง ฟูบ้างไปตามสถานการณ์การเมือง แต่ในยุคหลังธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นจนเป็นตัวกำหนดแนวทางและเนื้อหามากขึ้น

สรุปภาพรวมของวิทยุกระจายเสียงไทยในช่วง 50 ปี

จาก พ.ศ. 2473 ในสมัยรัชกาลที่ 7 ที่ได้มีพิธีเปิดสถานีวิทยุกระจายเสียงถาวรแห่งแรกในประเทศไทยขึ้นแล้วนั้น ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 วิทยุมีบทบาทมากในฐานะกระบอกเสียงที่แพร่กระจายข่าวสารไปสู่ประชาชนชาวไทยโดยทั่วถึง ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2484-2488) กิจกรรมวิทยุของไทยประสบกับวิกฤติการณ์อย่างหนักจนต้องหยุดชะงัก เนื่องจากความยากลำบากในการหาอะไหล่ชิ้นส่วนต่าง ๆ จวบจนสงครามสงบ จึงเริ่มเข้าสู่ยุคของการเริ่มต้นใหม่ จาก พ.ศ. 2489 ปีแรกที่รัชกาลที่ 9 ขึ้นครองราชสมบัติจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2539) กิจกรรมวิทยุเป็นอย่างไรจะขอแบ่งพัฒนาการของวิทยุกระจายเสียงไทยออกเป็น 4 ยุค ดังนี้

1. ยุคเริ่มสมัยรัชกาลที่ 9 (2489-2500) กิจกรรมวิทยุกระจายเสียงขยายตัว

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง กิจกรรมวิทยุเริ่มเปิดใหม่และขยายตัวจากสถานีเดียว คือ สถานีวิทยุ 1 ป.ณ. ของกรมไปรษณีย์โทรเลข ก็เกิดสถานีที่ 2 ตามมาคือ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยของกรมโฆษณาการ และเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในปีต่อ ๆ มา เพราะรัฐบาลเห็นความสำคัญของสื่อวิทยุ จึงได้อนุญาตให้หน่วยงานราชการอื่น ๆ ตั้งสถานีวิทยุขึ้นได้ วิทยุจึงได้รับความนิยมนอย่างรวดเร็ว หน่วยราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยราชการทหารได้จัดตั้งสถานีวิทยุในเขตกรุงเทพและต่างจังหวัดอีกหลายสถานี สถานีวิทยุเหล่านี้ นอกจากจะเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิง ข่าวสารและความรู้แก่ประชาชนทั่วไปแล้วยังกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในทางการเมืองด้วย สถานีวิทยุที่จัดตั้งในระบบธุรกิจสถานีแรกคือ สถานีวิทยุ ท.ท.ท. เป็นของบริษัทไทยโทรทัศน์จำกัด ในช่วงนี้เริ่มการขายเวลาในการออกอากาศของสถานีวิทยุต่าง ๆ ให้แก่เอกชนบ้างแล้ว มีทั้งสปอตโฆษณาย่อย ๆ ช่วงสลับรายการ หรือการขายเวลาให้นักจัดรายการเป็น

ชั่วโม่ง แต่ในด้านของเนื้อหาการนั้น เนื่องจากเริ่มมีการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจึงมีข้อห้ามมิให้เสนอเรื่องชวนเสร้านหรือรัก ๆ ใคร่ ๆ แต่เน้นเสนอเรื่อง ความกตัญญู รักชาติและต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์

2. ยุคเผด็จการครอง เมืองวิทยุถูกควบคุมและจัดระเบียบ

(พ.ศ. 2500-2516)

ช่วงนี้ประเทศไทยปกครองโดยระบอบเผด็จการในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ณะรัชต์ และจอมพลถนอม กิตติขจร ในช่วงแรก ๆ ของยุคนี้มีสถานีวิทยุเกิดขึ้น มากมายเกือบร้อยสถานี จึงเกิดปัญหาทั้งในด้านการจัดสรรความถี่ คลื่นวิทยุและ การจัดรายการอันไม่เหมาะสมต่าง ๆ เช่น รายการเกี่ยวกับการสื่อสารสัมพันธ์ ทางชู้สาว รายการโฆษณาต่าง ๆ รัฐบาลได้ออก "ระเบียบว่าด้วยวิทยุกระจาย เสียงของส่วนราชการ พ.ศ. 2511" และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุ กระจายเสียงจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าเป็นความพยายามที่ จะจัดระเบียบด้านต่าง ๆ ของสถานีวิทยุเป็นอย่างมาก เนื้อหาของรายการวิทยุ ในช่วงนี้จึง เน้นที่การ เสนอ เรื่องที่เกี่ยวกับราชการเพื่อสนองนโยบายต่อต้านภัย จากคอมมิวนิสต์

3. ยุคการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง วิทยุขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

โดยถูกจัดระเบียบหลายครั้ง (พ.ศ. 2516-2531)

ในช่วงแรกของยุคนี้ วิทยุมีเสรีภาพมากขึ้น แต่ต่อมาทางรัฐได้ออก ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการออก "ระเบียบว่าด้วยวิทยุ กระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ พ.ศ. 2518" มีการแต่งตั้ง "คณะกรรมการ บริหารวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์" ที่เรียกย่อ ๆ ว่า "กบว." มีบท กำหนดในการลงโทษสถานีวิทยุที่ฝ่าฝืนระเบียบ เช่น ระงับการออกอากาศ เพิก ดอนใบอนุญาต ปิดสถานี ฯลฯ กบว. กำหนดให้สถานีวิทยุทุกแห่งถ่ายทอดข่าว

เพลงชาติ รายการ "เพื่อแผ่นดินไทย" จากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพื่อความมั่นคงของชาติในด้านของเนื้อหาข่าววิทยุในยุคนี้อยู่คงอยู่ในกรอบของรัฐบาล และมีการนำเสนอข่าวสารแก้อัดแย้งในวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นกับรัฐบาล

ในช่วงปลายของยุคนี (พ.ศ. 2523-2531) ธุรกิจและการโฆษณาทางวิทยุมีการขยายตัวมากขึ้น มีการแข่งขันกันระหว่างสถานีวิทยุในเชิงของธุรกิจ โฆษณามากขึ้น มีการปรับอัตราค่าโฆษณาในรายการต่าง ๆ ผลพวงของธุรกิจที่เข้ามาสู่วงการวิทยุทำให้เกิด "คิวเพลง" ขึ้นในยุคนี รายการประเภทเพลงได้รับความนิยมมากนอกจากข่าวและละครวิทยุแล้ว

4. ยุคทองของวิทยุกระจายเสียงและการปรับตัวทางการเมือง การให้สัมปทานแบบแข่งขันในวิทยุกลายเป็นธุรกิจพันล้าน (พ.ศ. 2532-2539)

ยุคนี้วงการวิทยุมีการปรับตัวและเติบโตเป็นอย่างมาก ในด้านของรายการ "ข่าวด่วนวิทยุต้นชั่วโมง" เกิดขึ้นและได้รับการต้อนรับอย่างดีโดยเฉพาะ "วิทยุเนชั่น" โดย สุทธิชัย หยุ่น การเกิดขึ้นของวิทยุข่าวสารการจราจร "จส.100" ที่โด่งดังในปัจจุบัน ในด้านของรายการเพลงนั้นในช่วงนี้เกิดการสนทนาทางวิทยุ โดยผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุยกับผู้จัดการรายการ ทำให้ ดี.เจ. มีบทบาทและสำคัญมากขึ้นในรายการเพลงต่าง ๆ

การพลิกผันการผลิตรายการที่สำคัญ เกิดจากการที่รัฐบาลได้เปิดประมูลสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ 5 คลื่น เมื่อเดือนธันวาคม 2534 ทำให้เกิดการแข่งขันทางด้านรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุตามสถานีต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อแย่งชิงความนิยม เมื่อมีผู้ฟังมากก็ย่อมได้โฆษณาสินค้ามากขึ้นทำให้ธุรกิจในการดำเนินรายการและการประมูลคลื่นวิทยุต่าง ๆ สูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นจำนวนเงินหมื่นเวียนถึงพันล้านบาทในยุคนี

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของวงการวิทยุในช่วงนี้คือการแยกเน้นเนื้อหาของรายการในสถานีวิทยุคลื่นต่าง ๆ โดยเฉพาะเช่น คลื่นข่าว คลื่นเพลง บางสถานีจะเสนอเฉพาะเพลงสากล คลื่นข่าวจรรยา สถานีเหล่านี้มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนนับวันสถานีที่มีรายการทุกประเภทจะเริ่มน้อยลง เหลืออยู่เฉพาะในระบบ A.M. เท่านั้น

สรุปโดยภาพรวมแล้ว กิจการวิทยุกระจายเสียงในสมัยรัชกาลที่ 9 นับจากฟื้นฟูใหม่หลังสงครามโลก มีแต่การขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ ในด้านของจำนวนสถานีและคลื่นต่าง ๆ นโยบายของรัฐมีส่วนมากำหนดเนื้อหาบ้างในบางช่วง แต่ในช่วงหลัง ๆ ตามความเจริญของโลกในยุคข่าวสาร สื่อวิทยุขยายตัวจากสื่อที่ใคร ๆ คิดว่าราคาถูกในด้านการลงทุน เป็นการแข่งขันแย่งชิงคลื่นและความนิยมจากผู้ฟัง เมื่อธุรกิจและการโฆษณาเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นสื่อที่มีเงินทุนหมุนเวียนในระบบสูงเป็นพัน ๆ ล้าน นอกเหนือจากการคาดคิดเดิม ๆ โดยสิ้นเชิง

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปภาพรวมของโทรทัศนไทยในช่วง 50 ปี

กิจการโทรทัศนของไทยนั้นได้มีการนำมาทดลองส่งและรับในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 โดยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน แต่ถูกระงับไปเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาเริ่มกิจการอีกครั้งในช่วง พ.ศ. 2494-2496 ตั้งแต่รัฐบาลในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีการจัดตั้งบริษัทไทยโทรทัศนจำกัด เพื่อดำเนินการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศนในประเทศไทย

สถานีโทรทัศนของไทยแห่งแรกใช้ชื่อว่า "สถานีวิทยุโทรทัศนไทยทีวีช่อง 4 (บางขุนพรหม) ออกอากาศเผยแพร่เป็นครั้งแรกในวันที่ 24 มิถุนายน 2497 ด้วยระบบขาวดำ 525 เส้น ต่อมากองทัพบกโดยกรมการทหารสื่อสารได้จัดตั้งสถานีโทรทัศนขึ้น เรียกว่า สถานีโทรทัศนกองทัพบกช่อง 7 (สนามเป้า) เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 25 มกราคม 2501 ในระบบขาวดำเช่นกัน

ยุคโทรทัศนสีและการขยายตัวของโทรทัศนไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2510 ได้เริ่มส่งโทรทัศนด้วยระบบ 625 เส้น เป็นสีสวยสด โดยเริ่มจากการจัดตั้งสถานีโทรทัศนสีแห่งแรกของไทยและเอเชีย คือ "สถานีโทรทัศนสีกองทัพบกช่อง 7 (ตลาดหมอชิต) โดยบริษัท กรุงเทพโทรทัศนและวิทยุ จำกัด

ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 ได้เกิดสถานีโทรทัศนไทยทีวีสีช่อง 3 ขึ้น โดยบริษัทบางกอกเอ็นเทอร์เทนเมนต์จำกัด เป็นผู้ดำเนินการในความควบคุมของกรมประชาสัมพันธ์และบริษัทไทยโทรทัศนจำกัด เริ่มแพร่ภาพตั้งแต่วันที่ 4 มีนาคม 2511 เป็นต้นมา

ในวันที่ 3 ธันวาคม 2517 สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 7 ขาวดำ ได้ปรับปรุงเป็นระบบโทรทัศน์สี 625 เส้น โดยออกอากาศที่ช่อง 5 จึงกลายเป็น สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 5

ต่อมาได้เกิดสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เมื่อเดือน ตุลาคม 2528 ดำเนินการโดยใช้งบประมาณของกรมประชาสัมพันธ์ ไม่มีโฆษณา มีแต่รายการที่ให้สาระ ความรู้ และการศึกษาโดยเฉพาะ

นอกจากนั้นยังมีการจัดตั้งสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในส่วนภูมิภาค สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ โดยสังกัดศูนย์ประชาสัมพันธ์ 6 เขต ได้แก่ ขอนแก่น อุบลราชธานี ลำปาง พิษณุโลก สุราษฎร์ธานี สงขลา เสนอรายการ ข่าวท้องถิ่น สารคดี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น มีโฆษณาได้

ในปี พ.ศ. 2539 ได้กำเนิดโทรทัศน์สีในระบบ UHF ช่อง 26 หรือที่ เรียกว่า ไอทีวี (ITV) ในช่วงแรกยังเป็นระยะทดลองไปจนถึงปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2541 จึงจะออกอากาศได้ทั่วประเทศ

รวม ๆ แล้วประเทศไทยในปี พ.ศ. 2539 จะมีสถานีโทรทัศน์ทั้งสิ้น 6 ช่อง แล้วยังมีเคเบิลทีวี อีก 3 บริษัท คือ IBC, ไทยสกายทีวี และ UTV ส่วน ในต่างจังหวัดยังมีในแต่ละท้องถิ่นอีกด้วย

โทรทัศน์กับการควบคุมของรัฐและการดำเนินงานในเชิงธุรกิจ

โทรทัศน์ไทยมีทั้งระบบที่สถานีเป็นของรัฐโดยตรง เช่น ช่อง 5 (กองทัพบก) ช่อง 9 (อสมท.) และช่อง 11 (กรมประชาสัมพันธ์) ซึ่งมีการ ควบคุมทั้งด้านเนื้อหารายการและการจัดสรรคลื่น แต่ก็สามารถขายเวลาให้เอกชน เข้าไปดำเนินการได้ แต่รัฐจะต้องมีส่วนในการควบคุมรายการต่าง ๆ และ

ด้านเนื้อหาการควบคุมของรัฐบาลนั้น รัฐบาลได้มอบอำนาจการควบคุมด้านเทคนิคให้กับกรมไปรษณีย์โทรเลข ด้านการดำเนินงานและด้านรายการ กรมประชาสัมพันธ์ โดยมีคณะกรรมการบริหารวิทยุและโทรทัศน์ (กบว.) เป็นผู้รับผิดชอบ

โทรทัศน์ไทยยังมีอีกระบบหนึ่งคือ ระบบที่ให้สัมปทานเอกชนไปดำเนินการกิจการโทรทัศน์ โดยรัฐเป็นผู้ควบคุม ได้แก่ ช่อง 7 สี บริษัทกรุงเทพวิทยุโทรทัศน์จำกัด ได้รับสัมปทานจากสถานีกองทัพบกช่อง 5 และไทยทีวีสีช่อง 3 บริษัทบางกอกเอ็นเตอร์เทนเมนท์จำกัด ได้รับสัมปทานจาก อสมท.

โทรทัศน์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

ตลอดระยะเวลาร่วม 40 ปีที่โทรทัศน์เกิดขึ้น โทรทัศน์ยังถูกควบคุมไม่ให้มีสิทธิเสรีภาพในการเสนอข่าวแสดงความคิดเห็นทางการเมืองมากมายนัก เมื่อเปรียบเทียบกับสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์

ในช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 และ 6 ตุลาคม พ.ศ.2519 หรือช่วงพฤษภาทมิฬ 18-20 พฤษภาคม 2535 แม้เวลาจะแตกต่างกันถึงเกือบ 20 ปี แต่บทบาทของโทรทัศน์ก็ไม่แตกต่างกัน ยังคงเป็นปากเสียงให้ฝ่ายรัฐบาลเป็นส่วนใหญ่ ในช่วงเหตุการณ์วิกฤตทางการเมืองก็ไม่สามารถจะเสนอภาพและข้อเท็จจริงให้ประชาชนรับรู้ได้เช่นสื่ออื่น ๆ เนื่องจากถูกควบคุมอย่างเข้มงวดด้วยอำนาจรัฐ จึงไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้

ในช่วงปี พ.ศ.2500-2516 ซึ่งเป็นช่วงของการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ โทรทัศน์ทุกช่องจะถูกใช้ในการแพร่ข่าวสารเฉพาะฝ่ายรัฐบาล รายการส่วนใหญ่จึงเป็นรายการบันเทิงต่าง ๆ ขาดพลังในการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลโดยสิ้นเชิง

หลังจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เหตุการณ์ดูจะดีขึ้นบ้างมีการจัดรายการ

ต่าง ๆ วิทยุพาณิชย์รัฐบาลชุดต่าง ๆ จากการเลือกตั้งมากขึ้น ทำให้เกิดนักจัดรายการวิทยุการเมืองต่าง ๆ เช่น ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง จากรายการมองต่างมุมที่ช่อง 11 หรือสุทธิชัย หยุ่น ในรายการเนชั่นนิวส์ทอล์ค ทางช่อง 9 โดยเฉพาะในช่วงการเลือกตั้งแต่ละครั้ง จะมีการแสดงความคิดเห็นก่อนการจัดตั้งรัฐบาลโดยนักวิชาการต่าง ๆ

แต่เสรีภาพที่ได้ก็ยังไม่แน่นอนและค่อนข้างน้อยนิด เพราะในปี พ.ศ. 2539 ในรัฐบาลของนายบรรหาร ศิลปอาชา ก็ได้มีการสั่งยกเลิกรายการ มองต่างมุม และรายการทางวิทยุอื่น ๆ ในสังกัดของกรมประชาสัมพันธ์ แสดงให้เห็นว่า รัฐยังคงควบคุมโทรทัศน์ในด้านรายการที่วิทยุพาณิชย์รัฐบาลอยู่เสมอไม่เคยปล่อยให้เสรีภาพในการเสนอรายการต่าง ๆ อย่างแท้จริงเลย

โทรทัศน์ไทยกับการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ

ในช่วงหลัง ๆ ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โทรทัศน์มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการเสนอรายการข่าวมาก โดยเริ่มจากช่อง 9 ทำให้รายการข่าวเป็นรายการที่คนสนใจดูมากขึ้น การปรับปรุงมีมาเรื่อย ๆ จนในปัจจุบันโทรทัศน์จะมีข่าวสั้นทุกชั่วโมง มีทั้งข่าวจากภูมิภาคต่าง ๆ ด้วย

ความตื่นตัวในเรื่องการรับข้อมูลข่าวสารที่เพิ่มขึ้นผนวกกับพัฒนาการของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ภาพลักษณ์ของสังคมข่าวสารเป็นเรื่องจำเป็นของชีวิต เศรษฐกิจและการเมือง โดยเฉพาะเรื่องของธุรกิจได้กลายเป็นเรื่องสำคัญในวงการโทรทัศน์เมืองไทย มีการให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนมาดำเนินการสถานีโทรทัศน์ช่องใหม่ เช่น ไอทีวี ช่อง 26 ระบบ UHF นั้นดำเนินการโดยบริษัทสยามอินโฟเทคนเมนต์ แม้แต่โทรทัศน์ช่อง 11 ก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน พ.ศ. 2539 โดยอนุญาตให้บริษัทเอเชียวิชันมาจัดทำรายการข่าวและสารคดีต่าง ๆ เริ่มมีโฆษณาเป็นตัววิ่งมาแทรกบ้าง หรือการถ่ายทอดกีฬาต่าง ๆ จะสามารถมี

โฆษณาแทรกได้

ในด้านของรายการต่าง ๆ มีการปรับตัวมากขึ้น มีการวิเคราะห์ข่าว โดยนักวิชาการด้านต่าง ๆ มีเสรีภาพในการเสนอข้อมูลข่าวสารมากขึ้น มีการปรับปรุงโครงสร้างของระบบเพื่อให้เอกชนมีสิทธิเป็นเจ้าของและดำเนินกิจการ วิทยุและโทรทัศน์ได้ มีการเรียกร้องให้ปรับปรุงคุณภาพของรายการ เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมืองได้อย่างเสรีขึ้น

ในด้านธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการแย่งชิง เวลาและการจัดรายการที่ ผู้ชมนิยมมากขึ้น ผู้จัดต้องคำนึงถึงรายได้จากการโฆษณาและต้องตอบสนองรสนิยม ของผู้ชมรายการนั้นจึงจะดำรงอยู่ได้ ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงทั้งด้านเนื้อหา รายการและเทคนิคการผลิตรายการด้วย

ในช่วงหลังจึงเกิดการแข่งขันกันในด้านรายการ ความรวดเร็วในการ นำเสนอ ความแปลกใหม่ของเทคนิค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้รายการ โทรทัศน์นั้นเป็นที่นิยมของผู้ชมส่วนใหญ่

แม้โทรทัศน์จะกำเนิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ แต่ก็แพร่หลายอย่างรวดเร็ว กลายเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อชนทุกชั้น ทั้งในแง่ของสังคมวัฒนธรรมและการเมือง และเป็นสื่อที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลมาตลอดเวลา 40 ปีที่ผ่านมาจนปัจจุบัน

สรุปภาพรวมของภาพยนตร์ไทยในช่วง 50 ปี

จากภาพยนตร์ไทยเรื่องแรก นางสาวสุวรรณ ใน พ.ศ. 2465 จนถึงภาพยนตร์ไทยในปี พ.ศ. 2539 ได้ผ่านสถานการณ์ต่าง ๆ มากมายจากช่วงเริ่มต้น ช่วงซบเซาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 จนกลับมาเฟื่องฟูใหม่ในช่วงต้น ๆ ของรัชกาลที่ 9 และการผันแปรไปตามสภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยต่าง ๆ เรื่อยมา จึงอาจแบ่งช่วงต่าง ๆ ของภาพยนตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2489-2539 ออกได้เป็น 4 ยุคดังนี้

1. ยุคหนัง 16 ม.ม. เฟื่องฟู (พ.ศ. 2489-2499)

ภาพยนตร์ไทยในยุคนี้ส่วนใหญ่สร้างด้วยฟิล์มขนาด 16 ม.ม. เป็นหนังพากย์ในช่วงแรก ๆ จะเป็นแนวบู๊ที่ประสบความสำเร็จมาก ๆ คือ สุภาพบุรุษเสือไทย ในช่วง พ.ศ. 2492 ส่งให้ สุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เป็นดารามีชื่อเสียงขึ้นมาทันที ช่วงปลายของยุคนี้จึงเริ่มเปลี่ยนเป็นภาพยนตร์แนวชีวิตรักโศก มีดารานำแสดงฝ่ายหญิงที่ตั้ง ๆ ถึง 3 คนในยุคนี้คือ รัตนาภรณ์ อินทรกำแหง วิไลวรรณ วัฒนพานิช และอมรา อิศวนนท์ ดาราชาย ได้แก่ ส. อาสนจินดา และสุรสิทธิ์ สัตยวงศ์ เช่น เรื่อง โบทัน หงส์หยก สร้อยไข่มุก หนังชุดเรื่องแรกในยุคนี้ที่ตั้งคือ สันติ-วิณา สร้างโดย รัตน์ เปสตันยี เป็นหนังชุดในระบบ 35 ม.ม. ขาว-ดำ ได้รับรางวัลจากงานมหกรรมภาพยนตร์แห่งเอเชียอาคเนย์ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ใน พ.ศ. 2497

2. ยุคของดารายอดนิยมและก้าวใหม่ ๆ ของหนังไทย (พ.ศ. 2500-2519)

ในช่วงต้น ๆ ของยุคนี้ หนังไทยยังคงใช้ฟิล์มขนาด 16 ม.ม. มาเรื่อยจนถึง พ.ศ. 2515 เนื้อหาของภาพยนตร์ที่กลับมานิยมแนวบู๊ในยุคนี้ได้เกิดดารายอดนิยมคู่ขวัญของวงการภาพยนตร์ไทย คือ มิตร ชัยบัญชา และเพชรรา เชาวราษฏร์ สมบัติ เมทะนี พิศมัย วิไลศักดิ์ และช่วงปลายยุคมี อรัญญา

นามวงศ์ ไชยา สุริยัน ประมาณปี พ.ศ.2513 หนังสือเริ่มหันมานิยมใช้ฟิล์มขนาด 35 ม.ม. ใช้เสียงในฟิล์ม หนังสือโดยผู้สร้างรุ่นใหม่ คือ เป๊ยกโปสเตอร์ และ ม.จ.ชาติเรณิม ยุคล เริ่มเปลี่ยนแนวของเนื้อเรื่องและความประณีตในการสร้างจากเดิมที่มีแต่เนื้อหาซ้ำซากจำเจในแนวชีวิต หรือหนังสือ มาเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาน่าสนใจ ได้รับการต้อนรับอย่างดีในระดับหนึ่ง เช่น เรื่อง โทน ดวง และเรื่องซู้

ส่วน ม.จ.ชาติเรณิม ยุคล หรือท่านม้าย เริ่มจากหนังสือประเภทวิทยาศาสตร์ "มันมากับความมืด" นำแสดงโดย สรพงศ์ ชาติเรณิม ธาราหน้าใหม่ และตามมาด้วยหนังเด่นในช่วงปลายยุคนี้ พ.ศ.2516 คือเรื่อง "เขาชื่อกานต์" ซึ่งได้รับการกล่าวขวัญถึง เป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับเรื่อง "ซู้" ของเป๊ยกโปสเตอร์

ในช่วงตั้งแต่ พ.ศ.2517-2519 หนังสือส่วนใหญ่พยายามเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้สะท้อนปัญหาสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งทำสำเร็จและไม่สำเร็จ เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดการเปลี่ยนแปลง หนังสือในช่วงนี้ก็ต้องปรับตัวตามไปด้วย

3. ยุคแห่งความหลากหลายของหนังสือไทย (พ.ศ.2520-2530)

จากการขึ้นภาษีหนังต่างประเทศใน พ.ศ.2520 ทำให้วงการหนังสือไทยคึกคักมากขึ้น เพราะโรงภาพยนตร์เกิดความต้องการหนังสือเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ยอมฉายหนังไทยเพียงไม่กี่โรง ตามความต้องการของตลาดหนัง ผู้สร้างหนังสือจึงแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มผู้สร้างที่มีชื่อเสียง สร้างผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับหรือผลงานที่แปลกแหวกแนวจากเรื่องเดิม เช่น วิจิตร คุณวุฒิ สร้างเรื่อง คนภูเขา ลูกอีสาน สุรสิทธิ์ ฆาตกรรม เรื่อง ครูบ้านนอก เข็ด ทรงศรี เด่นด้วยเรื่อง แผลเก่า และเลือดสุพรรณ ม.จ.ชาติเรณิม ยุคล มีเรื่องทองพูนโคกโพราษฏร์เต็มขั้น และอุกกาฟ้าเหลือง ยุทธนา มุกดาสนิท จากเรื่อง

เทพธิดาบาร 21 และน้ำพุ เพิ่มพล เขยอรุณ สร้างเรื่อง ไม้แดง หลวงตา
ปลายยุคนี้ มานพ อุดมเดช สร้างเรื่อง นวลฉวี และหย่าเพราะมีชู้

ผู้สร้างอีกกลุ่มหนึ่งสร้างหนังสือในลักษณะของการลงทุนเพื่อผลกำไร
หนังสือมีทั้งคุณภาพ และไม่มีคุณภาพ เนื้อหาเป็นแนวที่ตลาดต้องการหรือที่เรียกว่า
เป็นชนบเดิม ๆ เช่น ดอกดิน กัญญามาลัย รุจน์ รมภพ นิยมนำภาพยนตร์เก่า
มาสร้างใหม่ เช่น บ้านทรายทอง ปริศนา ฯลฯ ภาพยนตร์ในกลุ่มนี้มีมากและ
ส่วนหนึ่งประสบความสำเร็จในด้านของรายได้มาก ดาราที่มีชื่อเสียงมาก ๆ ใน
ยุคนี้ ได้แก่ สรพงศ์ ชาตรี จารุณี สุขสวัสดิ์ เนาวรัตน์ ยุกตะนันท์ ไพโรจน์
สังวริบุตร ฯลฯ

หนังสือไทยในยุคนี้จึงมีเนื้อหาที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งแนว เดิม ๆ และแนว
ใหม่ที่แปลก ๆ ออกไป รวมทั้งการพยายามใช้ดารานำใหม่มาแสดงด้วย ใน
ช่วงปลายยุคหนังสือไทยจึงเริ่มเปลี่ยนจากการเน้นดารายอดนิยม มาสู่ปัจจัยอื่น ๆ
เช่น พล็อตเรื่อง ความพิถีพิถัน เพราะตลาดหนังสือไทยในต่างจังหวัดเริ่มตกต่ำ
จากการแพร่หลายของวิดีโอเทปมาแทนที่ ทำให้หนังสือเกิดการเปลี่ยนแปลงใน
ยุคต่อมา

4. ยุคเศรษฐกิจเฟื่อง หนังสือวัยรุ่นครองแชมป์ (พ.ศ. 2530-2539)

ในช่วงต้นของยุคนี้คือ พ.ศ. 2530-2534 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจดี แต่
หลังจาก พ.ศ. 2534 เศรษฐกิจเริ่มซลอตัวลงเรื่อย ๆ เมื่อเศรษฐกิจดี ธุรกิจ
บันเทิงโดยเฉพาะหนังสือก็ค่อนข้างเฟื่องฟูตามไปด้วย

หนังสือไทยในยุคนี้จึงเริ่มเปลี่ยนจากหนังสือแนวชีวิตครอบครัวมาเป็นหนังสือที่มี
เนื้อหาเกี่ยวกับวัยรุ่นมากขึ้นเรื่อย ๆ เริ่มจากเรื่อง ทวานมันส์ฉันคือเธอ ใน
พ.ศ. 2530 ของ สักกะ จารุจินดา แต่หนังสือวัยรุ่นที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด
และสามารถสร้างดาราคู่ขวัญยอดนิยมคือ จินตหรา สุขพัฒน์ และสันติสุข พรหมศิริ

จากภาพยนตร์ในชุด บุญชู ของบัณฑิต ถุทธิถกกล มีถึง 5 ตอน เริ่มจาก บุญชูผู้น่ารัก พ.ศ. 2531 บุญชู 2 น้องใหม่ บุญชู 5 เนื้อหอม บุญชู 6 และบุญชู 7 รักเธอคนเดียวตลอดกาลใครอย่าแตะ พ.ศ. 2536 สิ่งที่ทำให้ภาพยนตร์เรื่องนี้ประสบความสำเร็จมาก เนื่องจากกลุ่มคนดูได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มคนดูในต่างจังหวัด บุญชูเป็นหนังในแนว เด็กวัยรุ่นบ้านนอกเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ หนังไทยในยุคนี้ทั้งหมดกลุ่มใหญ่ ๆ จึงเป็นหนังวัยรุ่นในแนวตลก และครองตลาดหนังไทยมาจนถึงปัจจุบัน (2539)

ในด้านของกลุ่มผู้สร้างภาพยนตร์ ผู้สร้างหนังเดิมที่ได้รับการยอมรับก็ยังคงผลิตหนังไทยที่มีเนื้อหาแตกต่างไปจากหนังวัยรุ่น บางเรื่องก็ประสบความสำเร็จด้วย อาทิเช่น ม.จ.ชาตรีเฉลิม ยุคล จากเรื่อง คนเลี้ยงช้าง 2533 มีอปีน 2 สาละวิน ในพ.ศ. 2536 และเสียดาย 1 เสียดาย 2 ใน พ.ศ. 2538 และ 2539 เข็ด ทรงศรี จากเรื่องทวิภพ พ.ศ. 2533 แจ๊สสยาม จากเรื่องคนทรงเจ้า ที่ได้รับหลายรางวัลตุ๊กตาทองแต่เป็นหนังไม่ทำเงิน ยังมีหนังวัยรุ่นที่มีเนื้อหาแปลกออกไป เช่น ส.ว.อ. ห้อง 2 รุ่น 44 ด้วย

ได้เกิดนักสร้างภาพยนตร์รุ่นใหม่ในนามของ ไทเอ็นเตอร์เทนเมนท์ ทำให้หนังไทยที่มีคุณภาพคึกคักขึ้น เช่นเรื่อง ปุกปุย โดย อุดม อุดมโรจน์ พริกขี้หนูกับหมูแฮม และกลิ้งไว้อ่อนพ่อสอนไว้ โดย สมจริง ศรีสุภาพ (คิง) เรื่องหลังนี้ทำเงินได้มากเรื่องหนึ่งในยุคนี้

ในช่วงปลาย ๆ ของยุคนี้ มีภาพยนตร์ที่สร้างโดยบริษัทเทพเพลงที่ประสบความสำเร็จมาก ๆ ได้แก่เรื่อง คู่กรรม นำแสดงโดย ธงชัย แมคอินไตย์ (เบิร์ด) นักร้องยอดนิยมาจากค่ายแกรมมี่ และเรื่อง โลกทั้งใบให้นายคนเดียว นำแสดงโดยสมชาย เข็มกลัด (เต๋) และสุทธิดา เกษมสันต์ (นุก) จากค่ายอาร์.เอส. ซึ่งได้รับทั้งรางวัลจากการประกวดภาพยนตร์และประสบความสำเร็จในด้านรายได้เป็นอย่างดี รวมทั้งหนังจากบริษัท กันตนา ได้แก่ แม่เบี้ย

และกาหว่าที่บางเพลง ด้วย

ในด้านของสถาบันทางด้านภาพยนตร์นั้นได้มีการจัดตั้งสมาพันธ์ภาพยนตร์แห่งชาติ และมีการก่อตั้งชมรมวิจารณ์บันเทิง เพื่อแจกรางวัลด้านภาพยนตร์เพิ่มขึ้นด้วย

สรุปแล้วในช่วง 50 ปี ของรัชกาลที่ 9 นี้ หนังไทยในยุค 16 ม.ม. ที่เฟื่องฟูเรื่อย ๆ มาจนถึงยุคของดาราคู่ขวัญยอดนิยม มิตร-เพชรรา จนมาถึงยุคของผู้สร้างหนังที่มีแนวความคิดและพยายามที่จะสร้างหนังไทยให้แปลกแหวกแนวออกไปหลาย ๆ คนทำให้หนังไทยมีสีสันที่แตกต่างกันมากขึ้น จากเนื้อเรื่องของหนังไทยที่เดิมนิยม รักโศก บู้ หนีผี หรือโป๊ มาเป็นแนววัยรุ่นทั้งหมด สะท้อนให้เห็นถึงกลุ่มคนดูหนังไทยที่เปลี่ยนแปลงไป บทบาทของหนังไทยในฐานะสื่อประเภทหนึ่งที่จะสะท้อนชีวิตและสังคมของไทยในแต่ละยุค ก็ได้เปลี่ยนแปลงไปตามระบบของธุรกิจบันเทิงให้ความสำคัญต่อตลาดหนังมากกว่าจะสร้างผลงานดี ๆ ออกมา ในอนาคตหนังไทยจะเป็นอย่างไร จึงเป็นคำถามที่น่าสนใจทีเดียว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปภาพรวมของการโทรคมนาคมและสารสนเทศไทยในช่วง 50 ปี

จากจุดเริ่มต้นของกิจการโทรคมนาคมในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2418 ในสมัยรัชกาลที่ 5 จากการรับส่งโทรเลข การเริ่มต้นการไปรษณีย์อย่างจริงจัง ใน พ.ศ. 2423 จากการเริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงในรัชกาลปัจจุบัน (รัชกาลที่ 9) ซึ่งเสด็จครองราชสมบัติครบ 50 ปีแล้วในปี

การกล่าวถึงระบบโทรคมนาคมและสารสนเทศในภาพรวม จึงได้แบ่งเรื่องราวของ "การโทรคมนาคมและสารสนเทศในสมัยรัชกาลที่ 9" ออกเป็น 2 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ยุคแห่งสื่อสารมวลชนหรือยุคเริ่มต้นการสื่อสารของไทย พ.ศ. 2489-2520

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ประเทศไทยได้เริ่มขยายกิจการโทรคมนาคมต่อไปเรื่อย ๆ จากสถานีวิทยุต่าง ๆ ด้านกิจการโทรเลขได้เปิดการติดต่อวิทยุโทรเลขกับต่างประเทศเรื่อย ๆ มา จนถึงปี พ.ศ. 2505 ได้เปิดให้บริการเทเล็กซ์ขึ้นเป็นครั้งแรก ส่วนกิจการโทรภาพนั้นได้เริ่มเปิดบริการโทรภาพกับประเทศญี่ปุ่นเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 2506 ในด้านโทรศัพท์นั้น ได้จัดตั้งองค์การโทรศัพท์ขึ้นตั้งแต่วันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2497 ในด้านของวิทยุคมนาคม พ.ศ. 2514 ได้เปิดให้บริการวิทยุติดตามตัวที่กรุงเทพฯ และวิทยุโทรศัพท์ติดรถยนต์เคลื่อนที่

ใน พ.ศ. 2520 มีการจัดตั้งการสื่อสารแห่งประเทศไทยขึ้น โดยแยกออกมาจากกรมไปรษณีย์โทรเลข และรับโอนกิจการบริษัทโทรคมนาคมเพื่อสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยมารวมกัน

ในด้านของการสื่อสารผ่านดาวเทียมนั้น ประเทศไทยได้เข้าร่วมใน

องค์การดาวเทียมเพื่อการโทรคมนาคมระหว่างประเทศที่มีชื่อย่อว่า อินเทลแซท (Intelsat) ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 ต่อมามีการสร้างสถานีภาคพื้นดินเพื่อรับสัญญาณ สร้างจานสายอากาศเพื่อใช้ติดต่อกับดาวเทียม ทำให้การติดต่อคมนาคมทั้งบริการ โทรเลข โทรศัพท์ เทเล็กซ์ โทรภาพ สามารถติดต่อกันได้ตลอด 24 ชม. อย่างรวดเร็ว

ในด้านของระบบสารสนเทศนั้น

ในช่วงแรกนี้คงจะเริ่มต้นกันที่ระบบห้องสมุด หอสมุดแห่งชาติ เริ่มสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๑ นี้เอง เดิมอยู่บริเวณกรมศิลปากรใกล้ ๆ วัดมหาธาตุ ต่อมาจึงได้สร้างอาคารใหม่ พ.ศ. 2509 จึงย้ายมาที่ท่าवासกรี เป็นหอสมุดที่จัดเก็บหนังสือและเอกสารที่สำคัญต่าง ๆ ของชาติ

นอกจากนั้นยังมีหอจดหมายเหตุแห่งชาติอยู่ในบริเวณท่าवासกรีด้วยเช่นกัน ต่อมา หอสมุดแห่งชาติได้มีการขยายสาขาไปยังส่วนภูมิภาคหลายแห่ง เช่น ที่ ลำพูน นครศรีธรรมราช สงขลา ชลบุรี นครราชสีมา และเชียงใหม่ ฯลฯ

สำหรับห้องสมุดประชาชนนั้น ทุกจังหวัดจะมีห้องสมุดประชาชนประจำ ในแต่ละจังหวัด อาจจะมีมากกว่า 1 แห่ง หรือตามอำเภอใหญ่ ส่วนในกรุงเทพฯ จะมีห้องสมุดประชาชนตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ที่สวนลุมพินี ซอยพระนาง ฯลฯ

นอกจากนั้น ตามกระทรวง ทบวงกรม มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และภูมิภาคต่าง ๆ ห้องสมุดขององค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นแหล่งความรู้ ข้อมูลแก่ผู้สนใจทั่วไป

ในด้านของสำนักข่าว

สำนักข่าวไทย ตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2520 เป็นหน่วยงานหนึ่งสังกัดองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย เป็นแหล่งผลิตข่าวทั้งภายในประเทศและข่าวจากสำนักข่าวต่าง ๆ ทั่วโลก เพื่อส่งให้แก่สถานีวิทยุและโทรทัศน์ในเครือของ อสมท. และส่งให้แก่สมาชิกที่บอกรับข่าวซึ่ง เป็นสื่อมวลชนและสถาบันต่าง ๆ

ช่วงแรกนี้เป็นยุคที่ริเริ่มและเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยีคมนาคมต่าง ๆ เข้ามาสู่สังคมไทย เกิดสื่อต่าง ๆ ครบถ้วน รวมทั้งระบบสารสนเทศมีการจัดตั้งห้องสมุดในระดับต่าง ๆ ขึ้นทั่วประเทศ และริเริ่มจัดตั้งสำนักข่าวด้วย

ช่วงที่ 2 ยุคการจัดระเบียบใหม่ทางการสื่อสาร หรือยุคสังคมข่าวสารสมัย

โลกาภิวัตน์ของไทย (พ.ศ. 2521-ปัจจุบัน 2539)

ในช่วงนี้มีการรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ต่าง ๆ เข้ามาในสังคมไทยมาก ทั้งด้านการสื่อสาร โทรคมนาคมและระบบสารสนเทศ

เริ่มจากกิจการไปรษณีย์ ใน พ.ศ. 2525 ประกาศใช้รหัสไปรษณีย์เพื่อความสะดวกในการคัดแยกสิ่งของต่าง ๆ ให้รวดเร็วยิ่งขึ้น และยังมีบริการต่าง ๆ บริการเพิ่มมากขึ้น เช่น ไปรษณีย์ด่วนพิเศษที่เรียกว่า EMS

ในด้านกิจการโทรคมนาคมนั้น

โทรศัพท์ นำระบบกดปุ่มมาใช้ใน พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ต่อมาได้เปิดระบบโทรศัพท์ทางไกลอัตโนมัติทั่วประเทศ และตามมาด้วยโทรศัพท์ทางไกลระหว่างประเทศอัตโนมัติ มีการขยายโทรศัพท์ถึง 3 ล้านเลขหมายทั่วประเทศในช่วง 2537-2540

วิทยุคมนาคม มีการขยายบริการวิทยุเคลื่อนที่และวิทยุติดตามตัว เริ่มจาก พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา

โทรศัพท์เคลื่อนที่ เข้ามาสู่สังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 คือประมาณ 10 ปีที่แล้ว เดิมมีราคาสูงมาก ต่อมา มีการขยายตลาดและลดราคาลงจนแพร่หลายโดยทั่วไปในปัจจุบัน รวมทั้งขนาดและประสิทธิภาพก็มีการพัฒนาไปมากด้วย

การสื่อสารผ่านระบบดาวเทียม ในช่วงนี้มีการเข้าช่องสัญญาณดาวเทียมเพื่อใช้ประโยชน์ในกิจการอื่น ๆ ด้วยนอกจากโทรคมนาคม โทรศัพท์ใช้ดาวเทียมในการแพร่ภาพชัดเจนขึ้น ถ่ายทอดสัญญาณจากต่างประเทศ กรมอุตุนิยมวิทยาใช้ประโยชน์จากดาวเทียมในการวิเคราะห์และพยากรณ์สภาพอากาศ

ดาวเทียม "ไทยคม" ดาวเทียมสื่อสารดวงแรกของไทย ส่งขึ้นสู่วงโคจรเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2536 ดำเนินโครงการโดยบริษัท ชินวัตร แชนเทลโลท จำกัด ต่อมา ยังได้ทะยอยส่ง ไทยคม 2 และ 3 ขึ้นไปสู่วงโคจรอีก

การสื่อสารโทรคมนาคมทางเคเบิลใต้น้ำ เริ่มจาก พ.ศ. 2521 การสื่อสารแห่งประเทศไทย ได้ร่วมลงทุนกับหน่วยงานโทรคมนาคมจาก 7 ประเทศในอาเซียน ต่อมาใน พ.ศ. 2527 จึงขยายไปสู่ยุโรปและใน พ.ศ. 2536 ประเทศในกลุ่มอาเซียนได้ร่วมมือกันสร้างข่ายเคเบิลใต้น้ำไทยแก้วนั่นเอง เป็นการเพิ่มขีดความสามารถ และความสะดวกในการติดต่อสื่อสารควบคู่ไปกับระบบดาวเทียมสื่อสาร

ในด้านของระบบสารสนเทศนั้น

ประเทศไทยเริ่มวางแผนที่จะเข้าสู่ยุคสังคมข่าวสาร โดยได้มีการระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 6 (2530-2534) และ

ในฉบับที่ 7 (2535-2539) ก็ได้ระบุไว้ชัดเจน ทั้งการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านการพัฒนาบริการพื้นฐาน พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภาวะการตลาดและแรงงาน ด้านการพัฒนาจิตใจ วัฒนธรรมและสังคม

ได้มีการพิจารณาถึงความสำคัญ และกำหนดแนวนโยบายที่เรียกว่า "นโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติของประเทศไทย" ขึ้น โดยได้กำหนดภารกิจขั้นพื้นฐาน 3 ประการ คือ

1. การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติ ได้แก่ ระบบโทรคมนาคมที่ทันสมัยต่าง ๆ ระบบคอมพิวเตอร์ของประเทศและเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง

2. การลงทุนพัฒนาคุณภาพของพลเมือง ได้แก่ การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพอ่านออกเขียนได้ และมีทักษะเพียงพอในด้านสารสนเทศต่าง ๆ รวมทั้งสร้างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและมีอาชีพต่าง ๆ ที่มีคุณภาพเพื่อร่วมกันพัฒนาประเทศ

3. การลงทุนเพื่อการปกครองที่ดี คือ การที่รัฐจะต้องลงทุนในการพัฒนาระบบสารสนเทศของชาติในหน่วยงานต่าง ๆ ให้พร้อม รัฐจะต้องมีฐานข้อมูลของรัฐ เช่น ข้อมูลสถิติ ด้านประชากร ข้อมูลด้านสาธารณสุข ระบบทะเบียนราษฎรที่ดี ซึ่งจะพัฒนาไปสู่การบริหารและระบบการปกครองที่ดีด้วย

รัฐบาลได้จัดตั้ง "ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ" ขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2529 เพื่อสนับสนุนและดำเนินการในด้านเทคโนโลยีทั้งการส่งเสริม เผยแพร่และวิจัย

ระบบสารนิเทศแห่งชาติ

ระบบสารนิเทศแห่งชาติของไทยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม 2529 ประกอบด้วย นโยบายสารนิเทศ ระบบการบริหาร องค์ประกอบระบบย่อย คือ ข่ายงานสารนิเทศในสาขาวิชาต่าง ๆ มีศูนย์ประสานงาน 6 สาขาวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แพทย์ศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ เกษตรศาสตร์ และมนุษยศาสตร์

แหล่งบริการฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ในประเทศไทย

แหล่งบริการฐานข้อมูลเหล่านี้คือห้องสมุดในสาขาวิชาเฉพาะต่าง ๆ ที่มีบริการฐานข้อมูลทั้งระบบออนไลน์ และในรูปของซีดีรอม ซึ่งส่วนใหญ่มาจากต่างประเทศ เป็นบริการของห้องสมุดที่ทันสมัยในยุคปัจจุบัน

สำหรับฐานข้อมูลในประเทศไทย คือฐานข้อมูลที่ผลิตขึ้นเองในแต่ละห้องสมุดหรือแหล่งสารนิเทศจึงยังอยู่ในระยะเริ่มต้น ให้บริการระบบออนไลน์ เฉพาะภายในองค์กร เช่น Chulalinet เป็นเครือข่ายข้อมูลที่ออนไลน์เฉพาะห้องสมุดต่าง ๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฯลฯ ฐานข้อมูลเหล่านี้จะมีอยู่ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทุกแห่ง และห้องสมุดสถาบันต่าง ๆ ด้วย

ข่าวสารและสำนักข่าว

ในช่วงนี้เป็นยุคที่มีความตื่นตัวในการรับรู้ข่าวสารด้านต่าง ๆ มาก สื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์จะเสนอข่าวทุกชั่วโมง จึงทำให้เกิดสำนักข่าวในภาคเอกชนขึ้นอีกมากมาย เพื่อทำข่าวส่งสื่อต่าง ๆ เช่น สำนักข่าว INN ไทยสกาย คู่แข่ง แปซิฟิก ฯลฯ รวมทั้งสำนักข่าวไทยด้วย

ระบบ "อินเทอร์เน็ต" ในสังคมไทย

อินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์ เพื่อเจาะเข้าไปดูข้อมูลตามฐานข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งแท้จริงได้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยคือที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสงขลานครินทร์ก่อน แต่กระแสความตื่นตัวเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2537-2539 นี้เองที่เริ่มกระจายไปสู่เอกชนเป็นลักษณะเชิงพาณิชย์ เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ต้องการข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมาย

ปี พ.ศ. 2538 "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย"

เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปเกิดความตื่นตัวและเข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพของชีวิต มีการจัดกิจกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสกาญจนาภิเษกของการครองราชย์ครบ 50 ปีด้วย

สรุปแล้วในช่วงหลังนี้จะเห็นได้ชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งด้านนโยบาย การโทรคมนาคมเริ่มมีดาวเทียมใช้เอง การจัดระบบห้องสมุดเป็นแหล่งสารนิเทศจัดทำฐานข้อมูลต่าง ๆ การเกิดขึ้นของสำนักข่าวต่าง ๆ ในประเทศ กระแสอินเทอร์เน็ตพีเวอร์์ในปัจจุบัน รวมทั้งปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ 2538 เพื่อนำประเทศไทยไปสู่ยุคสังคมข่าวสารโลกาภิวัตน์ให้ได้มากที่สุด

ระบบ "อินเทอร์เน็ต" ในสังคมไทย

อินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารเชื่อมโยงข้อมูลผ่านทางคอมพิวเตอร์ เพื่อเจาะเข้าไปดูข้อมูลตามฐานข้อมูลต่าง ๆ ได้ทั่วโลก ซึ่งแท้จริงได้เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 สถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยคือที่จุฬา เอไอที และสงขลานครินทร์ก่อน แต่กระแสความตื่นตัวเกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2537-2539 นี้เองที่เริ่มกระจายไปสู่เอกชนเป็นลักษณะ เชิงพาณิชย์ เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่ต้องการข้อมูลข่าวสารจำนวนมากมาย

ปี พ.ศ. 2538 "ปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย"

เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนทั่วไปเกิดความตื่นตัวและเข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของ เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพของชีวิต มีการจัดกิจกรรมหลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นการเทอดพระเกียรติในพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเฉลิมฉลองในวโรกาสกาญจนาภิเษกของการครองราชย์ครบ 50 ปีด้วย

สรุปแล้ว ในช่วงหลังนี้ จะเห็นได้ชัดเจนถึงการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยไปสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งด้านนโยบาย การโทรคมนาคม เริ่มมีดาวเทียมใช้เอง การจัดระบบห้องสมุดเป็นแหล่งสารนิเทศจัดทำฐานข้อมูลต่าง ๆ การเกิดขึ้นของสำนักข่าวต่าง ๆ ในประเทศ กระแสอินเทอร์เน็ตพีเวอร์ในปัจจุัน รวมทั้งปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ 2538 เพื่อนำประเทศไทยไปสู่ยุคสังคมข่าวสารโลกาภิวัตน์ให้ได้มากที่สุด

สรุปภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศในช่วง 50 ปี

การสื่อสารซึ่งจะกล่าวครอบคลุมถึง สื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ นั้นมีกำเนิดขึ้นอย่างครบถ้วนในช่วง 50 ปี ของรัชกาลที่ 9 นี้เอง ส่วนสารสนเทศและระบบโทรคมนาคมนั้น แม้จะมีจุดกำเนิดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ในช่วง 50 ปีของรัชกาลที่ 9 นี้เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

สรุปแล้วภาพโดยรวม ๆ ของสื่อสารมวลชนและสารสนเทศไทยในช่วง 50 ปีจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. รัฐบาลและเหตุการณ์ผันแปรทางการเมืองในช่วงเวลาต่าง ๆ มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนในช่วงแรก ๆ เป็นอย่างมาก (พ.ศ. 2489-2520)

อิทธิพลของรัฐและเหตุการณ์ทางการเมืองมีส่วนในการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชน จะปรากฏให้เห็นชัดเจนในช่วงแรก ๆ ของรัชกาลที่ 9 หรือตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2520 ประมาณ 30 ปี ในช่วงแรกของรัชกาลที่ 9 นี้ เนื้อหาของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ถูกกำหนดให้เป็นไปในทิศทางทางใดนั้น นอกจากการออกกฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ออกมาบังคับแล้ว การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ปิดสถานีวิทยุ หรือระงับการออกอากาศแล้ว ในบางยุคยังกำหนดในด้านเนื้อหาของรายการ เช่น รายการวิทยุในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายห้ามเสนอเรื่องชวนเสวร้าย รัก ๆ ใคร่ ๆ ประโลมโลก แต่เน้นเสนอเรื่องความกตัญญู รักชาติ และต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการห้ามสถานีวิทยุออกอากาศรายการเพลงตามคำขอ รายการสื่อสาร นิตนักษักชวนให้เกิดความสัมพันธ์ทางผู้สาว งดการโฆษณาที่มีใช้ของทางราชการ

สรุปภาพรวมของการสื่อสารและสารสนเทศในช่วง 50 ปี

การสื่อสารซึ่งจะกล่าวครอบคลุมถึง สื่อสารมวลชนแขนงต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ นั้นมีกำเนิดขึ้นอย่างครบถ้วนในช่วง 50 ปี ของรัชกาลที่ 9 นี้เอง ส่วนสารสนเทศและระบบโทรคมนาคมนั้น แม้จะมีจุดกำเนิดมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 แต่ในช่วง 50 ปีของรัชกาลที่ 9 นี้เป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

สรุปแล้วภาพโดยรวม ๆ ของสื่อสารมวลชนและสารสนเทศไทยในช่วง 50 ปีจนถึงปัจจุบัน มีดังนี้

1. รัฐบาลและเหตุการณ์แผ่นดินแปรทางการเมืองในช่วงเวลาต่าง ๆ มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชนในช่วงแรก ๆ เป็นอย่างมาก (พ.ศ. 2489-2520)

อิทธิพลของรัฐและเหตุการณ์ทางการเมืองมีส่วนในการกำหนดเนื้อหาของสื่อมวลชน จะปรากฏให้เห็นชัดเจนในช่วงแรก ๆ ของรัชกาลที่ 9 หรือตั้งแต่ พ.ศ. 2489-2520 ประมาณ 30 ปี ในช่วงแรกของรัชกาลที่ 9 นี้ เนื้อหาของสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ถูกกำหนดให้เป็นไปในทิศทางทางใดนั้น นอกจากการออกกฎหมายหรือกฎระเบียบต่าง ๆ ออกมาบังคับแล้ว การสั่งปิดหนังสือพิมพ์ ปิดสถานีวิทยุ หรือระงับการออกอากาศแล้ว ในบางยุคยังกำหนดในด้านเนื้อหาของรายการ เช่น รายการวิทยุในช่วงปลายรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม มีนโยบายห้ามเสนอเรื่องชวนเสวร้าย รัก ๆ ใคร ๆ ประโลมโลก แต่เน้นเสนอเรื่องความกตัญญู รักชาติ และต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีการห้ามสถานีวิทยุออกอากาศรายการเพลงตามคำขอ รายการสื่อสาร นิตนະชักรวนให้เกิดความสัมพันธ์ทางชู้สาว งดการโฆษณาที่มีชื่อของทางราชการ

ในสื่อสิ่งพิมพ์นั้นการถูกควบคุมเนื้อหาเน้นด้านของการสั่งปิด นักหนังสือพิมพ์ถูกฟ้องดำเนินคดีเมื่อเขียนข่าวพาดพิงถึงบุคคลต่าง ๆ โดยเฉพาะการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลในยุคต่าง ๆ หนังสือเล่มและนักเขียนก็จะเลิกผลิตหรือเขียนหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมือง ไปเสนอเรื่องในแนวน้ำเน่าประโลมโลกเป็นส่วนใหญ่ เพื่อความอยู่รอดของตนเองในสังคม

ภาพยนตร์ดูจะเป็นสื่อมวลชนอีกแขนงหนึ่งที่ไม่ค่อยจะเกี่ยวข้องกับเรื่องของการเมืองมากนัก แต่การเซ็นเซอร์ภาพยนตร์โดยมีข้อกำหนดต่าง ๆ หลายประการ ทำให้ผู้สร้างภาพยนตร์เลือกสร้างเฉพาะภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาที่แน่ใจว่าจะผ่านการเซ็นเซอร์ได้อย่างแน่นอน ภาพยนตร์ของไทยจึงมีเนื้อหาซ้ำ ๆ ซาก ๆ อยู่กับเรื่องตลก บู้ แนวชีวิตเศร้า วัยรุ่น ฯลฯ ไม่มีเนื้อหาด้านการเมือง หรือให้ข้อคิดแนะต่าง ๆ ในสังคม ดังเช่น เคยมีผู้สร้างกลุ่มหนึ่ง ประกาศจะสร้างภาพยนตร์เกี่ยวกับประวัติชีวิตทางการเมืองของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยกล่าวถึงยุคมืดทางการเมืองในช่วงนั้นด้วย ถึงขนาดวางตัวผู้แสดงนำที่มีชื่อในขณะนั้นไว้แล้ว อาทิเช่น ฉัตรชัย เปล่งพานิช สันจัย หงษ์ไทย ฯลฯ แต่ภาพยนตร์เรื่องนี้ก็ถูกล้มเลิกหลังจากมีการเปิดแถลงข่าว ด้วยเหตุผลต่าง ๆ หลายประการ ดังนั้นสิ่งสำคัญที่มากำหนดเนื้อหาของภาพยนตร์คือปริบททางสังคมในแต่ละยุคสมัย และกลุ่มผู้ชมภาพยนตร์ไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ

ส่วนรายการโทรทัศน์นั้นก็เช่นเดียวกัน นอกเหนือจากธุรกิจแล้ว รัฐก็มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาอยู่มากในยุคแรก หรือแม้ในปัจจุบัน บางรายการต้องถูกยกเลิก เช่น รายการมองต่างมุม ละครบางเรื่องถูกเปลี่ยนแปลงเนื้อหาให้จบลงโดยเร็ว รายการโทรทัศน์จึงกลายเป็นเน้นในเรื่องของความบันเทิง เป็นส่วนใหญ่

สื่อมวลชนทุกแขนงจึงได้รับผลกระทบจากรัฐบาล นโยบายการปกครอง และนักการเมืองทั้งสิ้น มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแต่ละยุคสมัยและความเข้มงวดของผู้บริหารในยุคนั้น ๆ

2. ระบบธุรกิจและกลไกทางการตลาด มาแรงในการกำหนดเนื้อหาของ
สื่อมวลชนในช่วงหลัง ๆ (พ.ศ. 2521-2539) ลักษณะนี้จะได้เห็นได้ชัดใน
ช่วงหลัง ๆ จนถึงปัจจุบันของรัชกาลที่ 9 นี้ หรือตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2520
เป็นต้นมา

ระบบธุรกิจนี้มาตามกิจการโฆษณาที่เริ่มเข้ามาในสื่อต่าง ๆ ในวงการ
วิทยุนั้นเริ่มมาตั้งแต่ช่วงปี 2500 กว่าสมัยจอมพลสฤษดิ์ ที่มีการให้เช่าช่วงเวลา
รายการในสถานีวิทยุต่าง ๆ ของรัฐ และการมีโฆษณาแทรก ในสื่อวิทยุระบบ
ธุรกิจเข้ามามีอิทธิพลมาก ตั้งแต่การประมูลช่วงเวลา การประมูลสัมปทานในคลื่น
ต่าง ๆ การกำหนดเนื้อหาต่าง ๆ ให้ได้รับความนิยมนจากผู้ฟังมาก ๆ เพื่อจะได้
ค่าสปอนเซอร์จากการโฆษณาตามไปด้วย ในสื่อโทรทัศน์นั้นการโฆษณาเข้ามามี
อิทธิพลในการกำหนดเนื้อหาเหมือนกัน จะเห็นได้จากรายการสาระความรู้มาก
หรือรายการเด็กจะหาสปอนเซอร์ได้น้อย ทำให้ผู้จัดไม่สามารถดำเนินการได้
รายการเหล่านี้จึงมีค่อนข้างน้อย แม้แต่ในช่วงเวลาของข่าวในช่วงหลัง ๆ ก็มี
โฆษณามาแทรก ทำให้รายการมีสีสันมากขึ้น

ในสื่อสิ่งพิมพ์นั้นทั้งหนังสือพิมพ์และนิตยสารในช่วงหลัง ๆ นั้นถือว่าการ
โฆษณาเป็นรายได้ที่สำคัญที่จะทำให้ดำเนินกิจการไปได้ดีหรือไม่โดยยอดขายนั้น
เป็นเพียงรายได้ส่วนหนึ่ง ส่วนหนังสือเล่มนั้นจะพิมพ์ออกเผยแพร่เฉพาะหนังสือที่
มีเนื้อหาที่คาดว่าจะถูกใจตลาดผู้อ่านและขายได้ดีเท่านั้น ยกเว้นหนังสือในเชิง
วิชาการซึ่งอาจมีเงินสนับสนุนจากหน่วยงานหรือมูลนิธิต่าง ๆ

สื่อภาพยนตร์ ระบบธุรกิจจะเห็นได้จากในยุคหนึ่ง สายหนังต่างจังหวัด
จะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาและผู้แสดงนำที่เขาคาดว่าจะขายได้แน่นอน อาทิเช่น
มิตร-เพชร หรือ สรพงศ์-จารุณี แต่ในยุคหลัง สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปจึงกลายเป็น
หนังไทยวัยรุ่นเสียเป็นส่วนใหญ่ หนังไทยที่จะมีเนื้อหาหลากหลายจึงมีน้อย
เพราะนายทุนไม่กล้าเสี่ยงที่จะผลิตหนังดี ๆ ออกมาแล้วขาดทุน

สรุปแล้ว การโฆษณาและกลไกทางการตลาดกลายเป็นตัวมากำหนดเนื้อหาส่วนใหญ่ของสื่อโดยตรง แทนอำนาจรัฐซึ่งแม้จะยังมีอิทธิพลบ้าง แต่ระบบธุรกิจนั้นเด่นชัดและมาแรงกว่ามาก

3. สื่อมวลชนบางกลุ่มมีการขยายตัวเอง เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสื่อสารมวลชน โดยการขยายการครอบครองจากสื่อหนึ่งไปยังสื่ออื่น ๆ

การขยายตัว เป็นอุตสาหกรรมสื่อมวลชนนี้เกิดขึ้นในช่วงประมาณ 5 ปี หลังมานี้เอง แต่เดิมนั้น สื่อบางสื่อมีการขยายตัวดำเนินธุรกิจไปในแนวตั้ง (Vertical Integration) คือ การดำเนินธุรกิจที่กระทำได้โดยการดำเนินกิจการตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตสินค้าจนถึงขั้นสุดท้าย รวมถึงการจัดจำหน่ายสินค้านั้นด้วย เช่น กิจกรรมหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง มีทั้งโรงงานกระดาษ มีโรงพิมพ์ และสายส่งจัดจำหน่ายเป็นของตัวเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาธุรกิจของผู้อื่น ลักษณะเช่นนี้ยังคงมีอยู่ในกลุ่มบริษัทผู้สร้างภาพยนตร์และนิตยสาร แต่ในปัจจุบัน เป็นการขยายธุรกิจทางสื่อสารมวลชนในแนวระนาบ (Horizontal Integration) คือ การที่ธุรกิจสื่ออย่างหนึ่งใช้วิธีเปิดกิจการใหม่ขยายไปยังสื่ออื่น ๆ เช่น บริษัทเนชั่น พับลิชซิงกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) มีกิจการในเครือข่ายเกี่ยวกับการทำข่าว ทั้งทางหนังสือพิมพ์คือ The Nation กรุงเทพมหานคร ทางโทรทัศน์ คือ ไอทีวี รายการเนชั่นนิวส์ทอล์คทางช่อง 9 และทางสถานีวิทยุทั้งคลื่น A.M. และ F.M. นอกจากนั้นยังมีกลุ่มบริษัทในเครือผู้จัดการ คู่แข่ง และในเครือหนังสือพิมพ์วิญจักร์ ซึ่งนอกจากจะมีหนังสือพิมพ์ในเครือทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษคือ Thailand Times แล้ว ยังมีเคเบิลทีวีคือ ไทยสกาย และทำสำนักข่าวไทยสกายออกอากาศทางสถานีวิทยุคลื่นของไทยสกายอีกด้วย

อีกกลุ่มที่สำคัญและดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับสื่อทางด้านโทรทัศน์ วิทยุ และเริ่มขยายไปยังภาพยนตร์คือ กลุ่มค่ายเทปเพลงต่าง ๆ ซึ่งจะมีนักร้องหรือดาราในสังกัดอยู่แล้ว นอกจากออกเทปเพลงแล้วจึงสร้างภาพยนตร์หรือสร้างละคร

โทรทัศน์ แล้วให้ดาราในสังกัดเป็นผู้นำแสดง ภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จในช่วงหลังคือ ภาพยนตร์จากค่ายเทพเพลงเหล่านี้ ได้แก่ บริษัท แกรมมีเอนเทอร์เทนเมนต์ บริษัท อาร์.เอส โปรโมชั่น จำกัด บริษัทเหล่านี้จะมีบริษัทในเครือแยกออกไป บริษัทที่จัดรายการทางวิทยุคลื่นต่าง ๆ มี ดี.เจ. ชื่อตั้งอยู่ในสังกัด เช่น เอโทมมีเดีย ในเครือของสังกัดแกรมมี และนักร้องยอดนิยมของแกรมมี เช่น ธงไชย แมคอินไตย์ จะแสดงภาพยนตร์ที่ประสบความสำเร็จสูงทั้งด้านได้รับรางวัลและความนิยมจากผู้ชม คือ เรื่องคู่กรรม ใน พ.ศ. 2538 ส่วนค่าย อาร์.เอส มีดาราวัยรุ่นชื่อดังหลายคน เช่น สมชาย เข็มกลัด (เต๋า) สุทธิดา เกษมสันต์ ณ อยุธยา (นก) ฯลฯ มีภาพยนตร์ที่ได้รับหลายรางวัล ได้แก่ โลกทั้งใบให้นายคนเดียว หรือละครโทรทัศน์ เรื่อง เกาะสวาทหาดสวรรค์ ทางช่อง 7 สี

ที่น่าจะกล่าวถึงในลักษณะของกลุ่มสื่อมวลชนที่สำคัญอีกบริษัทหนึ่งคือกลุ่มบริษัท กันตนา ซึ่งเริ่มจากสื่อวิทยุ จากคณะละครวิทยุ เต็บโตมาสู่วงการทีวี และขยายไปยังภาพยนตร์ มีกิจการดำเนินธุรกิจทั้งในแนวตั้ง คือมีทั้งโรงถ่ายและฝ่ายผลิตต่าง ๆ และในแนวระนาบที่จะเริ่มไปทางภาพยนตร์ ส่วนทางวิทยุค่อย ๆ เลิกไป

เหล่านี้เป็นลักษณะการขยายตัวของสื่อ เป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสื่อมวลชน

4. สื่อมีการแยกย่อยเน้นเฉพาะเรื่องมากขึ้น

ลักษณะการแยกย่อยเฉพาะเรื่องนี้จะเริ่มจากสื่อสิ่งพิมพ์ประเภท นิตยสารก่อน ซึ่งการแยกประเภทของนิตยสารนั้นจริง ๆ แล้วมีมานานถึง 100 กว่าปีแล้วที่เกิดนิตยสารผู้หญิง นิตยสารเด็ก หรือนิตยสารทางด้านภาพยนตร์ขึ้นในสังคมไทย แต่ในช่วง 10 กว่าปีหลังนี้คือตั้งแต่ช่วง พ.ศ. 2525 เป็นต้นมาจนปัจจุบัน การแยกกลุ่มของนิตยสารจะยิ่งแยกละเอียดเฉพาะกลุ่มผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

เรื่อย เช่น นิตยสารผู้หญิง ยังแยกเป็นกลุ่มแม่บ้าน สาวทำงาน สาววัยรุ่น หรือในกลุ่มคอมพิวเตอร์ ยังแยกออกเป็น วินโดว์แมกกาซีน PC วีคส์ อินเตอร์เน็ตเวิลด์ โดยเฉพาะในกลุ่มกีฬา แต่เดิมมีด้านมวย ปัจจุบันแยกละเอียด เช่น กอล์ฟ ตกปลา ซอคเกอร์ ฯลฯ

ในสื่อหนังสือพิมพ์ ปัจจุบันก็เกิดหนังสือพิมพ์เฉพาะเรื่องแล้วหลายฉบับ เช่น หนังสือพิมพ์ทางด้านธุรกิจมีถึง 7 ฉบับ หนังสือพิมพ์วัฏจักรได้ออกด้านการศึกษา และงาน เป็นรายสัปดาห์ หนังสือเสียงเด็ก หนังสือพิมพ์อินไซด์ทีวีและหนังสือพิมพ์หญิงยุคใหม่ ซึ่งหยุดกิจการไปแล้ว

สื่อวิทยุ ปัจจุบันมีการแบ่งสถานีที่เสนอรายการเป็นเฉพาะเพลงเฉพาะข่าว ที่เสนอเพลงยังแบ่งเป็นสถานีเพลงวัยรุ่น เพลงเก่า เพลงสากล ยังแบ่งเป็น เพลงสากลเก่า และเพลงสากลวัยรุ่นอีก

สื่อประเภทโทรทัศน์นั้น การแยกย่อยเฉพาะเนื้อหาเกิดมีขึ้นในเคเบิลทีวี หรือโทรทัศน์ที่มีการบอกรับเป็นสมาชิกรายเดือน ทั้ง ไอบีซี ไทยสกาย และยูทีวี จะมีช่องข่าว ช่องภาพยนตร์ ช่องกีฬา ช่องเพลง ช่องการศึกษา ช่องภาษาจีน หรือญี่ปุ่น แล้วแต่ความสนใจของผู้ชมให้เลือกชมได้

การที่สื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันนิยมแยกย่อยเฉพาะเรื่องมากขึ้น เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นโลกของสังคมข่าวสาร ประชาชนจึงมีความสนใจที่จะรับรู้เรื่องราวหลากหลายแล้วแต่ความสนใจที่แตกต่างกันไป สื่อใดถ้าสามารถเข้าถึงความสนใจเหล่านั้นได้ ก็จะมีลูกค้าประจำทำให้สื่อ นั้นผลิตต่อ ๆ ไปได้ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านเนื้อหาของสื่อไปอีกระดับหนึ่ง

5. การก้าวเข้าสู่ยุคสังคมสารสนเทศของไทย คนไทยสมัยใหม่นิยมใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ และสนใจสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น

ประเทศไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ ตั้งแต่ช่วงกลาง ๆ ของรัชกาลที่ 9 คือ ประมาณ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา โดยเริ่มจากด้านนโยบาย ด้านโทรคมนาคม เริ่มมีดาวเทียมใช้เอง การจัดทำฐานข้อมูลในระบบห้องสมุดสมัยใหม่และการเกิดขึ้นของสำนักข่าวต่าง ๆ

ในด้านของผู้รับสารหรือผู้ใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีสมัยใหม่นั้น ในช่วงหลัง ๆ จนถึงปัจจุบันคนไทยสมัยใหม่ดูจะนิยมและชอบใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็นบัตร ATM หรือบัตรในลักษณะต่าง ๆ โทรศัพท์มือถือ ซึ่งใช้กันอย่างทั่วไป ทั้งเซลล์แมน พ่อค้าแม่ค้า จนถึงเด็กนักเรียน ในด้านของสื่อต่าง ๆ จะต้องพยายามคิดสร้างสรรค์รายการที่มีแนวความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ไม่ซ้ำซาก ซึ่งคนดูจะเบื่อง่าย

ทางด้านของการใช้คอมพิวเตอร์และการใช้ข้อมูลข่าวสาร ดูจะเป็นเรื่องที่ยอมรับถึงความสำคัญมากขึ้น คนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงใช้คอมพิวเตอร์เป็นรู้จักอินเทอร์เน็ต ฯลฯ

สรุปแล้วพัฒนาการของสื่อสารมวลชนและสารสนเทศของไทยจะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับภาครัฐบาลที่จะมีอิทธิพลมากในช่วงแรก ๆ ช่วงหลัง ๆ กลายเป็นระบบธุรกิจและการโฆษณา รวมทั้งสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคข่าวสารต่าง ๆ มากขึ้น ทำให้สื่อต่าง ๆ ต้องมีการปรับตัวเอง โดยแยกย่อยเฉพาะเรื่อง หรือแยกค่าย แยกเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดเป็นอุตสาหกรรมสื่อมวลชนขึ้น ทั้งนี้ก็ล้วนเป็นพัฒนาการของสื่อในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาทั้งสิ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑0 กับการสื่อสารและสารสนเทศของไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ กับการสื่อสารและสารสนเทศของไทย

เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองราชสมบัติครบรอบ 50 ปี ใน พ.ศ. 2539 นั้น เป็นที่ทราบกันดีโดยทั่วไปแล้วว่า พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นมีมากมายประการใด แต่ผู้คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวกับพระราชพิธี รัฐพิธีหรือการเสด็จทรง เยี่ยม เยียนประชาชนและมีพระราชดำริในการพัฒนาช่วยเหลือด้วยโครงการต่าง ๆ ซึ่งโครงการต่าง ๆ เหล่านี้มีอยู่มากมายหลายแขนง หลายสาขา ซึ่งแต่ละสาขานั้นก็ทรงศึกษาและมีความเชี่ยวชาญในวิชาการนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งทั้งสิ้น

แต่สาขาหนึ่งที่ไม่ค่อยจะมีผู้คนกล่าวถึง คือ พระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร ซึ่งด้านนี้มีน้อยคนนักที่จะทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยเป็นอย่างมากเช่นกัน เนื่องจากการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อความมั่นคงของชาติและสนับสนุนการพัฒนาช่วยเหลือประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาและสนพระราชหฤทัยในด้านวิทยาศาสตร์มาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ และสำหรับในด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะเรื่องวิทยุสื่อสารนั้น ได้ทรงสนพระราชหฤทัยมาแล้ว เป็นเวลาหลายสิบปี ทรงศึกษาและทรงทดลองเกี่ยวกับด้านนี้มาอย่างมากมาย แต่งานในด้านการสื่อสารนั้นยังมีอีกหลายด้านทั้งด้านสื่อสารสิ่งพิมพ์ ข่าวและหนังสือพิมพ์ รวมทั้งด้าน วิทยุ วิทยุสื่อสาร ด้านสารสนเทศและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ทรงสนพระทัยและผลิตผลงานออกมาเผยแพร่ หรือทรง เข้าร่วมในกิจการนั้นเช่นกัน ดังจะได้กล่าวแยกถึง การสื่อสารที่ทรงเกี่ยวข้อง โดยแยกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านสื่อสารสิ่งพิมพ์

2. ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์
3. ด้านเพลงและดนตรี
4. ด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ

1. ด้านสื่อสิ่งพิมพ์

เริ่มจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นหนังสือเล่ม ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชนิพนธ์ข้อเขียนไว้ 1 เรื่อง และพระราชนิพนธ์หนังสือแปล 2 เล่ม ทรงพระราชนิพนธ์จากเค้าโครงเดิมคือ พระมหาชนกอีก 1 เรื่อง

สำหรับบทพระราชนิพนธ์ที่เป็นข้อเขียนนั้นคือเรื่อง "เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีตเซอร์แลนด์" ย้อนไปกว่า 50 ปีที่แล้ว มีพระราชนิพนธ์เรื่องหนึ่งที่น่าสนใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงพระราชนิพนธ์ขณะทรงมีพระชนมายุเพียง 19 พรรษา ขณะนั้นทรงศึกษาอยู่ แต่ต้องทรงรับพระราชภารกิจสำคัญ คือ ต้องปกครองบ้านเมือง ความในใจของพระองค์คือความผูกพันที่ทรงมีต่อประชาชน เมื่อถึงเวลาจะต้องเสด็จไปศึกษาต่อที่ประเทศสวีตเซอร์แลนด์ ลองนึกดูถึงความรู้สึกของคนที่มีความห่วงใยเรื่องอะไรสักเรื่องหนึ่งแต่ก็จำเป็นจะต้องจากไป คล้าย ๆ กับใจแบ่งเป็นสองฝ่าย คือจำเป็นจะต้องไปทั้ง ๆ ที่ใจยังผูกพัน พระราชนิพนธ์เรื่องนี้จึงเกิดจากความรู้สึกในลักษณะดังกล่าว

ที่พูดถึงนี้คือบทพระราชนิพนธ์ "เมื่อข้าพเจ้าจากสยามสู่สวีตเซอร์แลนด์" ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เมื่อเดือนสิงหาคม 2489 เป็นบทประพันธ์ที่ออกมาจากใจของผู้แต่ง เมื่อเกิดความรู้สึกกระทบอารมณ์ แล้วจึงเรียบเรียงออกมา พระราชนิพนธ์เรื่องนี้พระราชทานลงในนิตยสาร "วงวรรณคดี" เป็นรูปแบบของบันทึก

เริ่มตั้งแต่ทรงนับวันที่จะต้องจากเมืองไทย “อีกสามวันเท่านั้นเราจะต้องจากไปแล้ว” ข้อความนี้เป็นบันทึกวันที่ 16 สิงหาคม พอถึงวันที่ 18 สิงหาคม ก็ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ว่า “เราจะต้องจากไปในวันพรุ่งนี้แล้ว เราจะต้องทูลลาให้เสร็จในวันนี้ พรุ่งนี้จะได้มีเวลาเล่นรถม้า ๆ ให้ราษฎรเห็นหน้ากันโดยทั่วถึง ข้าพเจ้าอยากจะเห็นราษฎรเพราะกว่าจะได้กลับมาแลเห็นเช่นนี้ก็คงอีกนานมาก” แสดงให้เห็นว่าทรงนับวันเวลาว่าจะต้องจากไป และเวลาที่เหลืออยู่ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง เพื่อจะได้มีเวลาสำหรับประชาชนมากขึ้น

“ตอนนี้มีราษฎรชุมนุมกันหน้าตาศึก ต่างก็ยึดเยียดเบียดเสียดกันจนรู้สึกเกรงไปว่ารถที่นั่งจะทับเอาใครเข้าบ้าง ช่างเคราะห์ดีแท้ ๆ ที่ไม่มีอันตรายอันใดเกิดขึ้นแก่ประชาชนที่มานั้นเลย” จากบทพระราชนิพนธ์นี้ ผู้อ่านจะเห็นถึงความรู้สึกห่วงกังวลได้ดีทีเดียว เพราะภาษาในพระราชนิพนธ์เรื่องนี้เป็นภาษาที่ทำให้เกิดจินตภาพเด่นชัด

มีอีกตอนหนึ่ง เราได้ขียนบ่อย ๆ และมีความหมายยิ่งแก่คนไทย คือตอนที่ทรงเล่าว่า “ถึงวัดเบญจมบพิตรรถเล่นเร็วขึ้นได้บ้าง ตามทางที่ผ่านมาได้ยินเสียงใครคนหนึ่งร้องขึ้นมาดัง ๆ ว่า อย่าละทิ้งประชาชน อยากจะร้องบอกเขาลงไปว่า ถ้าประชาชนไม่ทิ้งข้าพเจ้าแล้วข้าพเจ้าจะละทิ้งได้อย่างไร” เป็นพระราชนิพนธ์ที่บันทึกความรู้สึกที่ทรงมีในขณะนั้น ก่อนจะทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ ได้ทรงออกพระองค์ไว้ว่า “อันที่จริงข้าพเจ้าก็ไม่ใช่นักประพันธ์ เมื่ออยู่โรงเรียนเรียงความและแต่งเรื่องก็ทำได้ไม่ตื้นัก” บทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ไม่ใช่เรียงความในชั้นเรียน แต่เป็นบทเรียงความในใจ จึงน่าอ่านและเต็มไปด้วยความรู้สึกใจความสำคัญของบทพระราชนิพนธ์เรื่องนี้อยู่ที่ภาษา เขียนของผู้มีอายุเพียง 19 ปี ซึ่งคุ้นเคยภาษาต่างประเทศมากกว่า แต่จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงมีความสามารถเพียงใดที่ทรงพระราชนิพนธ์ออกมาเป็นภาษาไทยที่เป็นภาพพจน์เช่นนั้น (โยทะกา “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม” : หน้า 91)

พระราชนิพนธ์

เรื่อง

“เมื่อข้าพเจ้าจากสยามมาสู่สวีทเซอร์แลนด์”

โดยพระบรมราชานุญาตพิเศษเฉพาะ “วงวรรณคดี”

สงวนลิขสิทธิ์

“วงวรรณคดี” ได้ขอร้องให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ถนัดมาลงในหนังสือนี้มานานแล้ว อันที่จริงข้าพเจ้าก็ไม่ใช่นักประพันธ์ เมื่ออยู่โรงเรียน เรียงความและแต่งเรื่องก็ทำไม่ได้ดีนัก อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าก็ปรารถนาที่จะสนองความต้องการของ “วงวรรณคดี” อยู่บ้าง และเนื่องด้วยไม่สามารถที่จะเขียนเรื่องที่ข้าพเจ้ารู้บ้าง เช่น ดนตรี ศิลป วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือ กฎหมาย ฯลฯ ได้ เพราะไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ดีพอ ฉะนั้นจึงตกลงใจส่งบันทึกประจำวันที่ยังเขียนไว้ก่อนและระหว่างวันเดินทางจากสยามสู่สวีทเซอร์แลนด์มาให้ และในโอกาสนี้ จึงขอขอบใจเป็นการส่วนตัวต่อทุก ๆ คนที่มามีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของข้าพเจ้า ฅพระมหาปราสาท ตลอดจนความปรารถนาดีที่มีต่อตัวข้าพเจ้าเอง กับขอขอบใจเหล่าทหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติกรด้วย ความจงรักภักดีต่อเราทั้งสองด้วย

วันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2489 - อีกสามวันเท่านั้นเราก็จะต้องจากไปแล้ว ฉะนั้นจึงตั้งใจจะไปนมัสการพระพุทธชินสีห์ที่วัดบวรนิเวศน์วิหาร รวมทั้งสมเด็จพระสังฆราชด้วย

เมื่อไปถึงวัดบวรนิเวศน์วิหารตอนบ่ายวันนี้ มีประชาชนผู้รู้ข้าพเจ้าจะมา มายืนรออยู่บ้าง แต่ไม่สู้มากนัก เข้าไปในพระอุโบสถ จุดเทียนนมัสการ ฯลฯ...แล้วได้มีโอกาสทูลปฏิสันถารกับสมเด็จพระสังฆราช ทรงนำพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์สูงให้มารู้จัก โดยปกติได้เคยเห็นหน้าท่านเหล่านั้นมาจนชินแล้ว ทรงนำขึ้นไปนมัสการพระสถูป บนนั้นมีพระพุทธรูปสำคัญองค์หนึ่งประดิษฐานอยู่ชื่อพระไพรีพินาศ พระองค์นี้ เคยทรงเล่าประวัติให้ฟังมาก่อนหน้านั้นแล้วหลายวัน หลังจากนั้นก็นมัสการลา

หนังสือแปล

ในด้านของพระราชนิพนธ์ที่ทรงแปลนั้น ได้พิมพ์ออกเผยแพร่ในช่วง
พ.ศ. 2536-2537 จำนวน 2 เล่ม เล่มแรก คือ

“นายอินทร์ ผู้ปิดทองหลังพระ” (A Man Called Intrepids)

วิลเลียม สตีเวนสัน เขียน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงแปล
603 หน้า, 2536

เป็นเรื่องราวของนายอินทร์ซึ่ง เป็นผู้แทนลับพิเศษของ เซอร์วินสตัน
เชอร์ชิลด์ และหัวหน้าสำนักรักษาความปลอดภัยอังกฤษ (B.S.C., ผู้รับภาระ
เป็นผู้ส่งข่าวให้ประธานาธิบดีรูสเวลท์ของสหรัฐอเมริกาเกือบมิเว้นแต่ละวัน หลัง
สงครามงานลับของนายอินทร์ถูกฝังจมอยู่ใต้เรื่องราวธรรมดา ๆ ของการสู้รบ
ทางทหาร ผลงานที่ฝ่ายอังกฤษทำทั้งอาวุธนิวเคลียร์ การรบแบบกองโจร ก็พูดได้
ว่าถูกลืมหืมด นี่เป็นเรื่องราวของคนทำความดีที่อาจถูกสังคมเมินเฉยจริง แต่
อย่างน้อยเราก็ยังสามารถตระหนักในคุณค่าของสิ่งที่ได้ทำเพื่อส่วนรวม โดยไม่
จำเป็นต้องได้รับสิ่งตอบแทนใด ๆ

เล่มต่อมาคือ เรื่อง “ติโต (Tito) ฟิลลิส ออติ เขียน พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชทรงแปล 121 หน้า, 2537.

ติโต เป็นผู้นำของประเทศยูโกสลาเวีย ที่ต่อสู้อย่างทรหดกับเยอรมัน
ในสงคราม เขาได้รับการยกย่องในแง่ยืนหยัดทำทนายสตาลิน เขาเป็นผู้นำที่มี
ความสามารถสูง มีประสบการณ์ที่ดี กล่าวได้ว่าตลอดชีวิตของติโตได้อุทิศให้แผ่นดิน
และประชาชนขึ้นมาใหม่ แม้ว่าหลังจากเขาได้สิ้นชีวิตไปแล้ว อาณาจักรที่เคยเป็นอัน
หนึ่งอันเดียวจะพังลงด้วยน้ำมือของคนรุ่นหลังที่แตกออกเป็นหลายฝักหลายฝ่ายก็
ตาม

พระราชนิพนธ์แปลทั้ง เรื่องนายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระและเรื่องติโต นอกจากจะแสดงให้เห็นประจักษ์ถึงพระอัจฉริยภาพในการแปลแล้ว ยังจะได้เข้าใจถึงพระราชประสงค์ที่จะให้คนไทยได้รู้จักเรื่องราวของวีรบุรุษเล็กน้อย วิธีการแปลของพระองค์จะทรงอ่านรายละเอียดทีละตอน เพื่อถ่ายทอดความคิด ทรงแปลวันละเล็กน้อย โดยทรงกำกับด้วยว่าวันใดแปลจากตอนใดถึงตอนใด ทรงใช้เวลามาก เป็นการแปลที่ละเอียดและมีข้อความที่เป็นพระราชวินิจฉัยที่ทรงแทรกเอาไว้ในหลาย ๆ ตอน เพื่ออธิบายเพิ่มเติมให้คนไทยได้เข้าใจชัดเจนขึ้น

พระมหาชนก ฉบับพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ 140 หน้า, 2539.

พระมหาชนกเป็นวรรณคดีในพระพุทธศาสนา ปรากฏอยู่ในทศชาติชาดกในพระไตรปิฎก เนื้อเรื่องแสดงถึงการบำเพ็ญบารมีของพระมหาชนกด้วยความเพียรยิ่งยวด

พระราชนิพนธ์ของพระเจ้าอยู่หัวเล่มนี้ทรงพระราชทานแก่ทวยราษฎร์เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตว่า ความเพียรเป็นคุณธรรมสำคัญอันหนึ่งในการดำเนินชีวิต เราทุกคนล้วนมีความใฝ่ฝัน มีเป้าหมายต่าง ๆ ในชีวิต แต่ผู้ที่จะไปถึงฝั่งฝันได้ก็ต้องลงมือพยายามอย่างสุดความสามารถ และทำอะไรควรทำให้ตลอด ที่สำคัญคือ อย่าหมดหวังง่าย ๆ เพราะความวิริยะอุตสาหะย่อมจะอำนวยผลให้เสมอ พระราชนิพนธ์พระมหาชนก ซึ่งต้องนับว่าเป็นของขวัญพระราชทานในวโรกาสกาญจนาภิเษก นอกจากแนวเรื่องที่น่าสนใจแล้ว ที่น่าศึกษาในพระมหาชนกคือ วิธีการที่ทรงพระราชนิพนธ์โดยการนำเรื่องเก่ามาเล่าใหม่

วิธีแรกคือ การปรับสำนวนภาษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงมีพระราชดำริที่จะให้คนรุ่นใหม่อ่าน แต่ก็ไม่ได้ทรงหึงสำนวนเก่า ยังคงมีเค้าสำนวนโบราณอยู่ แต่ทรงเลือกใช้ศัพท์บางคำให้เข้าใจง่ายขึ้น สลีลาของภาษาจึง

ยัง เป็นแบบของนิทานชาดกอยู่

วิธีที่สอง คือการอธิบายความ พระราชนิพนธ์เรื่องนี้จะมีคำอธิบาย ความแทรกทั้งในตอนท้ายและทั้งในเรื่องด้วย เพื่อให้คนอ่านเทียบได้ง่าย เช่น เมื่อจะพูดถึงระยะทางไกล 30 โยชน์ ทรงใช้โยชน์อยู่ แต่จะทรงเทียบให้เห็นว่า ไกลแค่ไหนในวงเล็บท้าย 30 โยชน์ก็จะระบุไว้ว่า 145 กิโลเมตร

วิธีที่สามที่ทรงใช้ก็คือ มีภาษาอังกฤษกำกับอยู่ด้วย ทรงนี้ทรงมีพระราช ดำริสว่าเพื่อให้ใช้เป็น Textbook คนที่รู้ภาษาหนึ่งจะได้เทียบกับอีกภาษาหนึ่ง ได้

วิธีที่สี่ ทรงใช้ภาพประกอบ เนื่องจากเรื่องพระมหาชนกนั้นเกิดใน อดีตกาล เป็นเรื่องที่ไกลตัว การมีภาพประกอบนอกจากความสวยงามแล้วยัง สามารถสื่อเรื่องราวให้เข้าใจง่ายขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งมีภาพสี่พระหัตถ์ 4 ภาพ เป็นภาพแผนที่ ที่แสดงตำแหน่งของเมืองต่าง ๆ ที่เป็นฉากของเรื่อง ถ้าใครเคย อ่านนิทานชาดกจะรู้สึกว่าเป็นเมืองที่เราไม่คุ้น เช่น เมืองพาราณสี มิถิลา จัมปา หรือแม้แต่สุวรรณภูมิ ชื่อเหล่านี้ไม่ใช่ชื่อที่ใช้ในปัจจุบัน เพราะฉะนั้น จะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างไกลตัว แผนที่จะทำให้คนอ่านนั้นรู้สึกถึงความสมจริงของ เรื่องมากขึ้นว่าเมืองเหล่านั้นไม่ใช่ฉากในจินตนาการ (โยทะกา, "พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว..." น.92)

นอกจากหนังสือที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระนิพนธ์เองแล้ว ยังมีหนังสือที่เป็นสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนที่พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ ให้ดำเนินการผลิตขึ้นเพื่อประโยชน์แก่เยาวชนของชาติ ดังนี้

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ของพระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริว่า หนังสือประเภท
สารานุกรมนั้น บรรจุสรรพวิชาความรู้เป็นสาระไว้ครบทุกแขนง เมื่อมีความต้อง
การหรือพอใจจะเรียนรู้เรื่องใดก็สามารถค้นหาอ่านทราบโดยสะดวก นับเป็น
หนังสือที่มีประโยชน์เกื้อกูลการศึกษา เพิ่มพูนปัญญาด้วยตนเองของประชาชนอย่าง
สำคัญ โดยเฉพาะในยามที่มีปัญหาการขาดแคลนครูและที่เล่าเรียนเช่นขณะนี้
หนังสือสารานุกรมจะช่วยคลี่คลายให้บรรเทาเบาบางลงได้เป็นอย่างดี จึงมีพระ
ราชดำรัสให้ตั้งโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะ
นำวิชาการแขนงต่าง ๆ ที่ควรศึกษา ออกเผยแพร่แก่เยาวชนให้แพร่หลายทั่วถึง
เพื่อเยาวชนจักได้หาความรู้ช่วยตัวเองได้จากการอ่านหนังสือ และเพื่อให้ได้
ประโยชน์อันกว้างขวางยิ่งขึ้น ทรงกำหนดหลักการทำคำอธิบายเรื่องต่าง ๆ เป็น
สามระดับ สำหรับเด็กชั้นเด็ก เด็กชั้นกลาง รวมถึงผู้ใหญ่ผู้สนใจอ่านได้อีกด้วย
เพื่อให้บิดามารดาสามารถใช้หนังสือนั้นเป็นเครื่องมือแนะนำวิชาแก่บุตรธิดา และ
ให้ที่แนะนำวิชาแก่น้อง เป็นลำดับกันลงไป นอกจากนั้น เมื่อเรื่องหนึ่งเรื่องใด
มีความเกี่ยวพันต่อเนื่องถึงเรื่องอื่น ๆ ก็ให้อ้างอิงถึงเรื่องนั้น ๆ ด้วยทุกเรื่องไป
ด้วยประสงค์จะให้ผู้ศึกษาทราบตระหนักว่าวิชาการแต่ละสาขามีความสัมพันธ์เกี่ยว
เนื่องถึงกัน พึงจะศึกษาให้ครบถ้วนทั่วถึง

สารานุกรมเล่มที่ 1 ได้พิมพ์ขึ้นใน พ.ศ. 2516 และมีการปรับปรุงเนื้อ
หาให้ทันสมัยอยู่เสมอจนถึงปัจจุบัน เป็นเล่มที่ 20 พิมพ์ใน พ.ศ. 2538 แต่ละเล่ม
จะบรรจุเรื่องต่าง ๆ เป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น เล่ม 1 มี ๑ เรื่อง คือ ดวงอาทิตย์
อุปราดา ท้องฟ้ากลางคืน นก ปลา เครื่องจักรกล พลังงาน อากาศยานและ
ดนตรีไทย เป็นต้น

พระราชกรณียกิจอันเนื่องด้วยหนังสือพิมพ์ นักข่าว และข่าว

“หน้าที่ของคนหนังสือพิมพ์กับหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน มีลักษณะอย่างเดียวกัน คือ ทำให้เกิดความเข้าใจและความถูกต้องอันดีขึ้นในหมู่มวลชน ข้าพเจ้าก็พยายามทำเช่นนั้นชั่วแต่ว่าต้องทำด้วยพิธีรีตอง และยศอย่างมากไปหน่อยตามธรรมเนียม”

ข้อความนี้เป็นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็นคำสัมภาษณ์แก่กลุ่มนักหนังสือพิมพ์ในกรุงเทพฯ ซึ่งต้น คราวเสด็จประพาสประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นทางราชการ เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2510

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงประกอบด้วยพระกรุณาธรรมแก่นักหนังสือพิมพ์ทอดพระองค์ลง เป็น “พระสหายของนักหนังสือพิมพ์” ทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ “ทำให้เกิดความเข้าใจ และความถูกต้องอันดี ขึ้นในหมู่มวลชน” แจกเช่นนักหนังสือพิมพ์ ทรงเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเราทั้งหลาย

สมัยทรงพระเยาว์ เหตุการณ์ของนักหนังสือพิมพ์ผู้นี้เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 8 สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราช มีนักหนังสือพิมพ์อาวุโสท่านหนึ่ง (ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช) บันทึกเรื่องความเป็นนักหนังสือพิมพ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น ที่ทรงแสดงออกโดย “ความอยากรู้อยากเห็น” อันเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของคนหนังสือพิมพ์ ไว้เป็นความว่า

“ในสมัยรัชกาลที่ 8 ช่างภาพหนังสือพิมพ์ที่ไปถ่ายภาพในงานพระราชพิธี และงานเสด็จพระราชดำเนินต่าง ๆ รู้สึกตัวเองว่ามีช่างภาพอีกคนหนึ่ง เข้ามาอยู่ในกลุ่มของตน

“ช่างภาพคนนั้นพูดจาแต่น้อย ถ่ายภาพเอาจริง เอาจริง คนหนังสือพิมพ์เห็นแล้วก็เกิดความเลื่อมใส ครั้นเข้าไปพูดจาด้วยช่างภาพคนนั้นก็ปราศรัยด้วยแต่โดยดี ให้ความสนิทสนมด้วยทุกครั้ง

“คนหนังสือพิมพ์นั้น (ตามปกติ) เป็นคนใจคอกว้างขวาง เมื่อเห็นใครที่กระทำกิจการอย่างเดียวกับตน เอาอย่างจริงจังไม่ถือเนื้อถือตัว ก็กำหนดหมายเอาว่า คน ๆ นั้นเป็นพวกเดียวกัน เกิดความเคารพนับถือ มีความสนิทสนมทางใจ ผูกพันกับคนผู้นั้นมาจนถึงบัดนี้

“ถึงแม้ว่า ผู้ที่คนหนังสือพิมพ์ยอมรับเข้าพวกแล้วนั้นจะได้เสด็จขึ้นเถลิงถวัลยราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์ราชาเจ้า รัชกาลที่ 9 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ความสัมพันธ์อันใกล้ชิดนั้น ก็ยังคงมีอยู่ตลอดมาจนตราบเท่าถึงทุกวันนี้”

นักหนังสือพิมพ์ที่ปรึกษาได้

เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2502 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร 14 จังหวัดภาคใต้ นักหนังสือพิมพ์ไทยและต่างประเทศตามเสด็จออกไปทำข่าว ด้วยวิธีเมื่อเสด็จคล้อยหลัง ก็พากันเข้าไปใต้ถุนราษฎรที่เข้าเฝ้า ว่ามีรับสั่งอย่างใดบ้าง โดยนัยนี้แล้วส่งโทรเลขกลับเข้าสำนักงาน

วันหนึ่งที่อำเภอทุ่งสง นครศรีธรรมราช นักข่าวของสำนักยูซิส และสำนักสยามนิกรกำลังจดข่าวจากปากคำของชาวบ้าน ได้ยินเสียงใครคนหนึ่งดังมาจากข้างหลัง ถามว่า “หนังสือพิมพ์ใช่ไหม”

นักข่าว 2 คน โมโห ที่มีคนมาทวงใจจึงไม่ตอบ แต่ครั้งจดข่าวจากชาวบ้านเสร็จเหลียวหลังชำเลืองดูเห็นรองเท้าหนังดำขลับ กางเกงสีกากีแกมเขียว รีดเรียบผิดสังเกตุ จึงเหลือบตาขึ้นดู พอเห็นตัวเท่านั้นลมจะจับเสียให้ได้

แต่แข็งใจกราบทูลว่า "ชะ-ใช้-พะ-พะ-ยะคะ"

ผู้ยืนอยู่ตรงหน้านักข่าว ไม่หลบสายตา สีหน้าเป็นมิตร และยิ้มชวนสนทนาพูดขึ้นก่อนว่า "นักหนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวตามความเป็นจริง มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหาย" นักข่าวตัวยิ่งสั้น กราบทูลได้ประโยคเดียว "ชะ-ใช้-พะ-ยะคะ" พระราชดำรัสครั้งนั้น เป็นครั้งแรกในตำนาน ซึ่งพระราชทานแก่พวกหนังสือพิมพ์ นับเป็นพระมหากรุณาธรรมอันคนหนังสือพิมพ์น้อมเกล้าฯ รับไว้โดยไม่มีวันลืม

นักหนังสือพิมพ์ในพระราชวัง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรก ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ช่างภาพหนังสือพิมพ์เข้าไปถ่ายภาพในงานพระราชทานเลี้ยง ให้ประธานาธิบดีซูการ์โนแห่งประเทศอินโดนีเซีย พระราชาอาคันตุกะในพระบรมมหาราชวัง ในคราวนั้น เสด็จหลีกจากแขกเมือง มาทรงป้วนเปี้ยนอยู่กับพวกช่างภาพ พระราชทานพระโอวาทแก่นักหนังสือพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง ว่า "นักหนังสือพิมพ์ควรทำหน้าที่ได้หลายอย่าง คือ ถ่ายรูปก็ได้ และเขียนข่าวก็ได้"

พระมหากรุณา และพระโอวาทที่พระราชทานแก่นักหนังสือพิมพ์ เช่นนี้มีอีกครั้งหนึ่ง ในโอกาสที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นักเขียนและนักหนังสือพิมพ์เข้าเฝ้า ณ สวนศิลาลัย ในงานพระราชทานเลี้ยงนักเขียนนานาชาติที่เข้ามาประชุมเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2507 ซึ่งชวนให้ระลึกถึงพระโอวาท "นักหนังสือพิมพ์ต้องเสนอข่าวตามความเป็นจริง มิฉะนั้นจะเกิดความเสียหาย"

นักหนังสือพิมพ์ที่สหรัฐอเมริกา

ในปีที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมสหรัฐอเมริกา เป็นทางราชการครั้งแรก สมาคมนักหนังสือพิมพ์และนักธุรกิจใน

ประเทศนั้น กราบทูลเชิญเสวยพระกระยาหารกาลาดินเนอร์ ในวันที่ 8 มิถุนายน
ภายหลังพระกระยาหารทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสุนทรพจน์ตอน
หนึ่งแก่ที่ประชุม มีความดังนี้

“ผู้มีหน้าที่สื่อข่าวก็ดี หรือมีหน้าที่ประสานความเข้าใจระหว่างคนหลาย
ชาติหลายชั้นก็ดี ควรสำนึกอยู่เสมอว่า งานของเขาเป็นงานสำคัญและมีเกียรติสูง
เพราะหมายถึงความรับผิดชอบอันยิ่งใหญ่ ในการร่วมกันสร้างสันติสุขให้แก่โลก
การแพร่ข่าวโดยขาดความระมัดระวัง หรือแม้แต่คำพูดง่าย ๆ เพียงนิดเดียวก็
สามารถจะทำลายงานที่ผู้มีความปรารถนาดีทั้งหลายพยายามสร้างไว้ด้วยความ
ยากลำบากเป็นเวลาแรมปี หากจะแก้ตัวว่าการพูดพล่อย ๆ เพียง 2-3 คำนี้เป็น
เรื่องเล็ก ไม่น่าจะเก็บมาถือเป็นเรื่องใหญ่เลย ก็ไม่ถูก เหมือนฟองอากาศนิด
เดียว ถ้าเข้าไปอยู่ในเส้นเลือด ก็จะสามารถปลิดชีวิตคนได้ทั้งคน และน้ำตาล
หลาย ๆ ก้อนเล็กน้อยเดียว ถ้าใส่ไปในถังน้ำมันรถก็จะทำให้เครื่องจักรดี ๆ
ของรถเสียได้โดยสิ้นเชิง”

อนึ่ง ในช่วงเดียวกัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน
สัมภาษณ์แก่นักหนังสือพิมพ์อเมริกันในที่ประชุมนั้นด้วย ในการกราบทูลสัมภาษณ์ ดู
เหมือนความจะเป็นไปได้ว่า บรรดาพวกหนังสือพิมพ์อเมริกันพยายามทดลองสอบ
พระปรีชาสามารถทำนองใคร่จะทดลอง “ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน” ซึ่งเขาทั้ง
หลายได้ยินกิตติศัพท์มาเป็นเวลานาน จึงพากันกราบทูลถาม เป็นความว่า “หน้าที่
พระเจ้าแผ่นดินของท่าน เป็นอย่างไร?” พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตอบว่า
“หน้าที่ของคนหนังสือพิมพ์ กับหน้าที่ของพระเจ้าแผ่นดิน มีลักษณะอย่างเดียวกัน
คือทำให้เกิดความเข้าใจอันดีและความถูกต้องขึ้นในมวลชน ข้าพเจ้าก็พยายามทำ
หน้าที่เช่นนั้น ชั่วแต่ว่าต้องทำด้วยพิธีตองและยศอย่างมากไปหน่อยตามธรรมเนียม”

พระราชดำรินี้ ถึงแม้จะได้พระราชทานแก่นักหนังสือพิมพ์ชาวต่างประเทศ
ก็แสดงให้เห็นถึงน้ำพระราชหฤทัยที่มีต่ออาชีพหนังสือพิมพ์และคนหนังสือพิมพ์ นับ

เป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเห็นความสำคัญของหนังสือพิมพ์เสมอมา

ทุกครั้ง ที่มีคนหนังสือพิมพ์ได้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทก็จะทรงมีพระราชปฏิสันถารใกล้ชิดสนิทสนมเป็นกันเองเสมอมา เมื่อนักหนังสือพิมพ์กราบบังคมทูลถามข้อความอันใด ก็มีพระราชดำรัสตอบโดยเปิดเผย ไม่มีสิ่งซ่อนเร้นหรือแสดงให้เห็นว่าทรงรังเกียจ หรือสงสัยกลางแกลงพระราชหฤทัยในเจตนาของคนหนังสือพิมพ์

อนึ่ง ในยามเสด็จพระราชดำเนินไปในที่ใดที่มีช่างภาพหนังสือพิมพ์และคนหนังสือพิมพ์เฝ้าฯ อยู่ ก็ทรงแสดงพระเมตตาให้ประจักษ์ชัดต่อคนหนังสือพิมพ์ทุกครั้งไป (เสฐียร พันธงศรี, 2532 : น.12-14)

พระราชกรณียกิจอันเนื่องด้วยนักข่าวและข่าว

คำสรรเสริญพระบารมีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีลักษณะเฉพาะทางเฉพาะสาขาวิชาหรืออาชีพ เนื่องด้วยคนในวิชาชีพนั้น ๆ ชาบซึ่งต่อพระอัจฉริยภาพ ปรากฏหลายลักษณะ อาทิ พระมหाराชนักพัฒนา เอกอัครศิลปิน เป็นต้น แต่ทว่าสำหรับงานข่าวหรืองานหนังสือพิมพ์ จะเฉลิมพระเกียรติโดยลักษณะวิชาชีพว่า "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในรัชกาลปัจจุบัน ทรงเป็นเลิศและบำเพ็ญพระราชกรณียกิจด้านนี้อย่างยิ่งยวด" พระราชกรณียกิจที่พสกนิกรชาบซึ่งในพระบารมีตามที่ปรากฏนั้น ถือว่าทรงอยู่ในฐานะ "แหล่งข่าวใหญ่" ยิ่งกว่าแหล่งข่าวใด ๆ เป็นพระมหากษัตริย์ที่ต่อวิชาชีพสื่อมวลชน

ทรงพระปรีชาสามารถในการใช้ข้อมูลข่าวสารให้เป็นคุณแก่ประเทศตังเราจะเห็นจากกระแสพระราชดำริ พระบรมราโชวาทในโอกาสต่าง ๆ เราในฐานะข้าแผ่นดิน ควรจะได้สัมผัสต่อการศึกษาข้อมูล และสามารถใช้อาวสารโดยเสด็จตามรอยพระยุคลบาท ความสามารถเช่นนี้ย่อมแสดงออกโดยการมี

วิจารณ์ญาณเลือกรับข่าว กรองข่าว และใช้ข่าว ถ้าประชาชนมีคุณภาพทางการใช้ข่าวยิ่งขึ้น บรรดาสานักข่าว หนังสือพิมพ์และสื่อมวลชน ย่อมถูกกดดันให้เร่งยกระดับคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาชีพสูงกว่าขณะปัจจุบัน

สวนจิตรลดาธารโหลฐาน พระราชวังดุสิต นอกจากจะเป็นพระราชวังที่แตกต่างจากพระราชวังอื่นใดในโลก ด้วยมีโรงงาน แพลงนาสาธิต หรือส่วนงานทดลองปฏิบัติการเนื่องในโครงการส่วนพระองค์ หรือโครงการพระราชดำริแล้ว สถานีวิทยุ อ.ส. ยังตั้ง ณ ที่นั้น ข่าวยานสื่อสารที่สั่งการจากพระราชวังและรับการถวายรายงานก็พร้อมด้วยประสิทธิภาพ อนึ่งต่อการแพร่ข่าวพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ก็มีสวนงานในพระราชสำนักปฏิบัติหน้าที่แพร่ข่าวพระราชทานหรือภาพข่าวพระราชทาน หรือต่อมาได้มีส่วนราชการ เช่น สำนักราชเลขาธิการ จัดทำประมวลข่าวพระราชกรณียกิจต่าง ๆ และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้จัดพิมพ์ ดังปรากฏในคำนำหนังสือพระราชกรณียกิจระหว่างเดือนตุลาคม 2534 ถึงกันยายน 2535 มีความบางตอบว่า

“พระราชกรณียกิจต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นประวัติการณ์ของแผ่นดินและมีผู้สนใจใคร่ทราบอยู่ทั่วไป เพื่อสนองความต้องการนั้น สำนักราชเลขาธิการจึงได้ประมวลพระราชกรณียกิจส่วนหนึ่งในรอบปีที่ล่วงแล้ว ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2534 จนถึงเดือนกันยายน 2535 พร้อมด้วยพระบรมฉายาลักษณ์ซึ่งช่างภาพส่วนพระองค์ได้บันทึกไว้”

ข่าวพระราชกรณียกิจในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นข่าวที่ได้รับการนำเสนอโดยลักษณะมาตรฐานของ “ข่าว” คือเป็นข่าวแท้ ๆ ไม่มีความเห็นของผู้เสนอข่าวปะปน จึงเป็นตัวอย่างและบรรทัดฐานของข่าวเพื่อการศึกษาทางวิชาหนังสือพิมพ์

สำหรับพระมหากษัตริย์ผู้ทรงอำนาจวิชาชีพนักข่าวและนักหนังสือพิมพ์ นอกจากพระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวเนื่องด้วยการทำหน้าที่สื่อมวลชนโดยตรง (ตามที่ปรากฏในพระราชกระแสรับสั่งหรือพระบรมราโชวาทบางองค์ การเสด็จพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาทางวารสารศาสตร์ นิเทศศาสตร์ โดยผู้รับพระราชทานปริญญาจำนวนหนึ่งจะเข้ามาเป็นทรัพยากรบุคคลของวิชาชีพนี้อีก หรือทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม รับสมาคมวิชาชีพทางหนังสือพิมพ์ บางสมาคมไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์

นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชวิจารณ์เรื่องภาษาหรือการใช้ภาษาไทย พระราชกรณียศนั้นใช้เป็นคุณแก่บรรดาผู้ศึกษาทางอักษรศาสตร์ แต่ทว่าผู้ทำงานสื่อสารมวลชนควรน้อมรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม เพราะการสื่อสารหรือสื่อข่าว ย่อมมีภาษาเป็นปัจจัยสำคัญ พระราชจรรยาวัตรในการที่ทรงซักถามบุคคลที่มีโอกาสเข้าเฝ้าหรือในการเสด็จเยี่ยมราษฎร การทรงจดบันทึก การใช้สื่อการศึกษาอื่น เช่น พระแผน ที่ พระราชกรณียกิจเช่นนี้ถ้าโดยเสด็จตามศึกษาและปรับใช้กับงานในหน้าที่ของนักข่าว นักข่าวนั้นก็ค่อย ๆ อุดมด้วยข้อมูล ความรู้สามารถติดตามเรื่องอย่างมีพื้นภูมิความรู้เฉพาะ มิใช่การถามแต่เชิงความเห็น เก็บถ้อยคำคนนั้นไปถามคนนี้ ชวนให้เกิดวาทกรรม ความสนพระราชหฤทัยเรื่องภาษาดังพระราชทานพระราชวิจารณ์แก่วงภาษาแล้ว ความถูกต้องในการสื่อภาษาบางกรณีมิได้อยู่ที่ผู้เขียนเสียทีเดียว トラบที่การเขียนการพิมพ์ยังมีขบวนการ “ผ่าน” เช่นต้นฉบับต้องเรียงพิมพ์ผ่านการปรุฟและดำเนินการพิมพ์ ทั้งนี้อาจจะไม่หวนคืนสู่ผู้เขียน เพื่อดูความเรียบร้อยขั้นสุดท้ายอีกคราวหนึ่งเลย ความถูกต้องเช่นนี้พระราชปฏิบัติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ก็ทรงเป็นเลิศเมื่อมีหนังสือพระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช เรื่อง “สัมมาทิฐิตามพระเถราธิบายของท่านพระสารีบุตรเถระ” ฉบับพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2528 จากที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ จัดพิมพ์ถวายในวโรกาสสมเด็จพระญาณสังวรฯ บำเพ็ญพระราชกุศลฉลองพระชมายุ 6 รอบ ปรากฏว่าฉบับพิมพ์คราวนั้นพิมพ์ผิดหลายแห่ง ต่อมาได้ทรงมีพระราชปรารภกับสมเด็จพระญาณสังวรฯ

ถึงเหตุ นั้น ครั้นเมื่อพิมพ์ซ้ำฉบับใหม่จึง

“ได้ทรงพระราชอุทิศสาหะตรวจทานต้นฉบับใหม่ตลอดทั้ง เรื่อง แล้ว พระราชทานมาที่สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช เพื่อจัดพิมพ์ขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชทรัพย์สำหรับการพิมพ์ครั้งนี้ด้วย”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ทรงเป็นแบบฉบับให้ศึกษาทางงานหนังสือพิมพ์ แม้โดยฐานะงานพิสูจน์อักษร ใช้นั้น สิ่งเกิดถึงพระราชนิยมประการหนึ่งคือ ทรงกลองไว้ฉายภาพในโอกาสเสด็จพระราชดำเนินในที่ต่าง ๆ ภาพฉายมีพระหัตถ์เช่นนี้ก็ศึกษาอย่างยิ่ง หลาย ๆ ภาพเป็นประวัติศาสตร์แห่งการฉายภาพ อาทิ ทรงฉายภาพขาว-ดำจากภาพรามเกียรติ์ ที่ระเบียบวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ขณะทรงพระเยาว์ ดังได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญมาพิมพ์ประกอบโคลงพระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 5 ทรงบรรยายภาพรามเกียรติ์พร้อมกวีร่วมสมัยนั้น เพื่อพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ ในงานพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาชัยนาทนเรนทร พ.ศ. 2495

พระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยทางตรงดังกล่าวมาพอสังเขปข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ในงานข่าวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง (ธรรมเกียรติ กั่นอริ, 2539 : น. 62-63)

2. ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานเกี่ยวข้องมาโดยตลอด คือ สื่อวิทยุ วิทยุสื่อสารและอุปกรณ์สื่อสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากทรงโปรดและสนพระทัยในเรื่องวิชาไฟฟ้าและวัตถุตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ดังจะขอกล่าวถึงพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องด้านการสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์

ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ระหว่างที่ประทับอยู่ที่เมืองโลซานน์ ประเทศ สวิตเซอร์แลนด์ พระองค์ได้ทรงซื้ออุปกรณ์เครื่องรับวิทยุซึ่งขายเลหลังราคาถูก ทรงประกอบเป็นเครื่องรับวิทยุชนิดแร่ สามารถรับฟังวิทยุกระจายเสียงในยุโรป ได้หลายแห่ง เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จฯ กลับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2495 ก็ได้ทรงตั้งสถานีวิทยุ อ.ส. ขึ้น ณ พระที่นั่งสวนอัมพรซึ่งก็คือชื่อ อักษรย่อของสถานีวิทยุนี้เอง ต่อมาได้ย้ายสถานีวิทยุ อ.ส. เข้าไปตั้งในบริเวณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน การตั้งสถานีวิทยุ อ.ส. ขึ้นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีวัตถุประสงค์ที่จะเปิดโอกาสให้พสกนิกรมีช่องทางในการติดต่อกับพระองค์ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องผ่านกระบวนการขั้นตอนตามพิธีการเหมือนสมัยก่อน ทรงใช้สถานีวิทยุเพื่อเป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์ ติดต่อข่าวสารกับประชาชน และเป็นสื่อสัมพันธ์ระหว่างพระองค์และประชาชนที่ทรงแสดงให้เห็นถึงความรักที่ พระองค์ทำนพระราชนานให้กับประชาชนทุกคน

สถานีวิทยุ อ.ส. ได้ทำหน้าที่แจ้งข่าวสารที่สำคัญให้ประชาชนได้ทราบ เช่น การเกิดโรคโปลิโอระบาดในปี พ.ศ. 2495 อหิวาตกโรคปี พ.ศ. 2501 และเมื่อเกิดวาตภัยที่แหลมตะลุมพุก พ.ศ. 2505 ทรงมีพระราชดำริให้ใช้สถานี วิทยุ อ.ส. ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจนเป็นต้นกำเนิด ของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์

สถานีวิทยุ อ.ส. เมื่อแรกตั้งเป็นสถานีเล็ก ๆ มีเครื่องส่ง 2 เครื่อง ขนาดกำลังส่ง 100 วัตต์ ออกอากาศด้วยคลื่นสั้นและคลื่นยาวในระบบ AM พร้อม ๆ กัน เครื่องส่งรุ่นแรกนี้เป็นเครื่องที่กรมประชาสัมพันธ์ทูลเกล้าฯ ถวาย และติดตั้งให้ด้วย เมื่อออกอากาศไปได้ระยะหนึ่งก็มีจดหมายรายงานผลการรับ ฟังเข้ามาจากหลายประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา เยอรมันฯ เป็นต้น ต่อมาจึงโปรดฯ ให้ขยายกำลังส่งเพิ่มขึ้นอีก

ธัชยพงษ์ ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ ทรงเล่าถึงเรื่องราวของสถานีวิทยุ อ.ส. ว่า พอย้ายมาอยู่ที่สวนจิตรฯ ประมาณ พ.ศ. 2500 จำได้ว่าแต่ก่อนนี้วันศุกร์จะทรงดนตรีและมีคนโทรศัพท์เข้ามาขอเพลงได้ ปัจจุบันยังทรงดนตรีอยู่ แต่จะออกอากาศหรือเปล่านั้นไม่ทราบไม่ฟัง ในการขอเพลงคนโทรมาอาจจะพูดเรื่องอื่น ๆ ได้ ปัจจุบันก็มีผู้จัดรายการแบบนี้เป็นของธรรมดา แต่สมัยนั้น 30 ปีมาแล้วถือว่าเป็นเรื่องทันสมัยมาก

เรื่องที่สมัยก่อนไม่เคยมี และทรงจัดทำเป็นพระองค์แรกคือการรับบริจาคเงินช่วยการกุศลผ่านทางวิทยุ ตอนนั้นมีวาทภัยที่แหลมตะลุมพุก ทรงเล่นดนตรีให้คนขอเพลง โดยบริจาคช่วยผู้ประสบภัยที่แหลมตะลุมพุก เป็นการใช้สื่อวิทยุในกิจการอย่างนี้เป็นครั้งแรก ที่จำได้มีคนโทรศัพท์บริจาคเงินขอเพลง และมีคนโทรศัพท์มาบริจาคเงินขอให้หยุดร้องด้วย ปัจจุบันคงเหลือแต่การบริจาคเงินให้ร้องเพลงบ้าง ให้หยุดไม่เห็นมี ตอนนั้นก็รวบรวมเงินได้พอควร แต่ก่อนตอนช่วยผู้ประสบภัยนี้ทำกันเอง ที่ตรงโรงเรียนจิตรลดานี้แหละ จำได้ว่ามีปลาเค็ม มีถุงพลาสติกเยอะแยะ แล้วพวกเราเด็ก ๆ ก็ช่วยกัน มีผู้บริจาคเป็นเสื้อผ้าเป็นของอะไรเยอะแยะ ต่อจากนั้นถึงได้ค่อยทำเป็นเรื่องเป็นราว คือตรงนั้นก็เริ่มต้นกำเนิดของมูลนิธิราชประชานุเคราะห์

ส่วนเรื่องประกาศต่าง ๆ ทางวิทยุเกี่ยวกับเรื่องทางการแพทย์ เชิญให้คนมาฉีดวัคซีนก็มี ท่านสนใจโครงการเรื่องทางแพทย์ สาธารณสุขหลาย ๆ เรื่อง เช่น เรื่องโรคเรื้อน โปลิโอ อหิวาต์ ใช้สื่อทางวิทยุนี้ชักจูงคน นอกจากนั้นท่านสั่งให้ทำตารางรายการวิทยุ ซึ่งรายการตารางของ อ.ส. เขาต้องมีว่ามีรายการอะไรบ้าง ก็คล้ายกับวิทยุศึกษา มีรายการสุขภาพ การศึกษา ธรรมะ หรือการพัฒนาเยาวชนก็เป็นการใช้สื่อวิทยุเพื่อให้ประชาชนได้รับความรู้ ได้ข่าวสาร แต่ว่าก็ไม่ได้ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์อะไรต่ออะไรเสมอไป อย่างที่โรคนมที่ว่าท่านทำ เรื่องการประชาสัมพันธ์ให้คนดื่มนมมาตั้งนานแล้ว โดยการหาจากคนรู้จักก่อน แล้วก็บอกกันปากต่อปาก เมื่อใครเป็นสมาชิกผู้ดื่มนม ถึงเวลาก็มี

เจ้าหน้าที่ไปส่งนมถึงบ้านสมาชิกที่บริจาคเป็นรายเดือน

ปัจจุบันสถานีวิทยุ อ.ส. ยังคงกระจายเสียงเป็นประจำทุกวัน เว้นวันจันทร์ โดยออกอากาศทั้งคลื่นสั้นและคลื่นยาว ในระบบ AM 1332 KHZ และ FM 104 MHz ในวันอังคารถึงวันเสาร์ เวลา 10.30-12.00 น. และ 16.00-19.00 น. วันอาทิตย์ เวลา 9.00-12.00 น.

ในส่วนของกิจการด้านการสื่อสารนี้ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงกล่าวว่า นอกจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้เครื่องเทคโนโลยีแล้ว ก็มีวิทยุสื่อสารข่ายต่าง ๆ เสียงดัง "กึก ๆ เจียก ๆ ลั่นห้องไปหมด" ดูเหมือนจะมีของตำรวจข่ายต่าง ๆ ของมหาดไทย เมื่อฟังแล้วบ่อยครั้งที่ทรงช่วยเหลือการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ได้ เช่น เมื่อเกิดอัคคีภัยหรืออุบัติเหตุ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงให้เกิดการติดต่อประสานกับกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ เพื่อใช้ติดตามข้อมูลข่าวสาร ความเป็นไปของบ้านเมืองตลอดเวลา ซึ่งพระองค์ไม่เพียงแต่รับรู้เท่านั้นยังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ หรือมีโครงการเฉพาะของพระองค์เอง เพื่อทรงช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเหล่านั้น (IT Management, 1995 : น.44)

3. ด้านเพลงและดนตรี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีอัจฉริยภาพทางด้านดนตรีมาก ทั้งด้านเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ และการแต่งเนื้อเพลง ทำนองเพลง บทเพลง พระราชนิพนธ์หลาย ๆ เพลง จึงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปของคนไทยทั้งประเทศ

พระราชประวัติในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันที่ทรงเกี่ยวข้องกับเรื่องดนตรีต่าง ๆ นั้น เริ่มตั้งแต่สมัยที่ยังทรงเป็นสมเด็จพระอนุชาธิราช ในรัชกาลที่ 8 และทรงศึกษาอยู่ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ โดย

ทรงฝึกเครื่องดนตรีที่โปรดมากที่สุดได้แก่เครื่องเป่าต่าง ๆ เช่น Clarinet, Saxophone ทั้งนี้ทรงได้รับการฝึกตามแบบฉบับการศึกษาวิชาดนตรีอย่างแท้จริง โดยทรงฝึกตามโน้ตและการบรรเลงแบบคลาสสิก ทั้งทรงมีพระราชหฤทัยโปรดที่จะทรงดนตรีแบบ Jazz แต่ก็ยังต้องทรงฝึกทาง Classic ด้วย พระอาจารย์ได้ถวายคำแนะนำ ทรงฝึกอย่างเข้มงวดนานกว่า 2 ปี เมื่อได้ทรงฝึกดนตรีขั้นพื้นฐานนานพอสมควรแล้ว จึงเริ่มทรงดนตรีไปในทาง Jazz หลังจากนั้นจึงทรงสมทบกับวงดนตรีโดยทรงเครื่องเป่าอย่างเสรีสอดแทรกกับแผ่นเสียงของวงดนตรีที่มีชื่อเสียง เช่น ของซิดนีย์บาร์เช่ (Sydney Bachet) นักเป่า Soprano Saxophone ที่มีชื่อเสียงของโลก ดังนั้นจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจเลยว่า เพราะเหตุใดพระองค์ท่านจึงทรงมีพระปรีชาสามารถทางเป่า Soprano Saxophone ได้ดี นอกจากนี้ยังทรงเครื่องเป่าต่าง ๆ อื่น ๆ อีกเช่น Alto Saxophone, Tenor Saxophone, Clarinet, Baritone Saxophone และบางครั้งแม้แต่ Trumpet ก็ยังทรงได้

ภายหลัง เมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติแล้วจึงได้ทรงเปียโนเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อทรงใช้ประกอบการพระราชนิพนธ์เพลงและทรงเปียโนเพื่อร่วมกับวงดนตรีเป็นการส่วนพระองค์อีกด้วย

ในสมัยที่ทรงดนตรีร่วมกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลอยู่นั้น ปรากฏว่าทรงมีเค้าที่จะทรงพระราชนิพนธ์เพลงขึ้นเป็นท่อนเป็นตอนแล้ว แต่ยังไม่ทันครบเพลงก็ทรงหยุดไปเมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเสด็จนิวัตพระนครในปี พ.ศ. 2488 นั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญนักดนตรีสมัครเล่นผลัดกันเข้าไปร่วมบรรเลง อาทิ เช่น ม.ล.อุดม สนิทวงศ์ และคณะ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และคณะ นายวิลาศ บุนนาค เป็นต้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงสนพระทัยการพระราชนิพนธ์เพลงและทรงทราบว่า มจ.จักรพันธ์ เพ็ญศิริ จักรพันธ์ ทรง เป็นนักแต่ง เพลงสมัคร เล่นด้วยผู้หนึ่ง จึงมีพระราชดำรัสสั่งให้ เข้า เฝ้า และให้นำ เพลงที่ทรงแต่ง ไปถวาย เป็นตัวอย่างด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลทรงมีพระลระราชดำรัสถามถึงการแต่ง เพลงว่า มีปัญหาอะไรบ้าง ซึ่ง มจ.จักรพันธ์ฯ ได้กราบบังคมทูลว่า ยังไม่สามารถแต่ง เพลงบลูส์ได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล จึงทรงสาธิตด้วยเปียโนแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ทรงเป็นผู้บรรยาย มจ.จักรพันธ์ฯ จึงถวายข้อคิดเห็นว่า โดยที่ทรงมีพื้นฐานทางดนตรีมาอย่างดี น่าจะทรงพระราชนิพนธ์ เพลงด้วยพระองค์เอง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ทรงมีพระราชดำรัสว่า พระองค์ท่านเองจะไม่ทรงพระราชนิพนธ์ แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ ควรจะทรงพระราชนิพนธ์ต่อ เพราะทรงได้ตีมาแล้ว เป็นท่อนเป็นตอน แต่ยังไม่ทันครบเพลงเท่านั้น ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑ จึงทรงสรุปพระราชทานให้ มจ.จักรพันธ์ฯ ไปทรงแต่ง เพลงบลูส์ตามที่ได้พระราชทานข้อแนะนำไป โดยพระองค์เองก็จะทรงพระราชนิพนธ์ด้วย ภายหลังประมาณต้นปี พ.ศ. 2489 ซึ่งขณะนั้นยังทรง เป็นสมเด็จพระอนุชาธิราชอยู่ เมื่อได้ทรงพระราชนิพนธ์เสร็จแล้ว จึงได้ทรงนัดหมายให้ มจ.จักรพันธ์ฯ เข้า เฝ้า และให้ทรงช่วยแต่งคำร้องด้วย ตั้งแต่นั้น เป็นต้นมาจึงทรงมีการพระราชนิพนธ์ เพลงขึ้นและได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานไปยังวงดนตรีต่าง ๆ ในสมัยนั้น เช่น วงดนตรีสุนทราภรณ์ วงดนตรีดุริยโยธิน รวมทั้งวงดนตรีประจำมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในโอกาสต่อมาด้วย

เพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์เพลงแรกคือ เพลง "แสงเทียน" เป็นเพลงบลูส์ แต่เนื่องจากมีพระราชประสงค์ที่จะทรงแก้ไขให้ดีขึ้น จึงยังไม่โปรดเกล้าฯ พระราชทานออกมา แต่ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานเพลง "ยามเย็น" และ เพลง "สายฝน" ออกมาก่อน ซึ่งเป็นที่ซาบซึ้งและประทับใจของพสกนิกรอย่างมาก ต่อมาทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จึงได้ขอพระราชทานเพลงประจำมหาวิทยาลัย เริ่มจากทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ขอพระราชทานก่อน โดย ม.ร.ว. สุนชาติ

สวัสดิกุล เป็นผู้ขอพระราชทาน เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราช
นิพนธ์ท่านองและโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แล้ว ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ได้ขอพระราชทานคำร้องอีก ซึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้ทางจุฬาฯ จัดแต่งคำร้องเอง
และส่งมาถวายในภายหลัง จากนั้นมหาวิทยาลัยอื่น ๆ จึงได้ขอพระราชทานเพลง
ประจำมหาวิทยาลัยมาซึ่งได้พระราชทานให้ด้วย

ในวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2494-2495 พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชประสงค์จะพระราชทานพรให้แก่พสกนิกร
โดยใช้บทเพลงแทนการพระราชทานพร จึงโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใกล้ชิดร่วมแต่ง
เพลง "พรปีใหม่" ขึ้น และได้โปรดเกล้าฯ ให้ มจ.จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธุ์
ทรงเป่า Saxophone ในช่วงแรกและช่วงที่ 3 โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
จะทรงเป่าต่อไปในช่วงที่สองและสี่สลับไปจนครบท่านองเป็นเพลง แล้วแต่งคำ
อวยพรลงในบทเพลงตอนนั้นเลย ซึ่งเสร็จภายในครึ่งชั่วโมง เนื่องจากในคืนวัน
นั้นมีเวลาจำกัด จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้แก่วงดนตรีได้เพียง 2 วงเท่านั้น
คือวงดนตรีของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งกำลัง
แสดงอยู่ที่โรงหนังเฉลิมไทย เพลง "พรปีใหม่" นี้คงบรรเลงกันเรื่อยมาทุก ๆ ปี
จนปัจจุบันนี้

บทเพลงพระราชนิพนธ์มีทั้งหมดเกือบ 50 เพลงนั้น ทุกเพลงเป็นที่
ชอบซึ่งของพสกนิกรเป็นอันมาก เพราะนอกจากจะมีความไพเราะแล้ว ยังเป็น
เพลงที่มีคติประโยชน์น่านับการ จึงได้มีผู้ขอพระราชทานกันมากขึ้น โดยทหาร
เหล่าต่าง ๆ ได้เริ่มขอพระราชทานบ้าง เพลงพระราชนิพนธ์ที่โปรดเกล้าฯ
พระราชทานให้แก่เหล่าทหารหาญเป็นลำดับมาคือ เพลงมาร์ชราชวัลลภ ธงชัย
เฉลิมพล มาร์ชราชนาวิกโยธิน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากจะทรงมีพระปรีชาสามารถใน
ศิลปการดนตรีแล้ว ยังทรงมีพระปรีชาสามารถในงานศิลปการละครด้วย โดยได้

ทรงพระราชนิพนธ์เพลงชุดแสงเดือนขึ้น เป็นเพลงพระราชนิพนธ์ที่ใช้ประกอบลีลาการแสดงระบำปลายเท้า ซึ่งได้เปิดการแสดง ณ เวทีลีลาศสวนอัมพร ปรางค์เป็นที่นิยมของประชาชนโดยทั่วกัน และอยู่ในความทรงจำของประชาชนมาจนปัจจุบันนี้

หลังจากเพลงพระราชนิพนธ์ชุดแสงเดือนแล้ว ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพลงประกอบการแสดงอีกคือ ชุดมโนहरา (Kinari Suite) โดยทรงแยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้วโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้วงดนตรีนำไปบรรเลง และได้มีการบรรเลงประกอบการแสดงด้วย ปรางค์ว่าเป็นที่ตื่นตาตื่นใจอย่างยิ่ง นับได้ว่าเพลงพระราชนิพนธ์ชุดดังกล่าวเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ชัดว่า ทรงมีพระปรีชาสามารถในการพระราชนิพนธ์เพลงประเภท Pop, Light Music และ Classico ได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระปรีชาสามารถในการพระราชนิพนธ์คำร้องภาษาอังกฤษอีก เพลงพระราชนิพนธ์ที่ทรงใส่คำภาษาอังกฤษ ได้แก่ เพลง "Still on My Mind" "Old Fashioned Melody" "No Moon" และ "Dream Island"

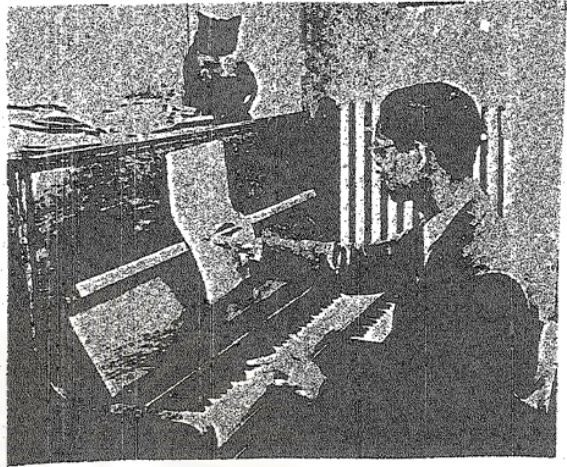
ในปัจจุบัน เมื่อภาวะบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีน้ำพระทัยเต็มเปี่ยมไปด้วยความห่วงใย ความเสียสละเพื่อพสกนิกร เราจะเห็นว่าได้เริ่มทรงพระราชนิพนธ์เพลงปลุกใจเพื่อเป็นกำลังใจให้แก่ประชาชนในการแสดงออกซึ่งความรักชาติเสียสละเพื่อส่วนรวม และเพื่อให้พสกนิกรร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชาติบ้านเมืองด้วย เพลงที่ทรงพระราชนิพนธ์คือ "ความฝันอันสูงสุด" และเพลง "เราสู้" เป็นต้น

นอกจากจะทรงเป็นอัจฉริยะในเรื่องการพระราชนิพนธ์เพลงแล้ว ยังทรงพระปรีชาสามารถอย่างยิ่งในการทรงดนตรีอีกด้วย ซึ่ง มจ.จักรพันธ์ฯ ทรง

เล่าว่า ระหว่างที่ทรงพระประชวรอยู่ในประเทศสวีเดนและระยะที่ทรงพักฟื้นอยู่นั้น คณะแพทย์ผู้ถวายการรักษาได้ห้ามมิให้ทรงเครื่องเปล่าทุกชนิด ในวันหนึ่งได้โปรดเกล้าฯ ให้ มจ.จักรพันธ์ฯ ทรงเป่า Saxophone เฉพาะเพียงให้ออกเสียงถวาย โดยที่ มจ.จักรพันธ์ฯ ประทับกับพื้น และพระองค์ทรงเอื้อมพระหัตถ์ไปคร่อม แล้วทรงใช้นิ้วพระหัตถ์ตีคอร์ดเพลงขึ้น ปรากฏเป็นเสียง Saxophone ที่ไพเราะมากทำให้สมเด็จพระราชชนนีซึ่งประทับอยู่อีกห้อง ตกพระทัยรีบเสด็จเข้าไปทอดพระเนตรพร้อมด้วยข้าราชการและคณะแพทย์ ซึ่งพากันตกใจวิ่งเข้าไปเฝ้ากันเป็นการใหญ่ จึงกลายเป็นเรื่องน่าแปลกใจอย่างยิ่งที่ว่า มจ.จักรพันธ์ฯ ทรงเป็นผู้เป่า เฉพาะให้ออกเสียงถวายแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงใช้นิ้วพระหัตถ์ตีคอร์ดเพลงก็ได้ด้วย

พระปรีชาสามารถในด้านการดนตรีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่เพียงแต่จะสร้างความประทับใจให้แก่พสกนิกรชาวไทยเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญและเป็นที่ยอมรับของชาวเมืองเวียนนา นครแห่งดนตรีอีกด้วย โดยวงดนตรีนีเดออร์ เอสเตอร์ไรช์ โทนครือสเลอร์ ออเคสตรา ((N.Q. Tonkünstler Orchestra) ซึ่งควบคุมโดย ไฮน์ ว็อลเบอร์ก ได้อัญเชิญเพลงพระราชนิพนธ์ชุด "มโนห์รา" "สายฝน" "ยามเย็น" "มาร์ชราชนาวิกโยธิน" และ "มาร์ชราชวัลลภ" ไปบรรเลง ณ คอนเสิร์ต ฮอลล์ กรุงเวียนนา เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2507 พร้อมกันนี้สถานีวิทยุกระจ่ายเสียงของรัฐบาลออสเตรีย ได้ส่งกระจายเสียงเพลงและเสนอข่าวนี้ไปทั่วประเทศ นับเป็นครั้งแรกที่พระมหากษัตริย์แห่งทวีปเอเชียได้ทรงเข้าไปมีบทบาทอันสำคัญยิ่งในนครแห่งดนตรีนี้ด้วย หลังจากนั้นอีก 2 วัน คือ วันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2507 รัฐบาลออสเตรียได้ถวายสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์หมายเลขที่ 23 แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ สถาบันการดนตรีและศิลปะ แห่งกรุงเวียนนา ดังที่ปรากฏพระนามอยู่บนแผ่นหินสลักของสถาบัน และทรงเป็นชาวเอเชียแต่เพียงพระองค์เดียวที่ทรงได้รับการถวายพระเกียรติในการดำรงสมาชิกภาพกิตติมศักดิ์นี้ ทรงได้รับการยกย่องเชิดชูในวงวารดนตรีในระดับนานาชาติ ทั้งในด้านการเป็นนักดนตรีและนักแต่งเพลงอัน

สงขลาสงขลาสงขลา
วิทยาลัย

นำมาซึ่งความชื่นชมโสมนัสและภาคภูมิใจ แก่ปวงชนชาวไทยอย่างหาที่เปรียบมิได้

นอกเหนือจากพระปรีชาสามารถในด้านการดนตรีแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงสนับสนุนการดนตรีสากลในทุกระดับที่มีโอกาสแม้กระทั่งวงดนตรีของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และวิทยาลัยบางแห่งที่กำลังพัฒนาวงดนตรีอยู่ ก็เคยได้รับพระราชทานโอกาสสนับสนุนให้เข้าแสดงความสามารถทางสถานีวิทยุกระจายเสียง อ.ส. พระราชวังดุสิตได้ ยิ่งกว่านั้นในบางครั้งยังได้โปรดเกล้าฯ เสด็จมาทรงดนตรีร่วมกับวงดนตรีเหล่านั้นด้วย จึงนับเป็นพระมหากษัตริย์คุณล้นพ้น

ในด้านความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงสนับสนุนให้ผู้ที่เล่นดนตรี ได้รวมผู้สมัครใจ โดยไม่แบ่งแยกระดับความสามารถ รวบรวมกันตั้งเป็นวงดนตรีที่เรียกว่า "วงลายคราม" ในสมัยแรก ๆ ซึ่งนับเป็นการส่งเสริมกำลังใจแก่นักดนตรีทั้งหลายให้ขยายผลงานแพร่หลายต่อไปด้วย และต่อมาก็ได้ทรงรวบรวมนักดนตรีจัดตั้ง "วง อ.ส." ขึ้นมา แสดงดนตรีเป็นประจำทางสถานีวิทยุ อ.ส. ต่อมาเป็นเวลายาวนานในระยะหลังพระองค์ท่านได้ทรงตั้ง "วงแตรวงสหายพัฒนา" โดยรวมเอาผู้ที่ปฏิบัติราชการใกล้ชิดกับพระองค์ท่าน ที่ได้ร่วมโดยเสด็จในการไปพัฒนาชนในภูมิภาคต่าง ๆ เป็นประจำ เช่น คณะแพทย์ บรรดาราชาของครีษัตถลอดจนเจ้าหน้าที่หน่วยรักษาความปลอดภัย นักเกษตรในพระราชสำนักและข้าราชการบริพารในพระองค์ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่เคยเล่นดนตรีมาก่อนเลย แต่ด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งทรงใช้ความเป็น "ครู" ที่มีอัจฉริยะสร้างสรรค์ในทางดนตรีเป็นพิเศษ พระราชทานเวลาฝึกสอนให้เพียงเล็กน้อย จึงได้มีวงแตรวงที่ได้รับพระราชทานชื่อว่า "วงแตรวงสหายพัฒนา" สามารถบรรเลงเพลงที่ไพเราะ มีประโยชน์ในการช่วยเสริมงานพัฒนาชนบทได้เป็นอย่างดี (พระราชประวัติที่ทรงเกี่ยวข้องกับดนตรี,

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้ดนตรีและเสียงเพลง เป็นสื่อ เชื่อม
ในความเข้าใจและความสัมพันธ์ทางความรู้สึกของคนไทยในที่ต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน
ดัง เพลงที่สื่อความหมายในแง่ของความรักแผ่นดิน และการสร้างสรรค์สังคมที่ดีให้
เกิดขึ้น เช่น เพลง เราสู้ ความฝันอันสูงสุด และเพลง แผ่นดินของเรา ซึ่งจะ
ใคร่ขอเชิญมาให้ท่าน ฦ ที่นี่ เพื่อจะได้สื่อความหมายต่าง ๆ จากเนื้อร้องให้เห็น
ถึงพระราชปณิธานขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ต่อคนไทยและประเทศ
ชาติได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

บทเพลงพระราชนิพนธ์แผ่นดินของเรา

ถึงอยู่แคว้นใดไม่สุขสำราญ
ทรัพย์จากผืนดิน สิ้นจากนที
เรามีป่าไม้อยู่สมบูรณ์
โบราณสถานส่งนามประเทือง
รักษาของเราไว้ เกิดผองไทย
รักเกียรติรักวงศ์ เสริมส่งสัมพันธ์

เหมือนอยู่บ้านเราชื่นฉ่ำค่า เข้าสุขทวี
มีสิทธิ์เสรี สันติครองเมือง
ไร่นาสดใสได้ฟ้าเรือง
เกียรติเมืองไทยจรไปทั่วแดนไกล
ผืนแผ่นดินแหลมทอง รวมน้ำรวมน้องรวมใจ
ทูนเทิดเมืองไทยนั้นให้ยืนยง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4. ด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีวิสัยทัศน์ยาวไกล ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อประโยชน์ของประชาชนและใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคม และในบางครั้งยังได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เพื่อสนับสนุนโครงการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับประเทศชาติ

ในด้านพระราชกรณียกิจที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และสารสนเทศนั้น ในแง่ส่วนพระองค์แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยในการใช้คอมพิวเตอร์มาตั้งแต่ปี 2534 โดยเครื่องที่พระองค์ใช้ทรงงานเป็นเครื่องคอมพิวเตอร์ Apple Macintosh ด้วยเป็นเครื่องที่ถูกออกแบบมาให้ใช้งานได้ง่ายสำหรับผู้บริหารระดับสูง สิ่งที่ทรงสนพระทัยเป็นพิเศษคือการประดิษฐ์ตัวอักษรไทย ซึ่งเครื่องนี้มีความสามารถในการสร้างตัวอักษร (Font) ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ดี ได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยหลายแบบ เช่น แบบจิตรลดา, แบบภุชงค์ ฯลฯ ทรงสนพระทัยประดิษฐ์อักษรขนาดใหญ่สุดจนถึงขนาดเล็กสุด นอกจากนี้ยังตั้งพระทัยที่จะประดิษฐ์อักษรภาษาอื่น ๆ เพิ่มขึ้น คือ ภาษาสันสกฤต และทรงดำริจะประดิษฐ์อักษรภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีนด้วย แต่ขณะนี้ยังไม่ได้เริ่มประดิษฐ์รับสั่งว่า จะต้องใช้เวลามาก

พระองค์ทรงศึกษาวิธีการใช้เครื่องและโปรแกรมที่เกี่ยวข้องด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้มีผู้ทูลเกล้าฯ ถวายเครื่องคอมพิวเตอร์ IBM PC COMPATIBLE อีกหลายยี่ห้อ ทั้งเป็นเครื่องที่ผลิตจากต่างประเทศและที่ผลิตในประเทศไทย ซึ่งได้เริ่มสนพระทัยใช้เครื่องแบบนี้ ส่วนใหญ่พระองค์จะทรงใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการพิมพ์งานทรงพระอักษรส่วนพระองค์ และทรงเก็บงานเหล่านี้เป็นเรื่อง ๆ มาปะติดปะต่อกัน จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ และบทพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ เช่น เรื่องนายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ เป็นต้น

สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ IBM PC COMPATIBLE พระองค์ทรงสนพระทัยศึกษาในการพัฒนา Software ต่าง ๆ และได้สร้างโปรแกรมใหม่ ๆ ขึ้นมา รวมทั้งสนพระทัยในเทคนิคการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์แบบนี้มากที่สุดทีเดียว บางครั้งได้ทรงเปิดเครื่องออกดูระบบต่าง ๆ ภายในด้วยพระองค์เอง หรือทรงปรับปรุง Software ใหม่ขึ้นใช้ ทรงแก้ซอฟต์แวร์ในเครื่อง เช่น โปรแกรมภาษาไทย CU WRITER ให้เป็นไปตามพระราชประสงค์

ในเครื่องคอมพิวเตอร์ Apple Macintosh พระองค์ได้ทรงประดิษฐ์ ICON ขึ้นมาใหม่อย่างเช่น ICON แสดงเครื่องหมายภาษาไทยซึ่งเป็นรูปเรือสุพรรณหงษ์ทรงเปลี่ยนให้เป็นรูปผอบทองแทน เป็นต้น

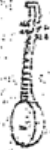
ผลงานที่พระองค์ทรงประดิษฐ์ก็คือ ส.ค.ส. ในวันปีใหม่ พระองค์ทรงใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประดิษฐ์บัตรอวยพรปีใหม่ เพื่อพระราชทานให้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่เดิมนั้นพระองค์ได้พระราชทานพรผ่านเครื่องเทเล็กซ์ แต่ปัจจุบันทรงประดิษฐ์จากคอมพิวเตอร์แทน

พระองค์สนพระทัยคอมพิวเตอร์เป็นอย่างมาก สังเกตได้จากขณะเสด็จพระราชดำเนินชมงานนิทรรศการต่าง ๆ เช่น สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง พระองค์สนพระทัยซักถามอาจารย์ และนักศึกษาที่ประดิษฐ์ซอฟต์แวร์ต่าง ๆ อย่างละเอียด และเป็นเวลานาน สิ่งเหล่านี้ตกทอดมาอย่างสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ("ในหลวงกับงานไอที", 2537 : น.94-95)

HAPPY NEW YEAR
 ศาสต์ปีใหม่ ๒๕๓๗

ตลอดปีเก่า โลกประสมบุญทานานุประการ

 คนต้องใช้มือเกาหัว
 ลู่น้ำใช้เท้าเกา
 สิ่งใช้ทั้งมือทั้งเท้า
 คนสมัยใหม่ใช้เครื่องส่องมอง
 คนโบราณใช้ฝ่าเท้ามาทรง
 บางคนคิดลวกคิด
 นุดอย่างนี้อาจลืขอให้ความพึง
 ขอให้ความรักให้เด็ก
 เพื่อบัดเมาอุปสรรค
 ถ้าดีดีมีเป่า โลกคนกล่อม ก็มีหวัง
 มานันปัญหาทั้งหลาย

ของมีความสุขความเจริญ
ส.ค.ส. ปี ๒๕๓๗

๒๕๓๗ ๒๕๓๗
ศาสต์ปีใหม่

๒๕๓๗
 ปีใหม่ ปีใหม่ ปีใหม่
 ปีใหม่ ปีใหม่ ปีใหม่
 ปีใหม่ ปีใหม่ ปีใหม่
 ปีใหม่ ปีใหม่ ปีใหม่

ขอแสดงความยินดี
Happy New Year

๒๕๓๗ ๒๕๓๗ ๒๕๓๗

๒๕๓๗ ๒๕๓๗
ศาสต์ปีใหม่

พูดมาก คนฟังยาก

พูดเร็ว ฟังไม่ทัน

พูดดี ฟังสบาย
(Don't say "Zee")

ขอแสดงความยินดี
Happy New Year

๒๕๓๗ ๒๕๓๗ ๒๕๓๗

พระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์

มหาวิทยาลัยมหิดลได้จัดทำโครงการพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ และนำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายเพื่อร่วมเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสรัชมังคลาภิเษก 2 กรกฎาคม 2531 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงศึกษาพระไตรปิฎกและ อรรถกถาฉบับคอมพิวเตอร์ด้วยพระองค์เอง และทรงเห็นว่าโครงการนี้ควรได้ รวบรวมเอาชุดอรรถกถาและฎีกาเข้าไว้ด้วยกัน นับเป็นโครงการที่นำวิทยาการ ขึ้นสูงมาประยุกต์ใช้กับข้อมูลเนื้อหาทางด้านพุทธศาสนา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บริจาคทรัพย์ส่วนพระองค์จำนวน 1,472,900 บาทในเดือนพฤษภาคม 2534 ให้ มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎก และอรรถกถาต่อ เนื่องจากโครงการพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยให้ การศึกษาพระไตรปิฎกและชุดอรรถกถาเป็นไปได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ อีกทั้งรวบรวมเนื้อหาไว้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ เป็นประโยชน์โดยตรงต่อ การเผยแพร่พระพุทธศาสนา นับเป็นการใช้วิทยาการอันก้าวหน้าทางคอมพิวเตอร์ ได้อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ เนื่องจากโปรแกรม BUDSIR สามารถค้นหา คำทุกคำ ศัพท์ทุกศัพท์ ทักวลี ทุกพุทธวจนะที่มีปรากฏในพระไตรปิฎกจำนวน 45 เล่ม หรือข้อมูลมากกว่า 24.3 ล้านตัวอักษร ได้รับการบันทึกในคอมพิวเตอร์ได้ อย่างรวดเร็วถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลได้บันทึกพระไตรปิฎก และอรรถกถาลงบนแผ่น CD ROM แล้ว เสร็จในเดือนกรกฎาคม 2537

การครั้งนี้ กล่าวได้ว่าเป็นการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนยาวนาน สืบไปในอนาคตกาล (IT Management, 1995 : น.47)

พระเจ้าอยู่หัวฯ กับปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย 2538

ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี ในฐานะที่พระองค์ทรงเป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนา

ประเทศมาโดยตลอด อีกทั้งทรงเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความใฝ่รู้และการเรียนรู้ด้วยพระองค์เอง ประกอบกับเป็นโอกาสในการส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศของไทย คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ซึ่งมีสำนักงานเลขานุการอยู่ที่ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ (เนคเทค) ได้เสนอและได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีในการประกาศให้ปี 2538 เป็นปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทย หรือ THAILAND IT YEAR 1995

เมื่อปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศไทยกำลังจะเริ่มต้น ตรงกับการเฉลิมฉลองการครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ครบ 50 ปี ที่เรียกว่ากาญจนาภิเษก หน่วยงานต่าง ๆ สามารถเฉลิมฉลองได้ตั้งแต่เดือนมกราคม 2538 จนถึง 31 ธันวาคม 2539

กิจกรรมเฉลิมพระเกียรติอื่น ๆ ที่จะจัดให้มีขึ้นในช่วงเวลานั้นได้แก่ การจัดทำสมุดภาพพระเจ้าอยู่หัวฯ กับงานไอที การจัดทำแสตมป์ เหรียญที่ระลึก สารคดีเฉลิมพระเกียรติ เหล่านี้เป็นต้น (ในงานกับงานไอที, 2537 : น.97)

นอกจากนั้น ยังมีโครงการต่าง ๆ อีกมากมายที่จะริเริ่มขึ้นในโอกาส IT Year อาทิเช่น การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทางด้าน GIS (GEOGRAPHICAL INFORMATION SYSTEM) คือระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ถวายพระเจ้าอยู่หัวฯ การใช้ไอทีเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงกายภาพต่าง ๆ ที่จะช่วยในการวางแผนที่เป็นประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม อย่างเช่น GIS สามารถแสดงให้เห็นว่าโรงงานอยู่ในเขตใดบ้าง มลภาวะต่าง ๆ อยู่ในเขตใดบ้าง การตั้งถิ่นฐานของประชากรก็ดี ป่าไม้ที่เป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของประเทศก็ดี เหล่านี้เป็นต้น งาน GIS ขณะนี้มีหน่วยงานรับผิดชอบของรัฐหลายแห่ง เช่น การส่งเสริมสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของเอกชนร่วมด้วย เช่น สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย เป็นต้น ซึ่งพระเจ้าอยู่หัวฯ สนพระทัยในการใช้แผนที่ทรง

งานมาก

อีกโครงการหนึ่งซึ่งทาง เนคเทคเป็นผู้จัดทำขณะนี้ คือ การนำเพลงพระราชนิพนธ์เข้าซีดีรอม เป็นระบบมัลติมีเดีย มีทั้งภาพ, เสียง และข้อมูล นอกจากนี้ยังมีอีกหลายโครงการที่นำเข้าซีดีรอม เช่น การเก็บข้อมูลประมวลรัชฎาภรณ์ของกรมสรรพากร โครงการนำเอาพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานเข้าซีดีรอม ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่าง เนคเทคกับราชบัณฑิตยสถาน โดยที่ทางราชบัณฑิตยสถานเป็นผู้ดูแลข้อมูล ส่วนด้านเทคโนโลยีเป็นงานของ เนคเทค

สำหรับโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เข้าซีดีรอม ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริอีกโครงการหนึ่ง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์จะเป็นผู้ดำเนินการ

ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการต่าง ๆ ที่เนคเทคจะเป็นผู้ประสานงานขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัวฯ ในปีหน้าที่จะถึง พร้อมกับกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายที่จะจัดให้มีขึ้น เนื่องในปีแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ นับเป็นนิมิตหมายอันดีของวงการไอทีไทยที่จะได้ก้าวไกลออกไปอีก

ทั้งหมดที่ได้รวบรวมนำมากล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจและพระราชจริยาวัตรที่ทรงเกี่ยวข้องกับการสื่อสารในด้านต่าง ๆ นอกเหนือจากทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ บทพระราชนิพนธ์และทรงแปลเล่มต่าง ๆ สื่อด้านวิทยุ การสื่อสาร ดนตรีและเพลงพระราชนิพนธ์ต่าง ๆ ของพระองค์ ความสนพระทัยในด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศต่าง ๆ แล้ว ยังมีพระบรมราชโองการพระราชดำรัส พระบรมราชาโชวาท เนื่องในวาระสถานที่และกับบุคคลหรือชุมชน

ต่าง ๆ อีกจำนวนมาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่มีการรวมพิมพ์เป็นรูปเล่ม หรือเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพระราชอัจฉริยภาพด้าน วาทวิทยา ซึ่งถือเป็นการสื่อสารสาขาหนึ่ง

นอกจากนั้น การเสด็จเยี่ยมเยียนราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ ที่ทรงเคยกระทำตลอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้นก็นับว่าเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ได้ผลเป็นอย่างมากในการช่วยพัฒนาและแก้ปัญหาของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังนั้นพระราชกรณียกิจด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานสื่อสารที่ได้นำมากล่าวจึงอยู่ในความประทับใจของประชาชนคนไทยตลอดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- ชิน คล้ายปาน "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการถ่ายภาพ" วารสาร
ห้องสมุดปีที่ 32 ฉ.3 ก.ค.-ก.ย. 2531. หน้า 27-43.
- ถาวร เขาวงกต "แนวพระราชดำริและพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร"
วันสื่อสารแห่งชาติ 2530 หน้า 167-168.
- ธรรมเกียรติ กันนริ "พระราชกรณียกิจอันเนื่องด้วยข่าว" วันนักข่าว
5 มีนาคม 2539. หน้า 61-63.
- ธัญญา เชนธรา. "วิทยุ อ.ส. สื่อสัมพันธ์ในหลวงกับปวงประชา" วันสื่อสาร
แห่งชาติ 2530 หน้า 160-166.
- "ในหลวงกับงานไอที" Office Technology ปีที่ 11 ฉ.126 ธันวาคม
2537. หน้า 94-99.
- "พระราชประวัติที่ทรงเกี่ยวข้องกับดนตรี" วันสื่อสารแห่งชาติ 2530
หน้า 14-17.
- โยธะยา "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ กับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม"
ขวัญเรือน กันยายน, 2539. หน้า 87-95.
- สื่อสารแห่งชาติ, การ. "พระราชอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ด้านการสื่อสาร. กรุงเทพฯ : 2530.
- สุชาติ เผือกสกนธ์ "พระราชอัจฉริยภาพของสมเด็จพระภูมิพลอดุลยเดช
มหาราชในด้านการสื่อสาร" วันสื่อสารแห่งชาติ 2530
หน้า 169-187.
- สุธี อักษรกิตต์ "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับงานด้านอิเล็กทรอนิกส์การ
สื่อสาร" วันสื่อสารแห่งชาติ 2530 หน้า 156-159.
- เสฐียร พันธรังษี. "พระมหากษัตริย์กับนักหนังสือพิมพ์" สื่อมวลชนปริทัศน์
ปีที่ 4 ฉบับที่ 13-14, 2532. หน้า 4-15.

อุบลวรรณ ปิติพัฒนาโชচিত "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการสื่อสารและงาน
ด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการ" วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 8,
ฉบับภาคการศึกษาต้น, 2530. หน้า 53-60.

IT Management Vol.4, no.47, August 1995, น.47-48.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย